A-7929
Duplum

KOOLIVENNAD

H. A. VACHELL

Duplum

KOOLIVENNAD

H. A. VACHELL

KOOLIVENNAD

4103

— 13 —

LOODUSE KULDRAAMAT

INGLISE KEELEST TÕLKINUD HELMI KIVISEPP.

5417
A-792,9

K./Ü. „LOODUSE“ KEELELINE KORREKTOR H. PÜRKOP.
K. MATTIESENI TRÜKIKODA O./Ü., TARTUS, 1932.
K./Ü. „LOODUS“, TARTUS, 1932.

EESSÕNA.

Inglise kasvatuslik süsteem erineb väga tunduvalt sellest, millega meie oleme harjunud. Nagu Inglismaal peaaegu kõik, nii on ka koolielu arenenud individualistlikul alusel. Puudub pea täiesti see kasvatuse tsentralisatsioon, mis näiteks Prantsusmaal on jõudnud arengu tipule. Koolid ega ülikoolidki pole riigi ülal pidada ja ainult osalt rahandavad neid kohalikud omavalitsused. Igal pool maksab printsiip, et isiklik algatus peab looma õppeasutise ja selle tõstma tarvilikule tasemele, ning alles kui asutis on tõestanud väljaspool igasugust kahtlust oma eluõiguse, on võimalik, et ametivõimud tunnustavad teda ja võib-olla isegi toetavad teda rahaliselt.

Nii on tekkinud suurem osa inglise koole ja ülikoolidki peavad enne läbi tegema prooviaja, mille kestel neile ei anta õigusi. Koolidel on harilikult maksev vaba võistluse põhimõte ka selles suhtes, et nad ei anna oma lõpetajaile võimalust ainult dokumentide varal edasi pääseda igale poole nagu meil Vene ajal ja osalt ka praegu. Ülikoolidesse võetakse õpilasi enamasti vastu võistluseksamitega. Kooli ülesandeks on õpilasi ette valmistada edaspidisele karjäärile kõrgemais õppeasutisis ja eraelus, kuid mis viisil nad seda teevad, on nende oma asi. Ei ole neid ülemaaliselt kindlaks määratud õppekavu, mida meie tunneme ja mis kitsendavad õpetajate vabadust, kuid ka nende omavoli. Individualismi on ka selles suhtes hoopis rohkem kui meil. Sellest järgnebki, et õppeviisid ja -kavad on eri koolides väga erisugused. Kuid see koolitüüp, mida meie nimetame keskkooliks, sihib lõppeks harilikult ikka sinna välja, et õpilastele oleks kindlustatud edasipääs ülikooli, eriti Oxfordi ja Cambridge'i, või riigiteenistusse, sõja- ja meriväkke või ministeeriumesse. Kõikjal ootavad abituriente eksamid, mille vastu peab olema valmis, ja peaaegu kõikjal võimaldatakse parimaile kandidaatidele väga tunduvaid ainelisi soodustusi, mis õhutavad auahneid tugevale tööle.

Keskkoolid jagunevad mitmesse märgatavalt erinevasse tüüpi. Harilikule, mitte erakordselt andekale õpilasele — praegu arvestan ainult poisslaste koole, sest käesolevas raamatus käsitellakse neid — avaneb võimalus pääseda mõnesse tavalisse day-school'i — kooli ilma internaadita —, mida nimetatakse kord high school, kord grammar school. Nad vastavad umbes meie keskkoolidele ja taotlevad umbes samu sihte, hoolitsedes peamiselt oma õpilaste vaimse arenemise eest. Neid leidub igas vähegi suuremas linnas, mõnikord õige mitu, ja nad võimaldavad normaalset edasisaamist elus, andes oma kasvandikule üldharidust. Kuid peale nende on olemas teine, vähem kättesaadav koolitüüp, mis valmistab maa juhtivat kihti, nn. public schools, „avalikud koolid", mille nimi on täielikus vastuolus nende suletud, teatavas mõttes kloosterliku laadiga. Public schools on Inglismaal tekkinud väga mitmel viisil, sageli katedraalide juurde asutatud koolidest, näiteks Westminster School Londonis Westminster Abbey juures, St. Paul's School Püha Pauluse katedraali juures jne. Teiste sellesse tüüpi kuuluvate koolide asutajaiks on olnud aadlimehed, mõned on tekkinud lihtkodanikkude annetiste põhjal. Üldine on neile see, et nad peavad internaate, kus õpilased elavad kogu õppeaja, ja et nad püüavad kasvatada Inglismaal ideaalseks peetavat džentlmenitüüpi — inimtüüpi, kes ei pea olema arenenud ainult intellektuaalselt, vaid ka eetiliselt, füüsiliselt ja sotsiaalselt. Selleks otstarbeks on õpilased täiesti oma kasvatajate hoole all. Nende organiseerimisvõime ja enesedistsipliini võimalikult tugevaks arendamiseks võimaldatakse neile teatav omavalitsus, mille aluseks on usaldus õpetajate ja õpilaste vahel, kuigi õpetajad sageli on sunnitud õpilaste distsipliini kontrollima, nagu näeme ka käesolevast romaanist. Samaks otstarbeks ja ühtlasi nende kohaliku tubliduse tõstmiseks on neis koolides veel suuremal määral kui mujal — mõnevõrra leiame seda Inglismaal üldiselt — põhimõtteks võetud intensiivne spordiharrastus, peaaegu eranditult võistlusmängude — hoki, jalgpalli, kriketi, tennise jne. kujul. Ongi ehk võimalik väita, et spordihuvid sageli lämmatavad intellektuaalse töö hoogsuse, sest võistlustes esikohale pääsemine loob oreooli, mida ihaldavad kõik. Vaimu arendamiseks on siiski avaraid võimalusi ja rohkesti ergutust. Auhinnad ja eriti väljavaade heal juhul saada stipendium Oxfordi või Cambridge'i, kus vanemaile ja kuulsamaile public school'ele rida abirahasid alaliselt kinni pandud, peamiselt nende koolide omade õpilaste

pärastiste annetiste põhjal, õhutavad nii mõndagi õpilast kõike jõudu pingutama õpinguiks. Samuti leidub peaaegu igal pool vaidlusklubisid, kus valmistatakse Oxfordi või Cambridge'i vastavates ühingutes esinemisele, lootusega hiljemini pääseda parlamenti. Need kõik ei ole tühised illusioonid, vaid kaunis reaalsed väljavaated, sest public school'ide kasvandikele on juba rohkete, ainult neile kättesaadavate ülikoolistipendiumide tõttu tee avalikku ellu hoopis paremini tasandatud kui mõnele „tavalisele" grammar school'i või high school'i poisile. Lisaks tuleb aga ka see, et public school'ide õpilaskond saab harilikult kodust kaasa paremad haridusliikud traditsioonid kui teiste koolide omad. Neid varustavad õpilasmaterjaliga peamiselt vanema haritlaskonna ja aristokraatia kihid, kus sotsiaalne vastutustunne Inglismaal on eriti suur ja kus algusest peale ollakse teadlikud klassisisetundest, mis sunnib pingutlema mitte ainult enda, vaid ka oma perekonna ja kogu maa au eest. Ei ole asjata väidetud, et public school'id harilikult on Inglismaale andnud tema selgroo. Ka käesolevas raamatus näeme, kuidas vanad traditsioonilised perekonnad on tugevama eetilise vaimuga loovad ümber ühe raiskuma kippuva asutise sel teel, et viimase päästmiseks saadavad sinna oma pojad vastukaaluks tooremale, nauditsevale plutokraatiale, rahameeste järeletulijaile. Selles, et inglise valitseva kihi võsud on public school'ides mõõtuandvad, seisabki suurelt osalt viimaste sotsiaalselt kasvatav mõju. Kuigi see asjaolu osalt arendab snobismi ja kuigi teatavaid klassiomadusi hinnatakse nii kõrgesti, et kõike erinevat kaldutakse hukka mõistma, ei saa salata ka selle asjaolu positiivseid tulemusi. Vana kultuur kandub õpilaskonna tooniandva osa kaudu paratamatult edasi ka seltskondlikult alles äsja tõusnud ringkondadesse.

Public school'idest kuulsamate ja hinnatavamate hulka kuuluvad eeskätt Eton, Harrow — see, milles toimub käesoleva teose tegevus —, Rugby, Winchester, Westminster ja veel mõned muud. Aristokraatseimad, kuigi seepärast veel mitte parimad, on Eton ja Harrow, mis võistlevad omavahel nagu Oxford ja Cambridge, eriti spordis, nagu lugeja varsti näeb. Need on vanad asutised, kust käib läbi suurem osa inglise kõrgema kümne tuhande meesvõsudest. Kuulsusi on neist koolidest tulnud väga palju. Nad võivad alati arvestada rahalist ja moraalset toetust Inglismaa juhtijailt, kuigi nad seda oma nimekuse ja jõukuse tõttu vähe vajavad.

Harrow School, mille asukohaks on Harrow-on-the-Hill Londoni ümbruskonnas, Briti impeeriuminäitusest saadik üldtuntud Wembley linna lähimas läheduses, asetseb maastikuliselt väga meeldivas paigas, künkal, millelt pilk ulatub kaugele üle lageda maa. Praegune rikas ja mõjukas kool asutati aastal 1571 jõuka maapidaja John Lyoni poolt, kes annetas suurema osa oma varandusest kehvadele lastele hariduse võimaldamiseks. Mõeldud olid ainult lähema ümbruse vaesed, kuid testamendi ettevaatamatu formulatsiooni tõttu julgeti umbes üheksakümmend aastat hiljem vastu võtta ka mujalt tulijaid — nn. „foreigners", „muulasi". Selle otsuse tõttu hakkaski kasvama kooli mõjuvus. Kui 1809 aastal esitati kaebus testamendivastase teoviisi puhul, oli kool juba seevõrra kindlal seisukohal, et aktsioon ebaõnnestus. Kooli kasvandikuks on olnud lord Byron, kes künkal asetseval kooli kirikaial ühe haua juures armastas mõlgutella romantilisi ja sentimentaalseid mõtteid, mis põlistunud ka tema värssides. Seda kohta käiakse veel praegugi vaatlemas, osalt ka seetõttu, et sealt avaneb eriti hurmav vaade üle tavaliselt kergesse loori mähkunud lagendiku. Kuulus poliitiline kõneleja ja näitekirjanik Robert Brinsley Sheridan, Robert Peel, lord Palmerston on samuti käinud läbi Harrow' õhustiku.

H. A. Vachelli romaan annab usutava ja õieti õnnestunud pildi Harrow' elust. Selle eeskujuks on arvatavasti Thomas Hughes'i kuulus teos „Tom Brown'i koolipäevad", milles Rugby kooli tõusuajale luuletaja Matthew Arnoldi isa dr. Thomas Arnoldi all on püstitatud jäädav mälestussammas. Ka praegu publikule esitatav teos näitab ühe pedagoogi õhutavat mõju koolikeskkonda, kuid veel enam iseloomustab see õpilaste eneste vaimu, nagu see oli enne sõda, läinud sajandi lõpul. Kuid ka praegu on see vaim vaevalt palju erinev. Vanad traditsioonid püsivad Harrow's, Etonis, Oxfordis ja Cambridge'is tugevamini kui suuremas osas Inglismaast. Selle omapärase maailmaga tutvumiseks sobib Vachelli teos suurepäraselt.

A. Oras.

GEORGE W. E. RUSSELL'ILE.

Selle jutustise sõprusest ma pühendan Teile kõige siiramal rõõmul ja armastusel. Teie olite esimene, kes mind õhutas kirjutama raamatut Harrow' praegusaja elust; Teie andsite mulle peaidee; Teie varustasite mind arvukate andmetega; Teie lugesite iga lehekülje mu käsikirjast läbi; ning Teie olete eriliselt harras harrowlane.

Tunnustades sellega avalikult oma tänuvõlga Teile, ma kasutan juhust, et väita, et isikukirjeldused siin, nii õpetajate kui õpilaste, pole mitte portreed, kuigi neid õigusega võiks nimetada koostatud portreiks, ning et lood joomisest ja kaardimängust põhinevad üksikuil juhtudel, mitte harilikel kombeil. Pealegi püüdes kujutada seda „vapruse ja tundlikkuse" — Teie väljendus — kummalist segu, mis nii eluliselt hingestab Harrow' elu, ma olin sunnitud valima vähem tavalisi tüüpe harrowlaste hulgast. Ainult väljavalitud on võimelised selliseks sõpruseks, mida tundis John Verney Henry Desmondi vastu; ning vähesed poisid, õnneks, on varustatud niisuguse võimuga nagu Scaife avaldab. Et aga on olemas selliseid poisse kui Verney ja Scaife, seda ei tea keegi paremini kui Teie ise.

Teie tänulik

HORACE ANNESLEY VACHELL.

I.

Viissada nägu, nii võõrad kõik!
Elu on ees, kodu maha jäi;
Ma olin kui laastuke tuule aet
Keset merd, kus mässamas torm.

Koor: Mingu aastaid mööda paljugi,
Rõõm asub rinda alati,
Kui meelde tuleb lapsepõlv
Ja esimene koolipäev.

Rong libises Harrow' jaamast pikkamisi välja.

Viis minutit varem oli üks mees jalutanud poisiga piki jaamaesist edasi-tagasi. Poiss pani imeks, mispärast mees, kes oli ta onu, oli nii kummaliselt vaikne. Siis oli vanem John Verney pannud äkki oma käed noorema Johni õlule ja vaadanud ta silmadesse, mis olid niisama hallid ja kindlad nagu temagi omad.

„Sa saad hulga poisse leidma, kes manavad Harrow'd," ta ütles rahulikult, „kuid tea, et viga pole mitte Harrow's, vaid neis endis. Harilikult ei saa sellised poisid iialgi tagumisist ridadest kaugemale. Ära ole nii pühalik. Sa teed varsti hüppe suurde jõkke. Tas on rahnusid ja kärestikke; aga sa mõistad ujuda ning pärast esimest sukeldumist tunned tast lõbu — nagu minagi tundsin — imeväärselt."

„Muidugi," venitas John.

New Forestis, kus poiss oli veetnud suurima osa elust oma onu kohal Verney Boscobelis, austati seda onu, Johni surnud isa ainust venda, kui kangelast. Tõepoolest ta täitis nii palju ruumi poisi kujutelus, et teised olid sealt kõik välja tõrjutud. John Verney liikles tohutu laialt, Indias, Burmas, Aafrikas (ta samm ulatus ühelt kontinen-

dilt teisele). Ning kui onu ja vennapoeg kohtusid, kae! suur reisija polnudki palju pikem kui John ise. See esimene silmapilk, kalli illusiooni hetkeline kokkuvarisemine, oli valuline. Aga nüüd, kus rong viis ära vaikse, kõhna, pruuni, väikese mehe, see ilmus uuesti. John nägi onu kõrgustele ronimas, teed rajamas läbipäästamatuis metsis, ääretuis sois sammumas; nägi tema alaliselt liikuvat kogu, kes otsis senitundmatut ja saavutamatut, kes lõi korra seal, kus seni valitses korratus; nägi seda maailmakuulsat pioneeri!

Kui hea oli mõelda, et John Verney oli t e m a onu, veri tema verest, tema, tema oma — igavesti!

Ning ükskord ammu oli John vanem tulnud Harrow'sse; oli tundnud sama, mida tundis John noorem oma sisimas — närivat lahkumisvalu; et teda veel ükski poiss ei uudista; et ta seisab üksinda jõe kaldal, kuhu ta mõne minuti pärast peab ülepea sisse hüppama. Ent onu John oli oma „peahüppe" teinud kõval südamel — kes tohtis selles kahelda? Tema polnud küll värisedes ja kõheldes hüppelaual oodanud, see oli kindel.

Nüüd polnud enam rongi näha. John pani onu kingitud taskuraha kotti ja astus jaamast välja teele, mis viis üles kõrgustiku otsa.

Kõrgustik! Harrow!

Poiss jõudis raudaia ja värava juurde. Onu oli talle seda väravat osutanud ja otserada selle taga, mis viis kõrgustiku otsa, kalmistule, Peachey hauale, kus Byron[1] oli unistanud, peateele — ja Peamaja juurde. Oli mõnus mõelda, et John asub sellesse ühiselumajja, Peamajja ta traditsioonide, triumfide, mälestistega. Tema onu päevil oli Peamaja olnud esmajärguline ühiselumaja. Ning ükski kahtlus ei seganud Johni veendumust, et ta on praegugi esimene.

Poiss vaatas terasel pilgul ringi. Kui ta ema oleks sel hetkel oma poega näinud, ta oleks tabanud peene

[1] Kuulus inglise luuletaja 1788—1824.

sarnasuse onu ja vennapoja juures, mitte liha sarnasust, vaid vaimu oma.

Septembri vihmale järgnenud soe päikesepaisteline ilm oli maapinnast meelitanud pehme udu, mis mattis kõrgustiku jalal asetsevad suured väljad. John võis märgata aedu, papleid, pajusid, kuuski ja tontlikke maju. Kuid üleval oli kõik selge. Koolihooned, mida ta nägi, seisid julgesti vastu pilvitut taevast ning üle nende sirutus Harrow' kiriku torn, osutades ülespoole nagu halastamatu sõrm.

Hiljemini sai see paik kalliks John Verneyle, sest siin, kus udu oli jahe ja paks, oli ta sunnitud olnud lahkuma suurelt teelt ja valima raja, mis viis tumedasse tulevikku. Alistudes temast tugevamale impulsile, ta astus kitsale teele, mis teda ootas.

Ta seisis mõne minuti aia taga, püüdes vastikut klumpi oma kurgus alla neelata. Ta polnud esimest korda Harrow's. Eelmise semestri lõpul ta oli astunud piki nõlvakut üles, et sooritada sisseastumiseksamid. Õpetaja ettevalmistuskoolist saatis teda, etonlane[1], kes oli õige kõrgilt — nagu Johnile paistis — silmitsenud vähem vanu hooneid kui olid Henry VI Windsori lähedal püstitatud. Taipav John aimas, et ta saatja, liiaks džentlmen, et panna oma mõtted sõnadesse, võis võrrelda maamehe tööd kuninga omaga; ning kui etonlane vaatas üle lagendiku sinnapoole, kus oli Windsor õrna varjuna silmapiiril, ja ütles järsult: „Sooviksin, et Eton oleks ka kõrgustikule ehitatud olnud," John vastas õhinal: „„Oh kui kena teist, et te nõnda ütlete." Ent eksam sundis teda kogu oma tähelepanu pöörama vaid ülesandeile. Oma rõõmuks ta leidis, et need olid kerged, ja nii pea kui ta lahkus eksamiruumist, ta pisteti sõidukisse ja viidi linna tagasi. Trepist alla tulles ta oli silmanud mõnda tõtlevat poissi. Nende puhul pilgutas etonlane silma ja lausus:

„Mis veidrat vormi te Harrow' poisid küll kannate."

John, lõpmata tänulik, et teda juba harrowlaseks tunnistati, andestas torke. Ka temale oli paistnud, et lame

---

[1] Eton on samasugune õppeasutis Inglismaal kui Harrow'gi.

õlgkübar ja pääsusabaga kuub oli veider, kuid ta oli neid vaadanud aukartlikult kui peene korporatsiooni vormi.

Seistes täna raudaia juures John tuletas uuesti meelde eelmise tunni sündmusi. Ta silmad olid valamata pisaraist tuhmid. Onu ja tema olid sõitnud koos Peamajja. Siin avaldas maadeuurija eriline isiklik magnetism mõju majaülemale, pikale, tüsedale, julma välimuse ja kõnega õpetajale. John nägi uhkusega, et ta onu oli suurem ning et hiiglane tunnustas, võib-olla vastu tahtmist, kääbuse üleolu. Väga lühike kõnelus oli rännanud pimedaimasse Aafrikasse. Nagu harilikult, onu rääkis vähe, vastas peaaegu ühesilbiselt õpetaja küsimusile; kuid John noorem juubeldas endamisi, et onu Johnil polnud tarvis kõnelda; lai maailm teadis, mis ta oli teinud.

Siis oli majaülem Rutford öelnud Johnile, kust ta võis osta oma esimese õlgkübara.

„Iga semestri alul te võite ilma loata osta kübara," ta ütles jämedal, karedal häälel. „Kuid peate mult luba küsima, kui tahate osta veel teist semestri jooksul."

Siis ta oli näidanud Johnile ta tuba, mida viimane pidi jagama veel kahe poisiga, ning öelnud talle kellaaja, mil tuli jääda õhtule. Siis oli olnud tore teejoomine; siis jälle nõlvakust allaminek, kingitus onult, ta õhukese pruuni käe tugev pigistus ja viimne: „Jumal õnnistagu sind!"

Jõudes selle mõtiskelu lõpuni, seistes halastamatu tuleviku ja mitte vähem möödapäästamatu sellesse sisseastumise vajaduse ees, John läks läbi värava. Ta süda peksles metsikult ja klump kurgus paisus tüütavalt. Ent John oli end varustanud „talismaniga". Ta pistis käe taskusse ja tõmbas sealt välja padruni, jahipüssi tarvitamata padruni. Vaadates seda ta naeratas.

Kui ta naeratas, ta nägi kena välja. Ta nägu, liiga pikk, täidlane, ümmardus armsasti ja nooruslikult; tõsised hallid silmad sätendasid; liiga kokkupigistatud huuled avanesid, näidates väikesi tugevaid hambaid, pigemini pruunid kui punased põsed lõid soojasti õhetama.

Padrun tähendas väga palju. Alles ühe nädala eest oli onu John, Mandžuuriast tagasi jõudes, andnud oma

„Iga semestri alul te võite ilma loata osta kübara," ta ütles jämedal, karedal häälel.

vennapojale kitsa nahkkasti ja võtme. Kastis oli kaheraudne püss, kuulsa nimega poleeritud haljal raual.

Padruni nägemine õigustas Johni lootusi. Ta pani ta taskusse tagasi ning sammus edasi.

Kooli kabeli juures silmas John käharpäist noorhärrat imeväärselt meeldiva välimusega, kellest lausa hoovas ülevoolavat, elavat rõõmu. Koolihoonete telliskivid näisid punasemad ja soojemad olevat, nagu oleks päikesepaisteline naeratus neid soojendanud. Noormees naeratas nüüd — Johnile. Mitu tundi juba oli Johnil hale aimus, et teda ootavad üllatused, aga mitte naeratused. Te ei tundnud ühtki harrowlast; tema koolist, vähese õpilasarvuga, olid poisid määratud Winchesteri, Etoni, Wellingtoni; mitte ainustki, imelik küll, Harrow'sse. Ning ta oli juba poolest tosinast poisist möödunud, esimesist tulijaist, kelle hulgas oli võõraid nagu ta isegi, ja igas näos ta oli lugenud ükskõiksust. Ükski polnud võtnud vaevaks hüüda: „Halloo! Kuis käsi käib?“ erakooli lihtsa ja vaba kombe järgi.

Ja nüüd see naeratav, hurmav isik pöördus tõesti, vana tuttava viisil, tema poole:

„Halloo!“

„Halloo!“

„Ma kohtasin su isa ühel päeval.“

„Tõesti?“ küsis John. Ta isa oli surnud, kui John oli seitsmeaastane. Eksitav sarnasus oli siis põhjustanud selle rõõmsa naeratuse. John tahtis, et ta isa poleks mitte surnud.

„Jah,“ jätkas naeratav poiss, „ma kohtasin teda — püüdejahil meie pool — ning ta ütles, et sind on lähemal ajal siia oodata. Kas pole imelik, et sa otsekohe välja ilmusid, mis?“

„Jah,“ ütles John.

„Su isa oli hirmus heas tujus.“

„Kas tõesti?“ Siis lisas John tõsiselt: „Mu isa suri, kui olin alles väike jõmpsikas.“

Teise suu jäi ammuli; siis lõi ta oma käharpea tagasi ja pahvatas naerma.

„Või nii, palun andeks. Ma ei tahtnud pilgata. Aga kui sa pole Hardacre, kes sa siis oled?“

„Olen Verney. Tulin just praegu.“

„Verney? See on kuulus Harrow' nimi. Oled ehk kuidagi sugulane maadeuurijaga?“

„Vennapoeg,“ vastas John punastudes.

„Ah — oleksid pidanud siin olema möödunud aktusepäeval. Me austasime teda, ma ütlen. Ja lauldi ka, seda laulu, kus tema nimi on sees.“

„Jah,“ ütles John. Siis lisas eraldi: „Aga ükskõik, ma ei tunne ühtki hinge Harrow's.“

Desmond naeratas. See naeratus andis Johnile mõista, et ta nimi kindlustab talle südamliku vastuvõtu. Desmond lisas järsult: „Minu nimi, Desmond, on ka Harrow' nimi. Mu isa, mu vanaisa, onud ja mu neli venda olid siin. See tähendab palju. Missugune on sinu maja?“

„Peamaja,“ vastas John uhkesti.

„Räpase Dicki oma!“ Siis nähes Johni näol jahmust, ütles kähku: „Me kutsume t e d a Räpaseks Dickiks, tead, aga maja ise on ju — üks vanimaid ja — suurimaid.“ Ta jätkas ruttu: „Järgmisel semestril ma lähen Dameri juurde. Dameri maja on kõigiti šikk, tead.“

„Mispärast kutsutakse Rutfordi Räpaseks Dickiks?“ küsis John. „Ta ei näi räpane olevat.“

„Noh, oleme tast juba veidi jagu saanud,“ ütles Desmond. „Ma usun, ta käib nüüd vannis — korra kuus või nii. Kui Räpane Dick siia tuli, ta oli must. Ja seda häbematust! Oma klassi poistele ütles ta, et tema määrdinud meelest oli,“ ning poiss jäljendas alateadlikult õpetaja karedat häält, „üks vann nädalas küllalt, kaks — luksus ja kolm — liiga palju! Pärast seda teda hakatigi hüüdma Räpaseks Dickiks. Ja üks teine lugu on veel. Räägitakse, et mõne aasta eest ta on läinud tõ gi sauna ja et pärast haruldaselt tublit rookimist mees, kes teda kraapis — jõle toiming! — oli midagi leidnud, milles Räpane Dick oli tundnud ära oma vana flanellsärgi, mis tal ülikooli aegu oli kaotsi läinud. Aga ainult kolmanda klassi poisid

usuvad seda lugu. Halloo! Seal on üks mu kameraad. Nägemiseni.“

Ta jooksis rõõmsasti minema. John läks poodi, kus müüdi õlgkübaraid. Siin ta kohtas teisi uusi poisse, kes teda uudishimuliselt silmitsesid, kuid midagi ei öelnud. John pani kübara pähe ja ütles Rutfordi nime müüjale. Tal oli veider tunne, nagu peaks noormees ütlema: „Ah jaa — Räpane Dick!“ Üks ilus punapõskne poiss ütles teisele, et ta on Dameri juures. John oleks võinud vanduda, et kübaramüüja vaatas punapõsist poissi palju suurema lugupidamisega. Mispärast oli onu John ta Räpase Dicki juurde saatnud? Siis tuli talle ta püss meelde. Ükskõik, Peamaja oli korra olnud esimene maja ja ta võis saada jällegi esimeseks.

Nüüd hakkasid juba poisid saabuma. Kujunesid rühmad. Kõneluste katkendid jõudsid Johni kõrva. „Jah, ma lasksin hirve maha — — vana laseb sarved mu tuppa seinale panna. Mis? Te ajasite koertega tetri taga? Meie ka — — Mul läks toredasti kriketis; sada lööki ühel matšil — — Jumala eest! Kas tõesti? — —“

John läks mööda. Need olid „nobless“, hirmsad dendid, täiskasvanud mehed, kelle peenest välimusest hoovas kõditavat seltskonna hõngu.

Minut hiljem ta vaatas nukralt oma kaasõpilaste rühma, kes Räp— — Rutfordi kõrval ukse ees seisid. Ta oleks tahtnud ümber pöörduda ja põgeneda. Mis aga oleks onu John selle kohta öelnud? Ning ta sammus edasi. Poisid andsid viisakalt teed, midagi küsimata. Mööda minnes ta kõrv püüdis mõned ägedad sõnad kinni. „Lootsin, et see tõbras on läinud. Ta hakkab südame peale, see on tõsi.“

John astus kulunud trepist üles ja pidas aru, kes see „tõbras“ on. Suure rõhuga öeldi see sõna, olgu ta kestahes.

Teise korra koridorist ta pääses oma tuppa ja leidis seal ühe ta elanikest, kes hooletult noogutas, kui John üle läve astus.

„Mina olen Scaife,“ ütles ta. „Kas sina oled lord

või harilik kodanik?“ Ta naeris ja osutas suurele kohvrile, kus oli nimi „Lord Esmé Kinloch“.

„Ma olen Verney,“ ütles John.

„Võtsin endale kõige parema sängi,“ lausus Scaife pausi järel, „ja soovitan sulle võtta paremuselt järgmine, too seal. Ta oli möödunud semestril minu oma.“

„Ma ei näe sänge,“ ütles John ringi vahtides.

Scaife näitas asemeile, mis olid kui kolm pikka ja kitsast kappi. Muu mööbli moodustasid kolm ülikulunud pesulauda ja kummutit, neli tooli ja neljanurgeline laud, kaetud arvutute tindiplekkide ning jämedasti lõigatud nimedega.

„Voodid lastakse alla,“ ütles Scaife, „ja kui on esimene tund, siis teevad tüdrukud nad üles ja panevad jälle kinni. Peetakse naljaks roomata teise poisi tuppa öösi ja tõsta ta voodi üles. Seeslamaja leiab enese pea peal, lämbumas. See on nali — naljategijale muidugi.“

„Kas keegi on sulle teinud nii?“ küsis John.

„Jah; üks pikk nadikael kolmandast,“ naeratas Scaife tigedasti.

„Ning mis sina tegid?“

„Ootasin teda järgmisel päeval kriketinuiaga. Hiiglalärm oli, sest ma andsin talle pisut liiga kõvasti; aga mind pole enam kinni pandud. See säng on räbal. Ta vajub vahel kokku.“ Scaife luksus naerda. „Noor Kinloch ei pea teda nii pehmeks kui on sängid lordlikus kodus. Noh, nagu meiegi, peab ta võtma Räpast Dicki, nagu ta on.“

Jälle kuuldus see sõna.

John küsis väriseval häälel: „Siis seda kutsutakse ikka nii?“

„Mismoodi?“

„Räpase Dicki majaks?“

Scaife naeratas küüniliselt. Ta näis Johnist aasta vanem olevat, kuid omas elumehe välimust ja kombeid — nii mõtles John. Ka ta oli väga ilus, kaunim kui Desmond, ja täieliseks kontrastiks tollele naeratavale, rõõmsale noormehele, kuna ta oli tume, peaaegu tõmmu, jõuliste näojoontega ja kaunis suurte jalgade ja kätega.

„Igaüks kutsub seda siin Räpase Dicki majaks," ta vastas lühidalt.

John vahtis abitult.

„Aga," pomises siis, „ma kuulsin, mulle öeldi, et Peamaja on parim ühiselumaja koolis."

„Oli küll kord," vastas Scaife. „Tänapäev ta aga kuulub ilusti kõige halvemate kilda. Teiste majade poisid on viisakad, nad ei hõõru seda meile just nina alla; aga omavahel öeldes, Peamaja hakkas põhja vajuma sest saadik kui Räpane Dick sai ta ülemaks. Dameri oma on nüüd moes."

John hakkas oma sumadani rihmu lahti harutama. Ta ei saanud Scaife'ist aru. Näiteks, ta ei avaldanud mingit uudishimu. Ta ei küsinud sugugi, mida alati küsiti ettevalmistuskoolis. Oma mõtteid sõnastamata aimas John, et Harrow's peeti küsimist halvaks kombeks. Kuna ta tahtis midagi küsida, midagi tähtsat, siis see sunnitud vaikus ajas teda meeleheitele.

Nüüd ütles Scaife: „Sa vist oled üks Claydoni Verney'dest."

„Ei; minu kodu on New Forestis. Mu onu on Verney Boscobelist."

„Oo! tema nimi on tahvlil trepi otsas, ta on ka kõrvaltoas ühe sängi sisse lõigatud."

„Taevake! Seda ma pean minema vaatama."

„Muidugi sa võid seda tahvlil vaadata; aga ära ütle „taevake" ja ära mine kõrvaltuppa. Kaks viienda klassi poissi elab seal. See oleks hiiglahäbematus."

John lootis, et Scaife tuleb ja saadab teda tahvlite juurde. Siis läks üksinda. Et poole tunni pärast tuli õhtule jääda, siis sumisesid koridorid poistest. John näeb neid varsti saalis, kus Rutford nende loendust peab. John oli kuulnud, et igaüks peab esimesel loendusel kohal olema, välja arvatud mõned üksikud, kes tulevad kaugelt. John tegi endale tee läbi koridori trepist alla, kuni jõudis esimese trepikäärani. Siin olid õpilaste nimistu kõrval mõned tammetahvlid nimede ja daatumitega kaetud, kõik — seda sai John hiljemini teada — Sam Hoare'i, kuulus isik Har-

row's, kes kunagi oli kooliteenriks, lõigatud. Poiss silmitses õhinal tahvleid. Ah, siin oli ta isa nimi, — siin onu nimi. Ja siis paistis tuhmilt, peeneteraliselt tammelt teisigi nimesid, mis olid tuttavad kõigile, kes armastasid Harrow' kooli ja ta traditsioone. Johni süda paisus jälle uhkusel, et see maja oli varjanud selliseid mehi. Suure riigimehe ja allpool vägeva sõjamehe nimi panid ta värisema. Need olid vanad harrowlased, mehed, keda ta onu oli tundnud, mehed, kellest ta ema, tark hing! oli tuhat korda kõnelnud. Trepikäär ja koridorid olid käesoleval hetkel elavat kära täis. Poisid, väikesed ja suured, lobisesid valjusti üksteisega. Selliseis oludes oleks võinud uustulnukas, võõras, täitsa tundmatu selle hulga seas, end tunda üksikuna ja mahajäetuna; kuid John värises üleni õnnest ja rõõmust.

Äkitselt vaibus lärm. John vaatas üles ja nägi pikka noormeest aeglaselt lähenemas ja kõiki teretamas. John pöördus lähima poisi poole.

„Kes see on?" ta sosistas.

Teine poiss vastas lühidalt: „Lawrence, majavanem."

Pika noormehe silmad tabasid äkki Johni silmi. Mida ta sealt luges — imetlust, aukartust, kadedust — tõi kerge naeratuse ta huultele.

„Sinu nimi?" ta küsis.

„Verney."

Lawrence ulatas talle käe, lihtsalt, kuid ometi teatud suursugususega.

„Ma kuulsin, et sa pidid tulema," ta ütles Johni nägu teraselt uurides. „Meil ei saa olla liiga palju Verney'sid. Kui ma võin midagi su heaks teha, anna mulle teada."

Ta noogutas ja astus edasi. John nägi, et mitmed poisid vahtisid teda uue huviga. Ometi ei kõnetanud teda ükski ning ta läks õhetaval näol oma tuppa tagasi. Scaife oli oma riided lahti pakkinud ja nad ära pannud; nüüd vaatles ta varjamatu põlgusega paljaid seinu.

„Kas see pole vilets koobas?" ta tähendas.

John, kes alati oli rohkem inimesist kui asjadest huvitatud, uuris hoolikalt ruumi. Läbi koridori minnes ta oli pilku heitnud teistesse tubadesse: mõned olid kenasti sisus-

tatud, rõõmsas sitsis, ilustatud piltidega, Jaapani lehvikutega, hõbekarikatega ja muude võidumärkidega. Võrreldes neid oma toaga John lausus areldi:

„Ta ei ole just vahva.“

„Vahva? Sul on erakooli hais küljes, Verney. Aga kas ta on väärt, et teda ehtida? Sest järgmisel semestril ma lähen juba kahe poisi tuppa. Kui me kõik klapime — —“ ta peatus.

„Mul on kaks sovereni[1],“ ütles John.

Scaife naeratus ei osutanud ei heakskiitu ega tagasilükkamist. Johni avameelne usaldus ei kutsunud vastusaldust esile.

„Räägime sellest, kui Kinloch on kohal. Ma panen imeks, et teda siia saadetakse.“

Johnile oli Kinloch'ide suur nimi täitsa võõras, mitte aga Scaife'ile, kes noore poisi kohta tundis aadli almanahhi väga hästi.

„Miks ei peaks teda siis siia saadetama?“ ta küsis.

„Seepärast,“ Scaife'i hääl oli halvustav, „seepärast, et Kinloch'id — kuulus kriketit harrastav perekond — lähevad Etoni. Hertsogil peab olema mõni põhjus.“

„Hertsogil?“

„Pagan võtku, sa oled ometi kuulnud Trenti hertsogist?“

„Jah,“ vastas John alandlikult. „Ning see on tema poeg?“ Ta heitis pilgu kleebikule kohvril.

„No kelle poeg siis,“ lausus Scaife. „Aga see on veider. Hertsogeid ja hertsogite poegi tuleb küll Harrow'sse — kõik Hamiltonid olid siin ja Fitz-Royd ja St. Maurid — kuid Kinloch'id — niipalju kui mina tean — on läinud Etoni. See on kummaline lugu — väga. Ja mis pagana pärast pole ta end seni veel näidanud?“

Kellahelin ajas mõlemad poisid jalule.

„Uste lukustamine ja loendus,“ ütles Scaife. „Tule!“

Nad jooksid alla. Mitmed poisid kõnetasid Scaife'i.

---

[1] Inglise kuldraha.

„Hallo, Deemon! — Vana Deemon on jälle siin! — Deemon, mina mõtlesin, et sulle anti hundipass!“

Neile ja muile ütlusile Scaife vastas oma pisut iroonilise naeratusega. John märkas, et ta seltsimees oli väga populaarne ja ühtlasi ka omapärane; hoopis teissugune kui kõik poisid, keda ta seni oli kohanud.

Nad saabusid suurde ruumi — maja söögisaali — kõrge ja avar saal kolme pika lauaga. Seintel rippusid mõned kuulsate harrowlaste pildid. Esimesel pilgul see ruum tundus ebameeldivana, peaaegu labasena. Kuid John leidis siin peagi jälgi ja märke, mis tunnistasid, et kõik Peamaja võidud ja kaotused olid siin leidnud aset või olnud arutusel. Saalis oli kaks kaminat ja kaks suurt ust. Poisid astusid sisse ühe ukse kaudu, teise lävel seisis teener, hoides käes hõbekandmikku valge paberilehega.

„Milline häbematus!“ pomises Scaife.

„Mis?“ küsis John.

„Räpast Dicki pole siin. Just tema mood, va vedelvorst! Aga kui ta meie poolele tuleb, siis ta hiilib viltuhvlites — tõbras!“

Lawrence astus sisse, kui Scaife kõneles. John nägi, kuis ta tugevad kulmud kerkisid teenrit silmates. Ta astus mehe ligi ja võttis paberi. Teener ütles rõhuga:

„Härra Rutford on kinni. Ehk teete teie loenduse, härra Lawrence?“

Teener Dumbleton igatahes vastas Peamaja parimaile traditsioonele. Tal oli vali, punane, puhtaks aetud nägu ja ülempiiskopi maneerid. Lawrence võttis lehe ja hakkas nimesid lugema. Iga poiss, kelle nime hüüti, vastas: „Siin,“ või kui ta tahtis nalja teha, siis: „Siin, mu härra!“

„Verney?“

Nimi kostus hoogsalt.

„Siin, mu härra!“ vastas John.

Lawrence heitis talle terava pilgu.

„Kinloch?“

Scaife vastas kuivalt: „Kinloch'i kohver on saabunud.“ Siis lausus Dumbleton oma rahulikul, mahedal häälel: „Lordlik kõrgus on salongis härra Rutfordiga.“

Poisid vahetasid mõistvaid pilke. Scaife vaatas põlastavalt. Järgmisel hetkel oli viimne nimi hüütud ja poisid tormasid välja. Lawrence lahkus esimesena. Impulsiivselt sööstis John ta juurde.

„Ma ei tahtnud naljakas olla, mitte sugugi," ta hingeldas.

„Hea küll. Ei maksagi," naeratas Lawrence tõsiselt, „uutel poistel olla naljakas. Teadsin, et sa seda ei tahtnud."

Lawrence kõneles valjusti. John mõistis, et ta oli sihilikult nii teinud, püüdes uue poisi esimest eksimust kustutada.

„Tänan väga," ütles John.

Ta jõudis oma tuppa ja leidis seal kolm poissi elavas vestluses, kes kõik mõnasid Rutfordi. Nad ei pannud Johni tähelegi, kes seina vastu nõjatus.

„Lordlik kõrgus on salongis härra Rutfordiga."

Tedretähniline, punapäine poiss suure suuga imiteeris Dumbletoni toredasti.

„Milline tõusik on Dick!" kõneles ninahäälel väga pikk, väga kõhn, aristokraatliku välimusega poiss.

„Ja narr!" lisas Scaife. „Niisugused asjad teevad ta vastikuks."

„Päris nuhtlus, et ta veel siin on."

Kõik kolm rääkisid ägedasti. Küsimus, mis ikka alles vaevas Johni, sai nüüdsama vastuse. „Tõbras" oli Rutford. Möödunud semestri lõpul olid liikunud jutud, et Peamaja ülemale ja kasvatajale oli pakutud koht kuski mujal, mis vana maja õilsameelsemaile poistele tegi suurt rõõmu. Nüüd oli rõõm muutunud kurtmiseks ja hammaste kiristamiseks.

„Kas ta m e i e vastu on tõbras?" küsis John.

Tedretähniline poiss vastas lahkesti: „Kuidas kellega. Lordlik kõrgus" — ta andis uuele kohvrile tugeva vopsu — „ei näe vist härra Richard Rutfordi tõprana. Hoopis vastupidi. Ja Deemoniga ta on ka viisakas, seepärast et Deemoni papal on laialt seda va' kõlisevat. Aga minusuguste

lihtsate surelikkude vastu ta on elajate elajas; oh, elajate kuningas on — Räpane Dick."

Ning siis — oo koledust! — avanes nr. 15 uks ja ilmus Rutford, kellele järgnes nähtavalt noor ja väga moodsasti rõivastatud daam. Poisid kargasid püsti. Kõik peale Scaife'i olid ebaloomulikult tõsised. Õpetaja noogutas ükskõikselt peaga.

„See on Scaife, hertsoginna," ta lausus oma venival, karedal häälel.

„See on Scaife, hertsoginna," ta lausus oma venival, karedal häälel. „Scaife ja Verney, lubage teid esitada Trenti hertsoginnale."

Kuulsat nime hääldades ta matsutas, nagu oleks tal suus suur ja küps mari.

Hertsoginna lähenes armsasti naeratades. „Need on," Rutford ütles teiste poiste nimed: „Egerton, Lovell noorem ja — Duff."

Scaife üksinda sai aru järjekorrast, kuidas ta seltsimehi esitati. Egerton — keda Tõuguks kutsuti — oli

kaardiväe ohvitseri poeg; Lovelli isa oli kohtunik; Duffi oma — tundmatu pastor.

Hertsoginna ulatas igale poisile käe. „Teie isa ja mina oleme suured sõbrad," ta ütles Egertonile, „ja mul oli rõõm kohata teie onu," naeratas ta Johnile.

Duff oli õnnetu ja murelik, sest oli peaaegu kindel, et õpetaja kuulis ta viimast lauset. Hertsoginna esitas mõned küsimused ja lahkus siis. Tema ja ta poeg pidid lõunastama koolijuhatajaga. Rutford läks teda saatma.

„Kas vana tõhk kuulis?" küsis Duff.

„Tema hiiglasuurte eeslikõrvadega on võimatu mitte kuulda," ütles pikk ja peenike Egerton.

Optimistlik Duff, nagu kõik punapäised, tedretähnilised poisid, pöördus järgemööda kõigi poole. Otsus oli üksmeelne.

„Ta vihkab mind kui mürki," ütles Duff. „Ma saan palava sauna. Milline hädavares ma olen!"

„Päh!" lausus Scaife. „Ta teab väga hästi, et kogu kool kutsub teda Räpaseks Dickiks."

Mis lootused Duffil ka olla võisid oma õpetaja kurtidele kõrvadele, nad hajusid õige varsti. Viie minuti pärast ilmus Rutford uuesti. Ta peatus lävel, ainiti vahtides.

„Just praegu, Duff," ta ütles, „ma juhtumisi kuulsin teie häält, mis on ebaharilikult, võin isegi öelda, labaselt kriiskav. Te rääkisite minust, oma õpetajast kui „Dickist". Aga te tarvitasite veel üht omadussõna ta ees. Mis see oli?"

Duff kõheles. „Ma — ei mäleta."

„Oo, mäletate küll. Milleks vale, Duff?"

Johni pruun nägu muutus väga kahvatuks.

„Omadussõna, mida te tarvitasite, oli „räpane". Te kõnelesite minust kui „Räpasest Dickist" ja mulle näib, et kuulsin ka sõna „elajas". Te kirjutate, palun, sada rida kreeka keelt ja toote nad mulle või saadate Dumbletoniga, kakskümmend viis rida korraga iga tunni järel järgmise püha pärastlõunal. Head ööd teile."

„Head ööd," vastasid kõik poisid peale Johni ja Scaife'i.

„Head ööd, Verney.“

Õpetaja ja õpilane seisid vastamisi. Johni nägu oli ükskõikne; ning Rutford pöördus uuelt poisilt Scaife'i poole.

„Head ööd, Scaife.“

Scaife tõusis püsti ja vastas rahulikul, jahedal häälel: „Head ööd.“

Duff ootas, kuni Rutfordi rasked sammud enam ei kostunud; siis sööstis Johni juurde.

„Ma näen,“ ta prahvatas, „sa oled hea sell — eks ole, Deemon? Elajale mitte „head ööd“ öelda, seepärast et ta mind kiusab. Aga ta ei andesta seda sulle iialgi — iialgi.“

„Küll ta andestab,“ ütles Scaife. „Räpasel Dickil pole raske andestada tulevasele Verneyle Boscobelist.“

John jahmus. „Verney Boscobelist?“ ta kordas. „Aga see kuulub ju mu onule. Ema ja mina loodame, et ta abiellub ja saab terve karja oma lapsi.“

„Sa loodad, et ta abiellub? Noh, kuule — —“

Johni lõug kerkis ette. Rõhk „loodad“ peal ja kõrgele tõstetud kulmud tabasid teda rängasti.

„Sa ei taha ometi öelda,“ ta algas ägedasti, „sa ei mõtle ju, et — —“

„Ma võin mõelda, mis mulle meeldib,“ ütles Scaife lühidasti, „niisama võid sinagi.“ Ta naeris pilkavalt. Mõelda, mis meile meeldib, on ainus lubatud vabadus uutele poistele. Isegi Duff õppis oma esimese semestri jooksul keelt hammaste taga hoidma.“

Tõuk — pikk, kõhn, aristokraatlik poiss — kõneles pühalikult. Ta oli dendi ja — nagu John peagi avastas — „noblessi“ sabarakk, „all-kergats“ või „tulevane“, hirmuäratav autoriteet „tooni“ alal, traditsioonide eest võitleja, kes peaaegu juba kolm aastat koolis.

„Deemonil on õigus,“ ta ütles. „Uus poiss ei saa olla liiga ettevaatlik, Verney. Sinu naljatada tahtmine äsja saalis jättis pagana halva mulje.“

„Aga ma ei tahtnudki naljakas olla. Nii ma ütlesin Lawrence'ile jalamaid pärast loendust.“

Tõuk tõmbas oma mansetid alla.

„Kui sa ei kavatsenud naljakas olla," ta lausus, „siis pead küll eesel olema."

Kuid Duffil oli meeles, et John oli maadeuurija vennapoeg.

„Kuule," ta võttis Johni küünarnukist kinni, „mis sa arvad, kas võiksid mulle hankida oma onu autograafi?"

„Aga muidugi," vastas John.

„Tänan. Mul pole sugugi halb kollektsioon," Duff pomises pehmelt.

„Ja selle pärl on," ütles Scaife, „Billingtoni, timuka, oma. Duff väriseb iga kord, kui teda vaatab."

„Jah, muidugi," ütles Duff võikalt irvitades.

Pärast õhtusööki ja palvet John läks sängi, kuid oli ärkvel veel vähimalt tund aega. Ta mõtles selle tähendusrikka päeva sündmusist. Nii pea kui ta sulges silmad, ta nägi kahte asja: Harrow' kiriku torni ja Desmondi elavat, naeratavat nägu. Ta tunnistas endamisi, et Desmond meeldis talle hirmsasti. Scaife, see Deemon, oli ka kena olnud. Aga miski Scaife'is ei meeldinud talle. Ning kummalises poolunes, ta polnud veel uinunud ega ka enam ärkvel, paistis talle Scaife'i nägu, mis kohutavalt paisus, kattes Desmondi, seistes tema ja torni vahel, varjates alul ühe osa tornist, siis järk-järgult kõik.

II.

Sa tuled kooli nüüd, kus õppis enne sind
Ju mõne aasta eest su vend;
Sul nägu noor ja uus, kuid nimi Harrow's tunt.
Ons võõrad need, kes ümber sul?

Oh ei! Ei seisa üksinda sa meie seas,
Sind köidab mälestuste kett,
Siin iga kivvi raiut nimi hüüab sul:
Seis! Kes seal! — Sõber! — Mine siis.

John ei unustanud iial seda tähtsat hommikut, kui ta esimest korda sai teada, kuhu klassi ta oli vastu võetud. Pärani silmi ta istus ühes teiste uutega aulas, kus oli koos peaaegu kuussada poissi, väikesi ja suuri. John oli sedavõrt erutatud, et koolijuhataja lühike tervituskõne leidis kurdid kõrvad ees. Johni uimastas ja joovastas harrowlaste arv, kes kõik olid end korra tundnud nii võõrana ja kartlikuna. Oma kohalt, suure oreli kõrvalt, ta nägi rida rea järele nägusid, kelle hulgas istusid ta tulevased sõbrad ja vaenlased.

Äkki müksas teda naaber. Koolijuhataja luges lehelt edasisaanute nimesid ja kuhu klassi uued poisid olid pääsenud. Ta algas kõige alama klassi viimasest kohast ühe väikese põnni nimega, kes Johni kõrval istus. Poiss pilgutas silmi ja õhetas, taibates, et tema oli kogu kooli kõige nõrgemaid õpilasi. John teadis, et oli eksamil hästi vastanud, seepärast ta ei kartnudki leida oma nime kõige nooremate klasside nimestikust; kui aga klass klassi järele läks mööda, ta muutus rahutuks ja närviliseks. Kas ta oli keskgrupist kõrgemale saanud? Jah, keskgrupis polnud tema nime. Juhataja luges juba kõrgema grupi nime-

sid. Nüüd peab temagi nimi tulema. Ei; selge hääl lausus nime nime järele, aga mitte tema oma.

„Verney.“

Ometi kord. Hulk silmi vahtis teda, mõned kadedalt, teised kõrgilt. John oli saanud kõige kõrgemasse klassi, mis on uutele poistele avatud. Ta maitses viina, mille nimi on menu.

Ning Desmond avameelse, naerva näo ja sätendavate sinisilmadega, ja Scaife ja Egerton olid ka tema klassis.

John istus õndsas uneluses, oma ümbrust vaevalt tähele pannes, nähes ema nägu ja kuuldes ta rõõmuohet, kui ta teada saab, et ta pojal on juba pool kooliteed käidud.

Esimesed nelikümmend kaheksa tundi olid tulvil täis rõõmsat ärevust. Kõige pealt John ostis raamatud, tugevad nahkselja ja -nurkadega köited, mille esimesele küljele lõödi ta nimi. Stephensi juurest ostis veel reketi pallidega ja ühe kriketipalli. Kooliteenijalt — „Titchy'lt“ muretseti tore paberitagavara. Siis teatas noor Kinloch, et ta ema oli andnud talle kolm naela nr. 15 ehtimise otstarbeks, ning Scaife lubas niisama suure summa selleks kulutada, nõnda et nr. 15-st sai tore tuba. Iga poisi iseloom avaldus ilmsesti neis pisiasjus, mis nad ostsid. Scaife ostis spordipilte, paari Detaille'i ja kivitrükke ja tugitooli; Kinloch riputas oma poole seinale neli ilusat prantsuse gravüüri ning mõnest meetrist sametist ja odavast pitsist valmistas päris kena imitatsiooni kaminalinikust oma ema buduaaris Londonis; John halvustas sametit, pitsi, tugitooli ja prantsuse gravüüre. Tema kulutas oma raha paari punaste kardinate ja ühe Landsecri maalingu hea reproduktsiooni ostmiseks. Kuna tal jäi veel vähe raha raisata, ta ostis ka mõned sõnajalad, mis ta akna kõrvale kasti istutati ja nii usinasti kasteti, et nad enneaegu välja läksid.

Teiseks võttis John maja jalgpallimängust osa ja õppis vahet tegema, mis on väikese ettevalmistuskooli sagimine ja Harrow' ehtis mäng. Lawrence nõudis, et kõik uued

poisid peavad mängima, ning Tõuk õpetas talle Harrow' jalgpalli reegleid, milles ta pidi kõva eksami andma kooli „üheteistkümne" ees, kes eksimist karistas sellega, et neid sundis valjusti laulma saalis. Duff laenas talle rohelise- ja valgetriibulise kampsuni ja valged lühikesed püksid. Millisel uhkusel John nad selga pani, unistades kaugest päevast, kus ta kannab „fessi"[1] hariliku mütsi asemel! Lawrence ütles talle mõned sõnad:

„Sa pead sunduslikest mängudest osa võtma, Verney, mis pärast mihklipäeva algavad, aga ma tahaksin, et sa omavahelisis mängudes mängiksid nii palju kui aga jaksad. See võtab kondid küll pisut haigeks; kuid üks Verney ei hooli ju sellest — mis?"

„Ei põrmugi," vastas John väga vaprasti.

Kolmandaks, esimesel pühapäeval ta kuulas koolijuhataja esimest jutlust lihtsate õpetustega kooli hüvedest ja pahedest. John oli väga liigutatud laulust, milles puudusid heledad kriiskavad hääled. Suurte poiste kumisevad bassi- ja baritonihääled panid ta värisema isesuguses magusas tundes, mida ta varemini polnud tundnud.

Lõppeks oli meeldiv avastus, et ta klass kohtles teda viisakalt ja kenasti. Eriti Desmond tervitas teda väga soojalt. Ning Johni südant täitis aeg-ajalt metsik ja seletamatu soov, võita selle poisi sõprust. Kuid Desmond, — keda Cäsariks hüüti, seepärast et ta ristinimi oli Henry-Julius, — näis olevat väga armastatud, ebaharilik särav täht, kelle lähedale John küll iialgi ei küüni. Cäsar ei teinud talle iialgi ettepanekut jalutuseks ja ta lükkas tagasi Johni argliku kutse Tuderi kohvikusse. Kas oli võimalik, et poiss, kes läheb varsti Dameri majja, ei taha end näidata koos Räpase Dicki poisiga? See küsimus vaevas teda, kuni ühel hommikul ta nägi oma ebajumalat jalutamas Scaife'iga kooliõues. Õhtul ta ütles Scaife'ile:

„Kas sulle meeldib Desmond?"

„Jah," vastas Scaife otsustavalt. „Ta meeldib mulle

[1] Kooli jalgpallikomando aupeakate.

rohkem kui ükski teine poiss Harrow's. Sa tead, et ta isa on Charles Desmond — minister ja kooli juhatuse liige?"

„Ma ei teadnud seda. Arvan, et sa meeldid Cäsarile — hirmsasti."

„Arvad? Mina kahtlen."

Enam rohkem ei öeldud. John ütles endamisi, et Cäsar — ta armastas Desmondist kui Cäsarist mõelda — võib endale sõbra valida vähimalt kolmesaja, poole kooli, poisi hulgast. Kui vähe oletatav, et tema, John, oleks too valitu! Aga igal ööl ta lebas pool tundi kauem ärkvel ja murdis pead, mismoodi, millise konksu abil ta võiks midagi Cäsari heaks teha, mis ärataks ta huvi ja lõpuks tekitaks sõpruse.

Vahepeal pühendas Tõuk teda pikkamisi Harrow' kommetesse ja viisidesse. Kannupoisiks olemine, mis kolmandast päevast algas, polnud talle ebameeldivaks kohustiseks. Teatud kellaajal teised kannupoisid ja tema pidid asetuma köögi lähedusse ja karjuma: „Eine" või „tee", nii kuis vaja oli, „number sellele ja sellele." Võib-olla pidi mõni vahel lippama kohvikusse ja tooma kas lõike lõhet või kotleti või vorsti. Kannupoisi amet Harrow's — pisut erinev igas üksikus majas — on kas ränk või kerge, vastavalt kannupoisi peremehe maitsele ja tujule. Mõned abituriendid Peamajas sundisid kannupoisse oma poriseid jalgpallisaapaid lahti nöörima. Kinloch, keda lapsetoast alates olid teeninud kuue jala pikkused, puuderdatud parukais teenrid, pidi oma tülgastuseks leidma, et tal pühapäevaks tuli Grieve'i lakksaapaid viksida. Grieve oli abivanem ja teda tunti „preili" Grieve'ina. John oleks meelsasti teinud seda ja enamgi Lawrence'i, oma peremehe, heaks; kuid Lawrence, mehine noormees, halvustas selliseid liialdatud teeneid. Tõuk õpetas Johnile lahtiselt sirmi kandma, õlgkübarat otse hoidma (vasakule pisut viltu tohtis vaid „nobless" kanda), mitte keset teed käima jne. Kuis ta kadestas jalgpallikomando liikmeid, kes käe alt kinni lonkisid piki tänavat! Kui sageli ta mõlgutas mõtteid, kas peaks kunagi saabuma päev, mil Cäsar ja tema,

sisemiselt ja väliselt lähedased, jalutavad kirikueelsel teel: päikesepaistelisel teel, kust selgel päeval on London näha, täites silmapiiri ja sirutades oma punased suitsevad käed maa poole — kirikueelsel teel, kus jalutamine oli valjusti keelatud kõigile peale „noblessi".

Oma suureks meelepahaks — olgu kohe öeldud, et ta püüdis seda meelepaha varjata — John näis niisama tugevasti veetlevat noort Kinloch'i, kui teda ennast veetles Cäsar. Johnil polnud südant tõrjuda seda õrna last eemale, kes kohe „Udusuleks" ristiti. Udusulg oli saanud alggrupi IV klassi ja ta pihtis lihtsameelselt igaühele, kes vaevaks võttis teda kuulata, et ta oleks Etoni pidanud minema. Arst olevat ta aga Harrow'sse saatnud. Ning isegi kõikvõimas hertsog polnud suutnud teda Dameri majja mahutada, mis üldist häda veel suurendas. Kohe pärast sündimist ta oli määratud Etoni ühte šikimasse majja; ja nüüd ta peab vaevlema Räpase Dicki juures Harrow's — —! Duff andis talle hoobi tagumikku, tundes end kirjeldamatu kaabakana, kui vaene Udusulg nutma puhkes.

„Väga kahju," ütles Duff, „kuid sa ei tohi mõnada Harrow'd. Tao parem oma totrasse pähe, et Harrow on kõige parem kool siinses ja ükskõik kus maailmas — eks ole, Deemon?"

„Olen kindel, et kõik Verneyd ja Egertonid ja Duffid on alati nii mõelnud."

„Aga see ei ole nii," nuuksus vaene Udusulg. „Te teate ju, et igaüks räägib ikka „Eton ja Harrow". Kes on iialgi kuulnud, et öeldakse „Harrow ja Eton"? Ikka öeldakse — mu kõige vanemat venda, Strathpeffer'i olen ikka ja alati nii kuulnud ütlemas — „Eton ja Harrow", justkui öeldakse „daamid ja härrad"."

Duff jätkas: „Kas tead, Udusulg, ma ei taha sind puudutada praegu, sest ma kardan, et sa pudened tükkideks, aga kui sa veel peaksid mõnama meie kooli või maja — — siis kitkun su peast peotäie udusulgi! Kas kuuled?"

„Jah," vastas Udusulg alandlikult.

„Lase põlvili ja ütle „F l o r e a t H e r g a[1].“

Udusulg kuulas sõna.

„Ning pea meeles,“ ütles Duff rõhuga, „et meil on siin üks kuningaski olnud, eks ole, Tõuk?“

„Jah,“ ütles Tõuk.

„Mina ei uskunud seda iialgi,“ ütles Scaife.

„Ta oli hispaanlane[2] või itaallane, tead,“ seletas Duff. „Hertsog või midagi niisugust; ning üks saadik tuli siia ja pakkus talle Hispaania krooni, kui ta oli alles algkooliklassis, ja muidugi ta võttis vastu — kes poleks siis võtnud? Kuid Victor Emmanuel astus vahele. See on kõik tõsi, ma võin piiblil vanduda, sest mu isa rääkis seda mulle — ja noh, tema on ju pastor.“

„Siis see on kindlasti tõsi,“ ütles Scaife. „Pea nüüd meeles, noor Udusulg, et Harrow on kool, mis sobib kuningalegi ja on vähemalt kuussada jalga taevale lähemal kui Eton.“

Seda öeldes marssis Scaife toast välja ning Udusulg järgnes talle kergesti longates.

„Mul on kahju, et sellele väikesele eeslile nii kõvad tumakad andsid,“ lausus Duff Johnile. „Kas tead, Verney, Deemon on ikka üks veider poiss, kas pole? Vahest ma ei saa tast hästi aru. Ta on hirmsasti tark ja kõik, aga mul oli just praegu niisugune räbal tunne, et — et ta ei mõelnud seda, mis ta ütles. Kas ta naeris m e i e üle, vedas meid haneks, või mis?“

Johni ajud töötasid aeglaselt, mis talle oli selgeks saanud oma kahjuks; üks ta õpetajaid väitis nimelt, et pole mingit abi peas peituvaist teadmisist, kui need suust kergesti välja ei libise. Duffi, kes iialgi ei mõelnud, sest kõnelemine oli hulga kergem, tegi Johni vaikimine kärsituks.

---

[1] Harrow' ladinakeelne nimetus.

[2] Savoja prints Toomas, Gunna hertsog, kelle Hispaania kortesid valisid kuningaks 3. oktoobril 1869, mil ta oli veel koolipoiss Harrow's. Järgmisel aastal loobus aga prints troonist.

„Kuule, sa ei pruugi sugugi sellist öökulli nägu teha, Verney. Sa tead, et Scaife'i vanaisa oli kraavikaevaja."

„Ei tea," vastas John.

„Ja mulle on see ükspuha," ütles Duff. „Lähme ja otsime kohvikust midagi söögipoolist."

Hiljemini tagasi vaadates, John pani sagedasti imeks, kuidas Duff teadmata oli külvanud tasse sinepiiva, mis pidi suureks puuks kasvama. Või oli ka aimus, et Scaife oli teissugune kui paistis, valmistanud soodsa pinna, kuhu iva kukkus? Igatahes sellest esimese nädala lõpust alates hakkas kasvama kahtlus, mis lõppeks muutus veendumuseks, et Deemon, harras mängija, populaarne majas, tark töös — tõepoolest tark! nii et ta ei sooritanud iialgi ei rohkem ega vähem kui oli tarvis — helde oma rahaga, kena ja ilusate kommetega, lühidasti, õnnistatud kõigi jumalate andidega, oli ometi — ilma hingeta!

See oli muidugi veel mitte neljateistkümneaastase poisi ebamäärane mõtiskelu ja hämarad kaalutlused sõnadesse pandud. Kui mõni olümplane — õpetajaist keegi või koolijuhataja — oleks küsinud: „Verney, kas Deemonil on hing?", John oleks jalamaid vastanud: „Kindlasti! Ta on olnud hirmus kena Udusule ja minu vastu. Ilma temata me oleksime püsti hädas olnud," jne.... Ja tõepoolest, vahel tundus, nagu oleks kahtlemine Scaife'i siirameelsuses olnud äraand, sest ta seisis kaljukindlasti oma toa kahe poisijõmpsika ja kallalekippuva välise jõugu vahel. See nõrgemate kaitsemine, nooremate klasside poiste eest hoolitsemine andis Scaife'ile võimaluse oma jõudu näidata. Tal olid potisepa instinktid, kahtlemata päritud; ja ta voolis pehmet savi meistri lõbuga. Keegi ei teadnud, mis vana miljonär oli oma pojale öelnud, kui ta poisi Harrow'sse saatis; aga Deemon mäletas iga sõna. Tal oli põhjust austada ja karta oma isa.

„Ma saadan su Harrow'sse õppima, mitte raamatutarkust ega mängusid, vaid tundma poisse, kes on mehed, kui sinagi meheks saad! Kõige pealt õpi nende nõrkusi tundma. Pane tähele puudusi. Õpi ühe pilguga ära tundma

valelikku, petist, narri, isekat ja jonnakat. Otsi kõigi nende sõprust, kellest arvad, et nad võivad sulle tulevikus kasulikud olla, ja ära unusta, et üks vaenlane võib rohkem kahju teha kui kakskümmend sõpra seda jälle heaks teevad. Kuluta raha vabalt; rõivastu hästi; uju pärivoolu, mitte vastupidi."

Üks aasta Harrow's kinnitas Scaife'i usku isa elutarkusse. Oma aastate kohta suur, tugev, oma vanaisa lihastega, kõva kui tamm, temast oli saanud oma klassi poiste juht Peamajas! Vanemad õpilased oli temaga viisakad, mäletades võib-olla hästi lugu kriketinuiaga. Kannupoisina peeti teda kõige nobedamaks ja ebatavaliselt vastutulelikuks. Õpetajad andsid talle tunnustused, mis polnud ei kiitvad ega laitvad. Räpasele Dickile oli poiss mehe pojaks, kes võis kirjutada tseki miljoni peale.

Ühe kuu jooksul juhtus kaks tähelepanuväärivat sündmust; kirjutagem vähemtähtsast esimesena. Charles Desmond, Cäsari isa, tuli Harrow'sse ja korraldas eine kohalikus hotellis. Igivanast ajast saadik olid kõik Desmondid oma kasvatuse Harrow's saanud. Sellest suguvõsast olid tulnud mõned kuulsad sõdurid, üks lordkantsler ja üks peaminister. Nende nimed on tammesse lõigatud ja ka iga harda harrowlase südamesse. Härra Desmond, kuigi ta oli ministriks, leidis mahti külastada kooli vähimalt korra igas semestris. Ta valis alati pühapäeva ja pärast kella üheteistkümne loendust õues viis ühes oma poja ja ta sõbrad. Terve kool tundis ja armastas teda. Järelemõtlikele poiste seas ta oli kuulsa mineviku esindajaks, nagu selle kehastus, mille eest olid John Lyoni[1] poisid võidelnud ja mida korda saatnud. Tal oli viis poega — kõik harrowlased. Neist oli Cäsar kõige noorem. Igaüks oli koolis silmapaistev olnud, kas töös või mängus, või mõlemas.

Charles Desmond seisis parajasti trepil, kui õpetaja loendas poisse.

---

[1] John Lyon asutas Harrow' kooli a. 1571.

„See on Cäsari isa," ütles Scaife. „Ma lähen temaga einestama. Eks ta ole tore?"

Johni silmad olid peast välja tulemas. Ta polnud iialgi näinud nii toredat meest, kes naeratas ja noogutas kõige suurematele poistele kogu koolis.

„Ja mu isa räägib," lisas Scaife, „et ta pole mitte rikas mees; ei mingit kõneväärset varandust peale ministripalga."

Scaife astus edasi ja John kuulis, kuis ta ühele teisele poisile ütles lihtsal ja sõbralikul häälel: „Härra Desmond ütles Cäsarile, et ta tahab minuga tutvuda — väga kena tast — eh?"

John seisis reas, et omakorda trepist mööda minna.

„Verney?"

„Siin!"

Ta tõttas mööda, heites pilgu tagasi kuulsale mehele. Äkki viipas talle Cäsari isa, noogutades rõõmsasti peaga. John astus ta juurde, tundis ta tugeva käe pigistust ja kuulis ta kõlavat häält.

„Te olete John Verney vennapoeg? Või nii! Arvan, et oleksin teid märganud ka siis, kui Henry poleks mulle öelnud, et olete tema klassis. Te peate meiega einestama. Jooske nüüd."

John läks, täis õnne, mis peaaegu üle voolama hakkas, kui Cäsar teda kõnetas.

„Olen nii rõõmus, Verney. Mu isal on terav nina vanade nimede leidmiseks, eks ole?"

Nii einestas John peenes seltskonnas ja tundis end esimest korda tähtsa isikuna. Kui kõige nooremale külalisele anti talle aukoht hurmava peremehe kõrval, kes jalamaid hajutas Johni kartlikkuse. Kui hästi maitsesid kotletid ja faasan! Ja kuidas kõnelus südant soojendas! Cäsari isa näis kõik teadvat, mida üks või teine harrowlane oli silmapaistvat teinud. Ladusasti ja voolavalt ta jutustas võitudest, mis saavutatud kodus, väljas, laagris, kõnepuldil, võimluskangil, kantslis. Ning kui kohased ja tabavad olid ta anekdoodid. Üks poiss kurtis haledasti,

kuidas kolme semestri jooksul üks õpetaja teda „kiusanud". Charles Desmond tundis talle kaasa:

„Oh, kas ma ei mäleta, kuidas ma kolm semestrit olin tolle barbari, vana Herioti, all! Aga võin vanduda, ma teenisin seda tõesti ära. Olin igavene laiskvorst, kuid vana Heriot tegi mu elu nii kibedaks, et palusin jumala keeli oma vanemaid mind Harrow'st ära võtta. Ning siis sundis isa mind tööle ja seda ma tegingi. Ja kas

„Oh, kas ma ei mäleta, kuidas ma kolm semestrit olin tolle barbari, vana Herioti, all."

te usute, järgmise semestri esimesel päeval ma telegrafeerisin koju: „Peate mu siiski koolist välja võtma, sain küll klassi edasi, aga vana Heriot sai ka!""

Kui rõõmsasti kõneleja õhutas naerma, lobisema ja üksteist nokkima! Kas oli võimalik et Cäsar tohtis nokkida meest, kellest oletati, et ta hoiab Euroopa rahu oma käte vahel? Ent ometi suutis poiss väärikalt enda eest seista.

Nii lendasid minutid. Kuid John märkas üllatusel, et Deemon polnud milleski silmapaistev. Tõepoolest, John

ja tema olid ainukesed külalised, kes peo kordaminekuks aitasid vaid tubli söögiisuga kaasa. Oli kummaline, et Deemon, nende maja ja klassi nupukaim poiss, avas oma suu vaid seks, et seda toiduga täita. Ta vastas küll küsimusile, mis härra Desmond talle esitas, kuid tagasihoidlikult ja nagu iga loll algkoolipoiss oleks vastanud — nii mõtiskles John.

Pärast einet jättis härra Desmond poistega jumalaga, andes igaühele kaasa südamliku julgustamissõna ja poole sovereni. John möödus parajasti kohviku vaateakna toredusist, kui Deemon talle järele jõudis, ja nad läksid koos edasi piki looklevat peatänavat. Scaife polnud varemini iialgi Johniga kõndinud.

„See tasus end ausasti," lausus Scaife rahulikult. John ei mõistnud ta sõnu teisiti kui nende otseses tähenduses.

„Väga," ta vastas.

„Miks?" küsis Scaife teravasti.

„Ah?"

„Mispärast see tasus end?"

John pomises midagi heast söögist ja ladusast jutust.

„Päh," ütles Scaife ülbesti. „Ma mõtlesin, et sul on ajud peas, Verney." Ta vaatas talle tungivalt otsa. „No ütle välja. Mis su peas on? Sa võid olla päris avameelne, palun."

John pani imeks, kuidas Scaife oli aimanud, et ta tahtis olla avameelne.

„Sa mõtled," jätkas Deemon oma selgel häälel, „et äsja ma ei liigutanud sugugi oma ajusid, aga, mu süütu laps, ma kinnitan sulle, et ma seda siiski tegin. Väga palju koguni. Mängisin varjusurnut. Pista see suhu ja ime seda natuke."

Kella nelja loendusel John pani tähele, et Cäsar puudus; talle tuli meelde, et ta oli näinud härra Desmondi kaarikut veeremas, nii kummaline, kui see ka oli — Peamaja poole. Küll oli naljakas kujutella Cäsarit Räpase Dickiga teed joomas!

Kuna pärast loendust Johnil ja Udusulel polnud midagi paremat teha, nad läksid Sudbury maanteele kõndima.

Enne loendust nad olid mänginud jalgpalli ja mõlemad olid märganud, kui viletsad ja saamatud nad on. Vaene Udusulg, silmad peaaegu pisarais, suur sinine muhk valgel laubal, pihtis, et tema eelistab rahulikumaid mänge — nagu kroket, ja et ta kavatseb hankida tohtrilt tunnistuse, mis ta vabastaks jalgpallist. Ta püüdles kaastundmust, kuid sai tõrelda.

„Mina mängin peaaegu niisama räbalasti kui sinagi," ütles John, „aga Scaife loodab, et meist saavad „torpidid"[1], nii et me peame kõvasti pingutama. Nüüd, kus sul on muhk silma kohal, sul pole enam seda maalitud nuku ilmet. Kuule, kui tahad töinama hakata, siis mine sinna põõsaste varju."

Udusulg sai pahaseks.

„See on üks põrgu koobas siin," ta karjus. „Ma vihkan teda. Kirjutan oma isale ja palun, et ta mu siit ära viiks."

„Peaksid minema tütarlastekooli."

„Ma vihkan kõike ja kõiki. Mõtlesin, et sina oled mulle sõber, ainus sõber, kes mul on."

John tundis end kuidagi pehmenevat.

„Olen su sõber ainult siis, kui sa ei räägi lollusi."

„Vaata, Verney, kui sa lubad mu vastu kena olla, ma püüan siis juba läbi saada. Tahaksin olla sinu sarnane, tõesti tahaksin. Tahaksin olla ka Scaife'i sarnane. Ah, ma oleksin kas või Duff, tedretähniline ja kõik, pigemini kui ma ise."

John vaatas ta õrnajumelist nägu korrapäraste, tütarlapselikkude joontega, punase, väriseva suuga. Ta tajus äkki, et see on nõrgema abipalumine tugevamalt, et tema, kuigi mitte vanem ja ainult pisut suurem kui Udusulg, pidi osutama jõudu, mis peale oma koorma jaksab ka teise oma kergendada.

---

[1] Poiste seast, kes on kaks aastat koolis olnud, valitakse „torpidid". Iga maja „torpidite" hulgast valitakse „torpidite" jalgpallikomando.

„Hüva," ütles ta tõrksasti, „ära aga seda ainult nii suureks asjaks puhu!"

„Sa tahad mind siis endale sõbraks, Verney?"

„Jah; aga ära looda, et ma sind laubale suudlen, et sind terveks teha, tea seda."

„Kas ma tohin sind Johniks hüüda, kui me üksinda oleme? Ning tahaksin, et sa ütleksid mulle ka Esme selle koleda „Udusule" asemel."

John mõtles järele.

„Vaata," ta lausus, „sa võid mind Johniks hüüda ja mina kutsun sind Esmeks, kui me oleme „torpidid". Ja nüüd mine jookse pigemini koju. Pean kõigest sellest mõtlema ning ma ei saa mõelda, kui sind näen."

„Kas ma tohin sind üks ainus kord Johniks hüüda?"

„Sa oled kõige suurem idioot, keda ma olen näinud. Nimeta mind Johniks või Tomiks; aga lase siis kohe jalga."

„Jah, John. Sina oled ainus poiss, keda ma iialgi olen endale sõbraks tahtnud." Ta nägu lõi särama, siis pöördus ta äkki ümber ja jooksis minema. John vaatas talle järele, kortsud otsaesisel, sest Kinloch oli hea väike poiss, kuid vahete-vahel ometi nii tüütav!

Ta läks üksinda edasi, mõeldes äsjasest kogemusest ja tuletades meelde härra Desmondi jutustatud anekdoote. Kui uhke oli Cäsar oma isale! Ning isa oli nähtavasti niisama uhke oma pojale. Milline paar! Kui ometi Cäsar oleks tema sõber! Ausõna! See oli veider küll, aga John tahtis Cäsarit niisama meeletult sõbraks kui vaene Udusulg Johni. Tõsine aine mõtiskeluks. „Aga mina ei tüütaks teda iialgi nii," ütles John endamisi, „nagu Udusulg tüütab mind, ei iialgi!"

„Hallo, Verney!"

„Hallo," vastas John.

Juhus oli Cäsari ta mõtetest pannud kitsale teerajale otse ta ette.

„Ma pole vaim," ütles Cäsar.

John kõhkles.

„Mõtlesin praegu sinust," lausus ta, „ning siis nägin

sind ja kuulsin su häält. See põrutas mind. Kas tead, see oli tore su isast, et ta mind ka kutsus."

„Susi söögu mu isa! Ta on — —"

Cäsar pigistas huuled kõvasti kokku, nagu kardaks ta, et sealt võiksid koledad sõnad väljuda. Ta näos puudus särav naeratus, silmis rõõmus helk.

„Mis on lahti?" küsis John.

Cäsar kõhkles. Vaatas Johni otsa, luges võib-olla sümpaatiat, huvi, isegi poolehoidu ta hallidest silmadest, mis tema omadesse nii kindlasti vaatasid.

„Mis on lahti?" ta kordas. „Ma ei lähe ikkagi Dameri juurde, see on lahti."

„Oo!" hüüdis John.

„Isa ütles seda just praegu. Ma tulin siia vanduma ja kiruma."

„Ei lähe Dameri juurde? Milline lops — sulle!"

„See teeb pöörast viha. Vaata, Verney, ma tahaksin sulle kõik rääkida. Tean, et sa ei lähe seda kõikjale pasundama. Ütlesin küll endale: pea suu, aga — —"

Johni süda peksis, keha õhetas, ta hallid silmad sätendasid.

„Lugu on nii," jätkas Cäsar väikese pausi järel. „Damer ütles isale, et kaks poissi, kes tema arvates olevat pidanud semestri lõpul lahkuma, jäävad paigale. Isa rääkis kuidagi, et Damer oli öelnud, et saaks ehk siiski korraldada ja võtta mind väljaspool järjekorda, aga isa pole seda tahtnud kuuldagi — —"

„Väga korrektne temast," ütles John.

„Kas on? Minu arvates ta oleks pidanud kõige pealt minust mõtlema. Kõik mu vennad on Dameri juures olnud. Ning ta teadis, et ma kõigest hingest tahan ka sinna minna. Vaata, kui viisakad on sealt poisid minuga. Ma käisin nende majas ringi nagu kassipoeg. Neetud! Kui Damer tahtis kuidagi võimaldada, miks isa siis ei tahtnud? Tema mängis oma mängu, mitte minu. Mis õigus oli tal olla nii suurmeelne minu kulul? Ma vaidlesin talle vastu; aga ta oskab mu suu kinni panna. Jätame selle jutu. Muidugi ma ei taha igavesti istuda Väikeses majas

ja kui Damer on täis, oleksin tahtnud Browni juurde, aga Browni juures pole ka ruumi. Ning on ju veel häid maju. Kuid kuhu — kuhu sinu arvates ma lähen?“

„Reed'i juurde?“

„Ma ei peagi Reed'i maja nii halvaks. Ei, ma lähen Räpase Dicki juurde. Ma tulen teile.“

„Oo!“

„Mis pagana pärast sa irvitad? Ma ei taha lurjus olla — Räpase Dicki maja on sinu maja — aga — pärast Damerit! Oo Issand!“

Naeratus kustus Johni näol. Cäsari kaotus kaalus tema võidust rohkem.

„Sinu isa oli Peamajast,“ ta ütles pikkamisi.

„Jah, ta häil päevil; ning tal oli alati olnud see poolehoid selle maja vastu; aga ta teab, ta teab ju, et praegu see maja on mäda, ja ta saadab mu siiski sinna. Mispärast?“

„Küsi temalt.“

„Ma küsisin ja mis sa arvad, mis ta mulle ütles oma kummalisel häälel, mis mu suu alati lukku paneb? Ta ütles: Henry, kui sa saad pisut vanemaks ja hulga targemaks, sa mõistad ise sellele küsimusele vastata.“

Johni nägu läks rõõmsamaks. Üks tõekiir helkis läbi pimeduse. Ta püüdis sellele läheneda kobamisi.

„Ma usun — —“

„Noh, räägi edasi!“

„Et su isa võib-olla tunneb, et me vajame niisugust poissi nagu sina oled.“

John õhetas, sest tal tuli meelde, mis koolijuhataja oli Verneyde kohta öelnud. Desmond vaatas talle teravasti otsa. Ta põlgas liialdatud meelitusi. Kuid siin see oli ehtis. Ta naeratas esimest korda.

„Tänan, Verney,“ ta ütles juba rõõmsamini. „Mis sa räägid, on lausa rumalus, aga see oli kena, et nii ütlesid, ning ma olen rõõmus, et sina ja mina saame ühte majja.“

John ei suutnud hoiduda lisamast: „Ja Scaife, sa unustad Scaife'i?“ Armukadedus näpistas teda, kui ta Scaife'i nime lausus.

„Jah, seal on ju Deemon. Ta on mulle alati meeldinud.“

„Ja sina meeldid talle.“

„Tõesti? Vana hea Deemon. Mulle meeldib meeldida. See on iirlase joon minus. Ma olen poolenisti iirlane, tead. Tahan, et poisid oleksid minuga sõbralikud. Oleksin unustanud Scaife'i. Veider ka, sest Scaife pole niisugune, keda unustatakse, eks ole? Ei tea, kas ma saan tuleval semestril Deemoni tuppa?“

„Mina olen tema toas. See on kolme tuba.“

„Kahe tuba on palju toredam.“

„Meie tuba pole ka mitte halb.“

Cäsar kuulas vaevalt. John kuulis, kuis ta pomises: „Vana Deemon ja mina, me saaksime toredasti toime.“

III.

Toob pettumust elu sageli,
Ent meeles sul seisku alati:
Hädas ole abiks teisele,
Julgust ära kaota iialgi!

Vahest viie aasta pärast John Verney sai teada, mis oli juhtunud tol sündmusrikkal päeval koolijuhataja ja ministri vahel, mis Cäsari kihutas Sudbury teele kiruma ja vanduma. Koolijuhataja polnud harrowlane, seepärast oli tal kergem näha vana auväärse korra ebavoorusi. Harrow's oli õpetajate ja poiste vahel peamiseks sidemeks tubliduse ja tundlikkuse kokkukõla. Tahtmata kasvab tundlikkus vahel liighelluseks ja siis ajab vaprus ta nurka. Kui auväärsed veteraanid saavad vanaks, siis hoiab lojaalsus, tänu mineviku teenete eest, tahe kurvastusest hoida, neid edasi vastutavas töös, milleks nad on füüsiliselt ja vaimselt võimetud. On peaaegu niisama raske tagandada oma kohalt üks Etoni või Harrow' õpetaja kui inglise kiriku pastor oma kantslist. Valides õpetajat või pastorit, otsustab sageli ta ametis kõrgendamise haridus, eelmise teenistuse kestus, suhted ülemusega, mitte alati osavus valitseda mitmekesistest kihtidest koostatud õpilaskonda. Andekas õpetaja klassis võib osutuda halvaks kasvatajaks majas. Richard Rutford, et võtta konkreetne näide, tuli Harrow'sse ilma et ta midagi oleks teadnud avalikust koolist või oleks hoolinud Harrow' traditsioonidest, kuid tal oli klassiliste ainete ülemõpetaja ausära. Keegi ei kahelnud tema osavuses kreeka keele õpetamisel. Koolijuhatus oli kindel, et oli Rutfordiga suure võidu saavutanud. Omal ajal Rutford oli juhatanud üht väikest maja, nii pisikest,

et ta saamatus kasvatajana polnud nähtavale tulnud. Ta ootas kannatlikult suuremat suutäit. Kirjutas mõned õpiraamatud; abiellus rikka ja mõjuka naisega; korraldas keni vastuvõtte. Tõsi küll, ta ei saanud omaseks ei õpetajate ega õpilaste seas, aga ta veinikelder oli niisama kuulus kui ta haridus ja ta naise nõbu oli peer. Lõpuks usaldati talle Peamaja juhatamine. Ühe kuu pärast hakkas kooliülemus kartma, et oli teinud vea; ühe aasta pärast ta teadis seda. Maja hakkas langema. Tas oli pärmi, kuid see oli võimetu tõstma, sest pagar ei tahtnud taignat sõtkuda. Rutford ei sallinud poisse, ei mõistnud neid, haavas, tunnustas vaid neid, kel olid mõjukad sidemed, meelitas ja hellitas rikkaid.

Parajasti enne seda kui John Verney tuli Harrow'sse, Peamaja avaldas eksimatuid languse tunnuseid. Uus koolijuhataja tundis seda „mädapaiset" ja ta väljalõikamise vajadust, kuid sattus kõva takistuse ette: traditsioon. Tal oleks siiski küllalt moraalset julgust olnud teha Rutfordile loobumise ettepanek, sest tuhandel kirjeldamatul viisil ta oli oma kohusetäitmises hooletu olnud; aga konservatiivsemad kartsid, et sest võiks tulla avalik skandaal ja kui Rutford ei tagane, mis siis saab? Midagi kindlapiirilist ei võidud ta vastu tõestada. Tema patuks oli lohakus. Koolijuhataja oli kohutatud, kuid mitte löödud ja hakkas otsima muid teid, kuidas tõsta Peamaja tasapinda. Väga rahulikult ta pöördus vanade harrowlaste poole, kelle hulgas mõnedki kavatsesid oma pojad ja vennapojad teistesse majadesse saata. Ta palus kaasabi. John Verney, pastor Septimus Duff, kolonel Egerton — pool tosinat vaimustatud Peamaja endist kasvandikku — astusid esimese sammu. Viimati meelitas koolijuhataja Charles Desmondi oma õnge otsa.

„Reform, mis meil on südamel," rääkis ta, „peab tulema seestpoolt ja alt. Maja vajab uut Desmondi. Mulle ei lubatud kirvest tarvitada; kuid lõppeks on ju modernsemaid viise pea maharaiumiseks. Ning uskuge mind, ma ei nõua kelleltki rohkem kui ise teen. Mu oma vennapoeg läheb pärast vaheaega Peamajja üle."

„Hm!“ ümises härra Desmond lõuga silitades.

„Lawrence, majavanem, on kindlus ise, nagu kõik Lawrence'id.“

„Kuidas te Trenti hertsogi ära meelitasite?“

„Saatus andis mulle selle relva. Hertsog“ — ta naeris rõõmsasti — —

„Jah?“

„Suudab kõigutada traditsioone, mida ei puuduta mu mõjusaimadki põhjendid. See oli õnn! Hertsog tahtis oma poega, seda õrna last, saata Harrow'sse ja ma nimetasin talle, et Rutfordil on vaba koht.“

„Oh teid kavalat küll! Ning Scaife? Kuidas käsitsesite toda suurt kuhja?“

„Rutford võitis Scaife'i.“

„Kena poiss — ta poeg. Einestas täna hommikul meiega. Hüva, olete mu veennud. Aga milline ebameeldiv veerandtund seisab mu Henryga ees!“

Uue poisina John nägi hirmsat vaeva jalgpalliga ja avaldas imelikku saamatust. Igas mängus olid Scaife ja Cäsar ebaharilikult tublid. Johni kohmakus tüütas neid. Nad soovitasid talle kassikangast mängida Udusulega ja John märkas, et kuristik Cäsari ja tema vahel üha laienes selle asemel et kitseneda. Sageli seltsis tema ja Udusulega Tõuk, kes neile mõista andis, et sellele tuleb kui heateole vaadata, mida võiks vastavalt tunnustada Tudori kohvikus.

Tõuk mõjustas tugevasti kahte väikest poissi. Ta kandis „halastuskuube“, nagu nimetati vanemate klasside õpilaste frakki, mida lubati kanda noorematel poistel, kellele nende pika kasvu tõttu ei sobinud enam lühike jakk; tal oli püksipress; ja ta püksivolt oli alati sirge ning püksid ise ilma ainsagi plekita. Igal aastaajal ja igasuguse ilmaga ta oli tipp-topp pealaest jalatallani. Nokkimise peale vastas ta tõsiselt: „Peab olema hästi rõivastatud.“ Ta kõneles endast kolmandas isikus, pidades ainsuse esimese isiku vormi halvaks kombeks.

Ühel päeval ütles Tõuk praalivalt: „Teid põnne palu-

takse mitte karjuda, kui te minuga räägite. Mul on natuke peavalu."

„Mis su peal siis viga on?" küsis Udusulg.

„Väljastpoolt ta näeb ju tore välja," ütles John oma tõsisel häälel.

Tõuk, nähes et pilge polnud kavatsetud, vastas tähtsalt:

„Mõnel meist oli niiske öö eile öösi."

„Niiske?" hüüdis Udusulg. „Kuidas nii, kõik tähed paistsid ju."

„Su vennad Etonis teavad, mis tähendab „niiske öö"," ütles Tõuk. „Ma kõnelesin ühe kolmanda klassi poisiga, kui üks teine tuli sisse pudeliga. Džentlmen peab taluma mõned klaasid veini, kuid ei olda harjunud viinaga."

„Viinaga?"

„Viskiga, noh."

„Aga kust nad saavad viskit?" küsis John.

„Võrreldes minu isa vana šoti viskiga, ma ütleksin, et vürtspoest," vastas Tõuk. „Meie majas harrastatakse vahel joomist — ja muudki. Teile põnnidele öeldakse seda hoiatuseks."

„Suur tänu," ütles John.

„Võtke heaks; te olete päris viisakad putukad. Nemad" (ta osutas kolmanda klassi poole) „on teid seni eemale jätnud, aga tuleval semestril võite sisse kukkuda, nii et vaadake ette! Ja kui vajate nõu, tulge aga minu juurde."

Üleolevate ning praalivate kommete juures tuksus tas hea süda ning väikesed poisid aimasid seda ja olid talle tänulikud. Sõna „viin" hirmutas neid väga. Järgmisel päeval Johnil läks korda Cäsariga kokku saada. Ta küsis väga kartlikult:

„Kuule, kas mõned suured poisid Dameri juures ka joovad?"

„Joovad? Mida — joovad?"

„Noh, viina?"

Cäsar eitas pahaselt. Dameri poisid seisid sellest kõrgemal. See maja oli uhke oma kommetele. Dameri maja aupaisteks oli ta hea toon ja selles oli ta menu saladus.

John noogutas peaga, kuid kaks päeva hiljem Deemon võttis ta käsivarrest kinni, näpistas valusasti ja ütles:

„Mis sa õige mõtlesid, kui Cäsarile rääkisid, et Peamaja poisid joovad?“

„Aga Scaife, ma ei rääkinud ju seda.“

„Sa annad meid välja.“

„Meid?“ Johni silmad avanesid. „Egas sina nendega joo,“ ta kogeles.

„Ära vaeva oma pead sellega, mis ma teen või ei tee,“ vastas Scaife jämedasti, „ning kuna sa oled meiega ühes klassis, siis ära seepärast veel mõtle, et oled paarimees Cäsariga või minuga või vana Tõuguga — seda sa ei ole.“

„Ma tean,“ vastas John alandlikult.

„Ära seda unusta, või muidu tuleb veel hõõrdumisi.“

„Ei unusta.“

„Nii on õige. Ja muu seas, sul on saanud kombeks Cäsari ümber tolgendada, mis teda surmani tüütab. Lõpeta see.“

Selle peale ei vastanud John midagi. Ta luges viha Scaife'i julgetest silmadest, aimas seda ta selgest, käskivast häälest, tundis valusast näpistusest käsivarres. Ning ta oli küllalt arukas taipama, et Scaife polnud poiss, kes vihkas ilma põhjuseta. John jõudis otsusele, et Scaife oli kade tema kasvava sõpruse pärast Cäsariga.

Kuid kui kolm poissi valmistusid oma kreeka keele tunniks, oli Scaife jälle endine, sõbralik, naljatav ja külmavereline. Juba ammu varem ta oli pühendanud Johni Peamaja töömeetodeisse.

„Meie siht on,“ seletas ta uuele poisile, „saada hakkama ülesandega, kasulikku aega nii vähe kui võimalik raisates. Pole mõtet hakata pugejaks. Peme tuupima pähe ainult nii palju, et parajasti läbi saab ja meid istuma ei jäeta.“

Kõik kolm tegid ühiselt tööd. Neljakümnest reast Vergiliust tegi Scaife viisteist, John viisteist ja Tõuk kümme; seepärast kümme, et — nagu ta seletas — ta oli juba peaaegu kolm aastat koolis. Siis tõlkis iga poiss

kordamööda teistele. Raskemad osad tõlkest hankis Scaife ühelt targalt sõbralt vanemast klassist. Vahel oli Scaife mõni paarkümmend minutit ära, tagasi tulles õhetas näost ja oli erutatud. John arutles endamisi, kas Scaife oli joonud ja mis ütleks Cäsar, kui ta teaks. Sellest ajast saadik hakkas teda hirm piinama, et kui Cäsar tuleb Peamajja, Scaife õpetab ta jooma. Ta nägi painajalikku und meeleheitlikust võitlusest enda ja Scaife'i vahel, kus Scaife oma suurema jõu ja osavusega tuli ikka võitjaks, rebides ta käest armastatud Cäsari ja vajudes põhjatuisse šoti viski loikudesse. Cäsar ise oli neis koledais unenägudes kuidagi ükskõikne. Scaife ja John võitlesid ta keha pärast, kuna Cäsar vaatas pealt, mis polnud sugugi tema viis, nagu John ärkvel olles arutles. Kõigi poiste hulgast näis Cäsar kõigi paremini olevat varustatud omadustega, et oma võitlusi ise võidelda ja enda eest seista.

Pärast esimest maja jalgpallimatši Scaife sai oma „fessi" Lawrence'i käest, kes oli maja komando kapten ja Räpase Dicki juurest ainus liige kooli „üheteistkümne" seas. Mõned suured poisid kolmandast kasutasid seda juhtu „pühitsemiseks". Scaife oli nende poolt armastatud, seepärast et — John avastas seda hiljemini — ta laenas meelsasti neile raha ega kiirustanud iialgi tagasimaksuga. Ning et Scaife sai oma fessi enne viieteistkümneaastaseks saamist, siis võis seda ka saavutiseks pidada. Eriti Cäsar ei suutnud enam muust kõneldagi. Ta ennustas, et Deemonist saab tulevane mõlema komando kapten ning kuulsa C. B. Fry teisik.

Samal sündmusrikkal õhtul John oli suure lärmi tunnistajaks. Juhuslikult olid Rutfordil külalised ja ta lahkus väga vastumeelselt maja erapoolelt. Johni kõrva kostusid hüüud, laul ja kisa. Lawrence, kelle koridoril prassing aset leidis, oleks sellele kohe lõpu teinud; kuid ta oli ühe õpetaja juures õhtust söömas ja Grieve'il, jõuetul kollanokal, polnud moraalset julgust vaheleastumiseks. John küsis parajasti temalt ülesannet, kui üks eriti kriiskav hüüd ta kõrgesse eraldusse tungis.

„Mis nad ometi teevad?" päris Grieve vihaselt.

John kõheles. „Need on kolmandast," ta prahvatas siis. „Scaife on nende juures."

„Kas tõesti! Siis Scaife on selle põrgulärmi põhjustaja, kas nii? Mine ja ütle Scaife'ile, et ma tahan teda näha."

John oli hirmul. Tal oli tunne nagu puudlil, kes peab minema lõvile kallale. Tõtates piki koridori ta jooksis vastu Duffi, kellele ta oma ülesandest rääkis.

„Ohoi!" hüüdis see. „Ma ei tahaks sinu asemel olla, Verney. Nad on ilusti auru all, seda ma võin sulle öelda."

John koputas areldi uksele, kust kostus naer ja laul. Siis koputas veel ja veel. Lõppeks võttis kõik julguse kokku ja lõi tugevasti. Silmapilk tekkis vaikus, kostus kiire paberite krabin ja sunnitud: „Sisse."

John astus tuppa.

Poisid, neid oli seal kuus, vaatasid jahmunult Johnile otsa. Scaife, näost väga punane, pahvatas valjusti naerma. See naer ajas Johni segadusse. Ta unustas oma ülesande, vahtis üksisilmi Scaife'i otsa ja värises noore poisi hirmust teadmuste ees. Laual vedelesid seltersipudelid ja „pidusöögi" jäänused.

„No mis sina siit tahad?" küsis Lovell senior, toa omanik.

„Ma tahan Scaife'i," ütles John. „See tähendab, et Grieve tahab Scaife'i."

„Või preili Grieve tahab härra Scaife'i näha? Hüva, noormees, vii preili Grieve'ile tervisi ja ütle, et Scaife ei saa tulla. Mõistad? Nüüd — lase jalga!"

Kuid John vahtis ikka Scaife'i otsa. Ta korratu välimus, metsikud silmad, kriiskav naer osutasid hoopis teissugust Scaife'i.

„Parem oleks, kui sa tuleksid," kogeles John.

„Ei," vastas Scaife. Ta kõneles veidral, heledal häälel, mitte oma harilikul rahulikul ja külmaverelisel toonil.

„Oota pisut — ma pole Grieve'i kannupoiss. Ma pole enam kellegi kannupoiss, kas on nii?"

Ta pöördus teiste poole. Peamajas oli kirjutamata seaduseks, et jalgpalli või kriketi komando liikmed olid

Ex libr. univ. Tart.

vabad kannupoisi kohustusist. Kuid üldine kannupoisiseadus Harrow's nõuab, et iga alama klassi poiss peab kuulama neljanda ja viienda klassi poisi sõna, kui ta käsud ei käi kooli seaduste vastu. Tegelikult on kannupoisi kohustus maksev ainult omas majas, välja arvatud kriketi juures suvisemestril.

„Sina kannupoiss? Ei! Ütle, et preili Grieve ei topiks oma nina võõrastesse asjadesse."

John läks, tundes, et vanem ja mõistlikum poiss oleks mõistnud seisukorraga toime tulla. Tema ei osanud muud teha kui viia vastus ära, mis oli niisama hea kui sõjakuulutamine.

„Ei taha tulla? On ta hull?"

„Ei saa tulla, nad ütlesid."

„Või ei saa tulla? On ta endale haiget teinud — jala nikastanud või?"

Johnil oli harjumuseks alati tõtt kõnelda. Ta tegi seda loomulikult ja lihtsalt, nagu mõni teine poiss kavalust ajab ja põiklemisi korrutab. Ent praegu ta kõhkles. Kui ta oleks mõista andnud — mõistaandmisest oleks piisanud —, et Scaife oli endale haiget teinud — ning mis oleks veel usutavam olnud tolle ägeda mängu puhul, mis talle „fessi" andis — Grieve poleks arvatavasti midagi teinud. John aimas oma sisimas, et Grieve oleks rõõmus, kui ta ei pruugiks midagi teha.

„Ei; ta pole midagi nikastanud."

„Mispärast ta siis ei tule?"

„Ma — —," siis purskus tast erutatud kõne. „Scaife nägi välja, nagu ta oleks ta tõesti natuke hull. Ah Grieve, jäta ta rahule! Palun! Nad peavad enne õhtupalvet ikkagi lõpetama ja siis on juba Lawrence siin."

Oo õnnetu John, sa pole sugugi diplomaat! Milleks siia Lawrence'it rebida, kelle vastu ta abilise südames on lõikav kadedus?

„Ütle Scaife'ile, et ta peab jalamaid tulema," lausus Grieve nurka piiludes, kus mõned kepid seisid. „Ja kui ta peaks küsima, mis ma tast tahan, siis ütle, et ma tahan — talle kolki anda."

John lendas.

„Kolki anda?“

Pidutsejad ulgusid viha pärast. Scaife avaldas uhkesti oma otsuse, et tema ei lase Grieve'il ennast peksta. See teadaanne mõjus kainestavalt vanematele poistele. Käsu mittetäitmise tulemused võivad tõsised olla. Varemini või hiljemini Scaife saab peksta, arvatavasti Lawrence'ilt, see oli päris kindel.

„Sa võiksid pigemini minna, Deemon,“ ütles Lovell. „Grieve ei tee sulle häda. Ma kõneleksin ju tolle idioodiga, aga ta vihkab mind kui mürki, justkui mina teda.“

„Mina lähen,“ ütles Tõuk.

John polnud seni Tõuku tähele pannud. Ta tõusis nüüd üles, elegantne nagu ikka, hoolsasti oma kuube siludes ja laitmatult puhtaid mansette kohendades.

„Vana hea Tõuk,“ ütles keegi. „Ausõna, ta usub, et Grieve kuulab — teda!“

„Inimesel, kes on peaaegu kolm aastat koolis olnud,“ ütles Tõuk, „on õigus tähendada preili Grieve'ile, et — ta käitumine ei sobi daamile.“

„Ning tema ütleb sulle, et sa oled purjus, sa vana narr.“

„Ma pole purjus,“ ütles Tõuk pühalikult. „Viskit ja soodat ei talu igaüks; aga mina pole purjus, mitte sugugi.“ Nii öeldes ta istus väga äkitselt toolile.

Lovell kehitas õlgu, heitis pilgu Tõugule ja Scaife'ile ning lahkus toast. Kahe minuti pärast ta tuli tagasi, rõhutud ja kulmud kortsus.

„Teadsin, et see on kasutu. Vaata, Deemon, sa pead ikkagi hea näo tegema ja suutäie alla neelama.“

„Ei,“ ütles Scaife. „Preili Grieve'i käest mitte.“

Ta naeris nagu ennegi. Poisid vahetasid pilke. Siis karjus Scaife: „Andke mulle veel viina, ma tahan juua. Noor Verney tahab ka juua, vaadake teda!“

John oli näost valge ja värises, kuid mitte enda pärast.

„Mine, Scaife,“ ta palus.

Poisid moodustasid rühma ja pidasid sõjanõu, püüdes

leida väljapääsu metsast, mis äkki oli muutunud umbseks tihnikuks. Ja nii juhtuski see, mida igaüks oleks tahtnud ära hoida. Scaife tõmbas sohvapadja alt pudeli ja tõstis ta oma huultele. John, kes ukse juures seisis, ei näinud, mis edasi sündis.

Kui pudel Scaife'i käest ära kisti, oli õnnetus juba juhtunud. Poiss oli neelanud hulga kanget viina. Seni nad olid viskit tublisti lahjendanud seltersiga.

„Ma lähen ta juurde," röökis Scaife, võideldes oma sõpradega. „Ja võtan kriketinuia ühes. Laske mind minna — laske mind minna!"

Tõuk vaatas teda tülgastusel. Pärast lühikest võitlust Scaife alistus, jõuetu ja mõistuseta.

„Vahest tuleb meelde," ütles Tõuk pühalikult, „et vaene Deemon on Liverpooli poodniku poeg, sadamas või selle läheduses üles kasvanud."

Kuid keegi ei pööranud tähelepanu Egertonile, kes, kui olla õiglane, oli ainus, kes sugugi ei mõelnud iseoma ohust. Koolist väljaheitmine oli möödapääsematu. Aken avati, kõlnivett pritsiti kõikjale. Scaife lamas nagu puupakk.

Ning keset segadust astus Grieve tuppa.

„Scaife'il on nagu minestushoog," seletas üks kogenud valetaja. „Sa tead ju, kui äkiline ta on, Grieve? Ning kui ta kuulis, et sa tahad talle kolki anda, ta läks päris hulluks."

See seletus oli nii tõenäoline, et Grieve rahule jäi.

„Te peaksite kutsuma proua Putticku," ta lausus ükskõikselt.

Tõuk saadeti perenaise järele; kuid enne kui see tubli naine üles jõudis, kanti Scaife oma tuppa, riietati kähku lahti ja pandi sängi, kus ta jäi norskama. Perenaine, lihtsameelne hing, uskus kõhklemata poiste väljamõeldist. Minestus muidugi, vaene kallis laps! Härra Rutford tuleb kutsuda.

Nooruse optimismis hakkasid poisid nüüd lootma, et Räpase Dicki silmadesse saab tolmu puistata. Ning et Scaife mängib pärast oma osa osavasti edasi. Seepärast paluti perenaiselt esimest abi, saates teda loba ja naljatlus-

tega, mis ka äärmistes oludes nii hõlpsasti üle poiste huulte libisevad.

„Proua Puttick, te olete parem kui mistahes tohter — Scaife'il on juba parem, tõesti. Me teadsime, et ta vahel minestub. Keegi rääkis, et üks ta tädisid oli koguni nii surnud." — „Jäta järele, sa igavene narr," sosistati ja anti tugev müks kõnelejale, „tahad sa, et ta säärast röövlijuttu kogu majale pläraks?" — „See on vale, proua Puttick. Ta narrib teid. Scaife'i minestused ei tähenda mitte midagi. Jah, ta on lapsena saanud kerge päikesepiste ja nüüd langeb ta ärrituse tagajärjel ikka minestusse."

„Võib-olla on parem, kui ma toon natuke konjakit talle," ütles proua Puttick Scaife'i murelikult vaadates. „Ta näib väga imelik."

„Olge lahke, proua Puttick."

Perenaine sööstis minema.

„Nüüd me peame t e m a ka siia tooma," ütlesid poisid.

Katsuti kõik teha, hõõruti isegi Scaife'i keha märja käterätiga; kuid poiss lebas liikumatult, nägu kohutavalt punane valgel padjal, kuna hingus muutus üha raskemaks ja valjemaks. Ning kõlnivee kiuste, millega niisutati ta pesu ja voodit, viski hais ajas poistele hirmu peale. Kui Rutford tuleb, ta taipab kohe tõde.

„Valame talle viina üleni peale," tegi Tõuk ettepaneku, „siis ei või keegi aimatagi."

„Aga kuidas oleks kõrvetatud sulgedega?" arvas Lovell, kes oli näinud, kuidas üht nõrkenud tüdrukut selle koduse arstimisvahendiga oli aidatud.

Proua Puttick ilmus konjakiga, mida Lovell kasutas välispidiselt. Scaife oli ikka mõistuseta. Siis käristati üks padi lõhki ja kõrvetati nii palju sulgi, et — nagu Tõuk hiljemini väitis — nendega oleks võinud meelemärkusele äratada terve varemeis kiriku. Lehk täitis kogu koridori ja tõi nr. 15 juurde lobiseva parve nooremaid poisse. Ning siis veendus igaüks, et Scaife sureb.

„Tehke teed, palun, laske läbi!"

See oli Rutford, kes Lawrence'iga astus nr. 15 ja otse voodi juurde.

„Olge lahke, härra Rutford," ütles Lovell vanem, „Scaife on minestuses."

„See on küll minestuse moodi," vastas Rutford. „Ma helistasin tohtrile. Te olete katsunud," ta nuusutles, „hoopis väärabinõusid. Suled — päh! — parfüüm — konjak! Poiss tuleb istukile panna ja jalad kuuma vette, et veri peast ära valguks."

Poisid vahetasid pilke. Miks polnud see neile meelde tulnud? Proua Puttick oli ka loll!

„Verevool pähe!" Rutford armastas seletada, teda peeti üldiselt tubliks pidukõnelejaks. Ta oli just tõusnud oivalisest lõunalauast ja polnud liiga mures Scaife'i pärast, ning õpilaskond kuulas teda meelitava tähelepanuga. Scaife seati toolile istuma; jääd pandi pähe; jalad pisteti aurava veega täidetud vanni.

„Pange nüüd tähele seda mõju," lausus Rutford. Juba võis märgata kerget muutust; hingamine muutus lahedamaks, nägu vähem punaseks. Rutford jätkas: „Loodus, kuumast veest aidatud, täidab oma ülesande. Väga lihtne ning ühelgi teist polnud taipu selleks käepäraseks ja hõlpsaks arstimiks. Hingamine muutub normaalseks. Ma ennustan, et paari minuti pärast me näeme rahuldusel, kuis vaene poiss avab silmad ja ütleb meile, et ta on ainult veel pisut nõrk. Jajah, verevool pähe tekitab ajus häireid."

Ta naeratas mahedasti.

„Ja nüüd, Lovell, mida te teate sellest haigushoost? Kas ta juhtus siin?"

„Minu toas, härra Rutford."

„Teie toas — hm? Mis tegi Scaife, noorema klassi poiss, teie toas?"

„Lawrence andis talle täna „fessi", härra Rutford."

Lawrence noogutas.

„Ja Scaife oli erutatud, võib-olla erakordselt erutatud — mis?"

Poisid tõendasid kooris: „Jah, härra Rutford. — Oojaa! Hirmsasti erutatud, härra Rutford! — Ma pole näinudki nii erutatud poissi."

„Nii, nii. Edasi, Lovell!"

„Meil olid mõned pudelid limonaadi toas, härra Rutford.“ Geniaalne võte — sest laual olid alles sifoonid, siirup ja kookide ning beseede jäänused. Kindlasti tahab Rutford katastroofi kohta näha; viskipudel oli hoolikalt peidetud. „Me pidasime pidu ja kutsusime Scaife'i ka osa võtma. Ta tänane mäng tegi ta meile omaseks.“

Teised poisid vaatasid Lovelli ihalusel. Milline külmavereline, teadlik käsi.

„Jajah, ma ei näe siin midagi laitmisväärset.“

„Ning — me tegime natuke lärmi — —“

„Edasi.“

„Et öelda täpsat tõtt, härra Rutford, tegime vist hirmus palju lärmi; ja Grieve nähtavasti kuulis meid. Selle asemel, et mind kutsuda, ta saatis Verney Scaife'i järele — —“

„Soo!“

Lovelli kõhklemine siin oleks teinud au parimale näitlejale.

„Te teate muidugi, härra Rutford, et „fessi“ saamisega Scaife vabanes kannupoisi kohustest. Mõtlesime, et Grieve on seda unustanud; ning et oleks nali — ma ei vabanda meie teoviisi sugugi, härra Rutford —, et oleks süütu vemp, kui me soovitame Scaife'ile mitte minna.“

„Hm!“

„Olime väga rumalad, härra Rutford. Ja siis saatis Grieve uuesti sõna, et Scaife peab jalamaid tulema, et Grieve tahab talle — kolki anda.“

„Kolki anda. Hm! See oli liig, tõesti liig antud juhul.“

„Nii mõtlesime meiegi ja mina läksin Grieve'ile asja seletama — —“

„Ja siis?“

„Ma pole vist hea rahusobitaja, kardan. Grieve ei võtnud mind kuuldagi. Ta nõudis, et Scaife peab saama karistuse sõnakuulmatuse ja häbematuse eest, nagu ta seda nimetas. Ausõna, härra Rutford, ma püüdsin, me kõik püüdsime Scaife'i veenda, et ta võtaks rahulikult oma karistuse vastu, aga Scaife läks päris hulluks. Ta on äkiline, härra Rutford — —“

„Ja — jah.“

„Väga äkiline. Ta — ta — —“

„Ajas vahtu suust välja,“ lisas üks kõrvalseisja. „Ma panin seda eriti tähele.“

„Kas tõesti?“

„Jah,“ ütles Lovell ja noogutas mõtlikult peaga. „Ta suu oli vahus ja siis — —“

„Läks näost päris mustaks,“ hüüdis vahele kolmas poiss, kes ei tahtnud, et kõik au langeks Lovell vanemale.

„Ütleksin pigemini — punalillaks,“ täiendas Lovell. „Ja siis — —“

„Korises hirmsasti — —“

„Noratas ja kukkus näoli. Ma ei ole kindel, et ta ei löönud end kukkudes vastu lauanurka.“

„Lõi küll,“ ütles üks poistest. „Mina nägin.“

Sel hetkel liigatas Scaife toolil ja kõik silmad pöördusid tema poole. John, kes suurte poiste vahelt piilus, nägi esimesi elumärke, silmalaugude värisemist, liikmete tõmblemist. Rutford kummardus Scaife'i kohale.

„Noh, mu kallis Scaife, kuidas käsi käib? Me oleme natuke mures, me kõik, kuid, nagu ma juba julgesin ennustada, ilma põhjuseta. Öelge meile nüüd, kuidas te end tunnete?“

Scaife avas silmad, siis oigas valusasti. Rutford seisis toolist ja vannist paremal. Poisid vahtisid ainiti Scaife'i otsa. Ta kohtas nende kartvaid, hoiatavaid pilke, kuid ei mõistnud neid.

Lovell kordas õpetaja küsimust.

„Kuidas käsi käib, vennas?“

Kuid hoiatamise hirmul ta astus liiga lähedale ja kattis Rutfordi turra kogu. Scaife oigas uuesti ja pani käe vastu pead.

„Kuidas käsi käib?“ ta kordas tuhmilt. „Mis siis, ma olen kõvasti pommis, Lovell; nii käib mu käsi. Kõvasti pommis, ooh, kui pommis! Ooh!“

Kohutav vaikus järgnes sellele oigamisele. Rutford vaatas teraselt ühelt nöolt teisele. Siis ütles aeglaselt:

„Poisinäru on ju — joobnud.“

Õpetaja häält kuuldes vajus Scaife uuesti surma-

taolisse olekusse, kuid keegi ei hoolinud praegusel hetkel enam, oli see teeseldud või ehtis. Rutford vaatas Lovelli otsa.

„Kes oli teie toas, Lovell?“

Ootamata Lovelli vastust hõikasid teised poisid kordamööda: „Mina, härra Rutford. — Mina. — Mina ka.“ John tuli viimsena.

„Kas veel keegi, Lovell?“

Peenetundeline õpetaja poleks nõnda küsinud, kuid Räpane Dick oli mees, kes ei jätnud sellist juhust kasutamata. Ent Tõuk oli rahulikult lahkunud nr. 15-st, nii pea kui Rutford oli tuppa astunud. Mitte mõnel arglikul põhjusel, vaid — nagu ta möönis hiljemini — „seepärast, et on endale seaduseks teinud kohe lahkuda, kui mõni täiesti kõrvaline isik juurde tuleb. Peab olema väga nõudlik seltskonna suhtes, kus liigutakse.“ Poisi iseloomu kasuks kõneleb see, et ta põhjendust pidas kogu maja ilustamata tõeks. Lovell vaatas poiste otsa, kui Rutford kordas oma küsimust.

„Kas veel keegi, Lovell? Olge ettevaatlik oma vastusega!“

„Ei kedagi enam.“

„Ausõna?“

„Ausõna, härra Rutford.“

Hiljemini tõendasid kõik Peamaja poisid, et Lovell oli valetanud kui džentlmen. Rutford ja tema vahtisid üksteise otsa, poiss kahvatu, kuid ennastvalitsev, suur turd mees õhetav ja kärsitu.

„Te tulete kõik mu kabinetti. Üks sõna, Lawrence.“

Poisid astusid tasakesi välja. Rutford vaatas Johni ja Udusulge. Viimasel veeresid jämedad pisarad mööda põski alla. Ta oli kuidagi veendunud, et John on mässitud kohutavasse skandaali.

„Minge välja, Kinloch,“ ütles õpetaja. „Ma tahan kõnelda Lawrence'i ja Verneyga.“

Ta pöördus Lawrence'i poole. John piilus Scaife'i. Scaife'i silmad olid lahti. Ta pani vaikselt väriseva sõrme suu peale. Seda tegu ja ta silmade ilmet ei saadud vääriti

mõista. John sai aru, nagu oleks Scaife talle rääkinud, et vaikus siin, kus ähvardas koolist väljaheitmine, polnud mitte ainult soovitav, vaid nõutav. Kinloch jooksis toast välja. Rutford uuris Scaife'i, kes teeskles minestust.

„Minge Lovelli tuppa," pöördus õpetaja Lawrence'i poole, „ja otsige ta läbi. Kui leiate viina, teatage mulle kohe."

Lawrence läks.

„Nüüd, Verney, ma küsin teilt mõnda asja." Ta kõneles oma karedal, võikal häälel. „Ja et te mulle valetama ei hakka, mu härra!"

John tahtis juba õpetaja jämedale ähvardusele ägedasti vastu rääkida, kui harjumus mõelda enne kõnelemist sulges ta poolavatud huuled. Jalamaid sai ta nägu kangekaelse, tuima ilme, mis pani neid, kes ei vaadanud pinnalt sügavamale, teda lolliks poisiks pidama. Rutford näiteks nimetas seda tunnust intelligentsi ja arusaamise puuduseks. Vahepeal võitles John mõttega, mis hakkas plaaniks kujunema. Ta oli just kuulnud, kuis Lovell oli valetanud, et päästa Tõuku. John teadis küllalt selgesti, et temalgi tuleb vale appi võtta, mitte enda, vaid Scaife'i päästmiseks. Kui ta oma suu kinni peab ega vasta, siis võib Rutford õigusega oletada, et suuremad poisid jootsid Scaife'i purju.

Siis ütles ta rahulikult: „Ma pole valelik, härra Rutford."

„Muidugi, ma pole teid ka iialgi valelt tabanud."

„Ükskõik," jätkas John pikkamisi ja nagu kõheldes, „aga ma valetaksin, kui arvaksin, et vale päästab sõbra elu."

Rutford oli nii vähe ette valmistatud sääraseks siiraks mõtteavalduseks, et suutis vaid vastata:

„Kas tõesti?"

„Jah," ütles John; ning lisas veel: „Iga korralik poiss või mees teeks nõndasamuti."

„Või nii? See on väga huvitav. Rääkige edasi, Verney."

„Scaife ütles, et ta tunneb, nagu oleks ta kõvasti purjus, härra Rutford; aga ta ei ole purjus. Ma olen üsna

kindel, et ta pole seda. Ta võib küll nii tunda; aga ta pole purjus."

John märkas, kuidas Scaife'i pisut verdunud silmades helkis täieline kainus. Üks asi oli nüüd kindel, et Scaife oli saanud tagasi valitsemise enda üle. Rutford vaatas Johni otsa, kulmud kortsus.

„Te julgete mulle silma vaadata ja öelda, et Scaife pole joobnud?"

John vastas väga tõsiselt: „Olen kindel, et ta pole joobnud."

Rutford vaatas läbitungival pilgul.

„Kas te olete kedagi näinud joobnuna?" ta küsis.

„Ma elan NewForestis," vastas John niisama tõsiselt, „ja nelipühil — —" Ta märkas, et avaldab mõju sellele suurele võikale mehele.

„Ärge püüdke mulle nalja teha, Verney!"

„Oo ei, härra Rutford, kuidas ma julgeksingi!"

„Hüva, hüva, me raiskame asjatult aega. Grieve saatis teid Lovelli tuppa Scaife'i järele."

„Jah, härra Rutford."

„Ja mis tegi Scaife, kui te tuppa astusite? Mõelge hästi järele!"

John mõtles. „Ta naeris."

„Scaife naeris?"

„Aga ta lakkas naermast, kui ma talle edasi andsin Grieve'i sõnumi ja siis ta ütles, mis Lovell teile juba rääkis."

„Ükskõik, mis Lovell rääkis. Öelge, mis teie nägite ja kuulsite."

„Scaife küsis teistelt poistelt, kas Grieve'il on õigus teda käsutada, nüüd kus ta sai „fessi". Kui ta oleks olnud purjus, härra Rutford, siis ta poleks ju sellest mõelnud."

„Hm," tegi Rutford, kergesti vapustatud. John kirjeldas oma tagasiminekut Grieve'i tuppa ja Grieve'i ähvardust.

„Lovell ja teie kõnelete ühte ja sama."

„Ja muidugi, härra Rutford." John ei püüdnud kuidagi viisi kohtlasena näida; aga kui õpetaja talle otsa vaatas, oli ta näol täitsa süütu ilme.

Parajasti siis juhatas Dumbleton tohtri sisse. Rutford jutustas talle, mis ta teadis ja kahtlustas. Ta jõudis vaevalt lõpetada, kui Scaife avas teist korda silmad. Imelikul kombel pöördus tohter samade sõnadega tema poole kui õpetajagi.

„Kuidas te end tunnete?“

Ja siis vastas Scaife uimaselt nagu varemgi:

„Ma tunnen, nagu ma oleksin kõvasti pommis, härra doktor.“

Rutford noogutas pahaendeliselt.

„Ma tunnen end,“ jätkas Scaife, „nagu tundsin ükskord, kui olin väike ja sain kätte liköörі, kui isal olid külalised.“

„Just nii,“ ütles tohter.

„Sama mühin peas, sama räbal tunne, sama vana — sama vana — pööritus.“ Ta sulges silmad ja ta pea vajus raskesti rinnale.

„Näib, nagu oleks see põrutus,“ lausus tohter kahtlevalt. „Ütlete, et ta kukkus?“ ta pöördus Johni poole.

„Ma olin siis parajasti väljas,“ vastas John.

„Me paneme ta haigetuppa, härra Rutford. Päeva või paari pärast ta on jälle endine.“

„Kas te olete kindel, et seda — seda — mida ma kartsin — —?“

Tohter kortsutas kulme. „Poiss on saanud viina, seda küll.“

„Proua Puttick ja Lovell vanem andsid talle hulga konjakit,“ sõnas John vahele.

„Ma usun, et te võite poissi täiesti vabandada,“ ütles tohter.

John nägi, et Rutford tundis kergendust.

„Ma käskisin Lawrence'il Lovelli toa läbi otsida. Kui sealt viina ei leita, siis usun ma meelsasti, et olen eksinud.“

Kui Scaife ära viidi, tuli Lawrence rapordiga. Mingit alkoholi polnud Lovelli toas leida. Pärast õhtupalvet, mis oli väga hilja tol õhtul, Räpane Dick pidas väikese kõne.

„Mul oli põhjust kahtlust tunda,“ ta ütles, „et mõned selle maja poisid on täna õhtul jämedasti eksinud kooli

korra vastu. Selgus, et olin eksinud. Ma ei taha sellest enam rääkida; ja mõtlen, mida vähem teiegi, suured ja väikesed, sellest räägite, seda parem. Head ööd."

Ta läks minema erapoolele.

Kaks päeva hiljem tuli Scaife nr. 15 tagasi. John pani imeks, mispärast ta teda nii teraselt uuris, kui nad esimest korda üksinda olid. Siis ütles Scaife:

„Noh, noor Verney, seda ma ei unusta, kui poleks sind olnud, mulle oleks antud hundipass. Ja ma ei unusta iialgi, et sa pole kaugeltki nii loll kui näid."

John oli üllatatud.

„See oli meisterlik," jätkas Scaife, „kuidas sa toda elukat kohtlesid. Kuulsin iga sõna, kuigi mu pea oli lõhkemas. Ma ütlen Lovellile, et sina päästsid meid. Oh Issand küll — kas polnud ma tolade tola?"

Ta ei püüdnudki lugeda hämmastust teiste nägudelt, vaid läks naerdes minema. Poole tunni pärast ta tuli Tõuguga tagasi ja kõik kolm poissi istusid nagu harilikult oma õppetükke valmistama. John tundis, et ta seltsilised ei kohelnud teda mitte ainult kui endataolist — uus ja meeldiv kogemus —, vaid kui sõpra. Esimese kümne minuti jooksul Scaife ütles Tõugule:

„Ta ütles Dickile näkku, et ta valetaks, kui see ta sõpra päästaks."

Ja Tõuk vastas tõsiselt: „Hea laps, väga hea laps. Lovell ütles, et ta annab tee tema auks."

„Mitte tema. Nüüd on minu kord."

Ning järgmisel vabal pealelõunal Scaife korraldaski tee kohvikus. Kõigist hiljuti sündinud kummalisist asjust näis see meie lihtsameelsele Johnile kõige kummalisemana. Ta ei mõistnud kuidagi, et ta oli midagi öelnud või teinud, mis põhjustas austuse ja lugupidamise Scaife'i, Tõugu ja Lovelli poolt.

„Sa unustasid Desmondi," ta ütles Scaife'ile, kui see oma külalisi nimetas.

„Cäsar ei tule. Muu seas, Verney, ega sa pole Cäsarile rääkinud tollest lärmist meie majas?"

„Ei," vastas John. „Lawrence tuli pärast ja ütles, et pean oma suu pidama."

„Ja muidugi sa tegid, nagu sind kästi?"

Poolpilkav toon muutus naerurõkatuseks, kui John vastas:

„Jah."

„Ning ma loodan, et su pähe ei tekkinud iialgi mõtet, et ilma mõjuva põhjuseta Lawrence poleks sult ka suupidamist nõudnud."

„Võib-olla," ütles John pausi järel, „Lawrence kartis, et — et — —"

„Noh?"

„Et seda asja suurendatakse."

„Täpsasti. Mitmedki poisid oleksid rääkinud, et ma olin täis kui tint — mis?"

„Oleksid võinud küll."

„Ja see oleks seisnud tõele hädaohtlikult lähedal."

„Oo, Scaife! Kas sa siis olid t õ e s t i — —"

Scaife naeris jälle. „Jah, olin tõesti, sa süütu beebi. Ära ole nii õnnetu. Ma aimasin kogu aeg, et sa ikka kõike ei teadnud. Kuid olgu, ma olen sulle ühtviisi tänulik. Sa olid kui kangelane Dicki vastu. Ja mu tee on sinu auks."

„Aga Scaife, ega sa enam — enam ei — —?"

„Joo purju?" ütles Scaife tõsiselt. „Ei. See pole sugugi hea. Viskame tolle viina kah minema."

„Kui nad oleksid ta leidnud — —"

„Jah — kui! Vana Tõuk aimas seda. Ta on kaval rebane, võin sulle öelda. Kui Dick tuli siia, ta lippas tagasi Lovelli tuppa, viis viski minema, peitis ta, pesi klaasid puhtaks ja määris nad siis siirupiseks. Tõuk ja sina näitasite osavat nuppu. Me joome teie terviseks homme — tee ja šokolaadiga."

John mõtles, mida küll Scaife võis rääkida kolmanda klassi poistele. Igatahes nad ei küsinud talt midagi ja kohtlesid teda viisakalt ja heatahtlikult. Kuid õhtul, kui

„Vaata, Verney, ma kohtasin sinu onu ja tema palus, et ma sind silmas peaksin.“

John oli Lawrence'i toas koristamas, noormees lausus järsult:

„Ma nägin sind täna peale lõunat Lovelliga kõndimas.“

John seletas. Lawrence kortsutas kulme.

„Soo, või sind pühitseti, kas või? Tänuvõla tasumine

kohvikus. Vaata, Verney, ma kohtasin sinu onu ja tema palus, et ma sind silmas peaksin. Seepärast ma võtsin sinu endale kannupoisiks, sinu, kollanoka, kuna ma võin valida terve kooli parimate hulgast."

„See oli hirmus kena teist," vastas John soojasti.

„Sellepärast me ei räägi enam. Ma olen sinust viis aasta vanem ja tean selle maja kõik õiged ja väärad lood," ta kõneles rõhuga. „Ma tean näiteks, et tolmu puistati, ja väga osavasti, Rutfordi silma ja et sina aitasid seda teha. See oli õnneks Lovell ja Ko-le, et üks süütu jõmpsikas oli loosse segatud. Kuid see oli õnnetuseks sulle. Ma näeksin meelsamini, et need poisid su enda hulgast minema kihutaksid, kui et nad sind hellitavad. Mul on kahju, kas kuuled, et see terve kamp ei lennanud välja. Ja nüüd võid jalga lasta. Ütlesin sulle juba küllalt, võib-olla liiga paljugi, aga ma usun, et võin sind usaldada."

Pärast seda John avaldas oma tänulikkust usinas ja hardas teenimises: Lawrence märkas, et ta võileib oli alati laitmatult valmistatud; ajalehed soojendatud, nagu John oli kodus näinud teenrit Times'i soojendamas; suled vahetatud; kuivatuspaber uuendatud jne. Johni silmis oli Lawrence maailma suurimate meeste eesotsas.

IV.

Ülejäänud osa semestrist libises mööda eriliste sündmusteta. Peale tundideks valmistumise John nägi vähe Scaife'i või Egertoni. Kolmanda klassi poisid noogutasid talle sõbralikult, kui ta neist möödus, ning, veel suurem lahkus neilt, jätsid ta rahule. Võimalik, et Lawrence oli mõne sõna öelnud Lovell vanemale. Oma jõudeaja (uuel poisil Harrow's pole teda palju) ta veetis truu Udusulega. Desmond ja Scaife kõndisid koos pühapäeviti. Fakt, et Desmond näis üha kaugenevat Johni silmapiirilt, ei mõjustanud sugugi ta kasvavat kiindumust Cäsarisse. Ta austas teda väga alandlikult, eemalt. Kui ilm oli selge ja kuiv, Udusulg ja John ronisid tenniseplatsi müürile vaatama, kuidas Scaife ja Desmond kahekesi mängisid. Nad olid haruldaselt ühesugused jõu, liikuvuse ja osavuse suhtes. John märkas siiski, et Scaife'i tuju langes, kui ta kaotas mängu, kuna Cäsar ainult naeris. John aimas, et Scaife püüdis kõigest väest endale Cäsari sõprust kindlustada. Ning Cäsaril olid ideaalid, eesmärgid, mille poole püüdlemist Scaife teeskles. Lihtsameelne John oli kindel, et Cäsar tõstab Scaife'i enda tasapinnale, et ta hajutab kurja heaga. Ainult unes võitis ikka veel Deemon.

Just enne semestri lõppu Cäsar ütles Johnile:

„Lõppeks mul on päris hea meel, et tulen teie majja, seepärast, et Deemon on nii tore poiss; ja me oleme temaga juba kõiges kokku leppinud. Ta armastab niisama meeletult mängida kui minagi ja kuigi juba mitu aastat Peamaja poisid pole pääsenud kriketi või jalgpalli lõppvõistlusile, meil on veel võimalus „torpiditena" tuleval semestril. Sina hakkad mängima, Verney. Sa oled palju paranenud, nagu Deemon ütleb, ja tema saab kapteniks. Siis on veel muu

sport. Kui me aga Räpasest Dickist ka lahti saaksime, siis võiks Peamaja jälle esirinda hüpata."

„Seda ta teeb," ütles John.

Kui kool pärast jõulu jälle algas, tuli Desmond Peamajja ja leidis enese Deemoniga kahe toas. Viisakas kiri miljonärilt oli selle asja korda ajanud. Johnile anti ka üks kahe ruum Duffiga, kui alalise kaaslasega. Udusulg jäi nr. 15. Duff oli saanud Johni klassi. Scaife ja Desmond olid viidud edasi. Järelikult õppisid Scaife ja Desmond oma toas, kuna Tõuk õppis koos Johni ja Duffiga. Nii et kuigi Desmond oli tulnud Peamajja, tegelikult ta oli Johnist nüüd veelgi kaugemal.

Tõuk oli nüüd kolm aastat koolis olnud ja ta käitus ka sellele vastavalt. Kandis mahakeeratud kraed, mis parajasti moodi tuli, ja veetis palju aega Peamaja sissekäigutrepi ülemisel astmel. Ei ükski lihtne „kaheaastane" tohtinud sellel pühal paigal peatuda. Kui ta oleks seda julgenud, Tõuk oleks ta sauna kuumaks kütnud. Ta andis ühtlasi Johnile ja Duffile teada, et oma seisukoha tõttu tema ei valmista enam ülesandeid. Iga ülesanne jagati kahte ühesuurusse ossa, ühe valmistas Duff, teise John. Siis kutsuti Tõuk, kes nende töövilja lõikas. Duffil oli tõlgete võti, kuid Tõuk keelas selle tarvitamise ära.

„Teie, lapsed," ta ütles, „ei peaks kasutama võtmeid. Pealegi on see ohtlik."

Tõugu käitumine ja külmaveresus täitsid Johni ja Duffi aukartuse ja ihalusega. Nende klassi õpetaja juhtus olema lühinägeline. Tõuk kasutas seda häbematult. Tunni ajal ta luges Horatiuse oode pihku peidetud lehelt või — kui oli võimalik — kinnitas raamatust rebitud lehe õpetaja laua külge.

Ta oli geniaalne, kui oli tarvis ennast (ka teisi) välja aidata seisukorrast, mida poisid nimetasid räbalaks. Üks juhtumus, mida poisid hästi mäletasid ja alati kordasid, illustreerib tabavalt Tõugu meisterlikke võtteid ja mõju, mida ta avaldas kaasõpilastele. Kui ta oli eelmises klassis, nende klassiruum juhtus olema koolijuhataja kabineti läheduses. Ühel päeval hilines õpetaja tundi. Poisid pühitse-

sid seda koridoris tantsu ja lauluga. Kui hilinenud õpetaja ilmus, teda ootas üks klassivanem. Koolijuhataja soovivat teada nende poiste nimed, kes niisugust lärmi tegid. Õpetaja pöördus õpilaste poole ettepanekuga, et lärmitsejad endid nimetaksid, sest vastasel korral jätvat ka terve klassi istuma. Ebameeldiv vajadus! Vaikus. Õpetaja sai vihaseks. Direktori käskjalg püüdis naeratust varjata.

„Iga poiss, kes ükskõik mismoodi kära tegi, tõusku püsti."

Tõuk, pikk ja peenike, tipp-topp pealaest jalatallani, tõusis pikkamisi püsti.

„Olge lahke," ta ütles, „mina sosistasin!"

See äratas õpetajas huumorimeele.

„Palun öelge koolijuhatajale," ta lausus, „et hoolsa järelepärimise peale selgus, et Egerton oli — sosistanud."

Vali naer Olymposel tõendas, et sõnum oli edasi öeldud. Tõuk oli päästnud seisukorra.

Johnist sai selle täiusliku noore džentlmeni jünger, püüdes teda kõigiti jäljendada. Sest Egerton esindas, küllalt ustavalt, traditsioone, mille ees John kummardus. Igas koolipoisi au puudutavas küsimuses oli Tõuk autoriteediks. Tema kõneles tõtt endataoliste seas; roppus oli talle vastik; ta põlgas inetuid sõnu.

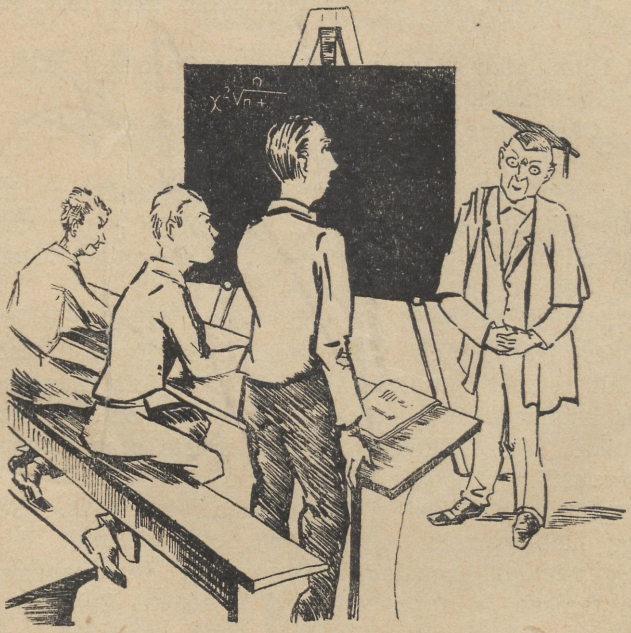
„Parimad mehed ei vannu palju," ta rääkis. „See on väga halb komme. Mina luban endale ainult ühe või kaks „neetud", ei midagi rohkem. Minu vana-vanaisa, kes elas George IV aegu, tunti kui Vanduvat Egertoni, kuid tänapäev me loovutame sellised asjad veovoorimeestele."

Üsna alateadlikult John võttis Egertoni põhimõtted omaks.

„Me pole mitte ainult selleks suurte kuludega siia saadetud, et õppida kreeka ja ladina keelt. Harrow's ja Etonis vormitakse poisse suuriks ülesandeiks: diplomaatia, poliitika, valitsuse teenistus. Siin õpitakse — kombeid! Mina pole küll seda sorti mees, kes abiellub, aga kui mul peaksid pojad olema, ma saadan nad siia, tulgu mul siis kuitahes kokkuhoidlik olla."

See joon Egertonis veetles nii tugevasti Johni. Tõuk

oli läbi-ja-läbi harrowlane nagu Duff ja Cäsar Desmond. Ta kahetses väga rikaste meeste poegade kasvavat ülekaalu. Ning needis harrowlasist isasid, kes oma etonlasist naiste mõjul saatsid pojad Harrow' asemel Etoni. Et mõned kuulsad Harrow' perekonnad, kes koolile nii palju võlgnesid, võisid nõnda toimida, paistis Egertonile andestamatu patuna.

„Olge lahke," ta ütles, „mina sosistasin!"

Sama semestri jooksul John sageli ei õppinud ülesandeid ja mürgeldas klassis, nagu tuleb kahetsusel mainida. Kord Duff ja John ostsid ühe võõra poisi ära, kes pidi vastu akent kruusa viskama, kui nad olid klassis Eukleidese ja algebra probleeme lahendamas. Võõras tekitas sellega niisugust segadust, et Johnile ja Duffile (nende ülbe palve peale) lubati minna rahurikkujat taga ajama. Kelmid jooksidki Metropolitani jaamani, kus poisile anti agaruse eest

veel lisatasu. Siis tuli John mõttele, et oleks ehk tarvilik leida mõni ebasüüdlane ja nii nad meelitasidki sõnade ja šokolaadi abil ühe väikese tüdruku kruusaviskaja etendajaks. Väike tüdruk, kellele osa hästi kätte õpetati, viidi õpetaja ette, kuid kriitilisel momendil puhkes ta lavapalaviku mõjul nutma. Üht või teist viisi tuli tõde ilmsiks; Duff ja John saadeti koolijuhataja juurde ja said „urvaplaastrit" maitseda. Mõlemad kogusid peale peksu põrandalt mõned kaseoksakesed ja hoiavad neid hoolikalt tänase päevani.

Lähenesid majadevahelised „torpidite" võistlused ja imeks pannes tunnustas kogu kool, et Räpase Dicki majal oli lootusi tulla võitjaks. Peamaja kuulsuse langus oli kaudselt selle imestuse põhjuseks. Poisid vaevalt alla viieteistkümne aasta leidsid kõik ruumi Peamajas, kui teised majad olid täis. Ja kõik Peamaja nooremate klasside poisid olid tulnud Harrow'sse umbes neljateistkümneaastastena.

Ja kui „torpidite" komando nimestik koostati, kas ei pidanud siis Johni süda uhkusel paisuma, kui ta luges oma nime kohe eesotsas?

Peamaja võitis esimese ja teise mängu. Siis tuli poolfinaal Dameri majaga. Kui võistlejad kohtusid mänguväljal, siis oli vahe mängijate eas silmapaistev. Dameri „torpidid" olid väikesed poisid, Johnist ja Duffist mitte palju suuremad. Kuid nende selja taga seisis too imekspandav jõud, mis moodustub uhkusest, ühiskondlikust vaimust, alalistest võitudest kasvanud iseteadvusest ja, mis on kõige tähtsam, veendumusest, et iga poiss võitleb kui lõvi Harrow' parima maja au ja uhkuse eest. Mitte üks poiss Dameri omadest ei väärinud Scaife'i kui mängijat, kuid Scaife'i tugevuses oligi Peamaja nõrkus. Nemad tuginesid üksikuil mängijail; Dameril moodustas „komando" terviku.

Kuna juhtus olema kaunis ilm, siis kogunes peaaegu kogu kool mängu vaatama. Enamik õpetajaid oli kohal, mõned daamidki olid tulnud. Rutfordil oli siiski mujal tegemist. Kool võttis ta puudumise varjatud naeratuste

ja õlgade kehitamisega vastu. Mõned Peamaja poistest olid ükskõiksed, enamik raevutses. Tõuk ilmus väljale laitmatus mantlis, kandes suurt kotti sidrunitega. Ta õlgkübar oli kergesti ühel küljel viltu.

„Ollakse tõesti eriliselt tänulik Räpasele Dickile, et ta pole tulnud," ta rääkis igaühele. „Kõneldes isiklikust seisukohast, ainult teda näha ärritab mind juba väga. Kui hardasti ka suhtutaks sellesse mängusse, siis peab tunnustama, et jalgpalliväljal pole ruumi Räpasele Dickile ja endast lugupidavale isikule."

Ometi avaldas majaülema puudumine halba mõju poistele. Damer, võite olla kindel, oli tulnud ja kavatses valjemini ergutada kui ükski ta poistest. Damer, sosistati, olevat nutnud, kui tema poisid olid kaotanud; Damer, lõppeks, sisendas vaimustust, tahet, vastupidavust.

Scaife sai esimese löögi ja saatis palli lendu.

Esimese viie minuti jooksul ei juhtunud midagi huvitavat. Dameri omad mängisid kollektiivselt, Peamaja poisid rohkem individuaalselt. Kui Scaife'il avaneb võimalus, nii oli ennustatud, ta tormab vastupanekut leidmata läbi Dameri kaitse otsekui lahingulaev läbi kalapaatide väe.

Kuna Rutford puudus, seisis Dumbleton, teener, üsna ees. Ta ei puudunud üheltki majadevaheliselt mängult ning vaadates ta puist välimust ei võinud keegi aimata, kuidas läks mäng; sest ta võttis nii võidu kui kaotuse samal väärikal endavalitsemisel vastu. Mõni tubli löök põhjustas maheda: „Hästi mängitud, mu härra, väga hästi mängitud!" Öeldud samal lugupidaval häälel, nagu ta näiteks teatas Lovell nooremale, et härra Rutford palub teda oma kabinetti pärast õhtupalvet. Kannupoisid usuvad, et „Dumb", kes oma karjääri alustas jooksupoisina Peamajas ta kuulsuse päevil, oli andnud lahkumispalve, kui oli kuulnud, et Räpane Dick saab majaülemaks; kuid oli jäänud paigale ainult suure palgakõrgenduse järel. Miski ei häirinud ta rahulikkust. Ühel laupäeva õhtul John oli nr. 15 ahjuroobi väära otsa tuliseks ajanud, teades, et Dumbletoni kohus oli käia pärast lampide kustutamist tubades ja katta söed kinni, kus kaminas oli veel tuld.

Vaiba alla maetud vigurivänt lootis kuulda vihast sõna ükskõikse ja külmaverelise teenri suust. Kuidas aga aimas Dumbleton, et roop oli ebaharilikult kuum ja nõgine? Kes võib sellele vastata? Igatahes ta võttis Johni parimad pühapäevapüksid, mis toolil lebasid, ja hoides nendega roopi teostas oma ülesande naeratuse või tähenduseta. Püksid tuli saata puhastusele.

Mitte kaugel „Dumbist" seisis rühm väikesi poisse, nende hulgas ka õnnetu Udusulg — õnnetu, seepärast et ta ei võtnud võistlusest osa, hoolimata usinast treeningust (ainult et meeldida Johnile) ja süstemaatilisest õpetamisest. Ta läbikukkumine tähendas kauguse suurenemist Johni ja tema vahel, keda ta oleks tohtinud eesnime järgi hüüda, kui tema ka oleks „torpidiks" saanud. Viimasel ajal ta oligi Johni vähe näinud ja nukrail tundidel ta mõtted viibisid meelsasti enneaegse surma ja Johni pärastise kahetsuse juures.

Vahepeal Scaife ja Desmond mängisid võimsat mängu, mis oleks võinud olla edukas, kui ta poleks ergutanud vaenlast vaimustatud vastupanekule. Lawrence vaatles nende pingutusi mure ilmel. Ta teadis — kes paremini temast? —, et esimängijad lõhuvad endid kas või tükkideks, kuid ta protestid mattis kannupoiste hele kisa.

„Rutfordi poisid! Edasi, Deemon! — Tubli, Cäsar! — Anna talle! — A-a-a-h! Hästi antud — hästi võetud!"

Viimne pikk hüüd kuulus Scaife'ile, kes oli saanud „püütud" palli[1] just Dameri värava vastas. Dameri poisid taandusid; Deemon kaalus suurt palli sõrmedel.

„O-o-o-h!"

Scaife'i löök läks nurja. Lawrence nägi, kuidas poiss värises pettumusel ja meelepahal. Dameri väikeste poiste okkalised nooled tungisid Peamaja poiste südamesse.

„Toredasti viltu läks, Scaife! — Vana hea Deemon!

---

[1] Harrow' mängus võib poiss lüüa palli oma poole poisi kätte. Poiss, kes palli kinni püüab, hüüab „püütud" ja talle antakse vaba löök kolme jardi kauguselt.

Suur tänu, Scaife!“ ja teised pilkavad heakskiitmised kostusid kõikjalt. Tõuk pöördus Lovell vanema poole:

„Tujust ära, eks?“

„Jah,“ ütles Lovell vanem.

„Tark poiss,“ lausus Tõuk mõtlikult, „aga tuletab meelde, et käbi ei kuku kännust kaugele. Cäsar vaatab asjale naeratades.“

Mäng läks edasi. Kuid varsti selgus, et Scaife polnud mitte ainult oma tuju kaotanud, vaid ka pea. Ta tormas sinna ja tänna nii ilma põhjuseta, et pealtvaatajate hulgas veeti juba kihla kuus nelja vastu Peamaja kahjuks. Mängu alul oletati vastupidist. Ja tahtmata takistasid Scaife'i metsikud ja vihased pingutused Desmondi mängu. Mõlemad poisid olid oma kohtadelt ära, mis segas omakorda teisi. Poolaja möödumisel oli Dameri poistel kaks väravat nulli vastu.

Tõuk jagas sidrunipooli. Lawrence läks Scaife'i juurde. „Torpidite“ kapten seisis üksinda, mitte kaugel Cäsarist, kes kohmetunud ilmel imes sidrunit. Vahva, heatujuline ja alati täis lootust, Cäsar ei mõistnud oma sõbra viha ja meelepaha. Kuid tõupärasel taktil ta hoidus eemale, naeratas nõrgasti, sest ta oli vandunud mitte kibedat nägu teha. Kui ta oleks paremale vaadanud, siis oleks näinud Johni, kes ka sidrunit imes ja oma ebajumala naeratust ja ükskõikset ilmet jäljendas. John tundis äravõitmatut igatsust heita pikali mänguväljale ja ulguda. Selle asemel aga imes sidrunit, vaatas Cäsari poole ja naeratas — vahvasti.

„Scaife,“ ütles Lawrence tõsiselt, „sa ei mängi õiget mängu.“

Scaife pomises pahuralt: „Olen enese peaaegu tapnud.“

Lawrence jätkas samal kindlal häälel: „Jah, seepärast et sul ei õnnestunud ühte peaaegu kindlat väravat lüüa, mis on mulle ja kõigile mängijaile juhtunud kümneid kordi. Tule siia, Desmond.“

Desmond tuli nende juurde. Lawrence'i nägu selgis, kui ta nägi lootust silmades ja lahket naeratust.

„Sa ei heida meelt?“

„Me lööme nad veel pihuks ja puruks.“

„See on Harrow' vaim, aga ära just lõhkumise peale välja mine, katsu vaid mõistlikult võita. Te läksite liiale, te mõlemad. Kuulake minu nõu: nemad hakkavad nüüd kui hullud peale tungima. Kaitske oma väravat, ning kui nad on väsinud, tormake peale.“

„Suur tänu,“ ütles Desmond.

Scaife noogutas pahuralt.

Ometi oli tal liiga suur austus Lawrence'i kui kapteni osavuse ja kogemuste vastu, et mitte hoolida ta nõuandmisest. Dameri poisid hakkasidki kohe kõvasti mängima ja teistel tuli oma väravat kaitseda visa kallaletungi eest. Mitu ja mitu korda oli kolmas värav löömisel, ikka said nad vastu panna. Kümne minuti pärast hingeldasid Dameri omad ja olid väsinud. Ja siis löödi pall platsi servale, sinna, kus oli Desmondi koht. Võrdlemisi värskena, nähes hiilgavat võimalust, Cäsar püüdis palli ja tormas temaga edasi. Ta lendas üle välja, rutem ja rutem, pealtvaatajate kisa keskel, mis ta kõrvu kostus kui tume lainete mühin mererannal. Damer pöördus koolijuhataja poole.

„Ning Desmond oleks pidanud m e i e poiss olema,“ ta ütles.

Nüüd on Cäsar poolkaitsest möödas. Kui ta oma pead ei kaota, siis on värav kindel. Tema ja võidu vahel on veel ainult üks kaitseja. Kuid see on hetk, psühholoogiline hetk, kus tilluke eksitus tühistab kõik. Koolijuhataja sosistab Dameriga, kes naeratab nukralt.

„Oma isa poeg ei tee nüüd viga,“ ta vastab.

Ja Cäsar ei tee ka seda. Vea teeb — sest viga peab olema, kui mitte ühel, siis teisel poolel — Dameri kaitseja. Kui pall veereb poolel teel nende vahel, kaitseja lööb kõhklema ja peatub.

Üks värav kahe vastu — ja kaheksateist minutit mängida!

Teise värava lööb Scaife viis minutit hiljem.

Mõlemad meeskonnad mängisid hoogsalt ja võtsid oma viimse jõu kokku. Ükski pealtvaataja ei saanud

kinnitada, kumb pool oli parem. Kihlveod tehti ühevõrdsete vahel. Damer hakkas närvitsema; siis astus välja pealtvaatajate esimesest reast. Ta ei võinud paigal seista ja näha, kuis ta poisid kas võidavad või kaotavad. Ta sammus edasi ja tagasi oma nooremate poiste taga, kes üksteisele sosistasid:

„Dameril on sipelgad püksis.“

Dumbleton seisis liikumatult nagu kivi.

„Mis teie arvate, Dumb?“ küsis Udusulg.

„Ma mõtlen, lordihärra,“ vastas teener pühalikult, „et iga minut suurendab meie võidu võimalusi; aga kui see veel kestab v ä g a kaua,“ ta lisas tuimalt, „ma kukun surnult maha. Mu süda on nõrk, lordihärra.“

See oli Dumbletoni igivana nali, mida ta serveeris alati tuliuuena ja mida väiksemad poisid ka sellisena võtsid.

„Minge ikka, Dumb, ega's teil enam südant ole. See on ammu juba kõhuks muutunud!“ Või torkavamalt: „See pole mitte te süda, mis on läbi, vaid te vana peakolu. Kahju, et te ei saa enam uut osta,“ ja nii edasi.

Pea lakkasid aga kõik naljatlused. Ärevus valdas pealtvaatajaid. Nad tundsid teda judinais üle selja; see nööris nende kurgud kinni; tõmbles sääremarjadęs; pani õhetama või kahvatas põsed. Tõuk võttis uuri taskust.

„Kolm ja pool minutit,“ teatas ta ning ta hääl kõlas vaikuses nagu saatuse otsus. Kui ometi oleks saanud karjuda! Kuid viimse meeleheitliku võitluse täitsa võrdsed vastaspooled sundisid kõik suud vaikima. Pall tungis keskelt läbi, pages paremale, libises vasakule, et tulla jälle endisele kohale tagasi. Näis, nagu kumbki pool oleks olnud võimetu lööma ja kui antigi pallile hoop, siis paistis, nagu loobuks see veeremast.

„Nüüd — nüüd on teil võimalus!“ röökisid Peamaja poisid. Nende leegitsevaile silmadele paistis, nagu oleks pall tohutu uduse tombuna seisnud liikumatult sõtkutud murul ja kõik üksteist poissi vahtinud teda juhmilt. Taevale tänu! Üks poiss suudab end liigutada. Kes ta on? Poisid, suured ja väikesed, on peast kandadeni nii porised, et nad on tundmatud. Ah! See on noor Verney.

„Tubli poiss! Hästi mängitud — ma ütlen, hästi! Hä-ä-ä-sti!“

John sööstis vahvasti Dameri kapteni ette, kui see parajasti oli palli löömas oma truule alamale vasakul. Pall satub Johnile näkku. John kukub seljali; aga pall veereb otse Duffi ette.

„Löö, Duff — löö, sa vana eesel!“

Duff lööbki, lööb palli, täpsasti Desmondile. Nüüd, kas Desmond kordab oma äsjast hiilgavat käiku? Jah — ei, ta ei saa. Olukord ei ole enam sama. Pooltosinat poissi on tema ja värava vahel.

Ah! Peamaja saab teise õppetunni selle kohta, kui hukutavalt võib mõjuda liigne usaldus üksiku mängusse. Kindlad Cäsari osavuses, nad sööstsid kõik ettepoole ja jätsid oma kindluse kaitseta. Cäsar, kes liiga kiiresti liigub, hindab valesti kaugust enda ja poolkaitseja vahel. Sekund hiljem on pall teel Peamaja väravasse. Väravavaht ootab teda külmavereliselt, teades, et Dameri edurivi on off-saidis. Siis annab hoobi märjale, libedale pallile — kõva hoobi. Hirmukarjatus kostub Peamaja poiste suust. Nende kaitseja oli paisanud palli otse Dameri kapteni käte vahele, kes on tugevaim mängija väljal.

„Püütud!“

Juht kogub end otsustavaks hoobiks ja saadab siis palli otse ja täpsasti väravasse.

Ta läheb postide vahelt läbi nelikümmend viis sekundit enne lõppaega.

V.

„Sõprus on taevariik, sõpruse puudumine — põrgu.“

John sammus läbi pori ja arutles, kas ta nina on murdunud või ei ole, kui Lawrence haaras teda õlast.

„Pole viga, Verney,“ ta ütles rõõmsasti. „Peamaja saab tuleval aastal võidu ja ma julgen ennustada, et sinust saab „torpidite“ kapten.“

„Oo, tänan, Lawrence,“ ütles John.

Kuivõrt ta ka hindas tolle suure poisi kiitust, mis nii leevendas kaotusevalu pisteid, veel suurem õnn langes talle kaela. Desmond, kes alati lahkus Scaife'iga jalgpalliväljalt, austas teda oma seltskonnaga.

„Kus on Scaife?“ küsis John.

„Deemon on arust ära,“ vastas Desmond, „ja süüdistab mind. Ma tegin ometi, mis võisin, ja nii mängis temagi, seepärast pole siin enam midagi arutada. On kahju, et me oleme tuleval aastal juba liiga vanad mängimiseks. Ma ütlesin Deemonile, et kui me kord juba lüüa pidime saama, siis ma kaotasin meelsamini Dameri majale kui mõnele teisele, ning tema vastab, et ta usub, et ma olevat soovinud nende võitu. Kui inimene on nii pimesi vihane, siis ma nimetan niisugust hullumeelseks, eks ole?“

„Jah,“ vastas John.

„Sina mängisid väga hästi, Verney; ma arvan, et Lawrence ütles sulle seda ka.“

„Ta ütles midagi,“ vastas John.

Tõuk ühines nendega, kui nad läbi värava astusid.

„Me oleksime võitnud," ta ütles otsustavalt, „kui Deemon poleks käitunud kui päris kõrvalisik."

„Scaife on minu sõber," ütles Desmond ägedasti.

Tõuk kehitas õlgu, tõstis oma hästivormitud kotkanina püsti ja pomises:

„Üks džentlmen ei hakka iga vähima äparduse juures kohe hambaid kiristama. Too sportlasest poiss rebasega oli alles hästi kasvatatud, minu sõna selle peale. Scaife aga ei ole."

Ta ühines teiste poistega, enne kui Desmond sai vastata. Johnil oli piinlik. Siis prahvatas Desmond oma iiri ägedusel:

„Egertoni jutuks on alati kasvatus. See on ka tõusiklik. Mina ei mõtle Scaife'ist midagi halba, seepärast et ta vanaisa kandis labidat. Egertonid elavad veeuputusest saadik oma mõisas, mis nad on seal teinud? Ja tema julgeb teha märkusi vana Deemoni kohta. Deemon lihtsalt tahtis meeletult võita selles mängus ja ta on kuumavereline. Sulle ta ju meeldib, eks, Verney?"

John kõhkles, teades, et kui ta nüüd tõtt ütleb, siis ta haavab ainust poissi koolis, kellele ta tahab meeldida. Ta lausus ometi:

„Ei, mulle ta ei meeldi."

„Ei meeldi?" Desmondi avameelsed sinisilmad, iiri silmad, sügavsinised, mustade ripsmetega, avaldasid pigemini imestust ja uudishimu — nii mõtles John — kui meelepaha. „Ei meeldi?" ta jätkas. „Mispärast? Deemon armastab sind; ta ütleb, et sa olevat ta ühest raskest olukorrast välja aidanud. Mispärast ta ei meeldi sulle, Verney?"

John mõtles endamisi, kas Desmond teadis või ei teadnud, mis liiki oli too raske olukord — r a s k e oli nii ebamäärane omadussõna —, kust John ta päästis. Siis ta ütles kartlikult:

„Mulle ta ei meeldi seepärast — seepärast, et ta sind armastab."

„Mind armastab? Oled sina ka veider poiss, Verney. Miks ta ei peaks mind armastama?"

„Seepärast et," John teadis, et ta on enda taga

kõik sillad põletanud ja peab nüüd ilma kartuseta edasi astuma: „seepärast — et ta pole mitte pooltki sind väärt."

Desmond prahvatas naerma.

„Pole mind väärt," ta kordas. „Tänan väga. Nähtavasti on sul kõrge arvamine — minust."

„Jah on," vastas John.

Need nii rahulikult, kainelt ja tõsiselt lausutud sõnad äratasid Desmondi tähelepanu. Ta vaatas vilksti Johni näkku — mis just eriti meeldiv ei näinud. Veri ja pori olid teda moonutanud. Kuid hallid silmad kohtusid sinistega vankumatult. Desmond punastus.

„Sa oled mu mingile pjedestaalile asetanud." Ta hääl oli niisama tõsine kui Johni oma.

„Jah," vastas John.

Nad seisid muusikaklasside ees. Teised poisid olid kõik mööda joosnud. Nad seisid üksinda, kaugel Harrow'st, üksinda neil ülendavail kohil, kus hing kohtub hingega, vaba kõigest maisest. Hiljemini, mitte praegu, John teadis, et see oli nii. Ta kohtas tõelist Desmondi esimest korda ja Desmond kohtas siin tõelist Johni.

Katsume mõista Desmondi tundmusi sel hetkel. Seni oli ta elu rõõmsasti voolanud läbi lõhnavate aedade, kui nii võiks öelda: läbi aedade täis lilli, magusasti lõhnavaid rohtusid, tugevaid puid; täieline paradiis, kust oli hoolikalt eemaldatud kõik inetu, karm, kahjulik. Õnnelik on poiss, kel on selline kodu kui Henry Desmondil! Sest saadik kui ta mäletas, ta oli oma kodunt saanud õrna armastust, täielist usaldust; kuulus suurde traditsioonidega perekonda, kelle nimi oli kirjutatud inglise ajalukku, näinud vaid õilsat käitumist ja saavutanud kõigi oma mõistlikkude ihade teostumise. See suurepärane kasvatus helkis vastu ta säravast näost, ta puhta nooruse kirjeldamatust võlust. Scaife'i kasvatus, millest kuulete peatselt rohkem, oli olnud teissugune ja ometi oli temagi, see ebapuhas küünik, tunnustanud Jumalat Henry Desmondis. Ta polnud Desmondile rääkinud, missugune oli too „raske" seisukord; ta oli pidanud keele hammaste taga; ta oli oma tugeva

tahte asetanud oma sõbra ja tähelepanu vahele, mida Desmondi taoline poiss võis äratada Lovell vanemas ja temasugustes. Oli ju tõsi, et Scaife teadis, et ilma selle ettevaatuseta ta oleks kaotanud oma sõbra; kuid selle teadvuse üle heljus aim, et Desmondis peituvat headust ei tohtinud kergel käel rüvetada; et see tas aukartust äratas ning seda enam, et ta aimas seda esimest korda oma elus.

Desmond seisis vakka, silmad Johni määrdunud näol. Cäsari suurimaid võlusid oli tas iseteadlikkuse puudumine. Esimest korda ta katsus ennast ise näha, nagu John teda nägi — pjedestaalil. Ning nii tugev oli Johni usk oma ideaalisse, et Desmond hetkeks nägi end Johni silmadega. Siis järgnes kiire ideaalse ja tõelise võrdlus, ning ka võrdlus enda ja Scaife'i vahel. Ta näole ilmus naeratus.

„Kuule, Verney," ta hüüdis, „ära tee minust midagi kuldvasikataolist. Ja tea, et Scaife on minust mitu peajagu kõrgem. Ta on targem, mängus tugevam, tuhat korda minust nägusam ja ühel päeval saab temast võim, kuna mina jään alati kehvaks meheks. Ja ma pean sulle ütlema, et — et ma hoidusin ikka Scaife'ist kõrvale, kuigi ta oli väga lahke minuga, seepärast et temal on nii palju ja minul nii vähe."

Ta naeris rõõmsasti, mis Johnile külge hakkas. Nad olid jälle Harrow' poisid.

„Sa pead õppima Deemonit armastama," jätkas Desmond, kui nad edasi astusid. Et John midagi ei vastanud, ta lisas kähku: „Tema ja mina, me otsustasime katsuda sel semestril mitte üle saada. Vaata, järgmine semester on ju kõige toredam aastas — kriket ja ujumine. Ning meil on kõik õpitud juba ja jääb toredasti aega lõbutsemiseks. Sina tuled ka meiega. Sa saad ju edasi, eks?"

John lõi särama. Ta oli olnud kindel, et Cäsar läheb järgmisel semestril edasi ning lootusetult kaugele.

„Jaa, saan küll. Ning Tõuk ka."

„Tõuk võib enese võllasse tõmmata!" ütles Desmond. „Ta nõuaks endale selleks küll siidist köie, nagu

Lord Ferrers," ütles John ühel oma ootamatul naljatujul. Ning Desmond naeris jällegi.

„Sina mõistad nalja teha, Verney. Kuid olgu, Tõuk on ju tubli poiss, aga ta pole õiglane Scaife'i vastu. Siin me olemegi!"

Nad jooksid üles pesema ja riideid vahetama. Duff võttis Johni nukral naeratusel vastu.

„Kas sa jätad nüüd minu kah maha?" ta küsis.

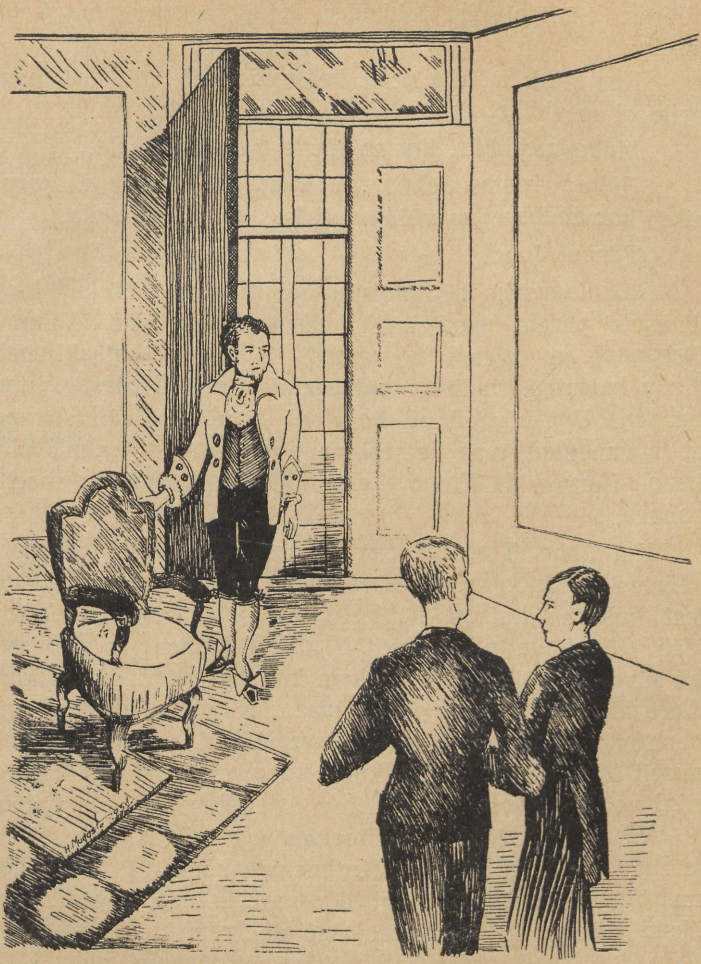
„Mispärast?"

„Udusulg ütles, et sa olevat tema maha jätnud. Ta oli just siin, tahtis näha, kas su nina on katki löödud. Ma usun, et see rumal eesel peab sind kõige toredamaks olendiks maailmas."

„Mina ei jäta kedagi maha," vastas John pahaselt. Ning tõotas endamisi, et kutsub pühapäeval Udusule endaga kõndima.

Pärast jalgpallivõistlusi poisid pöörasid rohkem tähelepanu ja hoolt kergejõustikule. Mitu korda tegi John endale haiget Kentoni ojal, harjutades sellest ülehüppamist kohtadel, mis olid silmanähtavalt liiga laiad tema jaoks — nagu Duff seletas. Duff ja tema teatasid oma nimed jooksuvõistlusteks ja katkestasid oma käigud kohvikusse. Pärast niisugust enesesalgamist on küll alandav mainida, et kumbki poiss ei võitnud mitte milleski. Cäsar võitis saja meetri jooksus; Scaife võitis kaugus- ja kõrgushüppes — triumf Peamajale. Ning Udusulg, too põlatud Udusulg, omandas hiiglasuure karika, mille oli võiduhinnaks annetanud üks viienda klassi poiss, kes kindlasti uskus, et võitjaks tuleb tema sõber.

Varsti pärast neid saavutisi jõudis semester lõpule ja John veetis ühe nädala koolivaheajast Trenti hertsogi lossis. Siin nägi John esimest korda sellist kõrget ja õilsat isikut, nagu isiklik kammerteener, hoolikalt soetud põskhabemega, valge kravatiga, siidise häälega ja ülempiiskopi käitumisviisidega. See külaskäik jättis Johni kujunevasse vaimu sügava mulje. Verney Boscobel oli vaimustav vana maja, kuid teda oleks võinud hõlpsasti kõigi tallide ja muude hoonetega kaotada hertsogi maa-alale.

Siin nägi John esimest korda sellist kõrget ja õilsat isikut, nagu isiklik kammerteener.

Udusulg näitas Johnile kuulsaid portreesid Reynolds'ilt ja Gainsborough'lt, Van Dyck'ilt ja Romney'lt ja Richmond'ilt. Kaunid naised ja vaprad mehed naeratasid või vaatasid tõsiselt Johni otsa, kuhu ta iganes oma silmad

pööras. Pildigaleriist lahkudes John sosistas oma kaaslasele:

„Kas tead, mõned neist vaatasid mulle nii otsa, nagu neile ei meeldiks, et ma sind Udusuleks nimetan."

„Mulle meeldiks, kui sa mulle Esme ütleksid."

„Hüva," vastas John. „Ja kuigi sa ei saanud „torpidite" komandosse, sa võid mind ka Johniks kutsuda."

„Tänan, John."

Ratsutamiseks olid poistel ponid ja nad tahtsid lasta jäneseid pargis. Nad tulid ühisele õhtusöögile (kohutav ülesanne) ja mõned nooremad külalised õhutasid neid jõudu katsuma, suuliselt muidugi, hertsogi etonlastest poegadega. Udusulg oli nii kosunud ja näis nii õnnelikuna, et ta vanemad, oma katsest vaimustatud, olid valmis ülistama Harrow'd Etoni kasvandikkude suureks meelepahaks.

Kui John Trenti hertsogi lossist lahkus, ta oli ühe väärtusliku õpetuse võrra rikkam. Tema arusaamine tollest kulunud lausest noblesse oblige[1], arusaamine, mis jääb mõistmata nii mõnestki poisist (vanast ja noorest), oli süvenenud. Vaevalt rohkem kui laps, ta oli nagu küps mees aimanud seisuse ja jõukuse tõelist tähendust: Trenti hertsog oli nainud lõbuarmastava daami, ta loss oli peamiselt lõbutsemispaigaks, kuhu kogunes meelsasti kuningriigi noorus ja vaimukus. Ning ometi hertsog, kes polnud ei tark oma külalistega kõneldes ega nägus van Dyck'i ja Lely maalitud uhkete džentlmenide kõrval, ta üldse polnud tähelepanu äratav, tegi tööd vara ja hilja, kõvemini kui ükski tööline ta laialdasel maa-alal. Ja kui John küsis Esmelt: „Kuule, mispärast su isa nii hirmus palju tööd teeb?", siis vastas Udusulg: „Seepärast, et ta peab tegema. Pole sugugi naljaasi olla hertsogiks sündinud; olen ülirõõmus, et olen vaid noorem poeg. Isa ütles, et tal pole sugugi lõbusid, ainult hulk kohustusi. Ema räägib, et isa on Trenti varanduste palgata valitseja."

---

[1] aadlus kohustab.

John läks tagasi koju ja kordas Esme sõnu, nagu oleksid nad tema omad olnud.

„Lihtsalt tore oli seal, ema, nagu muinasjutuloss ja kõik, aga ma olen tõesti rõõmus, et mina pole hertsog. Arvan, et juba ühel krahvil on tuhat kohustust, millega m e i l pole mingit tegemist."

„Kas oled tõesti selle arusaamiseni jõudnud, John? Ma kõhklesin, kui kutse tuli; aga nüüd olen õnnelik, et sa läksid."

„Jah; ning on hirmus tore olla jälle kodus."

Suvisemester algas säraval päikesepaistel; ning Johnil ei tulnud meeldegi, et tal oli ka sirm. Tõuk ja tema olid saanud edasi, kuid õnnetu Duff oli jäänud istuma ning pidi nüüd üksinda oma ülesandeid valmistama. Poisid jäid küll samasse tuppa, aga John õppis ladina ja kreeka keelt Scaife'i, Cäsari ja Tõuguga, keda ta nüüdsest peale tohtis nende hüüdnimede järgi kutsuda. Nemad jälle hakkasid teda noore Kinloch'i järgi Johniks kutsuma, kuni ühel päeval lausus Scaife oma pilkaval naerul:

„Ma hakkan sind Joonataniks hüüdma."

Ja nagu oleks Scaife'i soov olnud käsuks, hakkasid teisedki teda Joonataniks hüüdma.

Varsti kadus päike üha tihenevate pilvede varju. Juhuslikult John ei meeldinud ühele pikale poisile oma klassist, keda kutsuti Sprotiks. See kiusas teda igapidi, sõimas teda „lordi sabarakuks"; nimetas teda õpetajate ees roomajaks; rääkis, et John praalivat sellega, et ta on kõige noorem poiss klassis, ja nii edasi. Siis leidis, et need torked on magedad, ja võttis alatumad abinõud tarvitusele. Ta valas tinti Johni raamatuile või lõi nad kaenlast maha, kui John neid kandis. Ta pani maasikajäätist Johni uue ülikonna taskusse, näpistas teda halastamatult, kui Johni kõrvale sattus, teades, et John teda ära ei anna. Kui aga sai, siis lõi Johni. Lühidalt, ta hajutas kõik rõõmsa maikuu lõbu ja sära.

Lõppeks jõudis Cäsar loo jälile.

„Kas Sprott kiusab sind?" küsis ta otsekohe.

„Ja-ah," vastas John punastudes. Siis lisas närvlikult: „See pole midagi. Küll ta tüdib sest varsti."

„Ma nägin, kui ta lõi sind," ütles Cäsar kulme kortsutades. „Vaata, Joonatan, sa pead teda vastu lööma; löö nii tugevasti kui jaksad ja sinna, kuhu tema sind lööb. Tee seda homme õues kella üheksa loenduse ajal, kui kõik näevad. Sa võid lipsata rahva hulka. Kui mina teda lööksin, ma teeksin seda parajasti sel hetkel, kui ta peab ritta astuma ja siis ta ei saa sind taga ajada. Ja kui ta hakkab taga ajama — ma vean kihla, et ta seda ei tee — siis ta peab juba minu ja sinuga asja õiendama."

„Ma teen nii," tõotas John.

Järgmisel päeval, pühapäeval, kella üheksa loendusel seisid mõlemad poisid koos ja ootasid Sproti ilmumist. Kuna nad nii ootasid, juhtus midagi, mida tuleb mainida, sest ta on otseses ühenduses selle looga. Nädal varem oli Rutford jäänud loendusele hiljaks, kui tema kord oli poisse loendada. Sellist hilinemist, mis juhtub harva, peavad Harrow' poisid andestamatuks patuks. See tähendab, et kuussada peab kannatama ühe ainsa ebatäpsuse pärast. Seepärast, kui Rutford ilmus, näost punane ja nähtavasti ärritatud, poisid avaldasid oma meelepaha pilkavate tervitushüüetega. Rutford, poiste suhtes alati taktitu, astus rumala sammu, pidades trepil lühikese kõne, milles laitis oma harilikul kõrgil viisil niisugust meeleavaldust, kuna ta ometi oleks pidanud teadma, et tal polnud võimu ei seda ära hoida ega selle pärast karistada poisse. Kui ta lõpetas, hõiskasid poisid veel pilkavamalt. Pärast loendust Rutford lahkus õuelt, lõhkemas vihast ja alandusest.

Käesoleval õhtul üks noorem õpetaja, Basil Warde, pidi tegema loenduse. Poisid tundsid teda vähe, teadsid vaid, et ta oli endine harrowlane, ühe väikese maja kasvataja, ja et tema klassi poisid teda v e i d r a k s pidasid. Ta oli seadnud sisse veidra karistussüsteemi, tegi veidraid märkusi, ta nägi veider välja; lõppeks teda peeti üldiselt radikaalseks, seetõttu isikuks, keda peab kahtlusel valvama poiste poolt, kes koguna on tugevasti alalhoidlikud. Warde oli punajuukseline, helesiniste silmadega. Mõned

poisid teadsid, et ta oli Alpiklubi liige ja vallutanud tosina seni ligipäästamatuid mäetippe. Ta oli pikk ja väga kõhn.

Warde jäi ka hiljaks. Kui ta üle platsi tõttas, tervitasid teda poisid samuti nagu Rutfordi nädala eest. Ning meeleavaldus oli pisut vaenlikumgi. Et loendus hilineb kaks korda ühe nädala jooksul, oli ennekuulmatu ja haavav. Kui kisa vaibus, tõstis õpetaja käe üles. Ta naeratas, ajas lõua ette, tõstis nina püsti, nagu teda tundsid need, kes temaga koos olid mägedes roninud. Poisid ootasid vaikselt, mida on tal öelda, lootes endamisi, et ta hakkab neid noomima, mis põhjustaks veel suuremat kisa. Võibolla aimas Warde nende soovi, naerdes veel rõõmsamini kui varem. Siis lausus selgel, valjul häälel:

„Palun andeks, et ma hiljaks jäin. Ning tänan teid tervitamise eest. Mind pole iialgi tervitatud õuel sest saadik kui sain kooli kriketikomandosse."

Mürisev kiiduavaldus tungis poiste suust. Warde võis olla veider, aga ta oli head sorti džentlmen ja sellest tunnist peale armastatud poiste seas.

Õpetaja algas loendust, kui Sprott lähenes kohale, kus Desmond ja John teda ootasid. Ta peatus nende ees, seades oma laia selja nende vastu. Vajutas käed taskusse ta vestles ühe suure poisiga, kes oli niisama rumal kui temagi. Sprott oleks juba pidanud kandma „halastuse" kuube, kuid polnud selleks luba küsinud. Ta oli pigemini rasvane ja paks kui suur, ja liiga lai oma riiete jaoks.

„Nüüd," ütles Cäsar.

John mõõtis silmaga kaugust, kuna Cäsar mõtlikult paari vanemat poissi tõukas. Johnil polnud palju ruumi hoo võtmiseks. Sprott kõikus edasi ja tagasi. John andis talle jalahoobi, nii väikese poisi kohta üllatava jõuga ja nõnda täpsasti, et Sprott kukkus ninali. Poisid, kes seda nägid, olid naerust kõverad. Sprott ajas enese üles (John puges teiste sekka, kes ta rõõmsasti varjasid) ja ringi vahtides silmas Desmondi kõrki nägu.

Sprott lähenes vihast keedes.

„Kus ta on — kus on see põrguline, see noor Verney?"

Vähimalt viiskümmend poissi olid selle stseeni huvitatud pealtvaatajad. Desmond astus otse poisi ette.

„Sa armastad väikesi poisse lüüa," ütles ta väga valjusti. „Mina olen väike, ainult pool sinu pikkusest, miks sa ei löö mind?"

Sprott oleks võinud ta purustada lihtsalt oma kaaluga; aga ta kõhkles ning mida enam ta jõllitas, seda vähem oli tal isu lüüa.

„Löö mind," ütles Cäsar, „kui — kui sa julged, sa pikk argpüks ja lurjus!"

„Tule, Sprott, astu ritta," hüüdis keegi poiss.

Sprott pöördus aeglaselt ümber ja vahtis veel tagasi üle oma rasvase õla, nagu kartes uut pealetungi. Siis asus oma kohale reas ja läks pikkamisi õuelt minema. Ta ei kiusanud enam iialgi Johni.

Ent veel ei hakanud Johnile päike paistma. Kui päevad pikenesid, kui juunikuu puudutas oma nõiasõrmedega kõiki südameid, lõdvendades kudesid ja kuumendades meeli, John mõistis ikka enam ja enam, et võitluses Scaife'i ja tema vahel Desmondi omandamise pärast ülekaal oli hämmastavalt Scaife'i pool. Deemonil oli tõesti ussi painduvus, sest ta kasutas puudusi, mida ei suutnud varjata, sidemeteks, millega köita oma sõpra veel tihedamini enda külge. Kui Lovell vanema toas aset leidnud sündmus jõudis Desmondi kõrvadeni, ta eitas kirglikult, et Scaife, tema sõber võiks iialgi alanduda „loomaks". Naer, mis ta meeleheitlikku protesti saatis, juhatas Desmondi otsemaid Scaife'i juurde.

„Nad ütlevad," prahvatas ta, „et möödunud talvel sa olevat olnud purujoobnud Lovelli toas. Ma ütlesin neile laimajaile, et nad valetavad."

Scaife'i ilus nägu läks mahedamaks. Kas liigutas teda Cäsari ustavus? Kes võib öelda seda? Tema juures mõistus alistas alati tundmused, pea käsutas südant.

„Võib-olla nad valetavad," ta vastas kindlasti, „ja võib-olla nad ei valeta. Ma ei eita midagi; ma ei tunnista midagi. Kuid," — ta tumedad, terava pilguga silmad leegitsesid — „kui ma oleksin purujoobnud praegu sinu

jalgade ees, kas sa pöörduksid siis minust ära, jätaksid mu siis maha?“

Cäsari silmalaud värisesid. Scaife jätkas:

„Kui sa oled seda sorti poiss — variser — püha, kes on liiga puhas, et seltsida patusega, ütle kohe ja lähme jalamaid lahku. Sest mina olen patune. Sina ei ole patune. Ole vait! lase mind kõnelda. Ma teadsin alati, et niisugune hetk tuleb kord. Jah, mina olen patune. Ning mu isa on patune, pindunud patune. Tema isa kogus meie varanduse, nagu teie ütleksite, röövimise teel. Kogu maailm teab seda ja andestab, seepärast et me oleme rikkad. Isegi mu ema — —“

Ta peatus värisedes, huulteni kahvatunud.

„Jäta,“ ütles Desmond. „Palun jäta järele!“

„Sul on õigus. Ma ei räägi. Aga ma olen pärinud mõlemalt poolt. On õiglane, et sa teaksid, missuguse poisi oled endale sõbraks valinud. Ning praegu ei ole veel hilja mind maha jätta. Rutford paneb Verney siia, kui ma seda palun. Jumala eest! Ma tahaksin seda praegu teha. Kas lähen Rutfordi juurde või jään siia, Desmond?“

Ta polnud oma häält kõrgendanud, kuid Cäsari tundlikule hingele kostus see kui pasunahüüd.

Ta sööstis Scaife'i juurde, tulihingeline, põledes õilsas andumushoos.

„Andesta,“ ta hüüdis. „Andesta, sest ma ei saa iseendale andestada!“

Pärast seda vahejuhtumust Scaife ei püüdnudki enam varjata oma loomust, mis niisama vaistuliselt pöördus pimeduse kui Cäsari oma valguse poole. Sageli suri protest Cäsari huulil, kui Scaife pomises: „Juba ma lähen jälle, unustan ikka kuristiku meie vahel,“ ning ta vandus, et sõprus ja lootus ehitavad silla üle kuristiku, kui üldse nende vahel on kuristik. Kuid alateadlikult Scaife'i materialism mõjustas Cäsari ideaale. Scaife näiteks raiskas palju raha maiustistele ja riietele. Nii palju kui see oli koolipoisile võimalik, ta rahuldas kõik oma noore tugeva keha ihad. Desmond, liiga uhke, et võtta teiselt vastu andmata, püüdis võistelda ses kergemeelses raiskamises ja

sattus võlgadesse. Ka muus võis terane silm ja kõrv muutumist halvema poole märkida. John pani tähele, et Cäsar naeris, kuigi ta ei mõnitanud iialgi asju, mida ta varemini oli pidanud pühaks; et ta Scaife'i eeskujul mõistis hukka, mida see tembeldas kitsarinnaliseks või sallimatuks.

Ent kriket hoidis neid kaunis vormis. Mõlemad olid kindlad, et saavad kriketikomando liikmeks, nagu Lawrence oli öelnud, kui nad kõvasti harjutavad. See oli Lawrence'i viimne semester. Ta oli jäänud veel, et võtta osa Harrow' ja Etoni vahelisist kriketivõistlusist, ja tema lahkumisel pidi majavanemaks saama Grieve, mis väljavaade rõõmustas tormakaid kolmanda klassi poisse.

Juuni keskel sai John raske hoobi. Ta polnud iialgi nii õnnelik, kui istudes Scaife'i toas Cäsariga koduselt, jagades maiustisi või uurides mõnda sõnastikku. See lähedus aga lõppes järsult. Nende klassi õpetajaks juhtus mees, kes nõudis väga täpsat väljendumist inglise keeles. Kõige kindlam tee ta armualuseks saamisel oli iga sõna õige kasutamine. Deemon, kes seda heaks kiitis, ostis endale sünonüümide sõnastiku ja püüdis vältida kõike harilikku ja igapäevset lausete vormimisel. John ja Desmond toetasid teda sel õigete sõnade jahil vaimustatult.

Ühel õhtul nad tõlkisid kõik neljakesi ladina keelt.

„Hinnaline, võib öelda," ütles Cäsar.

„Või: veart," lisas Deemon.

Teised kolm vaatasid Deemoni otsa, siis üksteise otsa. Tõuk, teatud mõttes purist, venitas läbi nina:

„Seda hääldatakse: väärt."

„Aga minu isa ei ütle nii," ütles Scaife ägedasti. „Olen teda alati kuulnud ütlevat: veart."

„Kahtlemata," ütles Egerton jahedasti. „Kuidas *sinu* isa ütleb, Cäsar?"

Desmond vastas kähku: „Väärt; aga mis sest siis on?"

Scaife kargas vihaselt püsti. „Sellest on nii palju," ta karjus, „et ma ei luba, et Egerton minu isa mõnitab minu oma toas. Nüüdsest peale tehku ta oma toas tööd või mina lähen koridori."

Enne kui Desmond sai vastata, Scaife sööstis toast välja ja lõi ukse paukudes kinni. John vaatas jahmunult ringi.

Tõuk kehitas õlgu. Siis lausus pikkamisi:

„Scaife'i isa ütleb ka koifeur kuafööri asemel ja nii ütleb Scaife'gi."

Desmond tõusis püsti, õhetav ja rõhutud, kuid kindel.

„Ühes asjas on Scaife'il õigus," ta ütles. „Ta ei taha siin istuda kui lurjus ja kuulata, kuis Egerton ta isa pilkab. Mul on küll kahju, aga lähme pigemini lahku. Verney ja sina, Egerton; ning Scaife ja mina."

„Muidugi," vastas Tõuk omakorda tõustes.

Vaene John heitis ehmunud ja paluva pilgu Desmondile, kuid see jäi tähele panemata. Siis tõusis temagi ja astus Tõugu järele välja. Koridor oli tühi.

Tõuk nuusutas õhku, nagu oleks see Scaife'i poolt reostatud.

„Siin pole midagi kahetseda," ta tähendas. „Scaife'il on ju häid külgi ja — ka halbu. Kas oled tähele pannud ta käsi? V ä g a viimistlemata! Ja ta jalad — lühikesed, kuid laiad." Tõuk vaatles oma pikki, sihvakaid jalgu lõpmatul meeleheal; siis lisas: „Scaife räägib grenadeerirügementi astumisest, aga seal ta saab palava sauna, väga palava sauna. Vaesest poisist on kahju, ta ei saa ju midagi parata, et ta on mats. Mind hämmastab aga, mispärast Cäsar ta oma sõbraks valis."

„Ega Cäsar ei teinudki seda," ütles John.

„Mis?"

„Scaife tahtis Cäsarit," seletas John. „Ning ma olen tähele pannud, mida Scaife tahab, seda ta saab."

„Ta tahab head kasvatust, Joonatan, aga iialgi ta ei saa seda, iialgi!"

Sellest peale John nägi vähe Desmondi; ning Scaife kõneles temaga vaid harva. John veetis suurema osa aega Duffi ja Udusule seltsis. Kolmekesi nad veetsid mõnegi mõnusa tunni ujumisega. Varustatud saiade ja šokolaadiga, nad jooksid kõrgustikult alla, suplesid, lebasid rohul,

sõid saiu, nokkisid väikesi poisse, kes ujuma õppisid, ja tõttasid teeajaks tagasi koju. Võistluste ajal nad olid kõik pealelõunad palliväljal, kritiseerides valjusti igat lööki. Mängu teooria oli Johnil hästi peas, kuid tegelikult ta oli armetu vussija. Nii Etonis kui Harrow'ski julgustatakse nõrgemaid mängijaid väga napilt, millest on kahju, sest nii ei ole neil iialgi võimalust mängu õppimiseks. Väikeses New Foresti ettevalmistuskoolis John polnud pallimängu õppinud, aga tal oli täppis silm, ta mängis palju golfi, ratsutas ja väikese poisi kohta laskis hästi märki. Kinloch, kuigi veel ikka nõrgavõitu, tõotas võimalikult niisama tubliks kriketimängijaks saada nagu ta vennadki, kui ta tugevamaks saab.

Aktusepäevaks tulid Johni ema ja onu Harrow'sse ning John juhtis nad uhkesti Peamajja. Proua Verney pani tähele, et Johni nägu oli väga kohmetu ja nukker, kui ta teda teretas. Poiss näis päris õnnetu olevat. Ning ema arvas juba, et ta on võlgadesse sattunud, ja otsustas endamisi ta taskuraha suurendada. Aga kui ta minut hiljem võttis seljast vana kulunud tolmumantli ning nähtavale ilmus äsja Pariisist saabunud tore kleit, ta aimas Johni särava näo järgi, mis talle muret oli valmistanud.

„John," ta küsis, „kas sa tõesti uskusid, et teen sulle häbi oma hirmsa mantliga?"

„Ma polnud päris kindel," vastas poiss. Siis lisas: „Aga memm, sa näed lihtsalt üliarmas välja. Kõik poisid peavad sind mu õeks!"

Ning pärast ametitalitust aktusesaalis tuli tervitamine. Kuis peksis Johni süda, kui koolijuhataja nimetas kuulsat nime:

„Kolm korda „elagu" härra John Verney auks!"

Ja kuidas poisid karjusid, kui väike mees laskus treppi mööda alla, kübar käes, õhetades ja kummardudes! Igaüks teadis, et ta sõidab üsna varsti jälle uurimisreisule Mandžuuriasse ja jääb sinna, nagu ajalehed kirjutasid, vähimalt kolmeks aastaks. Poisid karjusid valjusti, sest igaüks teadis, et nad võib-olla ei näe enam iialgi seda julget nägu.

Aktusepäevaks tulid Johni ema ja onu Harrow'sse ning John juhtis nad uhkesti Peamajja.

Õhtul lauldi saalis Harrow' laule. „Viissada nägu" laulis, nagu harilikult, üks uus poiss ja teised vastasid talle kooris. John tuletas meelde oma tundmust, kui ta vähem kui aasta eest seisis värisedes jõekaldal ja tundis hirmu esimese hüppe pärast. Ja kuis ta onu, kes praegu

ta kõrval istus, oli öelnud, et ta saab sest varsti lõbu tundma — imeväärselt, ja nii oligi! Uus poiss algas teist salmi. Ta nõrk hääl värises:

„Ju kolmveerand seitse! Heliseb kell!
Akna vastu sajab krabinal lund.
Laiskvorstil häda, tal ikka veel und,
Kuid und seda hoidma pole keegi hell."

Vastuseks nõrgale, kartlikule häälele kostis rõõmus koor:

„Mingu aastaid mööda paljugi,
Rõõm asub rinda alati,
Kui meelde tuleb lapsepõlv
Ja esimene koolipäev."

Ah, too halastamatu kell! Ja kui tema kiuste sai pühapäeva hommikul jääda sängi vedelema! Kui viimne laulu kaja suri avaras ruumis, onu John sosistas oma vennapojale kõrva, et ta oli kuulnud Harrow' laule igas maailma nurgas ning et nende võlu üha kasvas aastatega; nad olid nagu viin, mis läheb seda paremaks, mida vanemaks ta saab.

Cäsari isa tuli ühes Trenti hertsogiga. Hertsog tegi Johnile toreda kingituse ja kutsus teda suvevaheaega Trentis veetma ning Etoni ja Harrow' võistlust Trenti sõidukilt jälgima. John võttis kutse tänulikult vastu; kuid ta oli kurb südames, sest just enne tüli Scaife'iga Cäsar oli küsinud, kas talle meeldiks magada nende pool pööningukambris; ning John oleks eelistanud kõige armetumat urgast seal hertsogi lossile.

Kogu suvisemestri jooksul kestsid elavad vaidlused, kas valge vest, mida iga endast lugupidav harrowlane kriketivõistlusel kannab, peab olema triibuline või täpiline. Selle tähtsa aine vastu avaldas John skandaalset üksköiksust. Enne võistlust Tõuk kutsus ta eemale ja rääkis tõsise sõna:

„Vaata, põhimõtte pärast ei tehta isiklikke märkusi,

kuid on liiga silmapaistev, et sa ostad oma rõivad Lyndhorstist. Mul on väga kurb näha, et Trenti hertsog oli kõige halvemini riietatud mees aktusel; kuid üks hertsog võib riietuda nagu müürsepp ja keegi ei hooli sellest."

„Ma olen sulle hirmsasti tänulik, kui sa mulle ütled, mis on halb" ütles John alandlikult.

„Kõik on halb," vastas Tõuk otsustavalt. Ta vaatas arvustavalt Johni saapaid. „Su saapad näiteks — suurepärased New Foresti soodes paterdamiseks, aga päris võimatud linnas. Ja kübar, mida sa pühapäeviti kannad! Southamptonist, sa ütled? Soo, mina mõtlesin, et see on mõni perekonna pärandus. Mind ei imestaks, kui sa ütleksid, et su ema, kes ise ülikenasti riietub, ostis su ülikonna."

„Ostis küll," möönis John.

„Muidugi. Rohkem pole vajagi öelda. Aga tule nüüd minuga."

Nad läksid kõige moodsama koolirätsepa juurde, kes Johnilt võttis mõõdu kuue, valge siniste täppidega vesti ja heledate pükste jaoks. Vahepeal Tõuk valis uue torukübara, sirmi, kindad ja kravati.

„Olge väga hoolas pükste lõikamisel," soovitas Tõuk. „Linnas kantakse neid nüüd põlve kohalt pisut kitsamad ja alt avaramad. Mõistate?"

„Olge mureta," vastas sõnakuulelik rätsep.

Siis viidi John kingsepa juurde, kust telliti moodsad kingad. Tõuku väsitasid need toimingud nii, et pikem puhkus kohvikus oli hädavajaline.

„Sa oled alati džentlmenina paistnud," ütles Tõuk pärast kookide söömist, „ja ma olen rõõmus, et sa nüüd saad ka riided, mis džentlmenile sündsad."

Nii läks John linna ja oli tõesti väga elegantne; ning Udusulg sosistas eine ajal (ta oli samasuguse ülikonna tellinud), et ta vennad, etonlased, olid avaldanud imestust, et poisid oma välimuselt olid nii palju paranenud.

Eine söödi hertsogi sõiduki katusel ning juhuslikult seisis üsna nende lähedal tõld, mis kuulus Scaife'i isale. John nägi Scaife'i ilusat pead ja ta kõrval Cäsari oma. Poisid teretasid üksteist ja etonlased pärisid, kes nad on.

Scaife'i nime juures noored Kinloch'id tõmbasid oma kõrgid huuled kurdu.

„Üks võimatu mats on too vana Scaife, mis?" nad küsisid. Ning hertsoginna vastas:

„Ta tsekid on suures lugupidamises, kuigi ta seda ehk ise ei ole."

Ta naer helises ilusti. Kuid John mõtles, et Desmond sööb Scaife'i sööki ja joob Scaife'i viina — kõik ebaausa raha eest ostetud.

Hiljemini õhtupoolel näis, et Scaife'i sampanja voolas vabalt. Johni meelepahaks läksid harrowlased (nende hulgas ka Cäsar) Scaife'i sõidukis väga lärmikaks. Tõuk ja ta isa, kolonel Egerton, kõndisid mööda ning hertsog palus neid enda juures puhata ja natuke end kosutada. John pani tähele, et kolonel oli veel suurem moenarr kui ta poeg. Ta jättis vaese Tõugu hoopis varju, tõmmates igaühe tähelepanu ainult endale.

„Need poisid seal teevad põrgulärmi," tähendas kolonel monoklit kohendades. „Ah, Scaife'id! Ma sõin hiljuti õhtust nendega. Kõik oli veidi — liialdatud, peale söögi. Nende kokk on ju Marcobruno, nagu teate."

Johni kergenduseks lahkus nüüd Desmond Scaife'ide juurest ja ühines hertsogi külalistega, kellele ta rõõmus, särav nägu ja meeldivad kombed jätsid kõige parema mulje. Etonlaste ilme oli õige pilvine, sest nende väravad langesid kiiremini kui loodeti. Hertsogi küsimusele vastas Desmond, et ta isa istub paviljonis, silmad nagu naelutatud mänguvälja külge.

„Ta on väga innukas," lisas Cäsar.

„Teie, poisid, pole nii innukad kui meie olime," ütles hertsog mõtlikult.

„Oleme küll, väga koguni," ütles Cäsar. „Eks ole, Tõuk?"

Tõuk vastas pikkamisi: „Seda indu hoitakse pigemini varjul, ma mõtlen."

„Noh, kui ta ikka midagi väärt on, siis pole viga, isegi kui teda varjatakse," ütles hertsog.

Järgmisel päeval näis, et mäng lõpeb viigiga. Johni

ilme oli trööstitu, kui Cäsar talle käega viipas. Cäsari nägu hämmastas teda.

„Kuidas sa võid seltsida nende etonlastega," ta sosistas, kui John oli sõidukist välja astunud. „Iga Etoni nägu, mis mulle vastu tuleb, ma tahaksin lüüa." Siis lisas rõõmsal naeratusel: „Kas tead, paviljoni ees tuleb täna veel lööming. Tule kaasa!"

Ja minut hiljem John oligi keset ilusat kaklust Harrow' ja Etoni poiste vahel. Kübarad löödi peast, rukkililled kisti nööpaugest; püüti helesiniseid topsusid; murti sirme. Lõppeks astus politsei vahele.

„Lühike, aga väga tubli!" hingeldas Cäsar.

Oma vanematele olid John ja Cäsar haletsemisväärsed vaadata, aga masendustunne oli hajunud.

„Tõepoolest! Mul on ju uudist!"

„Mis on juhtunud?"

„Mu isa kõneles Warde'iga. Rutford lahkub Harrow'st."

Johnil jäi hing kinni. „See on ju tore!"

„Eks ole? Aga kes tuleb meie juurde, mis sa arvad? Warde ise. Tema oli Peamajas siis, kui Peamaja oli esimene maja koolis, ja mu isa ütles, et Warde aitab ta jälle esimesele kohale. Noh, tööst ei saa tal puudu olema!"

„Selle peale võib kihvti võtta," vastas John.

VI.

Enne suvisemestri lõppu Scaife ja Desmond said mõlemad kriketimeeskonna mütsid ning nende üleandmisel ütles Lawrence:

„Siin tulevad mõned muudatused ja ma oleksin tahtnud neid näha ja aidata neid teostada. Ei taha küll kedagi meelitada, aga tean kindlasti, et selle maja uuestisünnil oleneb õige palju teist kahest. Ärge rääkige! Näib, et te ei suuda mõõta oma mõju; kui te seda suudaksite, siis poleks teil suuremat mõõta. Kuid teadke, ükski teie sõna, ükski teie tegu ei jää nooremates poistest tähele panemata. Iga asi kas edendab või takistab. Järgmisel semestril tuleb sõda — nugadeni — Warde'i ja mõnede poiste vahel, kelle nimesid ma ei pruugi nimetada, ning Warde võidab. Pidage meeles, et ma nii ütlesin. Ma loodan," ta vaatas teravasti Desmondi otsa, „et teie võitlete õigel poolel."

Poisid läksid oma tuppa, juubeldades mütside võitmise pärast ja tundes kohmetust Lawrence'i öeldud sõnadest. Nii pea kui nad olid üksinda, Scaife ütles jonnakalt:

„Kas Lawrence mõtleb, et hoidume Warde'i poole Lovelli ja tema seltsimeeste vastu? Siis ta eksib rängasti, vähemalt minu suhtes."

Desmond punastus. Ta oli peaaegu viis semestrit veetnud Harrow's, neist aga ainult kaks Peamajas. Mis mõned kolmanda klassi poisid olid teinud või tegemata jätnud, sellest olid tal väga ebamäärased teadmised. Ta märkas varjusid, aga poisina ta põgenes varjudest eemale päikese kätte. Ta teadis, et Peamajas oli halbu poisse. Kui talt oleks küsitud lähemat, ta oleks oletanud, et igas majas, igas koolis leidub halbu poisse. Et nende eest tuleb kõr-

vale hoiduda — see on kõik. Ning ta teadis ka, et liiga palju halbu poisse hukutavad maja, nagu nad hukutavad rügemendi või kogu rahvuse.

Ent korra või kaks möödunud kuude jooksul ta oli kahelnud, kas Scaife jagab ka tema vaateid hea ja kurja kohta. Scaife pihtis talle, et vana Aadam oli tas tugev. Ta armastas, ihkas seadusevastast tegu. Seni need seadusevastased teod olid seisnud suitsetamises, õlle joomises mõnes kõrtsis väljaspool kooli piire, spikkeri tarvitamises; üldiselt öeldud, iga autoriteedi eimiskiks pidamises. Et Scaife polnud veel valju karistuse alla sattunud, selle eest ta võlgnes tänu oma osavale mõistusele.

Kui nüüd Scaife jutustas midagi varjamata kogu loo, mille pärast kuus poissi olid olnud koolist väljaheitmise ohus, Desmond küsis:

„Kas sina armastad viskit? Mina põlgan teda."

Scaife naeris enne kui vastas.

„Mina põlgan teda ka," ta möönis siis. „Muidugi me jõime üsna vähe, seepärast et ta on nii vastik. Aga mulle meeldis, meile kõigile meeldis uskuda, et joomine on vahva. Ja siis ta hakkas ju pähe. Ainult üks piisk tegi Tõugu hirmsasti naljakaks."

„Või nii."

„Mõistad? Ma kahtlen, Cäsar. Võib-olla kohutan sind, kui ütlen, et pahe huvitab mind. Ma alati ostsin lapsena „Politsei Uudiseid" ja lausa neelasin neid. Möödunud lihavõtte ajal kõnelesin ühe daamiga ning ta naeris — ta oli nii tark kui naised üldse saavad olla — ja ütles, et ma kannatavat selle all, mida prantslased nimetavad la nostalgie de la bone; see tähendab umbes igatsust pori järgi. Isiklik arvamine küll, aga saatanlikult teravmeelne, eks?"

„Ma mõtlen, et ta oli toores inimene."

„Ei olnud; aga ta on ise ka madalast tõusnud, seepärast ta mõistis seda. Sina ei taha teada, mis toimub rahvaheidises, aga mina tahan. Mispärast? Seepärast et mu vanaisa sündis seal."

„Tema upitas enese sealt välja oma ajude ja lihaste abil."

„Aga ta laskus tagasi — vahel. Oo jaa! Ning mu isa — ma mõistan mõndagi ta vigurit. Võiksin sulle rääkida — —"

„Oo — vaiki!" ütles Cäsar, kuna veri ta põski värvis.

Semestri viimsel laupäeval leidis aset kooli kontsert. Vähesed Peamaja poisid ning mitte ainuski võõrastest teadsid, et John oli valitud soolot laulma; alati tõmbav number eeskavas. John oli piinlikult arg oma laulmise suhtes, nii arg, et ta polnud iialgi Desmondile öelnud, et tal on häält. Ning muusikaõpetaja, vaimustatud selle ilust, käskis õpilast vaikida. Ta tahtis kooli üllatada.

Kontserdid peetakse suures aulas. Kõige iseloomustavam neis on, et seal lauldakse vaid Harrow' laule. Iga poiss, kel on kõrva muusika jaoks ja süda heldimisvõimeline, saab neist lauludest sügavasti liigutatud, sest nii sõnad kui muusika neil näivad sisaldavat kõike, mis on elus õilsat ja ülevat. Ja kuna neid laulab kogu kool (enamik laule on kooriga), siis mõjuvad nad kummaliselt sügavasti. Harrow' vaimu tervitatakse rõõmsasti, triumfeerivalt, eksimatult; poisid kordavad oma isade usutunnistust, teades, et sama usutunnistust kordavad nende pojad ja pojapojad. Oli see õnnelik juhus või veel õnnelikum teravmeelsus, et teatud värsse laulsid kooli kaksteist valitud õpilast, kes olid võideldes klassist klassi saanud ja teadsid (ega polnud jõudnud veel unustada) kõik raskused ja kiusatused, mis poisse varitsevad? Need, kelle vastu kaaslased tundsid vähemalt lugupidamist ja sagedasti — nagu kriketikomando kapteni vastu — vaimustatud imetlust ja ustavust, kuulutasid oma õpetusi, andsid edasi, mis neile oli antud, ja kutsusid oma järglasi seda vastu võtma. Kui mitmed veendusid nende võimsate, masendavate kooride tiibadel kantuna, et Vägi, mis neid oli kaitsenud minevikus, kaitseb edasi tulevikuski. Ja nii mõneski süvenes, võib-olla esimest korda, aim, kui palju nad võlgnevad Harrow'le, aim hiiglasuurest võlast, mida keegi ei suuda tasuda!

Desmond istus Scaife'i kõrval. Scaife praalis, et tema

ei saa eristada riigihümni leinamarsist, ja pihtis, et kontsert on temale igav. Desmond heldis jälle alati muusikast, nagu kõigest, mis ta kujutlusvõimet äratas. Ta oli Scaife'i sõber, mitte ainult seepärast, et (nagu John avastas) Scaife nii võimsasti seda tahtis, aga seepärast, et ta polnud veel iialgi näinud Scaife'i nagu ta oli, vaid sellisena, nagu ta oleks võinud olla.

Desmond ütles Scaife'ile, et ta ei mõista, mispärast John hoidis salaja seda, et ta oli valitud laulma. Scaife naeratas ülbesti.

„Kas sina ei varja iialgi midagi?" ta küsis.

„Misjaoks? Ja misjaoks peab temagi seda tegema?"

„Ma mõtlen, et ta kukub haledasti sisse."

„Oh ei," vastas Desmond. „Joonatan on tubli poiss."

Kui ta Johni nii nimetas, ta hääl muutus paitavaks. Ka vähem kiire tajumisega poiss oleks aimanud, et kõneleja armastas Johni, armastas võib-olla rohkem, kui ise teadis. Scaife'i kulmud tõmbusid kortsu.

„Seal on mõnedki vanad harrowlased," ta ütles, osutades neile määratud istmeid. „Imelik, et nad tulevad niisuguse kassikontserdi pärast siia."

Desmond heitis terava pilgu temale, kuna ta silmad tõmbusid pilukile. Sel hetkel paistis, nagu oleks ta lühinägeline, nagu püüaks ta seletada mingit uduga kaetud pilti, teades, et pilt ise on küllaltki selge, et viga peitub ainult tema nägemises.

„Nad tulevad siia seepärast, et on innukad," ta vastas. „Minu isa ei saanud lahkuda tööst, muidu ta oleks ka tulnud. Mina armastan neid näha. Kas sina ka, Deemon?"

„Saaksin ilma nendetagi läbi," vastas Deemon poolenisti naeratades. „Vaata," ta lisas ja ta hääles oli see iroonia ja paatose helk, mis alati ta sõpra võitis, „vaata, vennas, mina olen oma perekonnast esimene siin Harrow's ja kui ma näen sinu vendi ja lelli ja isasid, siis ma tunnen end kaunikesti — mahajäetuna."

Desmond haaras ta käsivarrest kinni.

„Sa saad kriketikapteniks ja jalgpallikapteniks; tennise esimängijaks ja majavanemaks; ja kui kool on läbi,

sa tuled siia ning näed, et Harrow pole sind unustanud, ja mõistad siis, miks needki tulevad. Mu isa räägib, et üks tund kooli kontserdil on kõige parem kosutus vanale harrowlasele."

„Ah, ole vait!" ütles Scaife. „Ma tunnen end veel rohkem väljaspool seisvat kui vaene Lumipall." Ta heitis pilgu poisile, kes nende lähedal istus. Lumipall oli must kui süsi: Sahara sultani poeg. „Ah, Cäsar, sa ei saa midagi parata, ma olen siin „võõras"."

„Eesel oled sa! Kae, kes on too aukülaline?"

Koolijuhataja kõrval istus kõhn mees, kelle näkku olid kiindunud sajad silmad. Koolile polnud öeldud, et kuulus kindral, saja lahingu kangelane, tuleb kontserdile. Ta oli vastu võtnud viimsel hetkel antud kutse, teatades, et ta külaskäik pole ametlik. Kuid ta nägu oli kõigile tuntud ajalehtede kaudu. Ning äkki valdas poisse teadmine, et nende seas on kuulus vallutaja, vana etonlane, tegemas võib-olla oma esimest visiiti Harrow'sse. Scaife sosistas ta nime Desmondile.

„Kas tõesti?" hüüdis Desmond ärevalt. „Kui tore!"

Ta sirutas kaela õieli, sõi silmadega kangelast, püüdes puurida läbi pronksnaha, lugeda ta näost. Oma istmelt laval vaatas ka John kuulsat külalist. John oli kartlik ja närviline, kuid vaadates vana veteraani ta unustas hirmu. Mõlemad, nii Desmond kui John, mõtlesid endamisi, mida peab küll tundma mees, kes nõnda palju on saavutanud. Ning mõlemad kahetsesid, et too suur mees polnud vana harrowlane. Ta istus seal, jah, rahulik, pisut ükskõikne. John arvas, et ta on õige väsinud, nagu peab olemagi mees, kelle elu on olnud vaid ennastsalgav püüdlemine ja kangelastegu. Ta oli saavutanud väga palju. Veel praegugi ta oli oma isamaa väsimatu teenija. Ning ta oli leidnud mahti tulla Harrow'sse poiste laulu kuulama. Ja John pidi tema ees laulma!

Samal hetkel Desmond sosistas Scaife'ile:

„Kas tead, Deemon, ma olen hullu moodi rõõmus, et ei pruugi t e m a ees laulda. Vean kihla, et Joonatan kardab."

„See on haruldane õnn," vastas Scaife mõtlikult. Siis nägi üllatust Desmondi näol ja lisas: „Kui Joonatan saab laulda — ja ma loodan, et ta saab, sest muidu poleks teda valitud — see on talle õnneks — —"

„Mis puhul?"

„Cäsar, vahel ma mõtlen küll, et sul on lühike aru. Johnil on ju võimalus äratada võimsa mehe tähelepanu; mehe, kellest kõneldakse, et ta ei unusta iialgi midagi — iialgi! Joonatan võib tahta astuda kaardiväkke nagu minagi; ning kui ta meeldib tollele suurele mehele, ta võib sinna saada."

„Joonatan ei mõtle sellest," ütles Desmond. „Ts-s-s!"

Lauljad tõusid püsti. Nad vaatasid kindrali poole ja tema vaatas neid. Teraselt ta silmitses Lawrence'it, kellele koolijuhataja osutas. Võib-olla ta mõtles Indiast; Lawrence'i nimi seisis kustumatult kõikide mälestisis, kes seal olid võidelnud. Ning Lawrence vastas ta pilgule kindlasti. Tubli poiss oli hirmsasti rõhutud, et tal tuli koolist lahkuda; ja kuna ta oli alandliku meelega, vanad laulud meenutasid talle mitte, mis oli tehtud, vaid mis oli jäänud tegemata — lausumata sõnu, teostamata tegusid. Vana sõdur püüdis ta pilgu kinni, naeratas ja noogutas, nagu ütleks ta: „Ma pean teie isa poega oma sõbraks."

Kui laul lõppes, valdas Johni võitmatu tung plehku panna. Tema kord oli laulda. Ta pidi tõusma püsti ja laulma peaaegu kuuesaja poisi ees, kes teda vahtisid tõsisel arvustaval või lõbusal pilgul. Ning juba lõid ta säärest värisema otsekui oleks ta halvatud. John teadis, et ta võib laulda. Tema ema, kes suurepäraselt laulis, oli teda õpetanud. Emalt oli ta pärinud oma häälepaelad ja oskuse neid tarvitada.

Kui ta püsti tõusis, kahvatu ja värisev, vaikus mattis ta kui tihe, kollane udu. See vaikus, John teadis, oli kirjutamata seadus. Väikesele poisile, kes valitud laulma koolile, kooli esindajana, peab andma kõik soodustused. Lasku ta aga häält kuuldavale! Õpetaja, kes teda klaveril saatis, peatus ja vaatas oma õpilase poole. Kuid John ei vaadanud sinna; ta vaatas endasse ja nägi teist Johni,

keda ta põlgas — argpüksi, väejooksikut, kes tahtis oma esimese kohustuse eest põgeneda. Ta teadis, et sissejuhatust laulule mängiti juba teist korda, ning nägi, et koolijuhataja sosistas midagi oma külalisele. Hirmust halvatud John aimas, et koolijuhataja lausus: „See on John Verney vennapoeg. Te tunnete teda ju?“ Ja kindral noogutas jaatavalt. Ning vaatas siis Johni otsa, nagu ta oli äsja Lawrence'i otsa vaadanud, terashallides silmades sama äratundmise helk. Ebamäärasest silmademerest paistsid need kaks silma — nagu tuletornist heites julgustust ja pääsemist hukkuvale poisile —, nii seletas John seda puurivat pilku. Ta näis ütlevat, kaugelt selgemini kui sõnad: „Mina olen ka üksinda seisnud nagu sina; ka minu põlved on olnud otsekui vahast; ma olen ka tahtnud pakku pugeda; aga ma ei teinud seda! Ka sina ei tohi. Ava suu ja laula!“

Ning John avaski suu ja laulis. Esimene värss läks longates.

Scaife torises: „Ta blameerib ennast tõesti.“

Desmond vaatas talle otsa ja uskus peaaegu, et ta soovis Johnile halba ja tundis kadedust. Kuigi esimene värss lauldi nõrgasti, vääral fraseerimisel ja ebatäpsal häälda-misel, poisi hääle omadus avaldus siiski; ning seda omadust mõistis Desmond hinnata, nagu ta oleks seda teinud väärtusliku maalingu ja vana portselani puhul. Kogu ta lühikese elu jooksul ta isa oli teda õpetanud otsima ja nõudma väärtust, olgu see elusais või hingetuis asjus.

„Blameerib ennast!“ ta sosistas vastu. „Mitte ennast. Aga ta võib mind blameerida.“

Nii kõneldes tundis Cäsar, et ta silmadesse kogunes pisaraid. Mõned võnkumised Johni hääles, mõni peen varjund, need lõid teda südamesse otsekui prohvet lõi kaljusse.

„Lollus!“ ütles Scaife vihaselt.

Ta oli vihane, koledasti vihane, sest nägi, kuis Cäsar libises tast eemale, mõõtmatusse kaugusse ühe teise häälekõla mõjul. John oli teist salmi alanud. Otsekui hüpnotiseeritu ta vahtis üksisilmi suure sõduri näkku, kes nii-

sama teda silmitses. Ning John laulis kui lõoke, linnu spontaansel vaimustusel, vabalt ja ennast unustades, mis oli niisama meeldiv silmale kui kõrvalegi. Kõrgemale ja kõrgemale tõusis selge hääl, kuni peatus triumfeerival trillil. Desmondile oli see trill vastuseks värisevale, ebakindlale esimesele viisile; taeva poole heljuva, lihast vabanenud vaimu võit — puhas vaim, julma võitluse läbi haletsemisväärsest maisest koorest vaba. Sel hetkel Desmond armastas lauljat, kes talle taevast hüüdis, kes oma sõpra kutsus endaga ühinema ja vaatama, mida tema nägi.

John algas kolmandat ja viimast värssi. Kuulus sõdur kattis silmad käega, vabastades Johni pilgu, mis tõusis nagu ta häälgi, kuni kohtus Desmondi silmadega. Lõppeks ometi ta laulis oma sõbrale ja ta sõber teadis seda. John nägi Desmondi säravat naeratust ja üle selle nägudemere ta naeratas vastu. Siis teadis, et ta on oma sõbrale lähemal kui iialgi varem, ta võttis kõik jõu kokku viimse rea jaoks, mida tuli korrata kolm korda, valjusti esiteks, siis tasemini, kahandades hääle vaid õhkamiseks, mis otsekui taevane heli kostis maise sureliku kõrva. Õpetaja teadis hästi, kui äärmiselt raske on võtta seda nõrkevat häält; aga ta teadis ka, et Johni kopsud on tugevad ja et ta häälepaelu pole iialgi üle pingutatud. Kui aga siiski hingamine äpardab, kui miski — naeratus, kulmude kortsutamine, köha — hajutab ta tähelepanu, siis on lõpp — äpardanud, luhta läinud. Ta pani imeks, mispärast John nii üksisilmi ühte kohta vaatab.

Nüüd — nüüd!

Klaver mängis viimast rida; temast üle heljus Johni flöödihääl. Õpetaja mängis samu takte teist korda. Ta võis vajaduse puhul veel toetada värisevat, ebatäpsat fraasi. Kuid John laulis ta kergesti ja vabalt, ilma veata. Õpetaja vajutas vaiksele pedaalile. Keegi ei pannud teda tähele. Oleks keegi seda teinud, ta oleks näinud, kuis higi ilmus ta muumialaubale. Klaver sosistas oma fraasi; siis tõstis õpetaja oma käed klaviatuurilt ning Johnil tuli laulda ilma toetuseta. Ta naeratas ja vaatas Desmondi otsa. Esimene noot kostus kui küsimine lapse südamest;

teine näis esimese vastukõla olevat; kuid kolmandas polnud enam midagi küsivat: see oli vastus, kõike rahuldav — ülim! Paistis, nagu ei tulekski ta Johnilt, vaid kõrgemalt, otsekui langeks lumehelbeke taevast.

Siis järgnes üheks mõõtmatuks hetkeks — vaikus.

John libises tagasi oma istmele, tulipunane häbelikkusest, kuna kuulajad aplodeerisid mürisevalt. Kindral hüüdis „Bis!“ niisama valjusti kui kannupoisid; kuid koolijuhataja sosistas:

„Meil ei ole kombeks lasta korrata. Väikesele poisile võib see kergesti pähe hakata.“

„Temasugusele mitte,“ vastas kangelane.

Kaks numbrit järgnes veel, siis tõusid poisid üles ja ühes nendega vanad harrowlased, et laulda kuulsat Harrow' hümni „Neljakümne aasta pärast“. Ainult külalised ja õpetajad jäid istuma.

„Neljakümne aasta pärast
On ju kaugel need,
Kes veel täna rõõmsast laulsid.
Oma tööd ja mängu siis
Jõudetunnil mälestavad.
Kõrvus kostub jälle viis,
Mida lauldi koolipõlves,
Õnnetundest tulvil rind.

Neljakümne aasta pärast
Vanadus on meestel käes.
Säär on nõrk ja valus põlv;
Kus on jõud, nii tugev varem?
Seiske kindlast! Seiske kindlast!
Elu nõuab tööd teilt veel.
Neljakümne aasta pärast
Olgu ustav teie meel.“

Kui sajad hääled ühtesulanult hüüdsid oma võimsa „Seiske kindlast!“, koolijuhataja heitis pilgu oma külalisele,

kuid jättis ütlemata sõnad, mida ta oli kavatsenud. Pisarad nirisesid mööda mehe põski, kes neljakümne aasta eest oli saanud risti — vahvuse eest.

Pärast kontserti, enne aulast lahkumist kindral palus endale esitada Lawrence'i ja Johni. Kui John ta juurde astus, sätendasid veteraani silmad.

„He-he!" ta ütles. „Teil oli kõva hirm, John Verney."

„Jah oli, härra kindral."

„Nagu ma ei teaks seda tundmust? Hästi, hästi," ta lisas naerdes, „te läksite kõrgemale kui mina üldse oma elus olen olnud. Mis see oli? Fa?"

„Sol, härra kindral."

„Te laulate suurepäraselt. Öelge oma lellele, et ta võtaks teid minu juurde kaasa, kui te lähemal ajal linnas olete. Peate mind sõbraks pidama, vanaks sõbraks. Ning vaadake," ta meeldiv hääl sosistas, „ma ei tihka teha kingitust noile kohutavaile džentlmenidele, aga ma tunnen, et teie suhtes võin olla nii vaba. Ts-s-s! Head nägemist."

John tõttas minema, uhkusest lõhkemas, tundes südamepõhjani tugeva mehe tugevat käepigistust, kuuldes veel ta häält, sama häält, mis oli helisenud tuhandeis sõdurisüdameis. Väljas ootas teda Kinloch.

„Oo John, sa võid laulda, selles pole eksitust!"

„Viis — kuus — isegi seitse eksitust," vastas John.

Poisid naersid.

John jutustas, mis vana kangelane talle oli öelnud, ja näitas kuldraha.

„Vaata! Ja nüüd kohvikusse! Tule, Esme!"

Kohvikus sooviti Johnile õnne ja Tõuk ütles:

„Sa hämmastasid meid, Joonatan, tõepoolest! Sööd minuga ühe jäätise? Udusulg ka? Ning muu seas, katsu oma juuksed ikka siledalt kanda. Need lakaga lauljad poisid võivad oma meelest küll lõvid olla, aga teistele nad näivad eeslitena."

„Hästi öeldud, Tõuk," ütles üks poiss.

„Pole minu tarkus," vastas Tõuk tõsiselt, „mu isa

oma. Temalt võtan kõik head asjad, mida aga kätte saan."

John sõi oma jäätist, kuulas poiste lobisemist, kuid ta mõtted olid Desmondi juures. Ta tundis, et Desmond tahab talle midagi öelda. Nii pea kui võimalik ta tõttas Peamajja tagasi.

Tema tuba oli tühi. John sulges ukse ja istus, vaadates hajameelselt ringi. Duff polnud palju kaasa aidanud seinte ilustamiseks, teatades uhkesti, et tema eelistab paljaid seinu väärtuseta piltidele ja jaapani lehvikuile. Kuid kummalisel ebajärjekindlusel (ta oli kõige vähem alp surelikkude hulgas) ta ostis ühelt „lahkumisoksjonilt" kolmeküljelise peegli, ühe suure moenarri endine omandus. Duff sai ta odavasti, aga ta ei kasutanud teda iialgi. Poisid naersid omavahel, et Duff ei tihka peeglisse vaadata, sest mis ta seal näeks, see murraks ta südame ja ühtlasi purustaks kildudeks klaasi. Harilikult peegel rippus kokkupandult akna kõrval ning Duff rääkis, et siis läheb seda vaja, kui ta endal habet hakkab ajama.

Johni silmad peatusid peeglil, alul midagi mõtlemata. Nüüd ta tõusis üles, läks peegli juurde, lükkas lahti ta mõlemad pooled ja uuris end tähelepanelikult, krimpsutades huuli ja kortsutades kulme. Ta võis näha John Verneyd otse ja küljelt ja poolküljelt. Ning nägi oma kukalt, kus pealael seisis kangekaelne juuksetutt püsti nagu pardi saba. John oli nii ametis oma ebameeldiva välimuse uurimises, et üks helisev naer jahmatas teda.

„Oi Joonatan! Tunned endast rõõmu — mis?"

John pööras oma tõsise näo Desmondi poole. „Ma mõtlen, kui inetu on mu pea," ta ütles nukrasti.

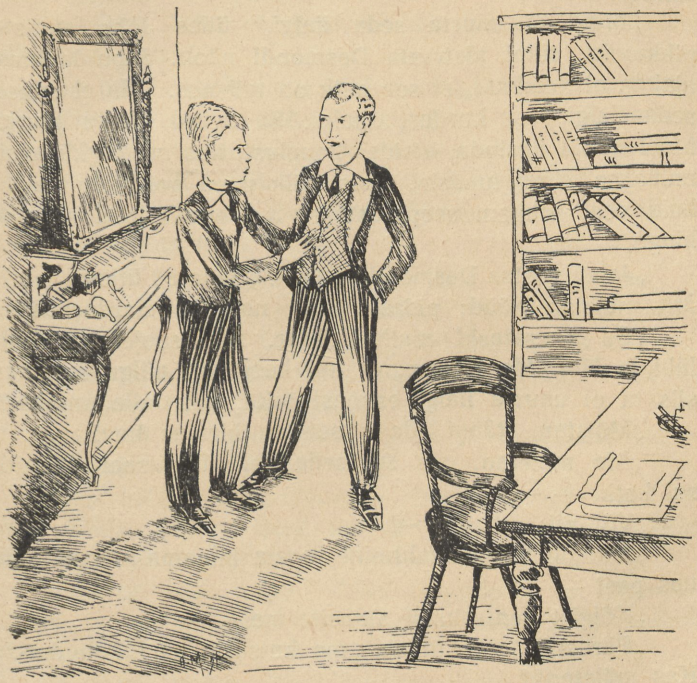
„Mis see tähendab?"

„Ta on liiga pikk," seletas John. „Mulle meeldib niisugune ilus ümmargune pea nagu sinu oma, Cäsar. Ma ei tahaks olla nii inetu."

Desmond naeris. John tegi talle alati lõbu. Aga ta lakkas kohe naermast, kui nägi, et see tegi Johnile haiget. Ta ütles kähku:

„Sinu peal pole midagi viga, vana Joonatan. Ja su

hääl on imekaunis.“ Ta kõneles tõsiselt, vaadates Johnile silma nagu aulas, kui John hakkas laulma. „Ma tulin siia, et sulle seda öelda. Mul oli imelik tunne, kui sa laulsid — nutumaik oli suus, kas tead. Sa sallid ju mind, vana Joonatan, eks ole?“

„Mulle meeldib niisugune ilus ümmar pea nagu sinu oma, Cäsar.“

„Väga,“ vastas John.

„Mispärast vaatasid sa mulle otsa, kui laulsid viimast salmi? Kas teadsid, et sa mind vaatasid?“

„Teadsin küll.“

„Sa vaatasid mind seepärast, et — noh — et — ma olen sulle armas?“

„Jah.“

„Kas armsam kui ükski teine poiss koolis?“

„Jah, armsam kui ükski poiss maailmas.“

„On see võimalik?“

„Ma olen seda alati tundnud, sest saadik — jah — sest saadik kui sind esimest korda nägin.“

„Kui naljakas! Ma ei mäletagi, kus me kohtusime esimest korda.“

„Mina ei unusta seda iialgi,“ ütles John endiselt pikkamisi, silmi tõstmata Desmondi näolt. Juba laulmise ajal ta oli teadnud, et see hetk on tulemas. „Ma ei unusta seda iialgi,“ ta kordas, „iialgi. Sa seisid kiriku juures. Ma luusisin üksinda, otsides kauplust, kus me õlgkübaraid müüakse. Ning tundsin, mida kõik uued poisid tunnevad, kuid veel rohkem seepärast, et ma ei tundnud ainustki hinge.“

„Jah,“ vastas Desmond tõsiselt. „Seda sa ütlesid mulle. Ma mäletan nüüd; pidasin sind nooreks Hardacre'iks.“

„Sa naeratasid mulle, Cäsar. See soojendas mind läbi ja läbi. Ma mõtlen, et kui keegi on nälga suremas, siis ta ei unusta iialgi esimest toitu, mis talle antakse.“

„Mõistan. Räägi edasi; see on hirmus huvitav.“

„Ma mäletan, mis sul seljas oli. Üks saapapael oli sul katki — —“

„Või nii; ma — —“

„Mul oli hirmus tahtmine joosta minema ja osta sulle uus pael — —“

„Kõigist kentsakaist algusist ma — —“

„Pärast,“ John jätkas, „ma kutsusin sind kohvikusse. Kas mäletad?“

„Vean kihla, et tulin, Joonatan.“

„Ei, sa ei tulnud. Sa ütlesid: ei.“

„Tont võtku! Ma ütlesin kindlasti: ei, tänan.“

„Võib-olla. Aga see „ei“ riivas mind hirmsasti, sest ma tundsin, et poleks tohtinud sind kutsuda.“

„Joonatan, vana naljakas, ma ei ütle iialgi enam „ei“. Ausõna! Või siis ma ütlesin „ei“? See on kentsakas, sest mul pole kerge öelda „ei“. Isa avastas selle omaduse minus möödunud koolivaheajal. Kuidagi ma ei saa öelda „ei“, eriti veel, kui „jah“ öelda on erutav. Ja

minu jäme „ei“ tegi sulle haiget, mis? Mul on väga kahju, tõesti väga kahju.“

Ta sirutas oma käe, mille John pihku võttis. Siis lisas lühikese pausi järel kartlikult:

„Sa tead, et Scaife on mu sõber. Ta meeldib sulle nüüd rohkem kui varem, eks ole?“

Taktikalt John ei vastanud sõnagi, aga ta raputas murelikult pead.

„Ja ma ei saaks teda maha jätta, kui ma ka tahaksin, mida ma aga ei taha — sugugi ei taha,“ ta kordas nagu rohkem enda kui Johni rahustamiseks. Ning John aimas, et Scaife'i võim Desmondi üle polnudki nii suur kui ta oli arvanud. Desmond jätkas: „Aga ma tahan sind ka, Joonatan, ja kui — —“

„Olgu,“ vastas John suurmeelselt. Ta märkas, et ustavus Scaife'i vastu pani Desmondi kõhklema ja punastuma. „Ma mõistan, Cäsar, ning kui ma ei saa olla esimene, eks ma siis ole teine; aga pea meeles, mulle sa oled esimene hädas ja rõõmus.“

Desmond oli kohmetunud: „Kas pole viimaks nii, et ühe võidad, teise kaotad?“

John mõtles; siis naeratas rõõmsasti: „Sa tead, et oled võitja, Cäsar. Oled loodud võitjaks; võidad kõik, mida aga tahad võita.“

„See on kõik lollus,“ ütles Desmond. Ta nägu oli tõsine ja ta silmades olid varjud, mida John polnud varemini näinud.

Ja nõnda lõppes Johni esimene aasta Harrow's.

VII.

„Gümnaasiumi õpetaja olla on ikka suur asi.
Pole palju teha, ütles härra Hennessy.
Aga väga palju öelda, ütles härra Dooley."

Kui John läks Harrow'sse tagasi talisemestri alul, siis oli suur muutus aset leidnud. Rutford oli asunud kreeka keele professori kohale ühes Šotimaa ülikoolis; Warde juhatas Peamaja; Scaife, Desmond ja John — aga Tõuk mitte — olid edasi saanud. Nad olid kolmanda klassi poisid — ja kandsid frakki! John, kuigi tüsedam ja pikem juba — oli oma aastate kohta alles lühike ja noorukese välimusega, kuid Scaife ja Desmond olid suured poisid ja uued kuued sobisid neile uhkesti. Grieve oli majavanem; Lovell vanem oli maja jalgpallikapten ja neljandas klassis.

„Lovell vanem peab nüüd viisakasti käituma," lausus Duff Scaife'ile, kes vastas pilkavalt naerdes:

„Ta ei saa seda, kui ta tahakski."

Warde tervitas poisse õhtul saalis ja esitas neid oma naisele ja tütrele. Proua Warde'il oli meeldiv lihtne nägu. Preili Warde oli aga iludus ja koketne tüdruk teadis seda, teadis sest hetkest alates, kui ta ulatus peeglisse vaatama. Tõuk nimetas teda „võluvaks". Tal oli pikk juuksepats ja kõige ilusamad sääred Harrow' kõrgustikul; julge roosa-valge nägu, tömp nina seal keskel punase suu kohal ning ta isa helesinised silmad. Iris Warde oli viieteistkümneaastane; ta juuksed olid punakad, mitte punased, ja tal oli lohuke põses.

Pärast esitelu ema ja tütar lahkusid saalist. Warde tõusis püsti ja palus poisse istuda. Warde andis ainult

poole Rutfordi laiusest, kuid ta paistis kuidagi rohkem ruumi võtvat. Ta oli veetnud suve Helveetsias, ronides kohutavaile tippudele. Lumi ja päike olid värvinud ta heleda naha meeldivalt puna-pruuniks. Johnile paistis, et Warde on küllastatud värskest õhust ja magusaist, puhtaist asjust, mis on mäestikuga ühenduses. „Ta armastab kõrgustikke," mõtles John, „ja armastab ka meie kõrgustikku." Warde hakkas oma hüpleval, hubasel viisil kõnelema. Räpane Dick oli alati olnud seermatult igav, kõrk ja õpetlik.

„Ma ei armasta kõnesid pidada, aga tahan teile siiski ühte asja öelda. Olen alati tahtnud saada Peamaja kasvatajaks. Mõned võivad seda väga väikeseks sooviks pidada. Harrow' õpetaja? Pole midagi suuremat. Võib-olla ei olegi. Aga mina pean seda suureks. Ning mulle ta on suur. Teadke, et ma armastan oma tööd — hullupööra. Olen meelsamini Peamaja õpetaja kui minister. Tema tööga ma ei saaks hakkama. Kuid küllalt sellest. Nüüd unustage hetkeks, et olen õpetaja. Lubage, et kõnelen kui vana harrowlane, kui endine Peamaja kasvandik, kes mäletab kõik, head ja halba. Mõned õnnelikud mäletavad ainult head; me nimetame neid optimistideks. Teised mäletavad halba. Need on pessimistid. Asetage mind nende kahe vahele. Hiljuti oli mu silm, üks silm, ühe kõrge mäetipu peal — ausõna! kuis tahtsin sinna tippu jõuda! —, kuid mu teine silm vaatas lõhet mu jalgade ees. Kui oleksin mõlema silmaga vaadanud mäetippu, ma oleksin ehk nüüd külma lõhestiku põhjas. Te mõistate mind? Nii, kahekümne aasta eest ma istusin siin, oma viimsel õhtul ses vanas majas, ja lootsin, et ma ühel päeval võin tagasi tulla. Mispärast? See on pihtimus, mis jäägu meie vahele. Mina tulin Peamajja ühest viletsast koolist, tänapäev leidub veel vaevalt selliseid koole — olin kolmeteistkümne-aastane pindunud võrukael. Peamaja tegi minust korraliku mehe. Ma arvan, et maja kombed hakkasid iseenesest mulle külge. Peamaja oli esimene mängudes ja töös. Alul ma jätsin hooletusse mõlemad. Kuid Harrow' vaim oli minust tugevam. Ma ei

saanud laiselda. Mõned kenad vanad mehed — me kõik tunneme ja armastame neid — ütlevad alati, et nende esimesed kooliaastad on neil kõige õnnelikumad elus. Nad armastavad seda valet rääkida, eriti siis, kui istuvad veinipudeli juures. Ma usun, et nad usuvad, mis räägivad, aga see on vale. Kõige pisem poiss siin teab, et see on vale. Ma ütlesin, et kool tegi minust mehe — ta tegi ka tõesti. Mul oli palju väga raskeid kannupoisi kohustusi — hulga raskemad kui ühelgi teist —, mind aeti taga ja tapeldi minuga, hoope sain lugemata arvul ning mul polnud ühtigi lõbus. Mu ema pidi kõvasti pingutama, et mind siia saata, seepärast et mu isa oli varemini siin olnud, ja mina ei mõistnud, miks ta seda tegi. Tol ajal ma ei saanud aru, miks mõni odavam kool poleks võinud olla niisama hea kui Harrow, võib-olla veel paremgi. Mitte ennem kui sain kolmandasse, ma hakkasin pisut aimama, mis mu ema ja Peamaja minu heaks tegid. Kui viiendasse sain, siis teadsin juba. Ning mu viimne aasta parandas eelmised neli. Sellest aastast ma tundsin täieliselt lõbu. Ma polnud enam logard. Ma ütlen teile kõigile, et õnne, samuti kui vabadust, tuleb ära teenida, alles siis võime teda maitseda. Ja teie olete siia saadetud, et seda ära teenida. Ma ei pea teid enam kauemini kinni. Olen jõudnud asja tuumani. Mina võlgnen Peamajale võla, mida loodan tasuda — teile. Niisama kui teie omakorda maksate poistele, kes pole veel sündinud, tagasi raha, mis teie eest te vanemad rõõmul kulutavad teiste suuremate asjade kõrval. Ma tahan seda maja jälle näha esimesel kohal: esimene kriketis, esimene jalgpallis, esimene edasijõudmises. Ja nüüd toob meile Dumbleton natuke sampanjat ning me joome Peamaja ja Kõrgustiku terviseks!"

Ta kõhn, puna-pruun nägu lõi naerule, mida poisid hästi tundsid. Ta istus, kuna õpilased teda valjusti tervitasid — kui sõpra.

Nii pea kui sampanja oli joodud (Dumbleton muretses selle eest, et pisikeste poiste klaasi satuks rohkem vahtu kui viina), poisid valgusid saalist välja. Duff, Desmond,

John ja Tõuk kogunesid Johni tuppa. Desmond oli lausa leekides. Warde oli see õige mees, kelle kõrval ta läheb tulest ja veest läbi. Tõuk venitas:

„Warde ei üllatanud mind — palju. Ma avastasin, et ta on üks Warde-Pomeroi'dest, tollest ehtsast vanast sordist. Meie perekonnad on abiellunud Elisabethi aegu."

„Õnnelik võimalus seda jällegi teha, Tõuk," soovitas Duff. „Warde'i tütar on ebaharilikult ilus tüdruk."

Siin nimetaski Tõuk teda „võluvaks".

„Ta on võluv, väga võluv. On rõõm meelde tuletada, et me oleme sugulased. Warde'iga peab olema viisakas. Ta on head sorti."

„Sa pead liiga palju lugu perekonnast," arvas Desmond.

„Ei saa teisiti," vastas Tõuk tõsiselt. „On ju teada, et perekond pole veel kõik, aga muude võrdsete omaduste kõrval ta annab peenust juurde. Mõne kuulsa perekonna esi-esiisa oli võib-olla seakarjus, aga mitme põlve haridus ühenduses parimate oludega on teinud seakarjusest džentlmenid ja selleks läheb mitu põlve."

„Vana hea Tõuk!" ütles Duff.

„Mitte minu sõnad, sa tead," vastas Tõuk ja lisas nagu harilikult: „Mu isa omad."

„Warde'il ei ole kerge ülesanne ees," arvas Desmond.

„Kerge või raske, ta saab juba omaga toime."

Desmond läks välja ja imestles, kuhu on Scaife jäänud. Scaife oli oma toas Lovell vanemaga, kes Scaife'ide juures Šotimaal oli veetnud kaks nädalat kalal ja tedrejahil. Ka Desmond oli kutsutud, aga ta suureks meelepahaks (Scaife'ide jahipiirkond oli kuulus) polnud isa teda lubanud. Lovell ja Scaife arutasid midagi, millest Desmond ei saanud aru.

„Ma jätsin ta oma partnerile," ütles Scaife, „ja see narr ei käinud trumpi. Vaenlane pani juurde, minu partner pani juurde, teised panid ka: strihh oli üheksakümmend kuus. Vasakpoolne poiss käis ja korjas peaaegu kuussada. See andis neile ka robberi ja ma pidin kaks naela maksma."

„Mis asja sa seletad, Scaife?“ küsis Cäsar.

„See on bridž. Uus mäng. See hakkab furoori tegema. Kas sina mängid bridži?“

„Ei. Ma tahan teda õppida.“

„Hüva, ma õpetan sulle.“

„Me võime saada neli oma majast,“ ütles Lovell. „Meie kolm ja Tõuk. Tema mängib, ma tean. Kolonel on kõige vahvam mängija klubis. See oleks tore nali. Madalat mängu: väikesed panused — mis? Šilling saja pealt. Mis sa arvad, Cäsar?“

Desmond kõhkles. Bridž ei olnud veel nii hullumoodi levinud. Kuid Cäsar oli näinud seda mängu, oli kuulnud, kuis ta isa kiitis seda kõige vaimustavamaks kaardimänguks, ning oli otsustanud teda esimesel võimalusel õppida. Kuid Warde'i sõnad kõlasid alles ta kõrvus.

„Ma mõtlen, et me peaksime Warde'i toetama,“ ta ütles.

„Sa ei taha ometi öelda, et ta sulle kah puru silma ajas?“ küsis Lovell kõrgilt.

Desmond hakkas õhinal kiitma uut kasvatajat ja ta meetodeid. Lovell kehitas õlgu ja astus toast välja, noogutades Scaife'ile Desmondit hoopis tähele panemata jätta.

„Sa pead olema kaval Lovelliga,“ ütles Scaife. „Tema võib sulle „fessi“ anda pärast esimest majadevahelist võistlust.“

„Ükskõik. Ega sa ei hakka mängima, Deemon, eks ole?“

„Miks mitte?“ ütles Scaife. „Mis on selles halba? Sinu isa mängib — —“

„Jah, aga — —“

„Kas kardad hundipassi saada?“

„Mina ei karda.“

„Hea küll; võtan tagasi. Sa pole argpüks, Cäsar, aga sulle saab nii hõlpsasti kärbseid pähe ajada. Warde meelitas su oma magusate sõnadega ja klaasi karusmarjaveiniga ära.“

„See oli ju päris sampanja ometi, eks?“

„Ohoi! Siis sina tahad seista Warde'iga Lovelli ja

minu vastu? Tänan avameelsuse eest. Aga mina tahan ka avameelne olla. Mulle meeldib Lovell. Temas on kõik mõistlik. Ta ei ole upsakas, seepärast et ta on viiendas, ja tema ei poolda nende roomavaid ja luuritsevaid viise. Ta tahab niisama innukalt kui Warde'ki, et Peamaja oleks esimene kriketis ja jalgpallis ning mina niisama. Edasijõudmisega aga mingu ta metsa. Ja mis puutub sümpaatiasse ja seltsimehelikkusse ja läbikäimisse õpetajate ja õpilaste vahel, seda ma pole iialgi uskunud ega saagi uskuma. Mina olen õpetajate vastu, nii kaua kui nad midagi keelavad, mis mina teha tahan. Mulle meeldib bridž ja ma mängin teda. Ja küll ma juba ilusti hoolitsen, et ma sisse ei kuku. See teebki just nalja, niisama kui joominegi. Jätsin ainult seepärast ta maha, et ta polnud hea; aga bridž on suurepärane, usu mind, see köidab sind veel rohkem kui mind, kui hakkad mängima."

„Võib-olla. Aga ma ei hakka siin mängima."

„Hüva."

Scaife pöördus vilistades eemale, kuid ta kaval silm piilus ja nägi Desmondi nägu, nägi värvi mõõnamist ta lapselikult ümmargusil põsil, hämmastust silmis. Siis lausus muutunud häälel:

„Ära tee endale muret, vennas. Sa oled mu kõrval seisnud hädas ja rõõmus ning ma olen tänulik, tõesti südamest tänulik. Sul on õigus, mul pole; mul pole iialgi õigus. Mina vaatan aga, kuidas nalja saab. Kui sa seda surmapatuks pead, ma ei süüdista sind, et lased mind üksinda põrgusse minna."

„Ma pole iialgi öelnud, et bridž on patt."

„Warde aga mõtleb nii. Kui sa hakkad elule tema silmadega vaatama, siis tuleb sul mõnelegi asjale uued nimed panna. Lapsed mängivad möldrimatsi šokolaadi peale; miks ei võiks meie mängida bridži šillingi peale sajalt? Mäng on suurepärane harjutus ajule; kümme tuhat korda parem kui tõlkimine kreeka keelest."

„Aga ta on — hasartmäng, Deemon; sa ei või seda salata."

„Päh! Hasartmäng on, kui ma vean kihla jäätise

peale, et sa ei jookse kümme ringi võistlusel; hasartmäng on, kui loosin välja ühe pildi ja sa ostad kuuepennise pileti. Kas sa loobud ka sellisest hasartmängust?"

„Ei, aga — —"

„Mis ütleks küll Warde meie koostoimiva töö süsteemi kohta — mis? Sa ei hakka ometi kõike muutma? Sina tahad valida ja otsustada. Hüva! Kuid anna mulle samad õigused, see on kõik. Mängi oma sõpradega bridži või ära mängi, tee nagu sulle meeldib."

Rohkem enam ei räägitud sellest. Vähem kogenud ja nooremat Desmondi hämmastas rohkem Scaife'i käitumine kui asi iseenesest. Scaife lahendas ka probleeme, mis mõnigi mees jätaks lahtiseks. Siin avaldus pärivus. Scaife'i isa ja vanaisa hakkasid oma leiba teenima, enne kui nad said kuusteist aastat vanaks. Nad kohtasid ja võitsid takistusi, mis harilikule koolipoisile alles pärast ülikooli lõpetamist vastu tulevad.

Mõni aeg pärast seda ei mainitudki enam bridži. Lovell vanem, võib-olla Scaife'i soovitusel, kohtles Desmondit viisakalt ja andis talle „fessi" pärast esimest majavõistlust. Mõlemad poisid kuulusid nüüd Peamaja kriketi- ja jalgpallikomandosse ning olid sellega oma väikeses maailmas lugupeetud isikud. Scaife hakkas niisugusel ebatavalisel hool ja jõul jalgpalli mängima, et näis peaaegu kindel olevat, et ta saab koolikomandosse. See väljavaade ja kreeka keel nõudsid endale kogu ta energia talisemestri esimesil nädalail. John oli tulnud tagasi Scaife'i tuppa õppetunde valmistama. Desmond tundis, et Scaife oli olnud suurmeelne Johnile sellekohast ettepanekut tehes, sest mitmeti oli tulnud nähtavale, et Scaife ei sallinud Johni, kuigi ta endiselt rääkis raskest seisukorrast, kust John ta oli välja aidanud. Scaife'i abil sai ka John oma „fessi", ning kui John teda esimest korda kandis, Scaife astus naeratades ta juurde:

„Olen nüüd sinuga peaaegu tasa, Verney."

„Mis sa sellega tahad öelda?" küsis John.

„Seda sa tead isegi väga hästi," vastas Scaife kavalasti silma pilgutades.

John punastus, sest oma südames ta ei teadnud. Aga kui ta Egertonile jutustas, mis Scaife talle oli öelnud, see kogenud elumees tõstis oma nina kõrgele:

„See on tema moodi. Ta tahab, et sa mõistaksid, et ta on oma võla tasunud."

„Kas sa arvad, et minu „fessi" oleks pidanud saama Lovell noorem?"

Tõuk, kes mängis Peamaja kaitses, mõtles.

„Ei tea," ütles siis. „Te olete võrdsed. Kuid on kindel, et Scaife'i sõna kaalus siin. Ta tähendas, et kui Lovell annab „fessi" oma vennale, teda võidaks süüdistada soodustamises. See oligi trikk."

Nädala või paar oli John seepärast õnnetu ja rõhutud; kuid teadmine, et teine vääris ehk rohkem igatsetud „fessi", õhutas teda nii energiliselt mängima ning ta tõestas peatselt kõigile arvustajaile, et ta tõesti vääris seda, mis õnnelik juhus talle oli andnud.

Oktoobri viimsel nädalal John tegi esimese neist pikist jalutusist Desmondiga, mida ta hiljemini pidas võibolla kõige õnnelikemaks Harrow's veedetud tundidest. Scaife põlgas kõndimist. Tal oli oma isa võime, koondada kogu tähelepanu ja energia ühele ainsale esemele. Käesoleval hetkel ta oli meeletu jalgpalli suhtes. Kõnelused raamatuist, teatrist, inimestest olid talle igavad ja ta ütles seda oma harilikul avameelsusel, mis ei talu survet. Desmond jälle oli loodusearmastaja ja kõneles meelsasti raamatute ja oma kodu üle. Nii juhtuski, et vähimalt korra nädalas nad kõndisid Johniga Harrow' ümbruses, vahel päris kaugelgi. Lihtsameelne John kuulas pigemini Cäsari juttu kui taevasi koore.

Varsti sai Cäsarile päris loomulikuks, et ta avaldas Johnile kõik, mis ta mõtteid läbis. John, olles ise kinnine loomult, ei mõistnud küll täiesti nii suurt avameelsust, aga ta hindas oma eesõigusi. Cäsari siirus, tundlikkus ja ja impulsiivsus hurmasid Johni seda enam, et ta ise oli pikaldane ja ettevaatlik. Ühel pühapäevaõhtul nad tõttasid tagasi kirikuajaks ja möödusid naisest, kes kandis rasket last. Vaene olend oli peaaegu nõrkemas väsimusest ja

võib-olla näljast. Ta vaevatud nägu, küürus kogu ja viletsad rõivad kõnelesid küllalt selget keelt. Poisid heitsid mööda minnes kaastundliku pilgu talle. Siis ütles Desmond ruttu:

Ühel pühapäeval nad tõttasid tagasi kirikuajaks ja möödusid naisest, kes kandis rasket last.

„Kuule Joonatan, paistab, et ta kukub varsti maha.“
John aimas, mis ta sõber mõtles, ja ütles:
„Me peame tõttama, muidu jääme kirikusse hiljaks.“

Nad ulatasid naisele raha ja punastusid, sest läbi näruse räti paistis ta sissevajunud rind.

Naine vaatas neile otsa, kogeles ja puhkes nutma.

„Me jääme kirikusse hiljaks," sosistas John.

„Jäägu kirik kus seda ja teist," ütles Desmond.

Ta vaatas last. Naine oli raha võttes selle lasknud maha libiseda ja seal see lebas liikumatult.

„Mis tal viga on?" küsis Desmond.

Nuuksudes seletas naine, et laps olevat jala nikastanud.

„Mu jõud oli lõppemas," rääkis naine hingeldades, „ja kui ma nägin kaht noorhärrat jooksmas, siis ma ei jaksanud enam. Ma pole niisugune, kes kurdab," ta lisas tigedasti, ikka nuuksudes ja värisedes.

Siis kummardus ja püüdis rasket last sülle võtta, kes tasakesi oigas.

„Jookse edasi, Joonatan," ütles Desmond.

„Miks?"

„Ma kannan selle lapse nõlvakust üles."

„Ma aitan."

„Ei — mine, ära sega!"

„Ei lähe."

Nad kandsid lapse enda vahel koolini, kus üks politseinik võttis vastu šillingi ja andis tõotuse, et toimetab naise lapsega pärale. Kui poisid jäid üksinda, John ütles:

„Cäsar — —"

„Mis?"

„Oled sina aga poiss! Mina poleks tulnud selle peale. See oli suurepärane."

„Ah, ole vait!" Väikese pausi järel ta ütles trotslikult: „Ma kavatsesin seda last kanda; aga ma poleks seda muidu teinud, kui poleks teadnud, et kõik poisid on juba kirikus. Mina poleks pärast seda nokkimist suutnud taluda. Sina aga oleksid suutnud."

Mõlemaid poisse karistati kirikust puudumise pärast, sest Cäsar keeldus põhjust nimetamast, mis neid oleks päästnud.

„Ma oleksin tõtt kõnelnud," ta ütles Johnile, „kui oleksin suutnud poiste nähes lapse kukile võtta."

John mõõnis, et see oli oivaline ja cäsarlik (ta moodustas seks puhuks omadussõna) põhjus.

Peamaja kolmanda klassi poiste hulgas oli üks suur toore välimusega poiss, kelle nimi oli Beaumont-Greene. Kõik kutsusid teda Beaumont-Greene täieliselt, sest esimesel loendusel ta oli keeldunud vastamast Greene'i nimele.

„Minu nimi on Beaumont-Greene," ta piiksus, „ja me kirjutame Greene e-ga lõpus."

Beaumont-Greene oli tüüp, mis õnnetuseks on liiga harilik avalikus koolis. Tal polnud muud tundmust Harrow' vastu, kui et see oli koht, kus iga poiss pidi püüdma karistuse eest kõrvale põigelda, kui see korda läks, ja söösta uisapäisa kõikjale, kust ta keha võis lõbu saada. Peamajas teda tunti kui argpüksi jalgpallis ja kui imeväärset sööjat kohvikus. Ta isa oli suure varanduse kokku kuhjanud, valmistades avalikkude kuulutusplakatite kaudu tuttavaid „hävimatuid, õmbluseta vaalaskalanahast saapaid", ja andis oma pojale palju raha. Kui ta alles algkoolipoiss oli, ta elas kurbi päevi üle. Keegi oli avastanud, et ta ei armasta end pesta. Tõuk pidas oma kohuseks uutele poistele jutustada, mismoodi karistatakse ebapuhtaid. Tema oli Beaumont-Greene'i vannitamise juures abiks olnud.

„Jäle toiming," tähendas Tõuk oma laitmatult puhtaid küüsi silmitsedes. „Aga see tuli sooritada. Me võtsime selle Greene'i isiku (Tõuk üksi keeldus mõnitamast peent Beaumont'i nime Greene'iga ühenduses) ja pistsime ta alasti suurde vanni. Sesse vanni paluti kogu maja valada ja puistata, mis aga keegi võis annetada. Ei mäletata ju asju, aga kui ma ei eksi, siis moodustati pesuvesi limonaadist, siirupist, tindist — seda oli palju —, piimast (mina ise ostsin ühe liitri), hambapulbrist, petrooleumist, ja keegi pani veel noapuhastamispulbrit hulka. Küürisime metsmeest tublisti, pesime ta hambaid, kõrvu, juukseid ja siis kuivatasime teda. Ma ei tea, kes oli määrinud moosi käterätti, aga kuivatamise osa polnud väga taga-

järjekas. Ränk — mis? Jah, väga ränk — meile, aga mõjus. Sest saadik see Greene'i isik vannitab ennast korralikult. Nii räägitakse vähemalt; mina ise ei lähe iialgi ta lähedale ja temal on ka küllalt takti, et mu teelt kõrvale hoiduda."

Beaumont-Greene'il polnud küll seda isu minna kergemeelselt seadusega vastuollu, mis isuloomustas Lovell vanemat ja tema kaaslasi. Lovell oli tubli kriketimängija, vahva jalgpallimees, ta oleks võinud oma maja head kuulsust tõsta, kui oleks alul kohe saanud mõne teissuguse õpetaja kui Räpase Dicki juhatuse alla. Juba enne algkooli lõpetamist ta oli kuulutanud sõja ülemuse vastu. Beaumont-Greene põlastas mängimist ja mõnitas neid, kes mängisid. Lihav, vistrikes, jäme vaimult ja kehalt, tas oli see raske ja kujutu vastuseis heale, mida on nii ränk võita.

Talisemestri esimesel poolel John nägi üsna vähe Esme Kinloch'i. On iseloomustavaid jooni avalikus koolis, et seal õpilased — nagu suuremaski maailmas, milleks kool on ettevalmistaja — seisavad nägu ridamisi. Mõned read jooksevad risti kokku, teised alati lahku. Udusulg oli kannupoiss; ta sõber John oli kolmandas ja „fessiga". Ühe sõnaga, terve ookean voolas nende vahel. John aitas siiski vahel Udusulge tundide valmistumisel ja vahel juhtumisi nad jalutasid koos. Udusulg polnud enam too õrn, tütarlapselik poiss nagu aasta varem. Ta oli puhkenud väga nägusaks noormeheks, meeldivaks, nagu kõik ta ema perekonna liikmed, võitvate, võluvate kommetega, võimega võita endale sõpru. Udusulg mõistis oma lootsikut juhtida, kui see aga kärestikku ei sattunud.

Kuid semestri keskpaiku John hakkas märkama, et Udusulg oli tihti rõhutud meeleolus. Johni loomuses polnud küsida ja pärida, aga ta pidas Udusulge hoolsasti silmas. Siis küsis järsult:

„Mis sinuga on?"

„Midagi."

„See on vale," ütles John karmilt. „Ma poleks uskunud, et sa mulle luiskama hakkad, Esme."

„Sa ei hooli ju sendi eestki, kas ma luiskan või mitte — nüüd.“

John kaalus seda sõna „nüüd“ mõtlikult.

„See on juba teine vale,“ ta vastas pikkamisi. „Kas keegi on hakanud sind kiusama?“

Vaikus. John kordas küsimust. Ikkagi vaikus. Siis ütles John:

„Sa tead, Esme, et ma ei jäta enne järele, kui tean, milles asi seisab; seepärast sa ei pruugiks aega raisata, vaid ütle juba kohe.“

„See on Beaumont-Greene,“ kogeles Udusulg.

„Too rasvane lontrus! Mis ta on teinud?“

„Ta pole palju teinud — veel.“

„Räägi kõik!“

„Ta tuli ühel ööl minu tuppa ja tõstis mu voodiga püsti. Ma ärkasin pea peal, pimedas, hing kinni ega saanud aru, mis on juhtunud; lihtsalt hirmus oli see. Siis ma kuulsin tema jälki häält: „Kui ma su alla lasen, kas teed siis, mis ma nõuan?“ Ma oleksin tõotanud kõik, et aga pääseda sellest lämmatavast kongist, ja nüüd ta ähvardab iga öösi mind üles tõsta ja ma näen seda unes — —“

„Edasi,“ ütles John vihaselt. „Ei, pole tarviski edasi rääkida. Võin aimata, millega too alatu lurjus hakkama saab.“

„Ta ütles, et ta tahab minu sõber olla; nagu ma võtaksin temataolise endale sõbraks.“

„Kas sa ütlesid talle nii?“

„Jah.“

„Oled vahva poiss, Esmé. Ning sest saadik ta kütab su sauna nii tuliseks kui aga saab?“

„Jah.“

„Aga ta pole sind püsti tõstnud?“

„Ei, aga küll ta teeb seda veel. Ma tahaksin, et ta oleks juba tõstnudki, siis oleks see möödas. Ma ei saa magada.“

„Ära ole rumal,“ tõreles John. „Ma mõtlen järele; ja vean kihla, teen selle rasvase matsi taltsaks.“

„Tänan, John.“

Kuid mida enam John mõtles oma ettevõttest, seda vähem ta nägi teed, kuidas selle kallale asuda.

Nähtavasti oli Beaumont-Greene liiga ettevaatlik, et Udusulge avalikult taga kiusata, ta oli julmema abinõu hirmutamiseks valinud. Lawrence oleks sellisest poisist — nii mõtles John — jalamaid jagu saanud, kuid Grieve, „preili Grieve“ oli seks lootusetult võimetu. Äkki tuli John hea mõtte peale. Ta kasutas juhust, kui Beaumont-Greene oli üksi oma toas; astus julgesti sisse ja jättis ukse pärani.

„Halloo! Mis sina tahad?“

Beaumont-Greene istus kamina ees ja luges romaani, mõnusasti kompvekki imedes.

„Ma tahan, et sa jätaksid noore Kinloch'i rahule — palun.“

Beaumont-Greene oli peaaegu lämbumas; siis paiskas: „Ütle seda veel kord.“

„Ma tahan, et sa jätaksid noore Kinloch'i rahule.“

„Tõesti? Ei midagi muud?“

„Ei, tänan.“

Beaumont-Greene tõusis pikkamisi oma toolilt üles ja vaatas Johni otsa, kelle pea ulatus tema lõuani.

„Sul on palju häbematust.“

„Mis mul on, pole igatahes määrdinud.“

John nägi, kuis Beaumont-Greene'i kaelasooned paisusid. Ta mõtles kergendusel avatud uksest, kuid see kuulus ta poliitikasse — targasti läbimõeldud poliitikasse — võimalikult provotseerida lärmi. Teised tuleksid vahele, järgneksid seletused ja avalik arvamine teeks juba muu.

„Sina põrguline, sina ninatark!“

„Sina ilus nukk!“

„Välja mu toast! Lase jalga!“

„Seda tahan minagi,“ ütles John külmavereliselt, kuigi ta süda peksles. „Siin on ju koledasti haisune ja mul on õppida; aga ma ei lähe enne kui sa annad sõna, et jätad noore Kinloch'i rahule.“

„Kui sa ei lähe ise, ma viskan su välja.“

„Sa pead mu enne kätte saama," ütles John.

Ja siis algas kena jaht. Beaumont-Greene, paks, hingeldav, kompvekke täis, hakkas Johni ümber laua taga ajama. John pani osavasti ette toole, sohvapatju, kõik, mis käe alla sattus. Möödudes pesulauast, ta haaras sealt hiiglasuure käsna, mis minut hiljem lendas teisele otse näkku. Järgnesid mõned raamatud. See ajas suure poisi lausa vihale. Ka tema hakkas pilduma, mis ta kätte sai, kuid ta oli armetult vilets tabaja; ta viskas mööda või John põikles eest. John ei loopinud mööda. Lõppeks, nagu John oli ette näinud, mõned viienda klassi poisid tormasid tuppa.

„Mis see põrgulärm tähendab?" küsis üks.

„Küsi temalt," ütles John.

Poisid vaatasid Beaumont-Greene'i otsa, siis ta segamini tuba.

„Ma käskisin tal jalga lasta, aga ta ei tahtnud," paiskas hingeldav Greene.

„Mispärast?"

Juba oli pool tosinat poisse tuppa tulnud. Nende seas ka Duff ja Tõuk.

„Mina tahtsin küll kaduda," seletas John, „aga Beaumont-Greene ei tahtnud tõotada midagi, mida ta peab tegema."

„See on saladuslik."

„See praaliv noor kaabakas oli häbematu," torises Greene.

„Ma olin väga viisakas — alul," seisis enda eest John.

„Igatahes kao siit nüüd."

„Mitte enne kui ta annab tõotuse. Kui te mu välja ajate, ma tulen tagasi, nii pea kui teie olete läinud."

„Mida ta peab siis sulle tõotama?"

John oli saavutanud, mida ta tahtis.

„Et ta jätab noore Kinloch'i rahule."

Kaks viienda klassi poissi vaatas üksteisele otsa; Johnile otsa; siis Beaumont-Greene'ile paksu, plekilisse näkku. Vanem ütles jahedasti:

„Ma usun, et sul pole midagi selle vastu tõotada Verneyle või ükskõik kellele, et jätad noore Kinloch'i rahule?“

„Ma pole iial teda sõrmegagi puutunud,“ karjus suur poiss, aga ta oli kahvatu ja hirmul.

„Sa tõotad siis — mis?“

„Jah.“

Õhtul John jutustas Udusulele suure lõbuga, kuidas Beaumont-Greene oli tagumistele käppadele istuma pandud.

VIII.

„Kõigi auks, kes usuvad, et elu on antud sõpruseks.“

Eelmises peatükis kirjeldatud sündmuse otseseks tagajärjeks oli, et sidemed Johni ja Desmondi vahel kõvenesid veelgi. Desmond kuulis loost Udusule käest, Tõugu käest, lõpuks Johni enda käest.

„Sa läksid kallale tollele mürgisele loomale ta urkas,“ hüüdis Cäsar. „Sa plaanitsesid kaklust ja nägid ette, mis tuleb. Oled aga tore poiss, Joonatan.“

„Sina oleksid midagi targemat mõelnud.“

„Oo ei,“ vastas Desmond.

Scaife aga ei lausunud midagi. Võimalik, seepärast, et Desmond liiga palju sest rääkis, kiites Johni seljataga ja näkku. See oli liialdatud ja tekitas kibedaid sõnu ja veel kibedamaid tundmusi. Beaumont-Greene nägi, et John oli teda tõrvanud. Kannupoisid hoolitsesid, et see tõrv tal hästi meeles seisaks. Kui Beaumont-Greene ähvardas mõnele häbematule poisile naha peale anda, see vastas: „Kui sa ei jäta mind rahule, ma saadan Verney su tuppa.“

Lovell vanem tähendas, et Beaumont-Greene oli „siga“, aga et John oli üle oma võimu astunud ja et talle tuleks nina pihta anda. Kuidas? Poiss, kes pole veel kahte aastatki koolis, julgeb hakata seadusi tegema! Asi oleks pidanud antama majavanemale otsustamiseks.

John leidis oma kurvastuseks, et ta on olümplasi pahandanud. Selle semestri viimne kuu oli nõnda kõige ebameeldivam, mis ta seni oli Harrow's veetnud.

Kuid Desmondi sõpruse võit kaalus kaugelt üle tolle

pahanduse. John oli uhkust täis, kui mõtles, et ta oli saavutanud, mida oli tahtnud: seista Desmondi ja Scaife'i vahel. Samal ajal ta tundis ebameeldivalt, et Scaife näis olevat tõusnud kõrgele üle Desmondi, kes oli paigal püsinud. Rõhutud meeleolu hetkil John ütles endamisi, et tema oli vaid asetäitja, et Desmond jätab ta maha ja seltsib Deemoniga, nii pea kui too suurepärane noormees teda vilistab. Scaife'il oli nurja läinud jalgpallikomandosse saada, aga ta oli nii lähedal kõigi eelmiste rekordide ületamisele, et kogu kool pööras talle tähelepanu. Teda nähti käsikäes jalutamas Lovell vanemaga ja kannupoisid kordasid hingetult, mida Desmond oli juba aasta eest ennustanud: Deemon oli tõusev täht. Ning iga kord kui John ja Desmond tast möödusid, John mõtles, et ta loeb Deemoni ilusal näol pilkavat triumfi, ilmet, mis ütles selgesti: „Sina noor narr, kas sa ei tea, et ma mängin kassi ja hiirt sinuga?"

Kõik kolm kohtusid veel kaks korda päevas õppetükkide valmistamisel. Kuid nii pea kui töö oli tehtud, Scaife kadus, jättes Johni ja Desmondi üksinda.

„Ta mängib bridži Lovelli toas," ütles Desmond.

Rohkem teateid saadi Tõugult, kes oli ühinenud bridžimängijatega, kuid ise mängis harva.

„Peab piiri pidama," ta rääkis, „raha peale mängides, mille kaotust ei või endale enam lubada. Lovell ja Deemon on mängu liiga kuumaks ajanud."

„Ning Warde ajab ta veel kuumemaks," ütles John.

„Oo ei," vastas Tõuk. „Deemon on lausa ime. Tänu tema nupule on ilmsikstulek võimatu. Tema soovitas Lovelli tuba kasutada. Warde ei julgeks tungida viienda klassi poisi tuppa. Ja sa peaksid nägema nende kavalaid seadiseid. Lovelli noorem vend on valvepostil. Ja tont võtku mind, kui see pole Scaife, kelle leitud on teatud drill, mida nad teevad stopperi järgi. See on suurepärane, ma ütlen sulle! Noor Lovell tormab sisse. Kolmekümne viie sekundi jooksul — nad on selle kiiruse saavutanud — on kaardid ja märkmik peidetud; ning nad neljakesi vestlevad jalgpallist."

„Ükskõik," ütles John jonnakalt. „Warde saab neist ikkagi jagu."

„Lollus!" vastas Tõuk.

Peamaja pääses jalgpallivõistluste pool-finaali ja kui õpilased läksid jõuluvaheajaks koju, siis mööndi üldiselt, et vana maja olud paranevad. Majas endas võidi alles vaevalt märgata Warde'i mõju: ainult mõned üksikud teadsid, et ta levis ja imbus uskumatute praokeste kaudu neljanda klassi poiste südamesse. Räpase Dicki aegu oli valitsenud üldine lodevus. Ülesannete valmistamisel Rutford oli lugenud raamatut; poisid võisid töötada või mitte, kuis neile meeldis, kui aga õpetajat ei häiritud. Warde vastuoksa pidas oma auasjaks töötada õpilastega. Ta väsimatu energia, hea tuju ja kannatus polnud iialgi nii silmapaistvad kui just õhutades laisku. Teisest küljest ta näitas poistele, et oli Peamajas mitte oma, vaid nende kasu pärast. Räpase Dicki ajal oli õpilastele kõvasti keelatud pääs maja aedadesse ja parki. Warde tegi nad kõik lahti: heategu, mida vaevalt suudeti hinnata talvel; aga terve maja möönis, et suvel on hirmus tore lebada puude all eemal „möllust". Ühe sõnaga — üks „eesõigus".

Viimsel laupäeval, Johni suureks rõõmuks, Desmond kutsus ta üheks nädalaks endale külla. John oli kaks korda olnud Trenti hertsogi külaline; nüüd pidi ta midagi täiesti uut nägema. Hertsogi loss ja Verney Boscobel olid tüüpilised mineviku jäänused; nad illustreerisid suguvõsade ajalugu, kes olid seal elanud. Kõrge seltskond tuli hertsogi lossi vaatama pilte ja parke, gobelääne, hertsoginnat ja ta külalisi; ent sama seltskond einestas Desmondi kodus, et näha Charles Desmondit.

Selle külaskäigu ajal selgus Johnile, milliseid imesid võib üks isik teha. Hertsogi lossis ta oli juba umbkaudselt tajunud, millised kohused ja vastutused on seisusel ja jõukusel. Desmondi kodus ta nägi selgemini, millised kohused ja vastutused on suurte annetega inimesel. Charles Desmond ja Trenti hertsog olid mõlemad kõvad töömehed; kuid hertsogi töö paistis Johnile (ja teistele tarkadele ini-

mestele) tuhm olevat. Vastupidi Charles Desmondi töös olid kõik vikerkaarevärvid. Hertsogi lossist lahkus John õnne tänades, et tema polnud hertsog; Desmondi kodunt tulles ta igatses saada suure ministri sekretäriks. Ja kui härra Desmond ütles talle rõõmsal naeratusel: „Noh, John, ma loodan, et Henryst saab mulle sekretär ja tugi mu vanas eas. Aga kelleks tahaksid sina saada?", John vastas innukalt: „Oo härra Desmond, ma tahaksin saada Henry asetäitjaks."

„Tõesti?"

Ning siis nägi, kuis majaperemehe lahke nägu muutus. Naeratus kustus. Ta oli võtnud Johni vastuse, nagu see oli ta mõelnud — tõsiselt. Ta vaatas Johni uurivalt, nagu olekski see juba kandidaat mainitud kohale. Läbitungivad silmad uurisid sügavasti. Siis lausus minister pikkamisi: „Mulle meeldiks sind oma jubatuse alla saada, John. Me kõneleme sellest veel korra, mu poiss. Mu oma pojad——" Ta peatus, ohkas ja naeris siis, patsutades saledate, kaunikujuliste sõrmedega Johni põsele. Kuid ta ei lõpetanud oma lauset. John teadis, et Cäsari vanemaist vendadest oli Hugo, kõige vanem, saatkonna sekretäriks Teheranis; Bill püüdis saada kuulsaks advokaadiks; Lionel kandis kuningasõduri kuube. Imelik, et ükski polnud tahtnud oma isa teenida! Cäsar seletas hiljemini:

„Vaata, vana kallis isa jätab ju kõik varju. Hugo ja teised tunnevad, et isa all nad ei suuda iialgi hiilata — mitte iialgi."

„Või nii," ütles John tõsiselt. „Jah, selles on midagi. Ta tahab sind aga, Cäsar."

„Vana kallis isa!" vastas Cäsar. „Jah, ta tahab seda kõigest hingest. Aga ma loodan, et astun iseoma väikest rada. Tahaksin, et mu nimi seisaks vaskplaadil Harrow' kirikus; see oleks midagi." Ta silmad hõõgusid ja sätendasid.

Järgmisel päeval kerkis õhtusöögi ajal Rodney nimi üles.

„Rodney valmistas teed Nelsonile," tähendas härra Desmond. „Ma vaatan temale kui ühele suurimale harrow-

lasele. Meil peaks olema mõni ehitis tema auks. Mina sean ta Peelist või Byronist ette."

„Oo, isa — —" Äge protest Cäsarilt.

„Tegu sõna ette, Henry; praktika teooria ette. Rodney oli teoinimene. Mina oleksin tahtnud Rodney olla."

„Mina aga oleksin tahtnud olla Sheridan," ütles Cäsar. „Igal semestril vaatan tema nime tahvlil kolmandas klassis."

Ta heitis pilgu isale, kes peaga noogutas, teades, et sellega taheti öelda talle delikaatset komplimenti, sest vaimustatud poolehoidjad olid kõnelnud Charles Desmondist kui kaasaegse alamkoja Richard Brinsley Sheridanist. Isa ütles lühidasti:

„Ta oli vaid komeet, mu kallis Henry." Siis ta pöördus Johni poole. „Ja kelle kõigist kuulsaist harrowlasist võtaksid sina endale eeskujuks, John?"

John kõhkles. Kaks või kolm juuresolijaist külalisist olid kuulsused. Nende hulgas istus Inglismaa suurim kriitik ühe saadiku kõrval. Keskustelus juhtus vaheaeg olema. Kõik vaatasid uudishimuliselt Johni.

„Mina tahaksin olla teine lord Shaftesbury," vastas John pikkamisi.

„Hüva! Suurepärane!" Härra Desmond hõõrus käsi. „Ma tundsin teda hästi." Ta jutustas anekdoodi anekdoodi järele, mis illustreeris tolle inimsõbraliku riigimehe iseloomu ja temperamenti: ta eneseohverdamist, andumust oma ideaalile, ta veidrat üksiklust, ta peenust, ta väsimatut hardust kehvade elujärje parandamises. „Kui iga rikast meest hingestaks Shaftesbury vaim," ütles härra Desmond kokkuvõtlikult, „äärmine vaesus oleks Inglismaalt välja pühitud ja meil oleks siiski kõik, mis teeb elu meeldivaks ja kasutoovaks. Tema ei pooldanud kõige jagamist, välja arvatud alatute nöörijate puhul. Kõige pealt oli tal usku seisusse, eriti oma seisusse — tõeline aadlik. Ning vaimustuse oma suureks karjääriks ta sai Harrow's."

„Tõesti?" ütles kriitik.

„John Verney jutustab teile kõik," vastas härra Desmond, noogutades Johnile julgustavalt. Tal oli alati viisiks tõmmata nii esiplaanile kõige tähtsusetumaid oma külalisist.

Nii John jutustas, kuidas noor Anthony Ashley, seistes kõrgustikul otse kalmistu kohal, juhtus nägema, kuis ühe kehviku kirst maha kukkus ja purunes, nii et armetu laip nähtavale tuli, ja kuidas poiss oli siis hüüdnud: „Jumal taevas! Kas see tõesti tohib olla ainult seepärast, et mees oli vaene ja sõpradeta?“ Ja kuidas poiss siinsamas oli tõotanud pühendada kõik oma jõu vaesuses virelevate elujärje tõstmiseks.

„Jah,“ ütles härra Desmond. „Ta rääkis, et need viisteist minutit otsustasid ta elukäigu. Ah, ta jõudis elus kaugele. Kui mina veel Harrows' olin, siis me kõndisime vahel Waterloo vaksalist Eustoni vaksalini läbi vaeste linnaosade, mis olid kõige hullemad maailmas. Teie, lapsed, ei mõista kujutellagi, mis see oli, ning see on Shaftesbury töö ja eeskuju, et nad on meie maalt kadunud[1]“.

Kui John läks tagasi oma lelle majja (mis oli ta koduks ta isa surmast saadik), Cäsar Desmond tuli temaga ühes. Siis näis Johnile, et ta peeker ajab üle, sest sinna oli valatud kõik, mis ta soovis. Verney Boscobel seisis suure metsa südames, üks väheseid suuri mõisu ses toredas maakonnas. Poisid saabusid kohale õhtul pimedas. Järgmisel hommikul John äratas oma sõbra varakult ja avas luugid.

„Tore hommik,“ ta ütles. „Viska silma metsale, vennas.“

Cäsar hüppas voodist välja ja hingas sügavasti.

„Ah, see on ju muinasmaa!“

Härmatis oli hõbetanud kõik. Sinisel taeval seisid liikumatult, nagu detsembriöö jäiste sõrmede kinnitatud, külmunud auru rünkad, ametüstsinised, valges vahus servadega. Idas rippus päikese tulipunane ketas, halli uduga kaetud. Nõrgad kiired puudutasid pilvi, mis unest ärkasid ja loiult lõuna poole heljusid.

---

[1] Harrow's on ühe ehitise seinal tahvel järgmise kirjaga: Siin nägi Anthony Ashley Cooper, hiljemini 7. krahv Shaftesbury, Harrow' õpilasena häbil ja meelepahal kehviku matmist, mis äratas tas eluaegse harduse teha head vaestele ja rõhutuile.

Desmond tõmbas kopsud õhku täis ja ohkas vaimustusest. Murult, mis maja ümbritses, ta silmad tõusid sõnajala harvikule — helkiv kuld hõbeda peal —, harvikule, mida varjasid tammed ja pöögid ning üks kask nende hulgas. Iga ta õrn oks ja haru paistis teravasti vastu tae-

Desmond tõmbas kopsud õhku täis ja ohkas vaimustusest.

vast. Harviku taga seisis raba, tühi, õudne ja puudeta. Raba taga oli mets — tumedate lillakasmustade kuuskede read, mida palistasid tammede ja pöökide reeglipäratud kogud kahvatust roosast pruunide varjunditeni, mõned alles varjus, teised üha kasvavas päikeseleegis.

„Olen nii rõõmus, et sulle meeldib mu kodu," ütles

John. Kas me ei ratsutaks enne einet? See on ju ainult härmatis."

Nii nad ratsutasid muinasmaale ja tulid tagasi hundiisuga tammega tahveldatud söögisaali. Pärast einet poisid võtsid ette uurimiskäike kentsakas vanas majas ja John näitas oma püssi, lubades külalisele jänesejahti, vähimalt kaks päeva rebasejahti New Foresti koertega ja haugide püüdmist.

Oo, kuldne aeg! Sa ei unusta iialgi seda jõulu — ega ju, John? Kui elad, kuni saad Inglismaa peaministriks, mälestis noist esimesist päevist üksi oma sõbraga jääb igiroheliseks ka siis, kui aeg imeb värvi kõigest muust. Võib-olla viiekümne aasta pärast sa näed veel Cäsari käharat pead ja ta siniseid silmi täis elu ja lõbu ning kuuled ta rõõmsat naeru kajamas Verney Boscobeli ruumides. Su ema võttis ta oma südamesse — eks? Ja kõik teenijad, majavalitsejast köögitüdrukuni möönsid, et ta on kõige kenam ja lõbusam poiss, kes eales on käinud Hampshire'is. Vana proua Osman, kokk, kelle viha on kergesti süttiv nagu tael suurest kuumusest köögis, tahtis Cäsari jalamaid köögist välja kihutada. Aga parajasti siis hakkas leierkast mängima ja enne kui kokk sai suu avada, Cäsar tantsis temaga juba polkat; pärast seda võis poiss köögis olla nii palju kui tahtis ja teha, mis meeldis.

Kui nad Peamajja tagasi jõudsid, John lootis ja palus Jumalat, et see intiimsus kestaks. Ta kestiski — mõne aja. Lovell vanem ja Scaife näisid olevat lahutamatud ja bridž algas uuesti, nähtavasti lõbu ja erutuse ammendamatu allikas. Siis olid torpidite võistlused; ning John oli — nagu Lawrence omal ajal ennustas — esimese komando kapten, Peamaja esimene suur triumf. Scaife, Desmond ja John õppisid koos nagu vareminigi. John märkas nüüd, et Scaife oli ühinenud kildkonnaga, kes reformidele vastu töötas. Õhus tundus, et midagi võib juhtuda. Warde silmitses suuri poisse imelikult, nagu hinnates relvi. Ta ajas mõned neist segadusse, kutsudes neid enda juurde õhtust sööma. Söögi ajal ta kõneles spordist, mängudest, poliiti-

kast — kõigest lõppeks, ainult mitte „asjast“. Arukamad olid pärast neid meeldivaid õhtuid pahuras tujus, nagu oleks neile vääral ettekäändel head tehtud. Desmondi ja Johni vastu oldi eriti lahke. Pärast sööki John, kelle hääl polnud veel murdumisel, laulis, kuna proua Warde saatis klaveril. Tõuk ei teinud mingit saladust oma innust Iris Warde'i vastu ja temast sai ohtlik võistleja ühele noorele õpetajale. Poiss kõneles Warde'iga genealoogiast ja jahist, keskustelu aineid, mis neid mõlemaid ühiselt huvitasid väljaspool Harrow'd. John taipas, et Warde püüdis võita Egertoni, kes sobis niisama hästi Johni ja tema sõpradega kui ka Lovell ja kompaniiga. Tõugu käest sai John teada, et Beaumont-Greene on hakanud bridži mängima.

„Scaife ja Lovell koorivad teda,“ ta lisas omavaheliselt. „Ta on päris roheline, selles pole kahtlust.“

„Varsti näeme etendust,“ arvas John.

„Ei usu,“ vastas Tõuk. „Ma annan sõna, et Warde teab, mis ta teeb. Ta otsib poolehoidu nooremate poiste hulgas, sinu, Cäsar, ja sinu, Joonatan, juures — ning laseb neil teistel libiseda.“

„Paneb neile siimuse,“ ütles John, „mis nad ükskord kägistab.“

„Hm, sul võib olla õigus. Ma pole sellest mõelnud. Mis? Sa arvad siis, et ta õhutab neid, ah? Õhutab neid!“

„Ma arvan, et kui mina oleksin sinu asemel, Tõuk, ma tõmbaksin enese lahti selle jõugu küljest.“

„Nad teevad su elu üsna kibedaks.“

„Selle peale ma vilistan.“

Tõepoolest Johni elu oligi väga ebamõnus pärast juhtumust Beaumont-Greene'iga. Teiselt poolt Duff, Udusulg ja paljud algkooli poisid hakkasid Johni pidama oma juhiks ja nõuandjaks. Ning — saatuse pilge! — sõprade poolehoid tegi Johnile hulga rohkem muret kui vaenlaste meelepaha. Semestri lõpu poole Desmond rääkis Warde'i käest toa nõutamisest, kuhu nemad Johniga võiksid kolida. Johnil tuli see tagasi lükata, kuigi ta oleks seda kõigest hingest tahtnud, sest ta oli ettevaatamatult tõotanud Duffile teda mitte maha jätta. Cäsar loobus. Pärast seda John

märkas kerget jahenemist. Ta mõtles endamisi, kas peaks Cäsar olema kade, sest kadedus oli Johni enda kõige suurem nõrkus. Lõppeks ta jõudis otsusele, et ta sõber ei või olla kade, vaid ainult mõistmatu. Igatahes viimaste nädalate jooksul ta nägi Cäsarit vähem ja rohkem — rohkem kui ta ise soovis — Duffi ja Kinloch'i.

Ning siis tuli rabav uudis, et Desmond oli lubanud veeta kümme päeva Scaife'ide juures, et üks professionaal oli palgatud ja et mõlemad poisid anduvad kogu oma jõuga kriketile.

Hiljemini John pani sagedasti imeks, kuis Scaife, tõesti saatanlikul pilgul mõistes Desmondi iseloomu, oli lasknud tal ajutiselt minna, et teda siis veel kõvemini oma pihku saada, kui tuleb paras võimalus.

Kui pärast lihavõttepühi John nägi Cäsarit, ta mõistis kohe, et igatahes ajutiseks oli ta oma sõbra kaotanud. Cäsar oli küll demonstratiivselt rõõmus teda nähes ja kutsus teda järgmisel päeval jalutama teatud silla juurde, kus mõne nädala eest mõlemad poisid olid käsipuusse oma nimed lõiganud. Kuid Cäsar kõneles ainult Scaife'ist ja kriketist. Nad olevat mõlemad pööraselt „edasi jõudnud". Scaife'idel olevat suurepärane kriketiväli.

Vaene John! Kui ta oleks peanoogutusega võinud Scaife'i kriketivälja ja kogu nende perekonna maa alla vajutada, ma kardan, ta oleks noogutanud, ehkki ta endamisi oleks sõimanud end egoistlikuks ja lurjuseks, kes ei tunne rõõmu ühes oma sõbraga.

Enne kui poisid Peamajja tagasi läksid, Cäsar jutustas punastudes, et ta oli õppinud bridži mängima.

„Ma õpetan sulle, Joonatan."

„Ei."

„Või nii."

„Sa ei hakka ometi Lovelli ja selle totra Beaumont-Greene'iga mängima?"

„Deemon ütleb, et sel semestril ei võeta kaarte kätte, kui hilja jäädakse õhtule. Ja kas tead, Deemon lubas

sobitada rahu sinu ja Lovelli vahel. Sa mängid maja eest ja me peame kokku hoiduma, nagu Warde ütleb."

John oleks võinud naeratada selle Warde'i kohasel mainimisel, aga ta huumorimeele kaalus üle karskus. Desmond kõneles Scaife'ist edasi.

„Tema näitab neile alles! Proff, kes meil oli, on kõige peenem mängija Inglismaal. Ma pole iialgi näinud niisugust. Ta lendab palli peale. Löö nii kõvasti kui tahad, ta saab ta ikka kätte ja ajab väravavahile tagasi ja nii hõlpsasti nagu see poleks midagi. Ning ausõna! Deemon saab ka nii. Pane tähele. Ma pole tematаolist poissi näinudki. Ta on ainult kuueteistkümneaastane ja ta saab komando liikmeks. Ära raputa oma tarka pead, ma tean, et ta saab. Meil tuleb tuleval suvel tööd teha kui hobustel, et ka mängijaks saada..."

John ei uskunud kõike Desmondi kõnest, kuid ta nägi peatselt, et Cäsar polnud Scaife'i võimeid üle hinnanud. Möödunud suve viik Etoniga tuli ekspertide arvates kirjutada Harrow' mängijate nõrga pallipüüdmise arvele. Scaife ütles Johnile oma vastikul pilkaval naeratusel, et ta oli seda meeles pidanud „proffi" valides. John ei pannud mitte esimest korda imeks Scaife'i erakordset osavust oma sihi saavutamises. Kes peale Scaife'i oleks valinud pallipüüdmise kõige tähtsamaks tegevuseks kooli vaheajal?

Kahe nädala pärast pandi Scaife viienda klassi komandosse mängima, Cäsar neljandasse — tänu Scaife'ile; John pidi leppima kolmanda klassi komandoga. Õnneks ta leidis liitlase Warde'is, kel oli Peamaja ümbritsevas pargis eraplats, kus ta aitas ja õpetas nõrgemaid mängijaid. John ütles endale, et ta peaks nüüd oma „mütsi" saama; aga kui nädalad veeresid mööda, hindamisväärsete saavutiste kiuste ta mõistis, et sedapuhku ta jääb „mütsist" ilma, ehkki Udusulg selle sai. Maja kriketikomandos oli viis kohta vabad, kuid reeglite järgi ei olnud tarvilik valida uusi liikmeid enne kui majavõistlused on läbi, võib-olla ka siis veel mitte. Ühe sõnaga, John võis mängida maja

eest, isegi silmapaistvalt mängida ja jääda ilma igatsetud tasust. Kui kurb oli John!

Mai lõpul hakkas John märkama, et Cäsar muutus murelikuks. Pühapäeviti nad harilikult jalutasid koos, ehkki mitte alati. Nagu juba eespool mainitud, neil jalutuskäigel kõneles suuremalt jaolt Cäsar. Nüüd oli ta muutunud hajameelseks kuulajaks ja Johni korduvatele küsimustele: „Mis on?“ ta vastas: „Ah ära tüüta — midagi.“

Lõppeks John kuulis Tõugu käest, et Cäsar mängis kaarte ja kaotas.

„Nad ei mängi sagedasti,“ lisas Tõuk, „aga vihmastel päevadel teevad kaotatud aja jälle tasa. Cäsari jõud ei jaksa nende vastu. Olen talle seda öelnud, aga ta on mängust hullunud.“

Hiljemini John sai samast allikast teada, et pühapäeva pealelõunati mängiti järjekindlalt kaarte. Cäsar igatahes pühapäeval ei mänginud. See oli ka midagi.

Järgmisel laupäeval, pärast kõva treeningut kriketiväljal, John jooksis õue just enne kella kuue loendust, kui Lovell ta peatas.

„Sa võid oma „mütsi“ saada,“ ta ütles jahedasti.

„Tänan, tänan väga!“

Cäsar kuulas meeldivat uudist ükskõikselt.

„Sa oleksid ta enne Udusulge pidanud saama,“ ta torises.

„Homme lähme jalutama,“ ütles John õhinal.

„Pole aega,“ vastas Cäsar.

„Oo Cäsar, sa lähed — lähed — —“

„Noh?“

„Kaarte mängima?“

„Jah. Mis sest siis on? See on ainus kord, kus ma mängin pühapäeval kaarte; aga selleks on põhjusi.“

„Millised põhjused?“

„Põhjused, mis — jäävad minu teada.“

„Hüva,“ vastas John kangelt, aga valutaval südamel.

Järgmisel päeval ta kutsus Udusulge endaga kõndima, aga Udusulg pidi juba kellegi teisega jalutama. Duffil oli kirju kirjutada ja ta luges kõndimist hirmsaks orjuseks.

John otsustas minna üksinda; aga Peamajast välja astudes ta kohtas Tõuku — dendilikult rõivastatud, lakknahast kingad, valge vest, lill nööpaugus.

„Kuhu nüüd, Joonatan?“

„Northolti. Tule kaasa, Tõuk.“

„Neis kingis ma ei jaluta. Peal tegi nad.“

„Pane siis teised jalga.“

„Hüva!“

Mil Tõuk oli ära, John arutles, kas ta pidi Tõugule kõik rääkima või mitte. Siirameelselt Egertonisse kiindunud ja hinnates ta nõu, John teadis küllalt hästi, et Tõuk vaatas kõigile ja kõigele kaardiväe koloneli silmadega. Öelda kolonel Egertoni pojale, et kellegi süda on lõhkemas, seepärast et Cäsar Desmond mängib pühapäeval bridži, võis anda pilkamiseks põhjust. Ning pealegi polnudki see tõeline põhjus. Johni süda valutas seepärast, et pühapäevane jalutus ohverdati Moolokile. Nüüd tuli Tõuk trepist alla, elegantne, ehkki mitte nii moodne. Poisid sammusid kiiresti, kõneldes kriketist.

„Scaife saab kooli komandosse,“ ütles Egerton. „Ma olen rõõmus, et Lovell andis sulle „mütsi“, Joonatan; juba kuu aega tagasi sa olid ta ära teeninud. Polnud minu süü, et sa teda ei saanud juba semestri alul.“

„Selles ma olen kindel,“ ütles John tänulikult.

„Sa ei näigi väga rõõmus olevat. Su näole sobib naeratus, mu kallis poiss.“

Nüüd vabanesid Johni keelepaelad. Need saatanad hoiavad Cäsarit oma küünte vahel. Tõuk vaatas pärani silmi; ta polnud iialgi kuulnud Johni nii hoogsalt kõnelemas. Johni sõnade tagavara üllatas teda.

„Hüi-i-i!“ ta vilistas. „Oled sina aga keevavereline! Cäsaril pole midagi viga. Ära muretse.“

„Cäsaril on viga. Ma mõtlesin, et tal on selgroogu, ma — —“

„Vaiki,“ käskis Tõuk tõsiselt.

John mõtles, et Tõuk teeb talle etteheiteid, et ta pole ustav oma sõbra suhtes, mis oli Tõugu silmis jõle patt.

„Noh?“

„Ma ütlen sulle midagi," ütles Egerton. „Aga sa pead vanduma, et sa mind ära ei anna."

„Vannun."

„Sa oled tubli väike poiss, Joonatan, aga vahel on sul veel pisut — eh — piima lõhna man. Ole rahul! Isiklikult arvan, et pigemini olgu sinu eas piima kui viina lõhn juures. Hüva, sa mõtled, et Çäsar läheb otsekohe põrgusse seepärast, et ta mängib pühapäeval kaarte? Sa süüdistad teda oma väikese aruga nõrkuses ja nii edasi. Nii, nii. Ja see on häbematult ebaõiglane Cäsari vastu, sest ta loobus täna oma jalutusest ainult sinu pärast. See peaks su meelt muutma."

„Minu pärast?" kordas John jahmunult.

„Jah; Cäsar oleks tulivihane, kui ta teaks, et ma teda ära annan. Aga ta ei saa seda teada, selle asemel ta sõbra kõikumalöönud hea arvamine temast saab jälle kindlaks."

„Räägi edasi, Tõuk!"

„Eile ma olin Lovelli toas. Me vestlesime esimesest majavõistlusest. Scaife ja Cäsar olid seal. Ma pidasin oma kohuseks öelda, et sulle peaks „müts" antama; ja siis prahvatas Cäsar: „Aga muidugi, Lovell, anna talle „müts". Kui sa teaksid, kuis ta on vaeva näinud, et seda ära teenida." Aga Lovell naeris vaid. Ning siis viskas Scaife vahele: „Kuule, Cäsar, kas sa vaatad asjale, mis muide ei puutu ei sinusse ega minusse, kui heateole, mis Lovell võiks sulle teha?" Ning Cäsar vastas: „Võid seda ka nii võtta, kui see sulle meeldib, Deemon." Ja siis naeris Scaife. Mulle ei meeldi Scaife'i naer, Joonatan."

„Ma vihkan seda," ütles John.

„Ja kui Scaife naeris, Lovell vaatas alul tema, siis Cäsari otsa. Ma aimasin, et Lovell tahab midagi öelda. Ta pöördus Cäsari poole ja lausus pikkamisi: „Käsi peseb kätt. Kui ma teen seda sinu heaks, kas sa teed siis midagi minu heaks?" Ning Cäsar vastas nagu harilikult, sekunditki kõhklemata: „Muidugi teen." Siis naeris Scaife jällegi, kui Lovell ütles: „Olgu, ma annan Verneyle enne teed

„mütsi“ ja sina tuled meile pühapäeval neljandaks bridžipartiisse.“

„Ooh!“ oigas John.

„Tont võtku, ära ole ometi nii õnnetu! Suuremat enam ei ole. Cäsar kõhkles ühe hetke. Siis vastas rahulikult: „Tehtud.“ Isiklikult ma ei mõtle, et Lovell pidas silmas — kriketihuvisid, aga ma tean, et ta otsis neljandat, sest mina olin parajasti loobunud. Nad mängivad liiga kõrgesti minu jaoks.“

„See on hirmus kena sinust, et sa mulle kõik jutustasid.“

„Võta heaks. Tohoh! Mis nüüd on?“

Johni nägu oli väga punane, sõrmed kramplikult rusikas.

„Midagi,“ ta hingeldas. „Ainult et — ma tapaksin Scaife'i. Ma lööksin ta saatanliku pea otsast.“

Tõuk naeris leebivalt: „Joonatan, sa oled kentsakas olend. Sa pead patuks, kui mängitakse pühapäeval kaarte; aga sa“ — ta aimas Johni värisevat, kirglikku häält järele — „lööksid ta saatanliku pea otsast.“

„Jah — seda ma teeksin,“ ütles John.

Samal nädalal tal oli mälestusväärne kõnelus Warde'iga; mälestusväärne seepärast, et see illustreerib Warde'i meetodit ja et see kujunes Johni vaimuelus pöördepunktiks. Seni John oli keskendanud kõik oma keha ja vaimu jõu mängu ja spordi jaoks. Ta tundis ebamääraselt, et mõned kooli auhinnad oleksid talle kättesaadavad, aga ta polnud neid pidanud võitmise väärilisiks. Seepärast tulid Warde'i sõnad väga ootamatult:

„Te peate ennast otsese meelega poisiks — kas, Verney?“

„Jah, härra Warde,“ vastas John, vaadates õpetajale arusaamatuses otsa.

„Aga mulle te olete kõver otsekui küsimismärk. Iga kord, kui ma teid näen, ma küsin endamisi: „Kas Verney tõesti matab oma anded kriketiväljale?““

„Oo!“

„Paljudki vanemad saadavad oma pojad siia, et nad

leiaksid siin keni sõpru, õpiksid mängima ja roniksid iga aastaga klassist klassi. Ma oletan, et proua Verney just ei soovi seda?“

„Ee — ei, härra Warde.“

„Te peate minema viiendasse, seda te teate. Kaks või rohkemgi korda te olete sihilikult loiusti õppinud, et suvisemestril saada kerget elu ja et tahtsite jääda kokku Desmondiga, kes intellektuaalselt on teist — madalamal. Kas see on aus teie omaste suhtes?“

John vaikis, aga ta oli punane kohmetusest. Warde jätkas innukamalt:

„Ma tean kõik te ühistöö süsteemist. Mul on selle jaoks kõvem nimi. Ning ma tean, mis te suudate, ja tahan, et te seda teeksite teie enda, proua Verney ja kooli pärast. Ma aitasin teid pisut kriketis, eks? Te olete mulle võlgu. Tasuge sellega, et võidate ühe kooli auhinna!“

„Auhinna?“

„Jah. Lord Charles Russelli Shakespeare'i raha. Eksam on oktoobris. Ma aitan teid. Otsustatud?“

Ta sirutas käe ja vaatas avameelselt, kuid uurivalt Johni silmadesse.

„Hea küll, härra Warde,“ ütles John pausi järel. „Ma katsun.“

„Ning võtke end kokku, et järgmisse klassi saaksite.“

John naeratas nõrgalt ja ohkas.

IX.

Sel õhtul John jutustas Cäsarile, mis Warde oli talle öelnud. Cäsar oli pahuras tujus.

„Aga me pidime ju jõuluni jääma sesse klassi. Ning see on kõige toredam klass koolis.“

„Kui me kõigest väest eksameiks valmistume, me võime saada edasi.“

„Aja need eksamid oma peast välja!“

John pööras selja.

„Vaata, Joonatan,“ ütles Cäsar hardasti. „Et mulle head meelt teha, jäta see palgehigis töötamine! Me ei või ju rikkuda selle toreda semestri lõppu.“

Ta haaras Johni käsivarrest kinni ja pigistas seda südamlikult. Ilalgi polnud John veel nii valusat kiusatust tundnud.

„Me peame ühte hoiduma, sina ja mina,“ ütles Cäsar.

„Ei,“ vastas John.

„Nagu soovid,“ vastas Cäsar külmalt.

Järgnes vastik nädal. John süvenes oma Shakespeare'i, töötades kõvasti. Siis äkki haaras teda too hiiglane. Johnil oli alati olnud silmapaistev mälu ja lapsena ta oli hulga katkendeid näidenditest pähe õppinud (mida kaval Warde väga hästi teadis); kuid ta oli neid seedimata neelanud. Nüüd ta muutus innukaks, seda innukamaks, et leidis tugeva vastasrinna Tõugus ja Duffis, kelle arvamine oli, et Shakespeare oli „teisejärguline number“.

John võitis auhinna ja järgneval aktusel ta nägi oma ema nägu säramas uhkusel ja õnnel, kui John sai auhinna koolijuhataja käest.

„Sa oled nii õnnelik, nagu oleksin ma valitud kooli kriketikomandosse.“

„See auhind on ometi rohkem väärt?“

„Oh, memm, sa ei mõista poiste asju.“

„Võib-olla küll,“ pilkusid ema silmad, „aga ma mõistan pisut Shakespeare'i ja tema on sõber, kes sind toetab ka siis, kui kriketipäevad on möödas.“

„Kui sina oled õnnelik, siis olen mina ka,“ ütles John.

Scaife sai kooli kriketikomandosse; ning võistlusel Etoniga mainiti ta mängimist kui parimat, mis iialgi nähtud koolidevahelisel matšil. John jälgis mängu Trenti hertsogi sõidukist ja peatus ka Trenti majas. Aga ta ei tundnud rõõmu sellest vaheajast, sest teadis, et Cäsaril on mured. Cäsar võlgnes Scaife'ile kaksteist naela ja teadmine, et ta seda summat ei saa maksta isale ütlemata, tegi ta hulluks. Scaife, tõsi küll, naeris rõõmsasti ta ahastuse pärast. „Maksa millal sa tahad,“ ta rääkis, „aga taeva pärast, ära sellest oma isale hinga! Minu taat naeraks ja maksaks; sinu oma maksaks ja laseks sind vanduda, et sa ei võta enam kaarte kätte, kuni oled koolist väljas.“

„Seda ta teeks nimelt,“ rääkis Cäsar Johnile.

„Kõige parem, mis võiks juhtuda,“ ütles John järsult. „Kui sa nüüd ei tee ennast nende küljest lahti, siis on tuleval semestril hulga raskem.“

„Lollus,“ vastas Desmond. „Ma maksan harilikku õpperaha raske mängu õppimise eest. Nii vaatab Deemon asjale. Aga mul on soont bridži mängimiseks ja nüüd ma võin juba enda eest seista. Ma olen parem kui Beaumont-Greene ja peaaegu niisama hea kui Lovell. Deemon kuulub küll kõrgemasse klassi.“

„Ning seepärast ta ei peakski sinuga mängima. See on röövimine.“

„Nüüd sa räägid lollust.“

Etoni ja Harrow' matš lõppes jällegi viigiga. Aeg ja Scaife'i mäng hoidsid ära Harrow' lüüasaamise. Viigil lõppemisel oli tähendus. Viik tähendas kompromissi. John alistus ebausklikule võttele, hästi tuntud temast vanemategi isikute hulgas. „Kui Harrow võidab,“ ta arutas endamisi, „siis triumfeerib Cäsar; kui Eton võidab, Cäsar kaotab.“

Kui mäng lõppes viigil, John jõudis otsusele, et ta sõber kardab tõtt tunnistada; otsus, mis kohe kinnitust leidis.

„Ma ei rääkinud isale," ütles Cäsar, kui ta Johni kohtas. „Mu vanim vend Hugo tuleb koju ja ma pressin tema käest selle raha välja. Ta on hea poiss ja ta abiellub tüdrukuga, kes lihtsalt upub rahasse. Küll ta annab mulle, ma tean. Olen hirmsasti rõõmus."

„Mina mitte," vastas John.

Tal oli küllalt põhjust karta, et Cäsari ja tema teed lähevad lahku. Nüüd ta tegi üksinda tööd. Ja ta hääl oli murdunud. Tühine asi iseenesest, aga John tundis, et ta laul oli puudutanud Cäsari hinge soppe, kuhu ta sõnad iialgi ei tunginud. Rohkemgi, Cäsari ja Johni vaated läksid lahku muiski südametunnistuse küsimusis kui kaardimängus. Ning iga lahkuminek vaadetes kasvatab kaugust kahe sõbra vahel geomeetrilises progressioonis. Vaene Joonatan!

Kuid meil on ta tänulik tunnistus, et Warde toetas teda. Ning Warde näitas talle elu Harrow's (ja väljaspool) uues valguses. Warde lahutas valguse algvärvideks, midagi vaimse keemia taolist, mis hurmas intelligentset poissi. Vahel oli raske teda seirata — Alpiklubi liikmed rääkisid, et sageli lausa võimatu — sest tema hüppas seal, kus teised roomasid. Ning ta kärpis sõnad, lausad, mõtted nii ebaharilikult lühikeseks.

„Te hakkate nägema, Verney, eks? Silmad avanevad, mu poiss. Ja ere päikesepaiste on silmadele valus — alul. Mustad täpid tantsivad te ees. Ma tunnen neid väikesi kuradeid."

Või jälle:

„See ülesaamine kustutab juba natuke te võlast maha, eks? Ha, ha! Ma panin teid rehkendama, mis te võlgnete proua Verneyle. Kuid on veel teisi — —"

„Ma olen teile väga tänulik, härra Warde."

„Ärge tänage mind."

„Mis te tahate öelda?"

„Uus testament; Matteus: kahekümne viies peatükk

— ma ei mäleta salmi[1]. Vaadake järele. Kristus vastab teie küsimusele. Tehke elu kergemaks ja õnnelikumaks mõnele uuele poisile. Andke tänu edasi. Mõistate?"

Johnil oli isu sellise kõneluse järgi, kuid Warde ei andnud seda iialgi palju — pool tosinat lauseid, naeratus, peanoogutus, terav pilk — ja ta astus juba teisale. Kui aga John kordas Cäsarile, mis Warde oli öelnud, viimane oli kohmetanud.

„Warde tahab head," ta ütles, „ja ta teeb imet Peamajaga, aga ma loodan, et ta ei tee sinust puist pastorit."

„Nagu ta seda saaks!" ütles John.

„Sa oled minust ilmatu palju kõrgemal, Joonatan."

„Oh ei!"

„Oled küll."

„Cäsar," ütles John meeleheitel, „võib-olla me libiseme üksteisest eemale, aga see pole minu süü, tõepoolest ei ole. Ja mõtle, mis sa tähendad mulle. Sul on terve kari sõpru ja mina pole iialgi olnud esimene, ma tean seda. Sina võid olla ilma minuta, aga mina ei saa olla ilma sinuta."

„Vana kallis Joonatan," Cäsar sirutas talle naeratades käed.

„Ma olen üks kade eesel, Cäsar. Ja mis puutub mu pastoriks nimetamisse," John naeris põlastavalt, „siis ma astuksin pigemini sinu kõrval, kui sa ka kõige suurem patune maailmas oleksid, kui ükskõik missuguse pühaku kõrval."

Heldimus Johni hääles kustutas naeratuse Cäsari näolt. Kas ta tundis võib-olla esimest korda, et kui tema ja John jäävad sõpradeks, ta võib Johni kiskuda allapoole? Äkki helenes ta nägu.

„Joonatan," ta ütles tõsiselt, „sinu meeleheaks ma ei puuduta ühtegi kaarti sel semestril ja me veedame need kolm nädalat veel nii ilusti, et sa unustad kõik möödunud aja."

---

[1] Mis te iganes olete teinud ühele minu vähemate vendade seast, seda olete teie mulle teinud.

Kriketi omavahelisil lõppvõistlusil Dameri maja võitis Peamaja üsna väikese ülekaaluga. Kõik möönsid, et see hiilgav seis sõltus Warde'i eraõpetusest nõrgemaile mängijaile. Scaife mängis hiilgavalt ja John ütles teda vaadeldes, et niisugusel juhul Deemon oli võitmatu. Warde kutsus komando õhtusöögile ja kõneles kõigi lõbuks ainult jalgpallist.

„Tal on õigus," ütles Tõuk. „Meie pole esimesel kohal kriketis tänavu, aga me võime sellele saada jalgpallis."

John veetis vaheaja emaga välismaal ja kui ta sügisel jälle kooli tuli, leidis ta enese neljandas klassis, üksinda. Ta mõtles rahuldusel, et see oli Lovellile ja ka Beaumont-Greene'ile viimne aasta. Warde ütles õhtul mõned sõnad:

„Me tuleme võitjaks jalgpallis, ma loodan. Ning järgmisel semestril Scaife näitab, kuidas ta tennist mängib; aga ma tahan veel rohkem. Olen hirmus ahne. Kuidas on õppimisega, mis? Möödunud semestril laiseldi kõvasti. On see aus? Te maksate oma vanematele hulga raha. Ning see on otstarbekohaselt kulutatud, kui saate niiviisi kõigest jagu koolielus, nagu saite jagu Dameri majast juulikuus. See on kõik."

„Ta annab teile sama ülesande, mis mullegi," ütles John.

„Tubli mees, see Warde," tähendas Tõuk. „Iga õhtu pärast palvet ta teeb kõik oma poiste ülesanded valmis."

„Mis?" Kahtluse hüüud.

„Fakt, ausõna! Ja ta ei keeldu iialgi aitamast, kui mõni vajab abi."

„Talle makstakse ju selle eest," mõnitas Scaife.

Teised poisid noogutasid, vaimustus jahenes. Muidugi, Warde sai selle eest raha. John vaatas Scaife'ile otsa.

„Sina ei usu, et ta armastab oma tööd, nagu ta meile ütles?"

„Need on tühjad sõnad!"

John oli tõsine. Tal oli pomm visata.

„Sõnad?" ta kordas. Teised poisid jäid kuulatama. „Kas sa mõtled, et ta võtaks vastu pareminimakstava koha?"

Scaife naeris pilkavalt. „Muidugi võtaks, paugupealt. Aga temasugusele ei pakuta seda nii hõlpsasti."

„Talle pakuti äsja koolijuhataja koht Wellborough's. See toob üle nelja tuhande aastas rohkem sisse."

„Päh! Kes seda ütles?"

„Cäsari isa."

„See on tõsi," ütles Cäsar.

„Ning Warde loobus," ütles John võidurõõmus.

„Siis on ta narr," vastas Scaife vihaselt ning astus ust kinni lüües toast välja. Kuid Peamaja õpilaskond, kuuldes Warde'i loobumisest, oli sügavasti liigutatud. Nii algas semester paremate poiste heade kavatsustega.

Varsti, päevade lühenedes, algas kaardimäng uuesti. John ei protestinud, kartes oma sõpra kaotada. Ta nimetas ennast argpüksiks ja kaalus, kas hakata bridži õppima, et sattuda samasse seltskonda kui Cäsargi. Cäsar ütles talle, et ta polnud oma vennalt raha küsinud. Hugo olevat tulnud Teheranist ordeniga tagasi ja tal olevat juba saadiku ilme. Ta kõnelnud oma „teenetest".

„Teadsin, et ka Hugole ma oleksin pidanud vanduma, et ma enam ei mängi," ütles Cäsar Johnile. „Ja ma tahtsin ometi muistki tagasi saada. Ning saan ka. Võitsin kolmkümmend šillingit Beaumont-Greene'ilt eile õhtul."

John ei vastanud midagi.

Ta kuulis varsti, et Cäsar võitis rohkemgi oma kaotusest tagasi. Tõuk, mõnus klatšija, sest ta ei mõistnud midagi hukka peale alatuse ja halva kasvatuse, rääkis, et Beaumont-Greene kaotas palju raha. Oktoobri keskel Cäsar ütles Johnile:

„Mis sa arvad, Joonatan? Mul on peaaegu kõik makstud Deemonile. Ja sina tahtsid, et ma jätaksin kaardimängu kus seda ja teist. Kena nõuandja oled sa mul aga!"

„Beaumont-Greene on pidanud rängasti kaotama?"

„Seda küll," vastas Cäsar. „Aga see ei tee mulle vaeva. Tema selja taga seisavad „hävimatud, õmbluseta vaalaskalanahast saapad"."

Järgmisel korral John silmitses Beaumont-Greene'i teraselt. Suur poiss oli veel lihavam kui varemini, näovärv oli tal hahkjas, ilme oli murelik. Võib-olla „hävimatud

saapad“ on liiga vastupidavad. Ja tänapäev kantakse palju kingi. Nii arutles John.

Tõepoolest Beaumont-Greene polnud mitte ainult mureliku ilmega, ta oli mures, hirmsasti mures ja kaaluval põhjusel. Ta sai semestri alul pööraselt suure summa, aga sellest polnud rohkem järel kui üks soveren. Peale selle ta võlgnes Scaife'ile kakskümmend naela ja Lovellile kümme! Ja mõlemad noorhärrad andsid selgesti mõista, et nad tahtsid tagasi oma raha.

„Ma pean selle puru kohe kätte saama,“ ütles Lovell, kui Beaumont-Greene rääkis pikendusest. „Tahan jõulu ajal palju küttida ja isa nõuab, et ma ise maksaksin padrunite eest.“

„Mina niisamuti,“ ütles Scaife irvitades. Ta oli päris ükskõikne raha vastu, aga ta tahtis näha Beaumont-Greene'i vingerdamas. Ta jätkas mahedasti: „Sa peaksid enne tasuma kui koolist lahkud. Su vanemad on ju Roomas? Nojah. Ja sa lähed ka sinna. Tont võtku, mõni Rinaldo lööb sulle pussi rinda ja kes siis meile maksab? Sinu isa ei hakka ometi su mänguvõlga tasuma, mis?“

See oli tõsi. Scaife irvitas saatanlikult. Ta teadis, et Beaumont-Greene'i isa oli alul olnud nonkonformist ja astunud Inglismaa kiriku liikmeks alles pärast rikastumist. Lepitust otsides ta oli annetanud kirikule raha ja andis nüüd lendlehti välja, kus ta mõistis hukka joomist ja kaardimängu; lendlehti, mis ta pojalegi Harrow'sse saadeti, kes oma isa vaimusünnitust oli sellele kunagi kergemeelselt ülistanud, lootes tasuna suuremat taskuraha.

„Te saate oma neetud raha,“ ütles Beaumont-Greene ägedalt.

„Tänan,“ vastas Scaife magusasti. „Kui me kutsusime sind endiga mängima („endiga“ toonitati kergesti), me teadsime, et sind võib usaldada täpsa maksmise suhtes.“

Scaife irvitas kolmandat korda, teades, et ta oli puudutanud nõrka kohta. Mõistlik noormees oleks saatnud oma kreeditorid põrgusse. Beaumont-Greene oleks võinud öelda: „Te olete mind pisut koorinud. Ma ei nuta seepärast. Maksan teile kõik ära, aga te peate ootama, kuni saan

raha. Olen praegu pankrotis." Scaife ja Lovell oleksid pidanud selle ultimaatumina vastu võtma. Aga Beaumont-Greene'i neetud uhkus astus vahele. Ta oli mänginud kuldse nooruse esindajat. Tunnistada end maksujõuetuks näis talle ütlematu alandusena.

On teada, et autuse ähvardava mõõga ees on mehed andunud joomisele. Beaumont-Greene selle asemel neelas määratud hulgad toitu kohvikus; ja siis kirjutas isale, et ta tahaks saada kolmkümmend naela järgmise postiga. Ta lahkuvat Harrow'st, kirjutas ta, ja tahtvat oma sõpradele teha mõned ilusad kingitused. Noor Desmond, näiteks, kuulsa ministri poeg, on olnud kena ta vastu (Beaumont-Greene praalis sellega) ja Scaife ka, ta oli tänu võlgu Scaife'ile, kes kord on võim, ja nii edasi... Tunnistada avameelselt, et ta võlgneb kolmkümmend naela kaardimängu kaotust, see nõudis rohkem häbematust kui oli me vahval noorukil. Ta isa keeldus bridži mängimast põhimõtte pärast, sest ta ei suutnud iial meeles pidada, mitu trumpi oli maas.

Isa vastas järgmise postiga, aga ei saatnud raha. Ta tähendas oma kallile Thomasele, et teise rahaga ilusaid kingitusi teha on laiduväärt komme. Thomas sai suure, võib-olla liigagi suure taskuraha. Ta peab siis kokku hoidma, kui tahab kingitusi teha. Ta raha semestri jaoks makstakse nagu harilikult jõulu ajal ja mitte ühte minutit enne. Siis on veel aega mõelda Desmondile sobiva kingi kinkimisest...

Terve mõistus käskis seda kirja Lovellile ja Scaife'ile näidata. Aga ta nägi Scaife'i pilkavat irvitust ja taandus.

Sel hetkel haaras teda kiusatus halastamatult. Beaumont-Greene ei saanud iialgi kiusatusist võitu. Nalja pärast, nagu ta ütles, ta kirjutas kirja, mis ta isa oleks pidanud kirjutama ja mis teda hädast oleks välja aidanud.

„Mu kallis Thomas (algas see).

Kahtlemata sa tahad lahkumisel sõpradele midagi kinkida ja anda ühe pidusöögi või paar. Mulle meeldiks, kui mu poeg teeb seda ilusti. Sa tead paremini, kui palju

see maksab, aga ma kavatsen sulle saata kas kakskümmend viis või kolmkümmend naela selleks otstarbeks. Või jällegi võid sa lasta arved minule saata.

Sind armastav isa

George Beaumont-Greene."

Mida enam ta oma kirja vaatas, seda rohkem see talle meeldis. Ta käekiri ei läinud isa omast palju lahku — sest seda oli alati püütud järele aimata. Kui natuke hoolsamini käsitseda mõningaid tähti — —!

Ilm oli külm, aga Beaumont-Greene leidis enese äkki higisena. Siiski näis kergem olevat üht kirja võltsida kui tunnistada end maksujõuetuks. Ilmsikstulek? Võimatu! Kaks või kolm kaupmeest Harrow's annaksid talle selle raha ette, kui ta neile näitaks kirja. Jõulu ajal ta maksaks tagasi. Veerand tunni jooksul ta otsustas astuda üle Rubikoni ja astuski liialdatud kiirusel. Ta võltsis kirja, pistis ta ühte Roomast saabunud ümbrikku ja läks oma rätsepa juurde.

Moodide vaatamise ettekäändel ta kutsus mehe kõrvale.

„Te võite mulle ühe heateo teha," ta algas oma aeglasel, kõheleval viisil.

„Meelsasti," vastas rätsep naeratades. Siis kasutades võimalust lisas: „Te lahkute Harrow'st, härra Beaumont-Greene, aga ma loodan, et jääte ikkagi meie kliendiks edasi. Me oleme püüdnud alati te meele järgi teha."

Beaumont-Greene nägi omakorda head võimalust.

„Jah, jah," ta vastas. Siis tõmbas nähtavale kirja ja ümbriku. „Mul on siin kiri isalt, kes on Roomas. Ma loen ta teile. Ei, te võite ise lugeda."

Rätsep luges kirja.

„Väga kena," ta ütles, „tõesti, väga kena, härra Beaumont-Greene. Teie isa on tõeline džentlmen."

„Aga," ütles poiss kergendatult, sest asi näis olevat lihtsam kui ta oli arvanud, „aga ma tahan küll kinkida, kuid ma ei osta neid kinke siit. Ma pean tellima Londonist. Mul on ühe äri kataloog."

„Muidugi. Londonist saate kõige paremad."

„Kuid seal tuleb maksta puhtas rahas. Ma pole raha saanud ja mu isa on Roomas. Ma tahaksin võimalikult juba täna raha saada. Kas te võite mulle laenata?“

Rätsep kõhkles. Minevikus oli olnud tõsiseid skandaale ühenduses õpilastele raha laenamisega. Ja Harrow' ärimehed on koolijuhataja võimuses. Kui üks kooli rätsep astub üle piiride, ta võib jalamaid oma poe sulgeda. Siiski — —

„Ma laenan teile selle raha,“ ütles mees poissi teraselt uurides.

„Tänan.“

Rätsep märkas kerget õhetust ja hingeldamist, märgid, mis kahtlust äratasid.

„Kas tahate pangatähtedes?“

Siis astus Beaumont-Greene oma esimese eksisammu. Tal oli seletamatu arvamine, et paber on ohtlik kraam.

„Kullas, palun.“

Ta unustas, et kulda ei saa hõlpsasti ümbrikus saata. Rätsep kõhkles, aga ta oli läinud liiga kaugele, et taanduda.

„Hüva, härra Beaumont-Greene. Mul pole kahtkümmet viit naela — —“

„Kolmkümmend, kui tohin paluda. Mul on kolmkümmend tarvis.“

„Mul pole seda summat siin, aga ma hangin ta.“

Kui mees tuli väikese kotiga tagasi, Beaumont-Greene oli kirja taskusse pistnud. Ta sai raha, loendas üle, tänas ja tahtis minna.

„Palun, härra Beaumont-Greene — —“

„Jah?“

„Ma tahaksin te isa kirja oma kätte. Nagu kviitungit. Kui maksate raha ära, saate ta tagasi. Kui — kui midagi juhtub teiega, kuidas ma siis saaksin?“

Beaumont-Greene sai ägedaks.

„Te kõik räägite nagu oleksin ma surmavoodil,“ ta ütles.

Rätsep jahmus. Teised olid siis rääkinud sellele paksule, ebatervele noormehele enneaegse suremise võimalusest.

„Mitte sugugi, mu härra, aga me elame ju hädaorus. Mu naise võõrasisa, nii tugev ja terve, et lase aga olla, heitis hinge alles möödunud kuul; eine ajal, kui ta kolmandat muna hakkas sööma.“

Ta virutas kirja maha ja läks ärist välja. Rätsep vaatas talle pead raputades järele. „See ei tule iialgi tagasi,“ ta pomises, „seda sorti ma tunnen hästi.“ Kuna tal parajasti vähe tegemist oli, ta luges uuesti kirja enne ärapanemist. Vilistas tasakesi ja luges teda kolmandat korda, kortsutades kulme ja hammustades huult. Kirjal oli allkirjaks „George Beaumont-Greene,“ aadressitud oli ta „Thomas Beaumont-Greene'ile.“

„Siin on midagi kahtlast,“ pomises rätsep. „Ma pean Ameliale näitama.“

Tal oli viisiks häda korral oma naiselt nõu küsida. Peajuurdelõikaja ja kaks selli kõnelesid, et Amelia oli troonitagune võim. Amelia luges kirja, kuulas, mis mehel oli öelda, vaatas teraselt ümbrikku, siis ütles:

„Käsi, mis ümbrikule on kirjutanud, pole iialgi kirja kirjutanud, see on selge — minule. William, sa pead mõtlema minule ja lastele. See võib tähendada meile äri kaotust, võib-olla halvematki. Sa paned nüüd kübara pähe ja lähed otsekohe Peamajja. Härra Warde on džentlmen ja ma ei usu, et ta laseb mind ja lapsi sinu narruse pärast kannatada. Ära oota enam minutitki.“

Rätsep ei oodanudki.

Pärast palvet sel õhtul Warde palus Beaumont-Greene'i oma kabinetti. Poiss kuulas sõna mahedasti naeratades. Kolme nädala pärast ta lahkub; kahtlemata Warde tahab midagi lahket öelda. Suurel poisil oli päris mõnus enesetunne. Ta oli maksnud Lovellile ja Scaife'ile, mitte ilma väikese andestava praalimiseta.

„Te panite mu pisut raskesse seisukorda,“ ta ütles. „Aga lõppude lõpuks kolmkümmend naela ei ole ei tea kui suur summa. Siin nad on.“

„Me ei taha sind ka vaestemajja ajada,“ vastas Scaife.

„Tänan. Sa võid igal ajal oma revanši saada. Julgen oletada, et semestri lõpuni sa saad suurema osa tagasi.“

Warde palus teda istuda toolile, kuhu langes suure lambi valgus. Siis ta võttis kätte ühe ümbriku. Äkki käis külmavärin üle poisi selja. Ta tundis seda ümbrikku. Too lurjus oli ta ära andnud. Aga mitte hetkekski ta ei oletanud, et võltsimine oli tulnud avalikuks.

„Selle kirja peale te laenasite kolmkümmend naela ühelt ärimehelt?“ küsis Warde tõsiselt.

Et salgamine oleks olnud rumal, poiss vastas:

„Jah, härra Warde.“

„Te teate arvatavasti, et Harrow' kaupmeestele on eriti keelatud poistele raha laenata?“

„Ma olen vaevalt õpilane, härra Warde. Ning — teatud oludes — —“

Warde naeratas väga tigedasti.

„Ah teatud oludes. Kas miski keelab teid mulle täpsaid olusid nimetamast?“

„Ei sugugi, härra Warde. Ma tahtsin oma sõpradele mõned kingitused teha. Korraldan suurema lahkumiseine.“

„Oo! Siiski on kolmkümmend naela suur summa — —“

„Mitte minu isa jaoks, härra Warde. Ma — ma — kavatsesin tulla teiegi juurde selle kirjaga.“

„Tõesti?“

Warde võttis kirja ümbrikust ja vaatles teda vähese huviga, nagu poiss mõtles. Siis ta võttis suurendusklaasi ja mängis sellega. Tal oli kombeks võtta laualt mõni ese ja keerutada seda oma kõhnade, närviliste sõrmede vahel. Beaumont-Greene ei olnud tõsiselt erutatud. Tal oli palju usku relvasse, mis talle ustavalt abiks oli olnud, oma valetavasse keelesse.

„Jah, härra Warde. Ma mõtlesin, et teie ehk annate mulle selle raha mõneks päevaks, siis aga — —“

„Siis aga?“

„Siis aga mõtlesin, et ma ei tülita teid. Mulle pole iialgi juhtunud, et minu läbi satub mõni ärimees hätta. Ma loodan, härra Warde, et te pole liiga vali ta vastu.“

„Ma ei ole vali tema vastu,“ ütles Warde, „seepärast

et“ — ta silmad välkusid hetkeks — „seepärast ta ta tuli minu juurde ja tunnistas oma süü üles; aga ma ei salga, ma andsin talle ühe väga ebamõnusa veerandtunni. Ta istus teie toolil.“

Beaumont-Greene nihutas end piinlikult.

Warde võttis kirja ümbrikust ja vaatles teda vähese huviga.

„Kas need kolmkümmend naela on teil taskus?“ küsis Warde ükskõikselt.

Beaumont-Greene kahetses, et ta oli maksmisega nii tõtanud.

„Ei, härra Warde.“

„Muistki?“

„Ei.“

„Kas saatsite raha Londonisse? Et osta need ilusad kingid?“

„Ja-ah, härra Warde.“

„Teil polnud palju aega. Uks lukustatakse varakult ja te saite raha kullas. Kas ostsite postitsekke?“

Poisi peas hakkas kahisema. Ta pani imeks, mispärast Warde räägib nii pehmel ja rahulikul häälel, mitte nagu harilikult, lühidasti ja hammustavalt.

„Jah, härra Warde.“

„Harrow' postkontorist?“

„Jah, härra Warde.“

Õpetaja võttis uuesti kirja kätte, aga seekord ta ei pannud suurendusklaasi lauale. Ta tarvitas teda koguni, väga mõtlikult. Poiss värises; ta surus hambad kõvasti vastamisi, muidu nad oleksid lõgisenud otsekui kastanjetid. Siis vaatas Warde paberit vastu lambivalgust. Nähtavasti tahtis ta vesimärki vaadata. See oli õhuke kirjapaber, mida müüakse kõikjal välismaa kirjavahetuse jaoks. Beaumont-Greene, niisugustes asjades kokkuhoidlik, oli ostnud kaks plokki, kui ta omaksed Itaaliasse sõitsid. Tema ostetud paber ei sobinud just täiesti Rooma ümbrikuga. Warde avas ühe laeka ja võttis sealt mõned lehed õhukest paberit. Ta hoidis need ka vastu valgust.

„Veider lugu,“ ta lausus rahulikult, „te isa tarvitab Roomas sama kirjapaberit, mida minagi siin ostan. Aga ümbrik on Itaaliast?“

Ta kõneles küsivalt, aga õnnetu poiss ta vastas oli kaotanud kõnevõime. Ta vajus kokku. Warde tõusis üles, heites oma rahuliku käitumise nagu rõiva kõrvale. Nüüd oli ta jälle ise, kärmas, äge, keevavereline.

„Teie narr!“ ta hüüdis, „teie saamatu narr! Iga laps saab sest aru! Ja teie — teie julgete mängida niisuguse terava asjaga, nagu on võltsimine. Nüüd võite veel ainult ühte teha: tunnistage kõik avameelselt üles ja — jalamaid.“

Warde teadis, et jõuetu olend ta ees kuulab ta käsku ja heidab ehk oma pihtimusega valgust ka teiste poiste tegudele. Juba oli ta peas valminud seletus võltsitud kirja kohta. Kahtlemata poiss võlgnes raha mõnele Harrow' kodanikule.

„Kelle jaoks te varastasite selle raha? Kellele te maksite ta täna? Vastake!“

Ning poiss vastas:

„Ma olin võlgu Scaife'ile ja Lovell vanemale."

Siis jutustas kogu loo kaardimängust. Viimase sõna juures ta vajus nuuksudes põlvili.

„Tõuske üles," käskis Warde teravalt. „Võtke oma jõud kokku, kui saate."

Õpetaja hakkas mööda tuba edasi ja tagasi kõndima, kortsutades kulme ja hammustades huult. Aeg-ajalt heitis pilgu poisile. Nähes ta täielist nõrkemist, ta helistas, mispeale alati diskreetne Dumbleton ilmus.

„Dumbleton, viige härra Beaumont-Greene haigetuppa. Seal pole vist kedagi, ma usun?"

„Ei, härra Warde."

„Tooge talle kõik, mis ta ööks vajab; rahulikult, te mõistate."

„Väga hea, härra Warde."

„Minge Dumbletoniga," Warde pöördus poisi poole. „Te olete aresti all. Söök tuuakse teile sinna. Te ei astu kellegagi ühendusse peale Dumbletoni ja minu; te ei saa mingeid teateid; te ei kirjuta kirju. Kuulete?"

„Jah, härra Warde."

„Siis minge."

Dumbleton avas ukse. Noormees ja teener astusid koridori. Warde ootas ühe minuti, siis järgnes koridori; selle asemel et minna üles, ta toetas sõrmed hetkeks ukse käepidemele, mis viis erapoolelt poiste poolele. Ta ohkas ja astus sisse.

Sel hetkel Lovell istus oma toas üksinda Scaife'iga. Neil polnud mingit aimu sellest, mis oli kabinetis sündinud. Peale lõunat oli olnud matš vanade harrowlaste komandoga ja mõlemad, nii Scaife kui Lovell, olid mänginud kooli meeskonnas. Kuid seni polnud kumbki veel komando liikmeks valitud. Kui Warde astus üle erapoole ukse, Scaife ütles vihaselt:

„Ma usun, et Challoneril (Challoner oli meeskonna kapten ja klassivanem) on mingi vimm me vastu. Kui me juba mullu oleksime võinud saada meeskonda, miks me siis tänavu ikka ei saa?"

Lovell kehitas õlgu.

„Sul on õigus," ta vastas. „Challoner ei salli meid ja talle teeb lõbu lasta meid sipelda. Klassivanemad teavad, et ma neid ei salli, ja nad usuvad, et sind ei hüüta asjatult Deemoniks. Challoner on rohkem klassivanem kui jalgpallimängija. Mis sa arvad ühest partiist? On parajasti aega."

„Ükskõik."

Lovell astus ukse juurde ja avas ta.

„Po-o-o-o-iss!"

Tuttav hüüd — käskiv kutse, mis laseb harrowlast ennast rohkem või vähem sõnakuulelikkude orjade isandana tunda — kajas läbi maja. Silmapilk tuli öö-kannupoiss joostes; ei peetud soovitavaks lasta Lovellit oodata.

„Palu Beaumont-Greene siia ja — —" Ta peatus. Warde ilmus nurga tagant nähtavale ja lähenes. Lovell kõhkles. Siis ta kordas uuesti oma käsku, väikese muutusega Warde'i kasuks. „Ütle talle, et tahan talt midagi küsida maja aboneeringute kohta."

„Jah," vastas kannupoiss minema tormates.

Lovell ootas õpetajat. Tal olid väga viisakad kombed.

„Võin ma teile kuidagi kasulik olla, härra Warde," ta küsis.

„Jah," vastas Warde rõhuga. Ta astus Lovelli tuppa ja vaatas Scaife'ile otsa, kes kohe püsti tõusis.

„Ma tahan teiega üksinda rääkida, Lovell."

„Palun, härra Warde. Vahest võtaksite istet?"

Warde ootas, kuni Scaife oli sulgenud ukse, siis küsis rahulikult:

„Lovell, kas Beaumont-Greene võlgneb teile raha?"

X.

Lovell reetis oma hämmastuse kergel võpatusel; aga ta vaatas siiski naeratades Warde'ile otsa. Warde, puhtaks raseeritud, kärmas, noorusliku näoga, näis vaid pisut vanem kui ta õpilane. Ühe hetke vaatasid mõlemad kindlasti üksteisele otsa; siis ütles Lovell väga viisakalt:

„Ei, härra Warde, ei võlgne."

Warde jätkas lühidasti: „Siis ta maksis teile tagasi, mis ta võlgnes."

Lovell noogutas ja kehitas õlgu. Warde oli lihtsalt võlast kuulda saanud. Arvatavasti too narr Beaumont-Greene oli isa poole pöördunud ning isa oli kirjutanud Warde'ile. Võimatu oli uskuda, et Warde teadis midagi rohkem. Jõudes sellele otsusele Lovell mõtles mõned sobivad valed välja, mida võis häda korral tarvitada.

„Jah," ta vastas näiliselt avameelselt. „Beaumont-Greene võlgnes mulle raha ja maksis tagasi."

Peale lühikest pausi Warde ütles rahulikult: „Minu, kui teie kasvataja, kohus on teilt küsida, kuidas sai Beaumont-Greene teie võlglaseks."

„Ma laenasin talle selle raha," vastas Lovell.

„Nii! Palun, hüüdke „poiss"."

Lovell astus koridori. Oli tal aim, et ta hüüab: „Poiss!" viimast korda, või otsis tagasihoitud erutus hääles väljapääsu? Ta polnud iialgi hüüdnud „Poiss" nii valjusti ega nii selgesti. Öö-kannupoiss tõttas jälle ta juurde.

„Öelge talle, et ta saadaks Scaife'i siia."

Lovelli õitsev nägu kahvatus. Scaife teeks loo keerukamaks. Aga siiski, kui Warde'i kõrvu olid jõudnud kuuldused, et Beaumont-Greene võlgneb raha kahele koolivennale, ja ta teadis ühe poisi nime, siis polnud midagi

hämmastavat, kui ta teadis ka teise nime. Kui ta kannupoisile käsu andis, ta kahetses, et nad ei saa Scaife'iga enne kahekesi rääkida.

„Te laenasite Beaumont-Greene'ile kümme naela, Lovell?"

„Jah, härra Warde."

Scaife astus tuppa, külmavereline, nägusam kui harilikult sätendavate silmade tõttu.

„Sulgege uks, Scaife. Vaadake mulle otsa, palun. Beaumont-Greene võlgnes teile raha?"

Scaife heitis pilgu Lovellile, kelle vasak silmalaug värises.

„Seiske lahkesti Scaife'i taga, Lovell. Tänan. Vastake mu küsimusele, Scaife."

„Jah, härra Warde, ta võlgnes mulle raha."

„Kas sina laenasid ka talle raha?"

See oli toredasti tehtud — targasti vihjatud, maheda hämmastusega. Warde naeratas tigedasti. Scaife sai märguandest aru.

„Jah, ma laenasin talle raha," ta ütles peale kerget pausi.

„Kakskümmend naela?"

„Ma usun, nii suur oli vist see summa."

„Ja kas te võite mulle seletada, mispärast Beaumont-Greene, kelle isa minu teada talle alati ohtrasti raha annab, laenas teilt mõlemalt kolmkümmend naela?"

„Mul pole vähimatki aimu, tead ehk sina, Lovell?"

„Ei," ütles Lovell. „Kui mitte ta noorema venna jaoks, kes oli raskustesse sattunud. Ta armastab väga oma vendi."

„Hm! Te kaitsete oma — sõpra."

Lovelli kulmud kortsusid. „Sõpra — ei, härra Warde."

„Kui on tõsi," ütles Warde mõtlikult, „et Beaumont-Greene laenas raha oma venna aitamiseks — —"

Ta peatus Lovelli otsa vaadates. Oma suure südame põhjas ta palus, et Lovell mitte ei valetaks.

„Beaumont-Greene andis mulle küll mõista, et asi oli pakiline. Kuna mul oli raha, ma ei tihanud keelduda."

„Aga te nõudsite tagasimaksmist?“ küsis Warde teravasti.

„See on tõsi, härra Warde. Mu raha on lõppemas ja mul on palju kulusid pühade ajal.“

„Teie, Scaife, kas te küsisite oma raha?“

„Jah, härra Warde.“

„Te olete tolle õnnetu kihutanud kuriteole.“

„Kuriteole, härra Warde?“

Lõppeks ometi kadus nende endavalitsemine. Kuritegu on sõna, mis noorte kujutelus võtab palju ruumi. Mis oli Beaumont-Greene teinud?

„Missugune kuritegu, härra Warde?“

Ennastvalitsev Scaife, ehkki tervenisti kaks aastat noorem, küsis seda.

„Võltsimine.“

„Võltsimine?“ kordas Lovell. Ta oli lihtsalt rabatud.

„Idioot!“ hüüdis Scaife.

„Jah, võltsimine. On teil midagi öelda? On aeg, kus tõe, täielise tõe tunnistamine võib süüd pehmendada. Ma kõnelen esimeseks teiega, Lovell. Te olete viienda klassi õpilane — pidage meeles, et ma olin ise ka seda — ja teie kohus on mind aidata.“

„Palun andeks, härra Warde,“ vastas Lovell. „Ma pole iialgi pidanud enda, kui viienda klassi õpilase, kohuseks olla õpetaja käsualune.“

„Samuti ei pidanud minagi; aga te peate töötama meiega käsikäes. Te kasutate viienda klassi eesõigusi.“

Lovell punastus sügavasti.

„Te teate ka,“ jätkas Warde, „et meie, õpetajad, usaldame viienda klassi poisse ning et seda usaldust on harva kurjasti kasutatud. Näiteks ei tuleks mul iialgi meelde astuda teie tuppa uksele koputamata; harilikes oludes ma usuksin teie ainust sõna kõhklemata. Toonitan, et kui teie, teades seda, kasutate oma eesõigusi ja meelega ignoreerite oma kohuseid, siis te pole toiminud kui aumees.“

„Härra Warde!“

„Ärge vigurdage! Viimast korda, kas tahate mind usaldada nagu mina teid olen usaldanud?“

„Mul pole midagi rohkem öelda,“ vastas Lovell kangelt.

„Ning teie, Scaife?“

„Mul on kahju, et Beaumont-Greene on nii rumal olnud. Me laenasime talle raha, sest ta vajas seda hädasti; ja ta ütles, et maksab selle meile tagasi enne semestri lõppu.“

„Te jääte selle loo juurde?“

„Jah, härra Warde. Miks me peaksime teile valetama?“

„Jah, milleks küll?“ ohkas Warde. Siis muutus ta hääl valjuks ja teravaks. Ta veenvad, hoolikalt esitatud laused andsid aset lühidaile sõnule. „See asi on väljaspool minu võimupiire. Koolijuhataja võtab ta oma kätte. Ma pean paluma teie võtmeid, Lovell.“

„Ja kui ma keeldun neid andmast?“

„Siis peame te sahtlid lahti murdma. Tänan.“ Ta võttis võtmed. „Palun, järgnege mulle.“

Poisid järgnesid talle erapoolele, trepist üles ja haigetuppa. Kolm sängi oli seal; ühe peal istus Beaumont-Greene. Ta nägu muutus haigelt hallikaks, kui ta nägi Lovelli ja Scaife'i. Tagaaetava ilmel ta heitis pilgu aknale. Aken oli kolmandal korral maast ja trellitatud sest saadik, kui üks deliiriumis poiss oli katsunud sealt välja hüpata.

„Teie ööasjad tuuakse siia,“ ütles Warde.

Ta astus pikkamisi välja. Poisid kuulsid võtme keeramist massiivses lukus. Nad olid vangid. Scaife astus Beaumont-Greene'i juurde.

„Sa rääkisid Warde'ile kaardimängust?“

„Jah, ma pidin rääkima. Scaife, ära vaata mind nii. Lovell,“ — ta hääl murdus kohutatud karjumiseks — „ära lase teda mind lüüa. Ma ei saanud parata — ma vannun — ma — —“

„Sina kaabakas!“ ütles Scaife. „Ma ei puudutaks sind hiiglapika ridvagagi.“

Mis juhtus Warde'i ja koolijuhataja vahel, seda peab vaid aimama. Hoolikalt peidetuna leiti Lovelli lauast kaardid ja märkmik. Sealt leiti viimse mängu tagajärjed ja võitja rea all arvutus naeltes, šillingeis ja pennides. Nimesid polnud.

Järgmisel hommikul, esimese tunni ajal toodi teade igasse klassi, et kell 8.30 tuleb koguneda aulasse. Ükski poiss ei teadnud ega aimanud selle kutse põhjust. Peamaja poisid, kes teadsid, et kolm nende majast on haigetoas, arvasid, et nakkushaigus on puhkenud. Ainult Desmond, John ja Tõuk kartsid peksleva südamega, et katastroof on aset leidnud.

Kui õpilased olid kell pool üheksa koos, astusid sisse klassivanemad ja nende järel koolijuhataja mütsis ja kuues. Hetk hiljem tuli kooliteener Scaife'iga. Nad istusid madalale toolile ukse kõrval. Sosin, jalgade kaapimine, köhatused surid silmapilkselt täielises vaikuses. Juhataja tõusis püsti.

Ta oli haruldaselt mõjusa näo ja koguga mees. Ta häälel oli see lõikav omadus, mida mõistab hinnata iga kõneleja, kes tahab sügavat mõju avaldada oma kuulajaskonnale. Ta algas oma kõnet selgete, külmade sõnadega, esitades tõsiolusid, mida keegi ei saa ümber lükata ega mitte teada. Pikkamisi, halastamatult, raiskamata ühte sõna või sekundit, ta jutustas õpilasile, mis oli juhtunud. Siis peatus.

Kui ta häälekõla hajus, poisid nihutasid endid hirmunult. Nende näudel säras uudishimulik ärevus ja kergendus. Hasartmängud oma mitmesugusel kujul on nii sügavasti inimeste südamesse juurdunud, et nad ei ärata suurt meelepaha. Seepärast oli kuulajaskonna poolehoid süüdlastele; seda teadis koolijuhataja.

Kui ta uuesti algas, ta hääl oli vaevaltmärgatavalt, kuid eksimatult muutunud.

„Te olite hirmul," ta kõneles, „et mul on midagi halvemat — oh, palju halvemat — teile öelda. Tänu Jumalale, see pole midagi, millest iga puhas, mehine poiss peab tülgastusel eemale hoiduma. Aga ärge pimestage endid ebamääraste järeldustega. Bridž — kaardimäng, mida

teie oma kodus mängitakse igal õhtul võib-olla, on iseenesest küllalt süütu. Ma võin rohkemgi öelda — kaardimäng, mille võlu seisab selles, et ta paneb tegevusse meie aju kõige peenemad omadused: otsustamisvõime, mälu, täpsa järeldamise, ettenägelikkuse, kannatlikkuse. Ta õpetab enesevalitsemist; õhutab seltsimehelikku vahekorda. Seda kõike ja enamgi annab bridž nii kaua, kui ta ei arene õnnemänguks. Sel hetkel, kui mäng muutub hasardiks, kus mängija on valmis kaotama suurema summa, kui ta jõuab maksta, suurema summa, kui ta võib kulutada mistahes lõbustuseks, bridž muutub kuritegelikuks. Ja kuna teie, poisid, ei oska veel piire tõmmata süütu mängu ja hasartmängu vahel, kaardimäng on teile keelatud ja õigusega. Vaatame nüüd, mis on juhtunud. Üks rumal ja alp poiss mängis temast otsatu targemate poistega ning kaotas rahasumma, mida ta ei jaksanud tasuda. Et raha hankida, ta võltsis kirja ja allkirja. Ning siis järgnes vältimatu valetamine — vale vale peale. See on alati vale palk — ikka edasi valetada.

Ma kergendaksin ju karistust, kui saaksin, aga ma pean mõtlema enamikule. See pahaloomuline paise tuleb välja lõigata. Kolmest süüdlasest on kaks noored mehed; nad pidid koolist lahkuma semestri lõpul. Nad lahkuvad selle asemel — täna. Kolmas poiss on palju noorem. Ta nooruse tõttu ja ta kasvataja kostmisel ma jätan talle kooli jäämise võimaluse."

Ta peatus jällegi. Siis hüüdis valjusti: „Scaife!"

Scaife tõusis püsti, väga kahvatu. „Siin," vastas ta.

„Scaife, te lähete klassi ja valmistute karistuse saamiseks, mida pole veel iialgi teeninud ükski kolmanda klassi õpilane, ükski meeskonna liige."

John istus oma klassi poistega, kui juhataja kõneles. Mitte kaugel istus Tõuk, vähem külmavereline kui tavaliselt, nagu John märkas. Ta krae näis olevat liiga pingul ja ta nihutas end rahutult toolil. Paljud väga tublid mehed lähevad närviliseks, kui mingi suur oht on neist möödunud. Egerton ütles hiljemini: „Mul oli tunne, nagu tahaksin ma

ronida kuhugi auku ja seda auku enda järel kinni tõmmata. Mitte minu vaimuteravus. Kellegi jenki oma, tead.“ Ometi ta osutas silmapaistvat enesevalitsemist nende erutavate olude juures. Lovelli kaks lähemat sõpra läksid näost üsna juustukarvaliseks. Aga Desmond, nagu John pani tähele, läks pigemini punaseks kui kollaseks. Ta ei värisenud, aga ta käed olid rusikas ja silmad leegitsesid.

Kui Scaife lahkus aulast ühes Titcheneriga (vitsade muretseja, kelle kohus on hoolitseda selle eest, et poiss, kellele vitsa antakse, enese karistuse kandmiseks valmis seaks), poisid hakkasid oma kohtadel endid nihutama. Kuid koolijuhataja tõstis käe. Sel hetkel tundsid Lovelli kaks sõpra, kes osaliselt olid oma rahu tagasi saanud, et maapind libiseb uuesti nende jalge alt.

„Bridži mängitakse neljakesi.“ Tõugu sõrmed tõusid jälle krae juurde. „Seepärast peab olema veel neljas, võimalikult ka viies ja kuues. Mitte enam, ma mõtlen, sest saladus oli liiga hästi hoitud. Me seisame ebameeldiva fakti ees, et kolm saavad kõige valjema karistuse ning neljas pääseb karistamata. Sest ma ei tea — neljanda — nime.“

Koolijuhataja peatus, et lasta igal sõnal mõjuda; aga ta polnud arvestanud oma häälekõla mõju tundlikule ja fantaasiarikkale poisile. Et Scaife, ta sõber, saab häbistava vitsakaristuse, kuna tema jääb puutumata, paistis Cäsarile mitte haruldase õnnena — nagu mõnele teisele —, vaid õigluse uskumata eksimusena. Taltsasti seda koormat kanda oli võimatu. Ta kargas püsti, tuline, äge, täis vahvust, mis sunnib mehi vastu võtma pigem surma kui autuse; ning siis kõlas ta hääl ruumis, tungides läbi külmima ja kiviseima südame.

„Mina olin neljas,“ ta hüüdis.

Kummaline kahin käis üle saali — üllatuse, ihaluse ja kohmetuse hääl, nii seletas seda koolijuhataja. Ning vaadates nägusid enda ees, ta luges neilt kas pooldamist või laitmist, vastavalt sellele, mida iga üksik poiss oma südames tundis.

„Teie, Desmond?“

„Jah, härra direktor.“

Tõuk tõusis pikkamisi püsti. Ta oli nüüd küllalt rahulik.

„Mina olin viies.“

Aga Lovelli kaks sõpra istusid nagu naelutatud. Ärgem mõistkem neid hukka.

„Teie, Egerton?“

„Jah, härra direktor.“

Juhataja kõhkles ühe hetke. Ta vaimu ette ilmus kaks tähtsat kogu — kaks isa, keda ta oli veennud, et nad oma pojad Peamajja saadaksid. Kui ta nii tehes oli põhjustanud poiste häbi, võis ta seda endale iialgi andestada? Aga poisid ise olid õigustanud selle toimingu; nad olid tõestanud, et nad on Harrow' kasvatuse ja traditsioonide väärt.

„Tulge siia,“ ta ütles.

Kui poisid seisid ta ees, ta jätkas:

„Te olete valmis vastu võtma karistuse, mis ma Scaife'ilegi määrasin?“

Poisid ei lausunud sõnagi, ainult nende silmad vastasid. Vaikus oli nii suur, et John oli kindel, et igaüks pidi kuulma ta südame peksmist.

„Ma ei karista teid. Teie vabatahtlik ülestunnistamine on teie süüst palju kustutanud. Tulge õhtul kell üheksa minu kabinetti, ma kõnelen teiega. Kui ma Harrow'sse tulin, ma ei lootnud siit pühakuid leida, küll aga lootsin leida — aumehi. Ja ma pole pettunud.“ Ta pöördus teiste poole. „Te lähete kõik oma majadesse ja vaikselt, palun.“

Lovelli väljaheitmise silmapilkne ja kõige märgatavam mõju oli, et järgmisel majavõistlusel Peamaja kaotas. Dameri maja lõi teda kergesti. Mõned nooremad poisid sosistasid üksteisele, et koolijuhataja antud karistus Scaife'ile oli olnud nii vali, et oli teinud maja tähe mänguvõimetuks. Kaks poissi olid salaja hiilinud selle klassitoa peale, kus Scaife pidi vitsa saama. Aga nad ei saanud midagi teada.

Kui vali ka karistus oli, Scaife oli ta häält tegemata vastu võtnud.

Tõeliselt sai Scaife vaid ühe ainsa hoobi ja sellegi kergesti. Koolijuhataja ei tahtnud mitte ta keha lüüa, vaid

„Ma pole iialgi peksnud üht meeskonna liiget."

ta südant. Kui ta nägi Scaife'i valmis karistuse vastuvõtmiseks, ta ütles tõsiselt:

„Ma pole iialgi peksnud üht meeskonna liiget. Ja nüüd, viimsel hetkel, panen teile ette valida peksu või väljaheitmise vahel."

„Ma eelistan peksu.“

Ning siis — üks hoop.

Aga Scaife ei unustanud iialgi käiku õuest Peamajani, pärast karistamist. Ta oli liiga uhke, et joosta, liiga uhke, et mitte näkku vaadata poistele, kes juhtusid vastu tulema. Nad pöörasid silmad ta raevutsevalt pilgult kõrvale. Aga ta ei kohanud ühtki oma maja poissi. Neil oli nii palju delikaatsust, et nad hoidsid ta tee tühja. Kui ta oma tuppa jõudis, ta leidis seal Desmondi üksinda. Desmond ütles areldi:

„Ma küsisin Warde'ilt, kas me ei võiks täna hommikul siin einestada, selle asemel et saali minna. Sain toredat lõhekala.“

Scaife oli kõigele jultunud ükskõiksusel näkku vaadanud, aga kaastundmus ta sõbra hääles murdis ta. Ta heitis sohvale akna kõrvale ja nuttis, mitte nagu poiss nutab, vaid nuuksudes julmalt ja hambaid kiristades nagu mees. Ta nuttis oma teotatud uhkuse pärast, oma auahnuse pärast, mitte selle pärast, et ta oli patustanud ja õhutanud teisi patustamisele. Poiss, kes teda vaatles, nägi kangelast enesealanduses, kuulis südantlõhestavaid nuuksumisi ja tõlgitses seda hoopis teisiti. Lõpmata kurvastatud, otsides oma vaimus leevendavaid lauseid, julguse ja tröösti sõnu, Desmond ootas, kuni esimene valuhoog möödus. Mis ta siis ütles, seda me ei pane külma trükikirja. Võite olla kindlad, et ta tõestas, et sõprus kahe tugeva, elujõulise poisi vahel ei ole habras niit, vaid kuldahel, mida häda kõvendab ja peenendab. Scaife tõusis püsti rahunenud südamega, mitte oma pisarate tõttu, vaid pisarate tõttu, mis ta nägi Desmondi silmis.

„Mul pole enam viga midagi,“ ütles ta. Siis lisas mõtlikult ja kulme kortsutades: „Ma teenisin seda, mis sain, seepärast et ma niisugune tola olin. Oleksin pidanud ette nägema, et selline tõbras nagu Beaumont-Greene annab meid ära kindlasti varemini või hiljemini. Olen tulevikus targem.“

„Tulevikus?“ Hirm Desmondi hääles pani ta naeratama.

„Ära muretse, Cäsar! Ei mingit bridži enam; aga,“ ta naeris kibedasti, „leopard ei saa oma täppe muuta ja ta ei lakka seepärast murdmast, et ta on kord lõksu langenud ja sealt pääsenud. Tule, lähme lõhe kallale.“

Talisemester jõudis lõpule ja õpilased läksid laiali. Viimse pühapäeva õhtul Warde ütles Johnile:

„Ma kavatsen teha mõned muudatused majas. Kas teile meeldiks asuda nr. 7 ühes Desmondiga?“

Nr. 7 oli kõige kenam kahe tuba Peamajas. Ta oli vastu aeda ja suurem kui mõni kolme tuba. Siis tuli Johnile Scaife ja Duff meelde.

„Desmond on olnud Scaife'iga koos sest saadik kui ta majja tuli.“

„Õige. Aga ma annan Scaife'ile omaette toa. Tal on selleks õigus kui tulevasel meeskonna kaptenil. See on — otsustatud. Teie ja Duff peate lahku minema. Ta on teist kaks klassi alamal ja näib, et ta ei lenda iialgi kõrgemale kui neljandasse. Tuleval aastal te saate viiendasse ja ma loodan, et Desmond jõuab teile peatselt järele. Te einestate koos[1]. Muidugi võib Scaife teiega koos einestada, kui tahate. Ma rääkisin juba tema ja Desmondiga.“

Ja nii oli Johni kõige armsam lootus täide läinud. Kui ta tuli Peamajja tagasi, Desmond ja tema raiskasid palju aega ja palju rohkem raha kui nad tohtisid kulutada, et teha nr. 7 kõige mugavamaks toaks Peamajas. Südametunnistust rahustati järgmiselt: John ostis Desmondile mõne pildi või muu ehteasja, mis maksis hulga rohkem, kui ta oleks enda jaoks võinud kulutada; siis tegi Desmond Johnile samasuguse kingituse. Ja milline rõõm oli anda sõbrale, mida see ihaldas, ning saada temalt kingitusi vastu.

Selle semestri ajal Scaife sai kooli tennisemängijaks. Ta oli mitmeti kõige silmapaistvam õpilane Harrow's.

---

[1] Viienda klassi poiste eesõigus, kes saavad eine ja tee oma toas ühise einestamise asemel söögisaalis.

Ta tuli esimeseks kõrgushüppes ja tõkkejooksus. Need võidud hoidsid teda kurjast eemal ja täitsid iga minuti ta ajast. Ta seltsis „koorekihiga“ ning ühel päeval Desmond ütles Johnile, et ta peab ennast Scaife'ist „mahajäetuks“. John pidas tagasihoidlikult suu kinni; aga mõttes ta oli nagu varemini veendunud, et Scaife ja Desmond saavad jällegi kokku. Scaife'i üleolek mängudes oli poisid lahutanud, aga ainult lühikeseks ajaks. Desmond saab ise ka varsti „koorekihi liikmeks“ ning siis on Johni kord olla „mahajäetu“. Olles filosoof, me kangelane ei muretsenud palju tuleviku pärast, vaid võttis olevikust nii palju kui sai, tänulikul ja rõõmsal südamel. Oma alandlikkuses ta oli võimetu mõõtma oma mõju Desmondile. Spordis ta jäi taha, aga vaimsel alal ta oli oma sõbrast kaugel ees. Osav Warde leidis jälle sõna öelda, mis andis Johnile mõelda.

„Te ei saa iialgi oma sõbrale järele kriketis või jalgpallis, Verney. Kui tahate võita, siis on juba aeg mängida oma mängu.“

Varsti pärast seda John nägi, et Warde oli mõistnud Cäsarit õieti. Charles Desmondi poeg tervitas andekust kõikjal, kus ta seda kohtas. Johni vaimne edu hämmastas teda ja hurmas siis. Kui John seda avastas, ta töötas virgemini. Warde naeratas. John sai teise auhinna oma luuletiste eest. Ta omas ehtsa looduse mõistmist, aga tal puudus seni veel tehniline osavus seda väljendada. Üks rohkem vilunud värsisepp võitis esimese auhinna, kuid John tuli esimeseks ajaloos ja kirjanduses, küll mitte ilma võitluseta, mis rakendas töösse kõik ta vaimsed omadused. Oma suureks rõõmuks ta märkas, et ta usinus oli nakkav. Cäsar võttis hardasti osa Johni võistlusest; võitlus ja püüd veetlesid iirlast. Ta vestles Johni teemade üle, luges ta värsse, ennustas võitu. Päevad möödusid kiiresti ja vaikselt. Näis, nagu oleks Warde selle semestri jooksul rohkem naeratanud kui iialgi varemini. Mõned suured poisid, kes talle vastu seisid, olid lahkumas või juba läinudki. Bohun, praegune majavanem, oli tubli, avameelne klassivanem; mitte kuulus spordimees, aga enda eest väljas

kõikjal, kus oli vaja vastupidavust ja püsivust. Otse enne jõulupühi Warde avastas oma ehmatuseks, et maja veevärk oli korrast ära. Suurte kuludega seati sisse uus ja täiuslik. Lõppeks võis Warde öelda, et tema maja võib pidada tervishoidlikuks seest- ja väljastpoolt.

Suvisemestril Desmond tuli Johniga ühte klassi. Neil oli õigus saada üksikud toad, aga nad palusid ja said loa jääda nr. 7-sse. Desmondile anti õigus pidada kannupoissi ja einestada oma toas. Kui meeldiv on einestamise eesõigus, seda võivad õpilased, kellele see lubatud, tõendada. Õdus söömine oma toas, meeldiv keskustelu, intiimsuse tunne, vaba olemine. Harjumuse tõttu saab küll kõigist headest asjust pikapeale villand, aga kui hästi nad siiski alul maitsevad!

Kannupoiss ei tee mitte just alati head meelt. Kui Warde küsis Cäsarilt: „Noh, Desmond, kuidas teile meeldib oma orja käsutada?", Desmond vastas haledasti: „Väike Duff lõhkus mu tindipoti puruks, pillas tinti me uuele vaibale ja laskis Johni linnu lahti. Ma mõtlen, et meelsamini ma koristaksin juba ise."

Juunis selgus, et kui ei juhtu midagi ettenähtamatut, siis Harrow saab tugeva kriketimeeskonna ning et Desmond pääseb sellesse. John ja Udusulg mängisid viiendas klassis, aga Johnil polnud õnne meeskonda pääsemiseks, kuigi ta oli paranenud löömises ja viskamises, tänu Warde'i väsimatule õpetusele. Scaife rääkis vaevalt veel Johniga, tuli vaid juhuslikult nr. 7-sse, et Desmondiga kõnelda. Neil harvadel juhtudel John leidis ikka mingi ettekäände, et toast lahkuda. Iga kord tagasi tulles näis, nagu oleks Desmond rahutu ja hämmastunud. Ta imetlus Scaife'i vastu oli pigemini kasvanud kui kahanenud. Tõepoolest John isegi, põlates Scaife'i — sest ta oli jõudnud selleni — kartes teda Desmondi pärast, imetles teda ometi: Scaife'i imeväärne graatsia, nägus välimus ja ta vahvus võitsid. Ta hulljulgus avaldas mõju koguni „koorekihile". Üks postitõld sõitis sel aastaajal pealelõunati läbi Harrow'. Scaife vedas kihla, et ta juhib selle tõlla hobuseid pea-

tänava ühest otsast teise, otse juhatuse nina all. Kooli määrustikus oli õpilasile kõvasti keelatud sõita ükskõik missuguses sõidukis. Ainult Ratturite kogu liikmeil oli lubatud kasutada jalgrattaid. Scaife'i kihlvedu äratas ebatavalist huvi. Ta võitis kergesti, rõivastudes kutsariks — osav moonutus, mis isegi neid pettis, kes olid saladusse pühendatud. Ta sõbrad teadsid, et tal on kaks polohobust Wembleys. Ühel pealelõunal ta julges mängida ühes võistluses. Warde'i tütar juhtus seda nägema. Ta ajas oma kenad silmad pärani, kui nägi Scaife'i üle välja galoppimas. Scaife naeris, kui ta teda silmas; aga enne väljalt lahkumist preili Iris sai kirjakese:

„Austatud preili Warde,

ma olen kindel, et teis on nii palju spordiverd, et te ei räägi oma isale minu polomängust midagi.

Suurima lugupidamisega
Reginald Scaife."

Joosta säärastesse ohtudesse oli Johni meelest hull; Desmondile tähendas see aga geniaalsust.

„Niisugust poissi pole olnudki," ta ütles Johnile.

Kui Cäsar sellisel toonil kõneles, siis teadis John, et Scaife pruugib vaid sõrmega kutsuda ja Cäsar läheks ta juurde nagu lind, kes mao lõugade vahele lendab. Cäsar oli tugev, aga Deemon oli tugevam.

Desmond sai kriketimeeskonna liikmeks. Teda tervitati loendusel. Kõik armastasid teda, kõik olid temale uhked, uhked ta isale, uhked Desmondite pikale reale, kus kõik olid peened, nägusad ja heade kommetega. Kool avaldas karjudes oma rahulolu. John seisis pisut tagapool. Cäsar jooksis tast mööda, trepist alla ja uulitsale, müts peos, õhetav otsekui tütarlaps. John tundis midagi kurgus. Ta võpatus, sest kuulsusesära oli ta sõbra ümber; aga siis mõtles valul, et Cäsar jooksis kiiresti välja õuest ja välja ka tema elust. Ning õhtul John nägi, mida ta vaimus oli näinud tuhat korda, kuis Cäsar jalutas Scaife'i ja

meeskonna kapteniga käe alt kinni, Cäsar oma uues must-valges õlgkübaras[1], õnnelikemal ilmel, mis John iialgi näinud, jalutades võiduröömus peatänaval, kõigi kadestatud, päevakangelane.

John nimetas end isekaks tõpraks, sest ta oli soovinud ühel hirmsal hetkel, soovinud südamest ja hingest, et Cäsar oleks tundmatu ja põlatud.

[1] Seda kübarat kannavad ainult kooli kriketimeeskonna liikmed.

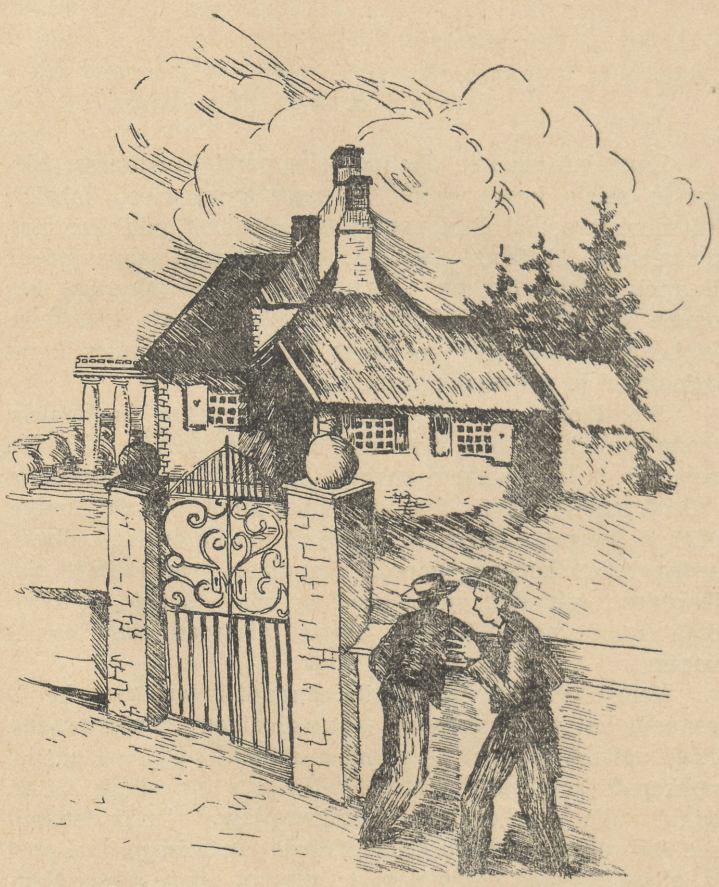
XI.

Enne kui raudtee ühendas Harrow'd Londoniga, kõrgustik seisis keset ehtsat ja puutumatut küla, kaheksa kilomeetrit eemal pealinna kõige lähemast punktist ning ümbritsetud üksikuist elamuist, villadest kuni talumajadeni. Enamik viimaseist on langenud ehitajate ohvriks, kes nende asemele on püstitanud tänavatäied maju telliskivist ja lubjast. Kuid üks või kaks on seni veel alles keset heinamaid ja rododendroneid.

Johnil oli suur uudishimu, mitte tavaline koolipoisis, teada ka midagi oma ümbruse maaelust, kus ta elas. Nii pea kui ta aga vähegi mahti sai, ta luusis avasilmi ja -kõrvu mööda haljaid teid väljaspool kooli maa-ala, tundes rõõmu kaugelt paistvast Harrow' kirikutornist, sõbrutsedes talunikkudega, noppides andmeid vanematest ajajärkudest, mis üha süvendasid ta armastust ja ustavust oma kooli vastu. Nii oli Byron jalutanud sada aastat varem.

Neile üksildasile rännakuile vaatasid halvustavalt koolivennad, kel puudus Johni fantaasiaküllane temperament. Tõuk näiteks tõreles: „Kas ma ei näinud sind ühel päeval nokkapidi koos ühe matsiga? Nii ma arvasingi; ja sa nägid välja otsekui mõni putukakorjaja." Duffi teadmised ümbrusest piirdusid kriketiväljade tundmisega ühel pool ja jalgpalliväljade tundmisega teisel pool Kõrgustikku. Udusulg oli liiga kaugele Johnist maha jäänud, ta oli vaid juhuslikuks kaaslaseks talle. Ja nii rändaski John suuremalt jaolt üksinda. Ajal, mil Desmond temaga käis, nad jalutasid vahel kahekesi, külastades vanu ja otsides uusi kohti. Ühel ununematul päeval poisid leidsid üksildase maja umbes poolteist kilomeetrit Kõrgustikust eemal. Selle

juurde kuuluv maa oli ümbritsetud kõrge tammeplanguga ning tiheda puudevööga, mis ei lasknud midagi sisse näha. Julm raudvärav, alati lukustatud, vaatas tigedasti rända-

Ühel ununematul päeval poisid leidsid üksildase maja.

jale vastu; aga John vajutas oma uudishimulise nina vastu rauda ja võis läbi prao näha umbrohtu kasvanud sõiduteed ja selle lõpul valgest kivist sammaskäiku. Pärast seda jäi see paik poistele mingiks nõiutud lossiks. Küll tosin

korda nad piilusid läbi värava. Keegi ei astunud välja ega sisse mööda rohtunud teed. Väravavahi maja oli tühi; naabruses polnud mingit elamut, kust oleks võinud teateid hankida. Poisid nimetasid ta „vaimude majaks“ ja elutasid ta tontidega: hunnitute keigaritega regendi ajast; raugete iludustega, nagu neid Lawrence maalis; kirglikkude poliitikutega; duellantidega; saladuslikkude välismaalastega. John viis ta kujutluses ühendusse päevadega, mil hunnitu Chandose hertsog (kelle juures Händel oli organistiks ja kes oli Harrow' ülem ja lord Rodney hooldaja) pidas hoovi Cannonsis. John rääkis Cäsarile anekdoote dr. Parrist, ta naeruväärsest parukast, tubakapilvedest, meetripikkustest tsitaatidest; ja suurest lord Abercornist, teisest Harrow' ülemast, kes käis jahil püksipaela sinise ordeniga ja võttis vastu Pitti ja Walter Scotti Bentley Priory's.

„Kui palju sa tead,“ ütles Cäsar. „Ja mälu on sul nagu mu isalgi. Ma hakkan uskuma, Joonatan, et ühel päeval saab sust tähtis mees nagu tema on — valitsuses võib-olla.“

„Ah,“ hüüdis John säravail silmil.

„Ma loodan, et veel nii kaua elan, et seda näha,“ lisas Desmond südamlikult.

„Tänan, vana sõber. Kooruke või triumf, sõbraga jagatud, maitseb kaks korda magusamini.“

Ühel mahedal kevade pealelõunal, pärast kella nelja loendust Desmond ja John lähenesid vaimude maja raudväravale. Nad polnud sellest päevast saadik siia sattunud, kui Desmond sai kriketimeeskonda. Talve jooksul Scaife ja Desmond said ka jalgpallimeeskonda. Käesoleva semestri kestel nad olid tulnud jooksudes esimesele kohale, ühe sõnaga, spordi seisukohast vaadatuna nad olid teinud peaaegu kõik, mis võimalik teha. Hiilgav võit Etoni meeskonna üle näis olevat kindel. Scaife, meeskonna kapten ning ta ajude ja lihaste esindaja, oli kasvanud võimsaks meheks, mehe meelega, maitsetega, kirgedega. Desmond teisest küljest, ehkki peaaegu niisama pikk (ja palju ilusam Johni silmis), oli veel säilitanud oma noorusliku ilme.

Ta näis Johnist noorem olevat, ometi oli tast aasta vanem; ning John teadis, et tema oli vanem ja targem, teadis, et Cäsar toetas end tema najale, kui iganes tuge oli tarvis.

Peamiseks takistuseks kahe poisi koolisõpruses on see, et nad ei saa olla kahekesi. Klassis, mänguväljal, elumajas on elamine avalik. Isegi kõige üksildasemal metsarajal Harrow' poiss ei ole kaitstud mõne higise murdmaajooksja või hüppeid harjutava poisi soovimatu tervituse eest. Johnil oli tarvidus peljupaiga järgi tungiv.

Sel kaunil kevade pealelõunal — hiljemini veel tuletati seda erilisel armastusel meelde — avanes äkki üksildane peljupaik. Kui poisid hüppasid üle viimse kraavi teele, mis vaimude majja viis, Cäsar hüüdis:

„Värav on lahti!"

Nad silmasid meest, midagi majahoidja taolist, kes parajasti sulges väravat.

„Kas me tohime sisse astuda?" küsis John viisakalt.

Mees kõhkles ja silmitses poisse. Desmondi naeratus sulatas teda, nagu oleks sulatanud muumiagi.

„Siin pole midagi näha," ta vastas.

Siis jutustas innukate küsimuste vastuseks kogu vaimude maja loo. Maja kuulus ühele Londoni ärimehele. Ta oli selle ostnud, sest tahtis oma ainust poega kasvatada Harrow's kui päeviti oma kodunt käijat õpilast. Paar nädalat enne kui poiss sai kooli minna, ta jäi kurgutõppe ja suri. Ta ema, kes teda põetas, haigustus niisama ja suri ka. Üksinda jäänud isa pööras selja kohale, mida ta vihkas, ja otsustas teda hoida seni, kuni hinnad tõusevad, aga mitte iialgi teda enam näha. Valitseja ja ta naise kasutada oli paar tuba majas.

Poisid heitsid pilgu majale, tavalisele häärberile, ja asusid parki uurima. Oma vaimustuseks nad leidsid puhmastikust, mis nüüd oli metsik loorberipuude ja rododendronite tihnik, torni, mille tipust avanes avar vaade.

„Seal on Harrow' kirikutorn," ütles John.

Mees, kes oli ühes tulnud, noogutas peaga. „Jah," ta ütles, „ning mu perenaine on oma pojaga seal all maetud.

Ta tahtis oma poega sinna — kooli, ma mõtlen — ja seal ta nüüd ongi."

„Me oleme teile väga tänulikud," ütles Desmond. Ta libistas šillingi mehe pihku ja lisas: „Kas tohime siia veel jääda? Ja kas me ehk tohime tulla teine kordki — mis?"

„Tänan, härra," vastas mees, tõstes käe mütsi juurde. „Tulge, mil aga soovite. Värav polegi lukus. Ma näitan teile, kuidas teda avada saab, kui te alla tulete."

Ta astus järske astmeid mööda alla, kui poisid olid teda tänanud.

„Kurb lugu," lausus John kauget kirikutorni vahtides.

Desmond kõhkles. Vahete-vahel ta avaldas (ainult Johnile) imelikku nukrameelsust.

„Kurb," ta kordas. „Ma ei tea. Kurb isale muidugi, aga pojal võib-olla on hea. Ära vaata nii jahmunult, Joonatan. Suuremalt jaolt poisid lasevad oma elu raisku minna. Sina muidugi mitte. Sind ma kujutlen kõrgetel harjadel, aga mina — —" Ta naeris rõõmutut naeru.

John ootas. Õhk nende kohal oli lembe ja niiske pärast hiljutist vihma. Lõunatuul pani südame peksma. Maa oli jälle paisunud, valmis puhkema. Põõsad olid juba rohelised; mugulad sirutasid õrnu varsi läbi magusasti lõhnava mullapinna; pöökide pungad olid avanemas. Ses üksilduses tiine loodusega John püüdis seletada oma sõbra meeleolu; kuid nukrameelsuse vaim libises sootulukesena tal käest. Äkki valdas tedagi, nagu ta kiirema kujutlusvõimega sõpra, kevade müsteerium, vältimatu muutuse tunne, võimetuse tunne teda peatada. Sel hetkel näisid kõik asjad ebaolluslikud olevat. Isegi kodune kirikutorn, vajuva päikese kiirte kullatud, näis läbipaistvana roosakas udus. Kõrgustik, võimas Kõrgustik, kerkis orust lillaka varjuna silmapiirile.

„Ta tuli siia," jätkas Desmond unistavalt — John aimas, et ta kõneles isast — „rikka, õnneliku mehena. Ma oletan, et ta töötas kui ori linnas. Ja ta tahtis rahu ja vaikust pärast börsi lärmi. Kes ei tahaks seda? Ja ta istutas selle aia, mõeldes, et iga taim hakkab kasvama ja õitsema ning ühes nendega ta poeg. Ja siis suri poeg; ning

ema järgnes; ja nõiutud loss muutus koleduse paigaks; ning praegu on ta metsik tihnik. Vaimude elamu? Ma mõtlen, et siin tõesti kummitab. Oleksin tahtnud, et me poleks iialgi siia tulnud. Siin lasub mingi needus."

„Lähme," ütles John.

„Liiga hilja. Me jääme praegu ja tuleme jälle ühel pühapäeval. Metsik ja mahajäetud on siin praegu, aga suvel võib see ilus olla, kui me tagasi tuleme. Ära räägi. Ma süütan oma piibu."

Läbi keerleva tubakasuitsu John vaatas nägu, mis oli valgustanud peaaegu iga tundi ta koolipõlvest. Ta omapärane elavus hurmas Johni alati, selle näo elujõulisus ja täiuslik peenus. Scaife'i ilusad näojooned olid ka täis elujõudu, aga nende alt, samuti kui ta teravatest silmadest paistis jultunud toorust.

Kui Tõuk lahkus Harrow'st, ta oli Johnile öelnud: „Head tervist, Joonatan. Väga rumal, et sa säärasesse koopasse lähed nagu Oxfordi. Viie aasta pikkusest koolitamisest siin on küllalt. On otsustatud, et mina lähen kaardiväkke. Mu isa räägib, et vana Scaife püüab Deemonit saada hertsogi rügemendi nimekirja. Aga meile kellelegi ei meeldi Scaife'ide tõug."

Sageli John mõtles endamisi, kas Cäsar nägi niisama selgesti Scaife'ide tõugu nagu nemad Tõuguga nägid. Vahel ta oli päris kindel, et teatud sõna, pilk või liigutus, mis tas tahumatut plebeid ära andis, pahandas Desmondit; aga mõni tund hiljem oli plebeil jälle ta poolehoid, võites ta silma ja südame mõne hiilgava kangelasteoga. Ning siis ta ajud! Scaife oli saatanlikult tark. John võis alati oma silmade ette manada Scaife'i nägu, kui ta lebas toolil toas nr. 15, haige, muhkudes, purjus, ning ometi tol äärmise jõuetuse hetkel „mänguvõimeline", nagu ta ütles, võimeline petta õpetajat ja arsti ainult oma tahte ja mõistuse jõuga. Scaife oli ka õhutanud Cäsarit suitsetama... Desmondi hääl katkestas ta mõtiskelu.

„Kuule, mispärast sa oma nägu krimpsutad?"

John, tulipunane, vastas kohmetult: „Nüüd, kus sa oled viiendas, sa võiksid suitsetamise nurka visata."

„Milline lollus!“ ütles Cäsar. „Ja siin selles tornis, kus mind keegi ei saa püüda — —“

„See'p see ongi,“ vastas John. „Nimelt seepärast, et siin ei saada sind püüda, see pole mu meelest üsna aus.“

Cäsar pahvatas naerma. „Oled sina aga tõesti veider, Joonatan. Ükskõik — olgu, nagu ütled!“

Ta viskas piibu alla põõsastesse.

„Tänan,“ ütles John rahulikult.

„Me tuleme siia tagasi. Mulle meeldib see torn.“

„Ega sa ilma minuta siia ei tule?“

„Ohoo! Et ma ei laseks Deemonit meie paradiisi — mis? Oled sina aga armukade! Aga mulle meeldib, et sa oled armukade.“ Ning ta naeris jälle.

„Olen tõesti armukade,“ ütles John pikkamisi.

Kool lasti lahti järgmisel teisipäeval ja John läks koju ühes Desmondiga — külalisena.

See juhtus esimest korda, et sõbrad veetsid koos lihavõttevaheaja. John arutles, kas Cäsar tuleb ühes armulauale ta emaga ja temaga. Teda ja Cäsarit oli kõrvuti õnnistatud Harrow' kirikus. Ta oli kindel, et Cäsar ei keeldu, kui teda kutsutakse. Lõppeks ütles proua Verney oma rahulikul, veenval häälel:

„Te tulete meiega ühes, Henry?“

Desmond punastus ja ütles: „Jah.“

Et ta oma ema ei mäletanud, kes oli surnud, kui Cäsar alles laps oli, ta rääkis sageli Johnile, et tal olid proua Verney vastu poja tundmused. Lihavõttepüha hommikul nad kohtusid trepikojas ja Desmond küsis palveraamatut.

„Ma olen oma kaotanud,“ ta pomises.

Samal pärastlõunal nad jalutasid kahekesi ja Desmond küsis äkki:

„Usk tähendab väga palju sulle, Joonatan, kas?“

„Jah.“

„Aga sa ei kõnele sellest iialgi.“

„Ei.“

„Mispärast?“

„Ma ei tea, kuidas alata.“

„Siin maailmas on nii palju tülgastavat silmakirjalisust.“

John noogutas.

„Aga usk on sulle abiks? Hoiab su kindla?“

John noogutas uuesti. Siis ütles Desmond lõplikult: „Ma tahaksin, et mul oleks sinu usk. Väga tahaksin.“

„Kui sa väga tahad, siis saad ka.“

Järgnes pikk vaikus. Siis hüüdis Desmond:

„Vaata! Seal on rebane, üks tore eksemplar! Ta on tulnud siia jäneste hulka endale pühapäeva lõunat otsima. Kä-ä-ä-i!“

Ta pani käed suu juurde ja karjus. Minut hiljem kõneles ta juba jahist. Usku ei mainitud enne kui lähenedes kodule tee ajaks. Ukselävel ütles Desmond närvliku naeruga:

„Mulle meeldiks, kui su ema kingiks mulle palveraamatu — ühe väikese, mitte kalli.“

Järgmise nädala läbi nad olid jahil. New Forestis on lihavõtte jaht ainulaadne. Kuulsad kütid tulevad sinna kokku toredate koerte karjadega. Suured söögikorvid pakitakse vanade tammede all lahti; pannakse toime õhtusööke ja koguni peetakse jahipall vanas Lyndhursti külas. Aga iga meeldiva päeva lõppedes John ütles endale, et lõpp läheneb. See oli peaaegu viimne koolivaheaeg, mis Cäsar ja tema koos veetsid. Ja nende sõprus, nii romantiliselt kirglik vähemalt ühele neist — kas ta hajub hiljemini või jääb püsima lõpuni?

Kahe nädala pärast Desmond sõitis Londoni. Ärasõidu eelõhtul proua Verney andis talle väikese palveraamatu.

„Ma kirjutasin sinna midagi,“ ta ütles, „aga ärge avage teda praegu.“

Cäsar vaatas esimesele leheküljele, kui rong vuras Lyndhursti jaamast välja. Proua Verney oli sinna oma peenel käekirjal kirjutanud mõned read. Kõige pealt Cäsari nimi ja kuupäev. Siis: „Kellele palju antud, sellelt nõutakse palju.“

Desmond vaatas üksisilmi graatsilist käekirja. „Kas

ma olen ebatänulik?“ ta küsis endalt. „Mitte nende vastu,“ ta pomises, „kindlasti mitte nende vastu.“ Ta tuletas meelde, mis Warde oli öelnud, et tänamatus on andestamatu patt. Ah! tänamatus oli põlastatav! Ning talle oli palju antud. Kui palju? Esimest korda niiöelda ta tegi inventuuri selle kohta, mis talle oli antud — oma loendamatute andide kohta. Mis oli ta vastu andnud? Peen käekiri läks uduseks, kuna ta silmadesse valgusid pisarad. „Oo, mu Jumal,“ ta sosistas, „olen ma tänamatu?“ See küsimus sööbis ta ajju, vajudes sügavamale ta hinge.

Kui kool tuli uuesti kokku, leidis aset imelik juhtumus. John astus trepist üles, kandes raamatuid ja pabereid. Scaife jooksis trepist alla ning otse tema vastu. Õnneks ei sündinud suuremat kahju, ainult üks kenasti köidetud Sophokles sai kannatada. John tundis, et Scaife oli ta sihilikult pikali joosnud, võib-olla pimedas vihahoos, mis tema juures harilik oli. Scaife naeris pilkavalt ja ütles:

„Palun tuhat korda vabandust, Verney.“

„Piisab ühestki korrast,“ vastas John, „kui see on otsekohene.“

Nad vaatasid üksteisele otsa. John luges vihast väljakutset Scaife'i ülbetes silmades — rohkemgi, ähvardust, võimu ähvardust, millele vastu hakatakse. Scaife näis levivat, täitvat silmapiiri, kustutavat rõõmsa päikesepaiste. Jällegi valdas nooremat poissi kummaline veene, et Scaife on kurjuse kehastis, seda pahaloomulisem, et ta käis ringi maskeeritult. Sest Scaife'i kuulsus seadusemurdjana oli ununenud. Pärast kohutavat vitsakaristust Scaife oli alistunud. Viienda klassi poisina ta tunnustas korda ja seadust, kuid naeris salaja habemesse. Ta teadis küllalt hästi, et üks ainus eksisamm, üks ainus libisemine on saatuslik. Ta mängis kaarte, kuid mitte kaasõpilastega; jõi, aga mitte poistega; ning ta ei unustanud iialgi, et koolist väljaheitmine tähendas koha kadu ühes elegantses ratsaväerügemendis. Kui talle teada anti, et kaardiväkke

ei taheta tema isa poega, ta naeris mõrudasti ja vandus endale, et ta näitab alles neile täispuhutud tõusikuile, missuguse sõduri nad on tagasi lükanud. Sõduriks pidi ta saama — hiilgavaks ratsaväe juhiks — kui saatus on armuline. Ta õnn saadab teda; kui mitte — mis oli elu ilma õnneta väärt? Ta polnud iialgi hoolinud lugemisest, kuid nüüd luges sõdurite elulugusid. Murat, Uxbridge, Cardigan, Hodson olid ta kangelased. Kõneldes nende saavutisist, ta sütitas oma ja Desmondi vaimu.

Meeldivad suvipäevad möödusid. Mai sulas juuniks. Ja igal pühapäeval John ja Desmond kõndisid vaimude maja juurde, ronisid torni ja vestlesid. Scaife pidi lahkuma suvisemestri lõpul. Desmond jäi veel talisemestriks; John saab ta siis täiesti enda jaoks. See mõte valgustas ta pimedaid tunde, kui ta sõber Scaife'i mõjul temast kaugenes, selle teoinimese vastupandamatu jõu kantuna. Et midagi ei jääks nõuda sellelt mitmeti õnnistatud noormehelt, ta oli aidanud Harrow'l võita koolidevahelisel tennisevõistlusel. Peamaja oli nüüd kuulus maja — esimene tennises, esimene jalgpallis ja loodetavasti esimene kriketis. Ning Scaife'ile langes kõige rohkem au, mitte Warde'ile, kes naeratas rohkem kui kunagi varem ning kõneles pidevalt stipendiumest. Ta ei praalinud iialgi mineviku võitudega.

Vahepeal John pühendas kõik oma jõu esseede võistluseks. Juhataja oli andnud teemaks: „Parlamendi kõne ajalugu ja mõju". Tükkhaaval John luges või rääkis teda Desmondile. Siis kirjutas Desmond ta sõbra jaoks ümber, nagu oli viisiks. Kirjutas alla „Spero Sufestis", kinnises ümbrikus oli Johni nimi, ümbriku peal märgusõna; nii pani kõik juhataja kirjakasti. John, töö palavikust ruttu jahenenud, mõistis oma katse lootusetult hukka; aga Cäsar rääkis kõikjal, et John võidab kindlasti. John võitiski, kuid see oli kõige tühisem osa ta triumfis. John pidi oma kõne pidama aktusepäeval; ta tundis jälle sama piina, mis teda vaevas kord kontserdil, kui ta laulis. Ning tookordki ta algas nõrgasti. Siis aga sattus hoogu, kohmetus kadus ja unustades sajad näod enda ümber ta kõneles

kütkestavalt. Kõne köitis teda ja köitis teisi. Ta hääl värises veelgi, kuid tundeküllusest, mis kõlas vastu kuulajate südameis. Teema valdas teda ja tema valdas teisi. Kui ta lõpetas, müriseva aplausi eelne vaikus tõendas, et ta oli võitnud, ta nägi seda ka Desmondi hämmastusest ja ihalusest säraval näol. Järgmisel päeval üks suur ajaleht tervitas Harrow' õpilast, keda ootab võib-olla juhi tulevik parlamendis. Ja ehkki see kiitus teda südamepõhjani soojendas, Johni meelest see polnud midagi võrreldes ta ema naeratusega ja Desmondi innuka käesurumisega.

Kui õnn tuleb kellegi juurde, siis pole tal iialgi kaks kätt täis. Kohe pärast aktusepäeva Scaife purustas Johni õnne ja uhkuse mulli. Kesksuve hullustus haaras Deemoni. Võib arvata, et ta loomupärane kergemeelsus, raudse tahte ohjendatud, kuudeviisi hõõguv, lõi lõppeks leegitsema. Desmond rääkis Johnile, et Scaife oli linnas veetnud priiskava öö. Ta oli lipanud pärast palvet Peamajast välja, oli sõitnud teatud klubisse Regent Streetil, tulnud hommikul tagasi esimeseks tunniks, täiesti värskena — nagu Cäsar ütles — ja mitte rahuldudes sellest saavutisest ta hooples veel Cäsari ees.

„Ja kui ta kätte saadakse, Eton võidab," lõpetas Desmond. „Ma rääkisin sulle seepärast, et peame kahekesi püüdma niisugustele tempudele lõpu teha."

Johni tihedad kulmud tõusid kergesti. Oli veider, mispärast Cäsar alati ignoreeris seda vihavaenu, mis oli Scaife'i ja Johni vahel ning mida ta ometi pidi teadma. Või uskus ta rumalast peast, et kui Johnil oli mõju temale, siis pidi tal seda olema ka Scaife'ile?

„Miks?"

„Mina katsusin, aga mul äpardus. Kuid kahekesi——"

„Mina ei sega end sinna vahele, Cäsar."

„Sa pead, Joonatan."

„See oleks täitsa asjatu."

„Meie kolmekesi oleme juba niikaua koolis koos. Sa

pole iialgi olnud õiglane Scaife'i vastu. Ma ütlen, südamepõhjas ta on hea. Vaata, kui ta vitsa sai — —"

Desmond jutustas, mis oli sündinud; John raputas pead. Tema mõistis paremini kui ükski teine, mispärast Scaife oli murdunud.

„Tal on hiilgavad kavatsused," jätkas Desmond. „Temast tuleb kuulus sõdur. Ta ei mõtle millestki muust. Sa pole teda iialgi armastanud, aga ma mõtlesin, et sa teed ometi, mis suudad."

Pettumus ja kurbus ta hääles murdis Johni otsuse.

„Sinu meeleheaks ma katsun."

Ja nii tehtigi see mõttetu katse. Hiljemini John küsis endalt tuhat korda, kuidas ta polnud seda vältimatut tagajärge ette aimanud. Ent seletus oli liigagi lihtne: ta tahtis sõbrale tõestada, et sõpruse pärast ta oli valmis kõik tegema.

Õhtul nad läksid kahekesi Scaife'i tuppa. See oli üks parimaid tube Peamajas, esimesel korral, vastu aeda. Scaife oli palju raha kulutanud, et teha ta võimalikult mugavaks. Sel oli mehe toa ilme ja ta iseloomustas hästi meest, kes tas elas. Kõik, mis oli ühenduses Scaife'i võitudega koolis, oli esindatud. Seintel olid ta mütsid, fessid, karikad. Tapet paistis vaevalt välja raamitud päevapiltide alt. Scaife kriketimängija, Scaife jalgpallimängija, Scaife tennisemängija ja kergejõustiku sportlane vaatas kõikjalt võidurõõmutsevalt vastu. Tal oli ilus kirjutuslaud massiivsest hõbedast garnituuriga. Sellel, nagu kõikjal siin toas, oli menuka ärimehe ilme. Paberid, suled ja pliiatsid, korraldatud arved ja kirjad, käsiraamatud kõnelesid selget keelt vaimust, mis armastas korda kindla eesmärgiga. Kõik ta raamatud olid köidetud. Ta saabastes olid liistud. Reketid olid pressi vahel. Kui oleksite ta kapi avanud, te oleksite ta rõivad leidnud eeskujulikus korras. Tähelepanelikule silmale oli nähtav, et selle toa omanik pani rõhku üksikasjule, teades, et üksikasjust olenevad suured ja menukad ettevõtted.

Scaife vaatas küsivalt Johni otsa, tervitas teda siiski viisakalt. Muidugi põhjustas kriket selle ootamatu visiidi. Kui Desmond välja pahvatas, mis ta mõttes oli, Scaife krimpsutas nägu; siis naeris võikalt.

„Ja nii ma ütlesingi Joonatanile," lõpetas Desmond.

„Nii sa ütlesidki Joonatanile," kordas Scaife. „Kas sul on viisiks rääkida Joonatanile," — pilkav toon, millel oli öeldud ta nimi, hoiatas Johni, et parem oleks olnud tal eemale jääda, — „asju, mis puutuvad teistesse ja mis ei puutu temasse?"

„Kui sa nii asjale vaatad — —"

„Jää rahule, Cäsar. Ma mõistan, et sa tahad head. Ma tahaksin teada, mis Verneyl on öelda."

John vastas — konarlikult. Tal oli alati olnud raske rääkida ladusasti asjust, mis talle kallid olid. Ta võis voolavalt kõnelda igapäevseist aineist; ta huumorimeel, ta hea mälu olid hinnatud koguni arvustava seltskonna poolt Desmondi isa kodus. Kuid praegune aine oli nii eluline, et ta ei suutnud seda puudutada kindla käe või häälega. Ta kõneles enda kahjuks ning teadis seda; lõpetas sidumatu ja segase kokkuvõtte põhjustest, mispärast Scaife peab öösiti kodus olema, lonkava põhjendusega: „Kaks pead peaksid ühest üle olema."

Scaife näitas oma teravaid hambaid. „Sa mõtled nii? Sinu pea ja Cäsari pea minu omast üle?"

Väljakutse oli ta pilkavas, mõnitavas toonis.

John kehitas õlgu ja tõusis püsti. „Ma olen eksinud; kahetsen seda."

„Pea!" ütles Scaife. Ta luges etteheidet Desmondi naiivsel näol. Tas tõusis hirmus viha Johni vastu, kui vaenlase vastu, kes oma viisakusega annab asjale teise pöörde, kes võidab kõigi ootuste kiuste. Ta hammustas oma punast täidlast huult. „Sa pole eksinud ja sul pole ka kahju," ta ütles. „Ma pole loll, aga võib-olla olen su osavust alahinnanud. Sa teadsid väga hästi, et sina oled kõige viimsem maailmas, kes saab mind nööri otsa võtta;

sa teadsid seda ja tulid ometi siia mängima õiglast noormeest, kes oma kohust täidab — jah? — ja siis pärast selle eest kiitust saab Cäsarilt. Mulle on ju päevselge, et oma südames sa sooviksid, et mind koolist välja heidetaks."

Desmond astus vahele. „Sa oled hull, Deemon. Võta see tagasi; võta tagasi!"

„Küsi temalt," ütles Scaife. „Ta vihkab mind ja lihtne viisakus peaks ta minu toast eemale hoidma. Aga ta pole valelik. Küsi talt. Küsi omamoodi. Pehmenda mu sõnu, kääna neid, kui tahad, aga hangi talt vastus."

„Joonatan, see pole ometi tõsi, ega ju? Sa ei salli Scaife'i; aga sul oleks kahju, väga kahju, kui ta — heidetaks koolist välja?"

„Mul on hea meel, et sa ei kartnud," ütles Scaife. „Sa küsisid otsekohe. Vastaku tema ka otsekoheselt."

John oli näost valge ja värises; põlastatav oma silmis, veel rohkem põlastatav sõbra silmis, kelle kõikumatu usk temasse lööb närbuma ja kuivama.

Scaife hakkas naerma.

„Jumala pärast, ära naera!" ütles Desmond. „Joonatan, ma tean, sa oled liiga uhke, et kaitseda end nii jõleda süüdistuse eest."

„Ta pole valelik," ütles Scaife.

„See on tõsi," ütles John lämbuval häälel.

„Sa oled soovinud, et ta koolist välja heidetaks?"

„Jah."

John kohtas Desmondi imestunud silmi pilgul, mille seletamiseks teine oli liiga ennatu, liiga mõistmatu. Selles pilgus täis kirglikku etteheidet oli kõik, mis pidi jääma ütlemata, kõik, mida Scaife mõistis lugeda, nagu oleks see tulikirjas kirjutatud. Oma malbuses ja alandlikkuses John oli alati arvanud, et Scaife on temast üle ja oli seepärast soovinud, hardasti soovinud, et Scaife kõrvaldataks Desmondi teelt. Aga ta ei võinud end sellega vabandada; ning Scaife oli seda teadnud ja oli oma teadmist kasutanud saatanlikult targasti. John langetas silmad ja läks toast välja.

Kui ta jälle Desmondiga kokku sai, ei öelnud kumbki midagi. John ütles endamisi, et ta räägib, kui Cäsar algab. Aga Cäsar oli nähtavasti juba kujundanud nende tulevaste suhete iseloomu. Nad ei elanud enam nr. 7 koos, kuna Johnil oli omaette tuba, aga nad einestasid ühes. Hakata nüüd lahus sööma oleks olnud avalik skandaal, mille eest kohkusid mõlemad tagasi. Ei, nad söövad endiselt koos semestri lõpuni. Tõepoolest oli nende vahekorras nii vähe muutunud, et John hakkas lootma, et Cäsar tuleb järgneval pühapäeval temaga kõndima nagu harilikult. Ja kui ta tuleb — John räägib. Torni tipus, vaadates kiriku poole, üksinda sõbraga, keset metsikut loodust, John oleks leidnud sõnu.

Aga järgneval pühapäeval Desmond jalutas Scaife'iga.

XII.

„Mu kallis Joonatan, olen rõõmus, et sind näen. Sa tunned mu isa vist?“ See oli Tõuk, kes nii kõneles.

John surus kolonel Egertoni kätt.

Kõik kolm seisid kriketivälja paviljonis. Tõuk, tore oma pintsakus, mille nööpaugus oli kolm rukkilille[1], oli niisama elegantne kui ta isa, niisama silmapaistev ja näiliselt külmaverelisem. Juhtus olema põrgulikult palav ilm, kuid kuumus häiris harva kolonel Egertoni.

„Mulle räägiti,“ ta ütles, „et tänavu on võit kindel ja ma tulin vara, liiga vara, et näha hiilgavat võitu. Päris kodusõda on käimas Trenti tõllas, uskuge mind. Ah, seal on Charles Desmond, ka varane lind.“

Ta ruttas minema, jättes Johni ja Tõugu kahekesi. Suur väli nende ees oli tühjaks tehtud. Üksikute inimeste vahelt võis silmata muru keskele pistetud väravaid ja vahekohtunikke pikkades valgetes kuubedes. Ülemistel astmetel paviljoni keskpaigas Etoni kapten kogus oma mehi. Duff, kes oli viimsel hetkel meeskonda võetud, astus Johni ja Tõugu juurde.

„Peamaja on uhkesti esindatud,“ ütles Tõuk. „No poleks ma iial uskunud, et Udusulg saab meeskonda.“

„Udusulg on kohutavalt edenenud sel semestril,“ vastas Duff.

„Kinloch'id on ju kriketimängijate suguvõsa.“

„Kena nali: vennad mängivad üksteise vastu,“ ütles John.

„Warde,“ Duff näitas peaga Warde'i suunas, kes Charles Desmondi ja kolonel Egertoniga vestles, „on töö-

[1] Rukkililllsinine on Harrow' värv.

tanud otsekui ori. Ta tegi Udusulest kriketimängija ja Joonatanist õpetlase. Ta tahab hullupööra meie võitu."

„Sa pead olema külmavereline," pomises Tõuk. „Ma tulen parajasti Trentide juurest. Udusulg kuulis oma venna käest, kes mängib, et Etoni viskamine on nõrk. Aga vanim vend ütles mulle, et lööjad on tugevamad kui mullu. Ta näis kangesti tahtvat kihla vedada, nii me siis leppisime viie naela peale. Nad tulevad väljale."

Etoni meeskond sammus valjude tervitushüüete saatel värava juurde. Cäsar tuli oma polstris, kandes kindaid ja kaigast. Ta raputas Tõugu kätt ja lausus ohates, et tema peab esimese palli võtma.

„Ole külmavereline," soovitas Tõuk. „Viskajad on nõrgad; ma kuulsin seda Cosmo Kinloch'ilt. Neil on kõva hirm."

„Mul niisamuti," ütles Duff.

„Aga sina oled ju viskaja," ütles Desmond. „Kui mul esimene pall läheb viltu, ma löön enese maha."

Kuid Cäsar oli elav, külmavereline, ei liiga palju ega liiga vähe endas kindel.

„Sa lööd palli maha, mitte enese," vastas Duff. Vastulöök oli Cäsari tugev külg.

„Minu isa ütleb, et ta ei lase iialgi enne neppi, kui sosistab endale: nepipraad. See teeb ta närvid tugevamaks. Kui sa näed palli viskaja käest tulemas, ütle endamisi: löödud Eton."

„Sinu vaimusünnitus, Tõuk?"

„Minu," vastas Tõuk pehmelt. „Ma ei tee sagedasti nalja, aga see on minu. Aga tee aga edasi."

Teised harrowlased, kes olid väljale astumas, kutsusid Cäsarit.

Tõuk ja John võtsid istet ning vaatasid, kuis Etoni kapten oma mehi kohtadele asetas. Desmond ja ta kaaslased sammusid pikkamisi väravate poole harrowlaste tervituste saatel. Hüüud olid alles leiged. Kuid varsti saab neis küllalt tuld olema. Tõuk osutas mõnele tähtsamale pealtvaatajale.

„See on vana Lyburn. Pole ühelgi võistlusel puudunud 1864. aastast alates. Korra toodi siia murtud sää-

rega. Kanderaamil kanti, Jumala eest! Too seal pika valge habemega on lord Fawley. Ta näpib oma habet. Ma usun, et ta on niisama närviline kui minagi."

Nüüd olid kõik hääled vaikinud; kõigi silmad pöördusid ühele poole. Desmond pidi esimese palli vastu võtma. See saadeti mõõdukal kiirusel. Desmond lõi ta tagasi.

„Hästi mängitud! Hä-ä-ä-sti!"

Kisa mürises hiiglasõõri kohal. Suure võistluse algus ja lõpp on alati erutavad. Teine ja kolmas pall mängiti nagu esimenegi. John kuulis, kuis härra Desmond ütles Warde'ile: „Tal on Hugo stiil ja seisang — eks?" Ja Warde vastas: „Jah, aga ta on tublim lööja. A-a-ah!"

Esimene tõeline tervitushüüd lõhkes otsekui pomm. Desmond oli kuuenda palli löönud piirini.

Vahetus! Uus viskaja oli pikk, kleenuke poiss linajuustega.

„See on Cosmo Kinloch, Udusule vend," ütles John. „Mind imestab, kuidas nad ei leia paremat. Isegi mina lõin teda igapidi mullu suvel Trenti lossis."

„Ta on paranenud, räägitakse," vastas Tõuk. „Armas Jumal, ta ei saa ju hakatagi."

Udusule vend viskas madalad pallid tubli pikkusega, mis ohtlikult suundusid paremalt poolt vasakule väljale.

„See on tüütav," ütles Tõuk arvustavalt. „Halloo, noor sõber, see võib üsna hea olla kuski külas, mitte siin."

Üks teravasti murduv pall lõi vastu lööja kaigast, kes oli astunud värava ette, et teda vastu lüüa. Viskajad petavad siin sagedasti saamatuid vahekohtunikke, kuid Londoni asjatundja oli vankumatu Cosmo Kinloch'i püüdlemisele.

„Nüüd ta saadab lühikese," ütles John. „Küll sa näed."

Ja tuligi üks hüppav pall, sissepoole veerev. Etoni mehed olid peaaegu kõik paremal pool. Harrowlane virutas palli otse piirile.

„Hästi antud!"

„Kaks 4; tubli algus," ütles Duff. Paar üksikmängu järgnes ja esimene „10" oli käes.

„Siin on mu isa," ütles Duff. „Ta oli kolm aastat meeskonnas ja kapten viimsel semestril."

„Seda sa oled meile tuhat korda rääkinud," ütles Tõuk.

Reverend Septimus Duff teretas poisse soojasti. Ta silmad sätendasid rõõmsas, habetunud näos. Vaadake teda hoolikalt. See on põline harrowlane. Ta esiisad isa ja ema poolt olid koolivennad Harrow's Byroni aegu. Reverend Septimus kandis õige kulunud kuube ja hirmsat kübarat, aga täiuslik Tõuk, kes austas sugupuud, vaatas teda uhkusel ja lugupidamisel. Ta tuli oma pimedast läänekülast üks kord aastas linna — et näha võistlust. Kui te küsiksite, ta ütleks teile lihtsalt, et ta tahaks pigemini näha võistlust ja oma vanu sõpru, kui minna Palestiinasse; ning reverend Septimus on igatsenud reisida Palestiinasse juba Cambridge'ist lahkumisest saadik; ning on vähe usutav, et ta suur soov läheb kunagi täide. Ta on kolme poja isa ning Duff on esimene, kes sai meeskonna „üheteistkümne" hulka. Charles Desmond ühineb nendega. Käesoleval hetkel peetakse teda meheks, keda kõige rohkem tülitatakse kogu riigis. Ajad on segased. Sõjapilv oli tõusnud lõunas ja levib üle kogu maailma. Aga suur riigimees on täna valitsusemured koju jätnud. Ta tervitab reverend Septimust rõõmsal naerul ja raputab tal südamlikult kätt.

„Ah, Sep, ütle nüüd oma ausõna juures — kas sa vaataksid meelsamini siin, kuidas su poeg võtab mõne poole tosina väravaid, või oleksid Somersetis piiskopp?"

„Kui sa mulle piiskopiametit pakud," vastas reverend Septimus silma pilgutades, „siis ma vastan su küsimusele, mu kallis Charles, mitte enne."

„Sina vana praalija! Sa oled enese patust uhkust nii täis puhunud, et oled oma torugi tagurpidi pähe pannud."

„Taevas tulgu appi," ütles pastor, „seda olen küll teinud."

„See isa torukübar," ütles Duff pühalikult, „on näinud vähemalt kakskümmend viis võistlust."

John ei vaadanud ühtegi kübarat, ta silmad olid mänguväljal. Teine rõõmukisa tunnistas, et oli „20". Mõlemad poisid lõid kindlasti; ei mingit piirilööki enam. Ja siis lõikab Cäsar — halastaja taevas! — veereva palli lopsti kaitseja käte vahele.

Kaitseja — saamatu poiss — jääb ammuli sui vahtima. Reverend Septimus hüüab pilkavalt:

„Hästi püütud! Hästi hoitud! Tänu!“

Tõuk nimetaks seda sorti nöökamist oma kaasaegse juures halvaks tooniks. Ta lehvitab kübarat.

„Puh!“ ta ütleb. „Väga soe on.“

Cäsar võtab järgmise palli toredasti vastu. See libiseb nööri alt läbi, kaitsejast mööda.

Ehkki on varane aeg, on väli rahvast tungil täis. Suurepärane ilm on kõik välja meelitanud. Tribüün tribüüni järel on täitunud. Värve on nagu kaleidoskoobis. Vahetuse lühikesel vaheajal reverend Septimus laseb oma silmad üle tohutu sõõri käia. Siin on koos kuningriigi noorus, ilu, tooniandev seisus ja kõige paremad jõugu hulgas on pastori vanad sõbrad. Tema aegu see võistlus oli vähem ametlik. Poisid istusid ringi rohul; nende taga olid vankrid ja tõllad — otse väljale võis nendega sõita! — ning siin ja seal, ainult siin ja seal üks telk või väike tribüün. Võistlus oli suur harrowlaste ja etonlaste piknikk.

Vali kisa katkestas pastori mälestised. Desmondi kaaslane lahkub pärast võidukat mängu.

„Millal Scaife tuleb?“ küsib reverend Septimus.

„Kolmanda värava ajal.“

Järgmine poiss astub trepist alla. Ettevaatlik saks, nii ütles Duff oma isale — kes tahab viskajate kaitset murda.

„Nad võtavad Udusule venna ära,“ tähendab Tõuk.

Turd noormees hoiab palli. Ta teeb mõned väikesed muudatused väljal. Väravavaht astub tagasi; kaitsejad taanduvad mõned sammud. Pall, mis värava võttis, oli viimne ühe vahetuse löök. Desmond peab uue viskaja rünnaku vastu võtma.

Turd etonlane on parema poole oma rahulduseks korraldanud ja valmistub pikaks jooksuks. Ta hoiab palli vasakus käes, jookseb väga kiiresti äärtpidi, viimsel hetkel võtab palli paremasse kätte ja näib, nagu ta virutaks ühes palliga ka enese lööja peale.

Kuiv suvi on teinud välja väga tuliseks. Pall vuhiseb otse üle Cäsari pea. Teine ja kolmas pall näivad ta mütsi

riivavat. Kostub nurinat. Kas Etoni viskaja tahab oma vastase surnuks või vigaseks lüüa?

Ent neljas pall on tubli — õige kaugus, kohutav kiirus — aga väravast kõrvale. Desmond annab talle kahe kaitseja vahelt pihta, ta läheb piirile.

„See meeldib Cäsarile," ütleb Duff. „Ta võib värava taga õhtuni vastu lüüa."

Viies pall on ohtlik. Reverend Septimus unustab, et ajad on muutunud. Ja kuigi on, mis temal sest on? Tema pole muutunud. Ta sügav hääl veereb üle muru otse lööja juurde:

„Vastu panna seal! Vastu panna!"

Ja nüüd peab uustulnukas võtma oma vahetuse viimse palli. Oh häda! Kuues pall on surnud vastu keskmist väravaposti. Harrowlane ajab palli edasi. Inimene, tagasi oleksid pidanud ta ajama! Pall riivab lööja kaigast ja lendab otse väravavahi lahkete käte vahele.

Kaks väravat 33 kohta.

Hingetu põnevus, valjude tervitushüüdude katkestatud, kui Scaife väljale astub. Kaigas on tal kaenlas; ta tõmbab kindaid kätte. Tuhanded mehed ja niisama palju naisi vahivad ta hunnitut nägu ja kogu.

„Milline liikuvus!" sosistab pastor.

Scaife astub edasi. Ta näol on ilme, mida John nii hästi tunneb ja nii väga kardab — teadvus oma võimust, julm otsustavus olla esimene, lüüa eelmised rekordid. John võib ennustada — ja teeb seda täiel kindumusel —, mis juhtub. Kuus vahetust Deemon kohtleb iga palli — head, halba, ükskõikset — kõige viisakamal tähelepanul. Ning siis, kui tema „tund" tuleb, ta annab etonlastele sihukese sauna, millist nad veel pole saanud.

Nii sünnibki. Väravad langevad, harrowlased tulevad ja lähevad, aga Scaife jääb paigale. Mängu tuhinas ta näib kasvavat. See on hiiglane, kes seal lööb, mitte Harrow' õpilane. Pallid lendavad väljale; Deemoni õlad ja rind laienevad; tugevad käsivarred kerkivad — krahh! Esimene kaksikmäng; siis teine; siis kolmas; ning siis piir piiri peale. Johnile — ja kui mitmele teisele? — Scaife

oli moondunud tohutuks inimmasinaks, mis halastamatult lõikas ja lõi, tõmbas ja tõukas — kehastunud sümbol jõust, julmast, väsimatust, kõikvõimsast.

Etoni kapten, täis ootust, paneb välja osava ja külmaverelise aeglaste pallide andja. Udusulg on väljal, mängib vahvasti, kaitseb väravat ja laseb hiiglasel joosta. Etonlane paiskab esimese palli lendu. Scaife lahkub oma punktilt. Udusulg näeb aeglaselt veerevat palli — kahjutu seni kuni ta kukub, siis aga surmav otsekui vingerdav siug. Scaife ei lase teda kukkuda. Pall lendab kerges kaares. Scaife vaatab paviljoni poole.

Kohutav kisa kostub pealtvaatajate suust. Hirmsal jõul löödud pall lendab üle rohelise muru, üle köite, üle pealtvaatajate peade ja kukub paviljoni katusele.

Kuues! Ning uhkeimaid lööke, mis iialgi nähtud Harrow' ja Etoni vahelisel võistlusel!

Aga aeglaste pallide andja teab, et mees, kes oma linnast lahkub, lahkub varemini või hiljemini tast jäädavalt. Lootuses, et võidust joobunud Scaife jookseb jälle välja, ta viskab järgmise palli liiga kõrgele — volley! Scaife naeratab.

Johni ennustus läks täide. Püstitati rekord. Iialgi varem pole Harrow' ja Etoni matšil löödud kaks „kuut" järjestikku. Rahvahulgad on enesevalitsuse kaotanud. Mehed, naised ja lapsed on deliiriumis. Reverend Septimus loobib oma vana kübarat õhku; Tõuk rebib oma tuliuut halli kindapaari. Tõldades karjuvad vürstinnad, hertsoginnad — printsessidki — otsekui koolipoisid.

Harrow' esimene mänguaeg lõppes 289 jooksuga, Scaife'i arvele tuli 126. Desmond tegi 72; Udusulg oli sees kakskümmend seitse minutit — tema kohta suur saavutis.

Kuid kõige väljapaistvam selle mänguaja juures oli see, et nii suur jooksude arv tehti väga lühikese aja jooksul — täpsasti kolme tunni jooksul. „Üksteist" läks einestama, kui rahvas valgus naerdes ja lobisedes mööda välja laiali. See oli reverend Septimusele tund täis rõõmu. Ta läheb väravate juurde ja ootab seal oma arvutuid sõpru. Siis

kostub: „Halloo, Sep!“ „Jumala eest, siin on ju vana kallis Sep!“ „Sep, sina hoolimatu inimene, miks sa ei tule meid iialgi kaema?“ „Sep, millal sa ometi saadad oma kübarapeletise Briti muuseumi?“ Ja nii edasi.

Vähemalt kakskümmend — nende hulgas on mehi, kelle nimesid tuntakse kõikjal, kus lehvib Inglise lipp — kutsub reverend Septimust endaga einet võtma; aga reverend Septimus vastab, nagu ta vastab juba kolmkümmend aastat, et ta pole matšile tulnud „õgima“. Üks võileib koha peal, klaas sampanjat ka; aga aeg on kallis. Üks suurekasvuline piiskopp luusib ringi — üks kiriku alussambaid, kuulus jutlustaja, keda kõik vaatavad aukartlikult. Reverend Septimus lööb talle patsu selga ja nimetab teda Laternapostiks. Ning piiskopp ütleb nagu kõik teisedki:

„Tere, Sep! Me pidasime sind ikka ka haruldaseks lööjaks, aga Scaife'i löögi lähedale sa ei saanud iialgi.“

„Ma mõtlesin, et ta löök tuli mulle liigagi lähedale,“ ütleb pastor ja heidab pilgu paviljonile. „Laternapost, ma olen tõesti rõõmus, et näen jälle su nägu.“

Ja nii nad luusivad koos, vägev kirikuvürst ja tagasihoidlik külapastor, jälle kord õnnelikud Harrow' poisid.

Trenti tõllas on kolonel Egerton ja Tõuk ja Warde. Kuigi Udusulg ja ta vend Cosmo, Etoni viskaja, einestavad paviljonis, Kõrgustik kaalub Laane üles, nagu hertsog ütleb. Hertsoginna kõrval istub proua Verney. Hertsog on peaaegu kaheks käristatud soovi vahel, et Udusulg teeks jookse ja et Cosmo, etonlane, võtaks väravaid. Ta etonlasist pojad vaatavad temale kui äraandjale ja kolonel Egerton pakub talle tõsiselt oma nööpaugust rukkililli.

„Te võite naerda,“ ütles hertsog, „aga kui ma vaatan, mis Harrow on teinud Esmele, mul on peaaegu kahju —“ ta vaatab oma kõige nooremat poega, kes paistab peaaegu niisama haiglane olevat kui Udusulg omal ajal — „et ma ei saatnud Alastairi ka sinna.“

Alastair naeratab kõrgilt. „Kui sa oleksid mu sinna saatnud,“ ta ütleb, „ma poleks sinuga enam iialgi rääkinud.

Esme on pehmesüdameline poiss, aga sa oled ta elu rikkunud. Igatahes nii on minu arvamus."

Pärast einet tihenevad pealtvaatajate read. Paviljonis on nüüd mustade kuubede hulgas mõni valge kogu näha. Meeskonnad on einestanud ja sagivad rahva seas. Scaife vestleb vana kuulsa mängijaga, parima asjatundjaga kriketis. Mees on väga lahke, sest ta näeb Scaife'is Inglismaa rahvusmeeskonna mängijat. Scaife kuulab naeratades. Ta on nähtavasti kärsitu, et ei saa veel alata. Nii pea kui võimalik, ta korjab oma mehed kokku ja juhib nad väljale. Kostuvad politseinikkude valjud, kindlad hääled: „Tehke ruumi, palun; tehke ruumi." Nagu nõiduse väel sulab rahvas platsilt ära. Pea tulevad ka etonlased paviljonist. Päike paistab nende helesinistele kappmütsidele ja vöödele ning nende näod on kahvatud.

Asjatundjad, suured mängijad, võtavad mõnusasti istet, et vaadata Scaife'i palli löömist. Scaife seisab oma kohal. Ta on peaaegu varvastel, ta kannad ei puuduta maad. Ta on ettepoole kummargil, mitte nii madalasti kui jooksjad, aga küllalt madalasti, et söösta imekspandaval kiirusel. Kahe vahetuse kohta mitte ainustki palli, mis vääriks vastulööki. Ah! seda peab karistama. Pikal hüppel tuleb pall üle välja. Etonlane on kummargil. Kaigas lööb vastu palli, nii et kaja kostub eemale kaugele. Vaadake nüüd Scaife'i! Kõige suuremal kiirusel ta lööb sel ainsal hetkel, mil ta käed võivad tabada kõvasti visatud palli. Ja ta peatab palli, virutab ta väravavahile.

Varsti langeb esimene värav; siis teine. Reverend Septimus särab; piiskopil ta kõrval on ilme, nagu tahaks ta õnnistada; Charles Desmond on täis sädelevat vaimu ja huumorit. Nägemus võidust liigub nende mõttes. Nad istuvad esimeses reas, et näha iga palli.

Ent pea on näha, et mänguhoos on seis. Jooksud järgnevad aeglaselt; punktide arv ronib — kolmkümmend, nelikümmend, viiskümmend. Udusulg viskab. Kui ta vormis on, ta on nupukas, aga täna ta nähtavasti ei ole vormis. Jooksud muutuvad kiiremaks. Pastor kergitab kübarat ja pühib laupa. Ministri nägu on murelik; Lõuna-Aafrikas

võib olukord tume olla, veel tumedam on ta aga praegu siin.

Sada jooksu kahe värava kohta.

Etonlaste rõõmuhõisked ajavad meeleheitele. Mõned istmed kaugemal Warde keerutab pöidlaid ja närib huult. Vana lord Fawley on paviljoni lipsanud end konjakiga kinnitama.

Viimaks ometi!

Scaife võtab Udusule ära ja paneb ta asemele ühe kärme viskaja ning vahetab ka oma koha. Pall, esimene ja väga kiire, kohmetab lööjat, kes on harjunud aeglasematega. Ta mõõdab valesti; pall riivab ta kaikaotsa ja vuhiseb kaugelt Scaife'ist mööda, kuid Scaife püüab ta. Kuidagi ta imeväärne parem käsi kohtas palli ja peatas ta.

„Hästi püütud! Hästi püütud!"

„See poiss tuleks jalamaid rüütliks lüüa," ütleb Charles Desmond. Siis plaksutavad kolmekesi lahkuvale lööjale. Ta on hiilgavalt mänginud 68 ja andnud kõigile etonlastele uut usku.

Etoni kapten astub mööda treppi alla; see on veteraan, mitte pimestav mängija, aga kindel, kannatlik ja vapper. Ta asub kohale.

„Viu-u-u!"

„Kurat!" pomiseb Charles Desmond. Piiskopp ja pastor vaatavad teda tänulikult. On hetki, kus üks tubli vandumine on hädavajaline. Etoni kapten lõi palli Udusule kätte ning Udusulg pillas ta maha! Alastair Kinloch karjub: „Hästi pillatud!" Minister tänab endamisi taevast, et see oli hertsogi poeg, ja mitte tema oma.

Etonlased lahkuvad väljalt 226-ga Harrow' 289 vastu. Minister vaatab taevast ja arvab siis murelikult: „Kisub vihmale täna õhtul."

Ja nii lõpeb reedene mäng.

Hommik ärkas hallina ja udusena kaks tundi kestnud tugeva vihma järel. Võite kindlad olla, et Harrow' sõbrad olid juba varakult kohal ja et mänguvälja pinda uurisid

tuhanded murelikud silmad. Vihm oli igatahes üle ja päike peletab varsti udu laiali. Keegi ei või praegu öelda, missuguses seisukorras on väli pärast mõne tunni pikkust heledat päikesepaistet.

Täpsalt kell pool üksteist olid mehed väljal. Scaife jagas viimseid õpetusi. „Pallid kinni pidada; mitte püüda punkte saada enne kui näete, mis vigurit see pind teeb. Üks praegu võidetud minut võib meile pärast veerand tundi olla.“ Cäsar noogutas rõõmsasti. Ta rääkis, et ta tunneb oma kontides, et täna tuleb tore mäng, niisugune, mida ei unustata iialgi.

Minister kõneles vähe, kui ta poeg mängis. Oli traditsiooniks Desmondite juures, et häda puhul nad tõusevad üleolevaiks. Minister küsitles endamisi, kas tema Henry tõuseb või langeb. Kiire viskaja andis esimese palli. See hüples koledasti. Pastor võpatus ja sulges silmad. Cäsar sai tast ilusti mööda. Kolmas pall löödi kolme eest. Neljas vuhises maha — kauge. Kiire viskaja lõi ta saepurusse.

Oh! keskmine post löödi kohe maapinnast välja. Cäsari partneri, tubli, hoolika mängija lõi esimene pall mängust välja.

Kaks väravat 17 punktiga.

Rahvas ootas kangelast, aga see oli vaid Udusulg, kes väravate poole sammus, teadmata, kas ta jõuab sinna elusalt. Iialgi pole ta süda nii peksnud. Scaife oli tulnud ta juurde kohe pärast välja ülevaatamist.

„Udusulg, ma panen sinu varakult välja, sest sina oled poiss, kelle peale võib loota. Mu esimene ja viimne sõna on: ära löö ühtegi palli, mis ei tule liiga lähedale väravale. Maapind paraneb arvatavasti varsti.“

Udusulg noogutas. Mesilastepere näis ta peas pesitsevat, südames lõi haamer; aga ta ei tihanud öelda Deemonile, et hirm, jäle hirm oli vallanud ta keha ja hinge.

Teine viskaja algas oma vahetust. Ta viskas aeglased pallid. Desmond mängis kõik kuus palli tagasi piki pinda. Jooksudeta vahetus.

Ja siis jõllitas turd, musklikas tõbras, nagu Udusulg teda nimetas, tema väravaposti poole. Udusulg vaatas

ringi. Väravavahi huulil oli mõru naeratus, sest ta seisukoht polnud kerge. Cosmo Kinloch vahtis, nagu oleks juba kokku lepitud, et Udusulg saadab palli tema pihku.

Esimene pall oli pool meetrit väravast kõrval, aga Udusulg laskis ta minna. Teine tuli täpsalt. Udusulg peatas ta. Kolmas lendas ta sääre kõrvalt mööda, kuid ta jõudis teda veel riivata. Desmond jooksis välja, aga peatus siis ja tõstis käe üles. Hõisked kostusid esimese löögi eest piirile. See oli lausa õnn, mõtles Udusulg.

Pärast seda mõlemad poisid mängisid väga kindlasti mõni kümme minutit. Siis hakkas Cäsar pikkamisi punkte tegema. Ta oli viisteist juba saanud, kui ta Udusule toetades ajas üht kõva palli. Vaadeldes rändavat palli ta käskis Udusulge joosta. Cäsarile näis peaaegu kindel olevat, et pall läheb piirile. Ta taipas liiga hilja, et see oli suurepäraselt tagasi löödud. Cäsar pingutas iga närvi, aga enne tema jõudmist lendasid põikpuud vasakule ja paremale.

Out! Ja jooks ka out!

Veerand tunni pärast löödi Udusulg välja ta jalge ette kukkuva palliga. Ta oli teinud üksteist jooksu ja hoidnud oma väravat kriitilisel ajal. Harrow tervitas teda valjusti.

Ja siis tuli hommiku kole hetk. Scaife oli sees, kui Udusule värav langes. Pind oli paranenud, aga ta oli veelgi äraandlik. Kiire viskaja andis palli otse. See lendas Scaife'i kaika alla ja lõi ta postid ümber.

Väravavaht teab, mis Harrow' kapten ütles, aga seda ei või korrata. Kõigi silmad olid Scaife'i vihasel näol, kui ta paviljoni tagasi läks; ning reverend Septimus oli ka vihane, sest ta oli alati väitnud, et iga harrowlane võtab kaotuse vastu kui džentlmen. Välja teisel poolel ütles Tõuk oma isale: „Ma rääkisin alati, et Scaife on lihvimatu."

Pärast mööndi, et Duffi saavutis oli ainus hele laik Harrow' teises mängus. Olles viskaja, ta tuli mängu eelviimsena. Juhtus, et Udusule venna käes oli pall. Seda

ei saa iialgi teada, mispärast Duff otsustas Cosmo Kinloch'i palle kohelda äärmiselt halvustavalt ja põlastavalt. Duff oli pikk, tugev ja kohutav lööja. Keegi ei lootnudki, et ta jookseb, aga ta tegi kakskümmend jooksu ühe vahetuse ajal — kõik piirilöögid. Kui ta lahkus väravate juurest, ta oli lisandanud kolmkümmend kaheksa oma poole arvele ega oleks oma kohta vahetanud ka keisri omaga mitte. Reverend Septimus läks talle järele ruumi, kus mängijad riietusid.

„Mu kallis poiss," ta ütles, „mul pole iialgi olnud võimalik sulle kulduuri kinkida, aga sa pead minu oma võtma; siin ta on ja — Jumal õnnistagu sind!"

Ent Duff vandus vankumatult, et ta eelistab oma nikkeluuri.

Eton tegi 211 jooksu nelja tunniga peaaegu puutumatu väravaga nagu reedelgi. Scaife pani Duffi viskama. Deemon uskus õnne.

„Täna on sinu päev, Duff," ta ütles. „Anna neile."

Oma isa ülevoolavaks rahulduseks Duff „andis neile" nii menukalt, et võttis neli väravat 33 kohta. Kuid teised viskajad polnud nii menukad, ja Etonile kogunes sada jooksu. Kaptenid olid otsustanud mängu lõpetada kell 7.30. Et võita, Laas pidi tegema teise saja kahe tunniga; ning kolm nende esilööjat oli väljas.

Pärast teed oli pealtvaatajais sündinud hämmeldav muutus. Nad olid veendunud, et lõpp tuleb niisama põnev ja erutav. Minutite möödudes tekkis imelik vaikus rahva hulgas, mida katkestasid vaid võistlevate koolide hõisked. Poisid, vanad ja noored, pidasid silmas iga palli, iga hoopi. Etoni kapten oli veel sees, mängides kindlasti, mitte hiilgavalt; Harrow' visked jäid loiuks.

Paviljonis istusid koos pastor Duff, Warde ja minister Desmond. Mitte kaugel neist istus Scaife'i isa, suur turd mees, nurgelise peaga ja raskete, jõuliste näojoontega. Ta polnud iialgi olnud kriketimängija, aga see mäng veetles teda. Ta vastas istus maailmakuulus pangamaja omanik,

kelle pojad õppisid ka Kõrgustikul. Scaife'i isa pöördus tema poole:

„Kirjutaksin tseki kümne tuhande naela peale, kui me saaksime võita."

„Jah," ümises teine noogutades. „Ma pole iialgi olnud nii erutatud, sest saadik kui sir Bevis võitis Derby ratsavõistlustel."

Väljal seisis Desmond, õnnetu, et tal polnud midagi teha. Ükski pall ei tulnud tema poole, sest Etoni kapten oli hakanud pooldama üksik- ja kaksikmängu.

Vaene lord Fawley taandus sisemistesse ruumidesse, rebides vihaselt oma valget habet. Vana Lyburn, kes ta kõrval istus, komberdas luksudes ja hingeldades talle järele. Pastor pühkis ühtsoodu otsaesist.

„Ma ei jaksa seda enam palju kauem taluda," ütles Warde kähinal.

„Hästi löödud! Hästi löödud!"

Etoni hõisked olid hullumeelsed. Pärast peaaegu terve tund kestnud salakavalat, ebahuvitavat mängu Etoni kapten oli äkki oma taktikat muutnud. Ta „punktidetegija" oli sees; nüüd või ei iialgi. Üks pool-volley tuli paviljoni otsast. Etonlane võtab kõik oma jõu kokku, mida ta mehiselt tagasi surus, hirmuäratavaks hoobiks ja — virutab palli puhtasti üle välja!

Õnnetu viskaja saadab teise palli. Etonlane lööb teist korda ja lööb tugevasti. Kuid see pall polnud päriselt samane kui esimene. Ta lendas kõrgele üles. Kukub ta teispool piiri? Tuhanded silmad jälgisid ta lendu. Desmond alustas jooksu. Pall langeb, langeb, langeb.

„Ta ei jõua iialgi," ütles minister.

„Jõuab," vastab Warde metsikult.

„Jõudis!" karjus pastor. „Ta jõudis!"

Põrgulärm tõusis. Hallipäised mehed loopisid kübarad õhku; peerid tantsisid; kenad daamid kriiskasid; kõik Harrow' poisid ulgusid. Sest Cäsar hoidis palli kõvasti oma kõhnades pruunides kätes.

Etoni kapten sammub pikkamisi paviljoni poole. Ta peab Cäsarist mööduma oma teel ning möödudes ta peatub.

„See oli hiilgav püüdmine," ta ütleb vahva džentlmeni naeratusel.

Ja kui Harrow tervitab lahkuvat kaptenit niisama südamlikult kui Etongi, Tõuk sosistab proua Verneyle:

„Kas nägite? Kas nägite, kuis ta peatus, et õnne soovida Cäsarile?"

„Jah," vastab proua Verney.

„Ma loodan, et Scaife ka seda nägi," ütleb Tõuk jahedasti. „Etoni kapten on heast puust; seal pole mingit tõusiklust, Jumala eest."

Ja Desmond. Mis tundis Desmond? Temalt küsida on kasutu, ta ei mõistaks vastust anda, kui ta püüakski. Aga meie võime vastata. Kui riik, mida ta tahab teenida, kroonib teda kõigi austamistega, Cäsar Desmond ei tunne iialgi, iialgi enam nii õndsat, ehtsat rõõmuhetke.

Kuus väravat maha ja 39 jooksu teha vähem kui poole tunniga!

Iga pall, iga hoop annab nüüd põhjust karjumiseks, kas mõnitavalt või teisiti. Reverend Septimus ei tarvitse lobiseda möödunud kuldseist aegadest. Poiste südamed ei muutu. Ja õhk on nii küllastatud elektriga, et üks säde võib panna taeva leegitsema.

Demoralisatsiooni tunnuseid võib märgata mõlemal poolel. Viskamine on armetult nõrk, löömine niisama. Jääb veel kümme jooksu teha ja kaks väravat lüüa.

Ning kaksteist minutit aega!

Scaife paneb uuesti Duffi sisse. Reverend Septimuse huuled liiguvad kuulmatult. Kas ta palvetab või neab?

Warde tõuseb püsti.

„Mina ei talu seda," ta lausub ning ta hääl väriseb imelikult. „Te leiate mu paviljoni tagant pärast matši."

„Ma tuleksin ühes teiega," ütleb pastor lämbuval häälel, „aga kui ma katsuksin kõndida, ma kukuksin ümber."

Minister Desmond ei ütle midagi. Ta huuled on kokku pigistatud, kulmude vahel karm korts, lõug etteulatuv.

Kuulus kõneleja vaatab kõik võitlused lõpuni ja võitleb ise, kuni langeb.

Seitse jooksu teha, üks värav lüüa ja viis minutit aega!

Viimne mängija on nähtavasti saanud valjud juhtnöörid oma pealikult. Visked on närbunud verevaeste tütarlaste omiks — ning kaks lööki piirile tähendab — võitu. Uustulnuk on nurgeline, turd, kiire viskaja, halvim lööja meeskonnas, aga kindlameelne mees ja jooksude tegija.

Ta toimib kõrvalekaldumatult juhtnööride järgi. Duffi viies pall läheb piirile.

Kolm jooksu teha ja kaks ja pool minutit mängida!

Duff saadab viimse palli. Reverend Septimus katab silmad. Oo armetu Duff! Oo koletis! Sina õilsa isa väärtu poeg, kuis julged ta niisugusel hetkel rünnata vaenlast — sellise viskega?

Turd mängija näitab hambaid. Lööb siis ja jookseb. Jookseb, sest ta oli löönud nii kõvasti, et kindlasti ükski käsi ei peata seda keerlevat kuuli. Ta jookseb — ning muidugi! — Deemon teeb sedasama. See on Deemoni hämmastav nõiatrikk — kuidas võiks teda teisiti nimetada? Ta on seda nii sagedasti teostanud, et äpardus on peaaegu võimatu. Pealtvaatajaile paistab, nagu hüppaks ta otsekui tiiger palli peale. Taeva pärast! ta peatas ta, püüdis ta kinni! Aga kui ta virutab ta väravavahile, siis jääb see hiljaks. Scaife ei kõhkle. Ta sihib värava peale, kuhu poole turd poiss jookseb nii ruttu kui ta pisut lühikesed sääred kannavad.

Scaife sihib ja viskab — silmapilkselt. Ta purustab värava.

„Mis see tähendab?“

Hüüd kostub kõikjalt.

Ning siis vastab vahekohtuniku selge, käskiv hääl: „Out!“

Reverend Septimus tõuseb ja sööstab minema, toole tõugates, varbaid tallates, et aga saaks esimesena Warde'ile viia sõnumi Harrow' võidust.

XIII.

Peab mainima tervitamist järgmise teisipäeva loendusel, kuna ta kaudselt mõjustab meie jutustist. Desmondi suureks hämmastuseks tehti temast, mitte Scaife'ist päevakangelane. Scaife'i avaldatud viha näris poiste südameis, kes kõike võivad kergemini andestada kui alatut käitumist. Kõrgustik oli näinud, kuis etonlane oli peatunud ja Desmondile rõõmsasti õnne soovinud, ning mitte ainult Tõuk, ka kolmeteistkümneaastased põnnid olid võrrelnud.

Scaife ei võinud siiski kaevata enda vastuvõtu üle; elagu-hüüded pidid küll paar kilomeetrit kaugele kostuma. Kuid Desmondit austati teisiti. Kisa polnud valjem — see oli võimatu — kuid hiljemini, kui ärevus vaibus, Cäsar sai klassivanemate ja abiturientide erimeeleavalduse objektiks. Iga tähtsam poiss pidi tingimata ta kätt raputama või talle õlale patsutama. Scaife tuli ühes teistega, aga ta lahkus peaaegu kohe hoovist ja läks oma tuppa. Tema oli suure matši võitnud; Desmond oli ta päästnud; ning kool tundis seda peent vahet. Scaife teadis ka, et John oli paviljonis läinud sirutatud kätega Desmondile vastu. Ta võis kuulda Johni harrast häält, näha vaimustushelki ta silmis, kui ta ütles: „Oo Cäsar, ma olen rõõmus, et sina selle palli püüdsid!“ Ja nende suurmeelsete sõnade, sooja käesurumise juures Scaife oli näinud murdumas tõkkeid, mida ta oli kahe sõbra vahele ehitanud, nagu jääd päikese käes sulamas.

Peamaja tähelepanu pöördus nüüd majadevõistlusile. Võis arvata, et kui mängus on neli liiget koolikomandost, siis peaks vana maja olema võitmatu. Aga Johni ülla-

tuseks, kui see rõõmustav arvamus küpses veendeks, Warde avaldas muret ja koguni ärevust. Preili Iris usaldas Desmondile, et ta ei mõista kujutella, mis papal viga on. Ning sama allika kaudu kuuldus, et mamma kartvat tõeliselt, et ta väsimatu mees langeb kokku, et pingutus Etoni ja Harrow' matšil olevat olnud liig. Lõppeks John otsustas küsida; tal oli vanema õpilasena õigus küsida pealikult, kui midagi oli tõsiselt korrast ära. Sellekohaselt ta ootas õpetajat pärast palvet.

Aga kui ta esitas küsimuse ja väljendas väga tagasihoidlikult oma muret ja soovi aidata, kui saab, Warde hammustas huult. Siis prahvatas kirglikult:

„Ma olen õnnetu, Verney."

John ei öelnud midagi. Õpetaja tõusis üles ja hakkas tuba mööda edasi ja tagasi kõndima. Siis peatus ja Johni otsa vaadates kõneles kärmesti, rahutuil liigutusil, mis osutasid põletavat muret.

„Ma olen praegu raskes seisukorras," ta rääkis. „Mõtlesin, et olen Peamajast kõige suurema kurja välja pühkinud, aga ei olegi — ei olegi. Kas teate, et üks poiss siit majast, võib-olla kakski, aga üks igatahes, käib iga öösi linnas? Te ei tarvitse vastata, Verney. Kui teate, siis olete võimetu seda takistama, muidu ei juhtuks seda."

„Tänan, härra Warde."

„Võin ainult aimata, kes ta on. Ma pole kindel. Ja et saada teada, ma pean mängima salakuulajat, pean roomama ja luurama, toiming, mida põlgan — pean kahtlustama õiget ühes süüdlasega. See peaaegu lõhestab mu südame."

„Ma võin seda mõista, pärast seda, mis te meie heaks olete teinud."

Warde naeratas kibedasti. „Ei usu, et te seda päriselt mõistate," ta lausus pikkamisi. „Käesoleval hetkel ma tunnen kiusatust lasta asjadel minna, sulgeda silmad ja kõrvad, kuni see semester on möödas. Tuleval semestril," — ta naeris võikalt, — „ma pole enam nii raskes seisukorras. Siis on mõned siit läinud."

John noogutas. Ta tõsine nägu ei väljendanud ei kii-

tust ega laitust mehele, kes teda teraselt vaatas. Hiljemini Warde tuletas seda ükskõiksust meelde.

„Kui ma ei teotse“ — Warde'i hääl värises — „ma olen äraandja enda silmis.“

John polnud iialgi kahelnud oma õpetaja teotsemises. Mis puutub roomamisse — kas mäetippu saab ronida roomamiseta? Ei iialgi — —

„Te ei tohi kedagi hoiatada,“ jätkas Warde innukalt. „Kui teate, mida mina veel ei tea, siis ei või te rääkida, sest süüdlane on viienda klassi poiss. Te ei või mulle rääkida; aga te ei räägi ka talle, eks ole?“

Viimses lauses kostus küsimus. John vastas peaaegu kuulmatult:

„Ma ei räägi — annan oma sõna!“

„Raske on, tõesti raske, et ma pean rüvetama iseoma pesa, aga pole parata. Head ööd.“

John läks tagasi oma tuppa, väliselt rahulik, seesmiselt hirmsasti ärritatud. Milline halastamatu vaim oli teda kihutanud Warde'i kabinetti? Jah, ta vaenlast ähvardas avastamine ja väljaheitmine ning ta ei tohtinud teda ühegi sõnaga hoiatada. Nagu Warde'ki ta ei teadnud kindlasti, aga ta aimas, et Scaife oli veetnud pärast matši mõnegi priiskava öö Londonis. Ta oli lugenud seda Scafe'i erutusest hiilgavais silmades, ta pilkavas naeratuses, ta pilgu magnetiseerivas julguses. Ja siis ta tuletas meelde Lawrence'i lahkumissõnu:

„Tuleb võitlus lõpuni ja pange tähele, Warde võidab!“

Kaks viletsat päeva ja ööd läks mööda. Rohkem kui ühe korra John oli minemas Warde'i juurde, et talle öelda: „Mõelge minust mistahes, aga ma lähen ja hoiatan poissi, keda vihkan, et te olete ta kannul.“ Ometigi viimsel hetkel ta jättis minemata. Aga kui ta püüdis oma tundmusi analüüsida, ta sattus ummikusse. Ta oli saanud, mitte püüelnud Warde'i usaldust ja ei tohtinud seda kurjasti tarvitada. See oli aeg täis südamevalu. Ta ei saanud oma mõtteid koondada ei töös ega mängus; veetis unetuid öid, tundis hirmu, et kui Desmond kõik teaks, ta

pöörduks temast igaveseks ära. Siis, ta elu kõige raskemal hetkel, avanes pääsutee.

Võistlusest saadik Johni ja Desmondi lähedane vahekord oli saanud jälle endiseks. Igal kellaajal käis John Desmondi toas ja Desmond tema toas. Nad einestasid küll koos, aga õnneks ei vestle poisid ega mehed mitte söögi ajal asjadest, mis nende südameile on ligidased. Vaid õhtul, enne tulede kustutamist või kohe pärast, kui abiturientidel on lubatud pisut kauem töötada, Cäsar ja John kõnelesid vabalt minevikust, olevikust ja tulevikust. Nende kõrgesti hinnatud minutite või jälle pühapäeva pealelõunate ajal John luges sõbrale oma esseid ja luuletisi, mis alati sütitasid Desmondi imetelu ja vaimustust. Johni intellektuaalse aktiivsuse jaoks Desmond mängis niiöelda galerii osa; niisama kui John istus mõnegi pealelõuna umbses ja soojas tennisesaalis, aplodeerides Cäsari nurgaservingule või ta tuliseile vastulöökidele. Kodus, kooli vaheajal, nad veetsid aja nõndasamuti. John oli neist parem ratsutaja ja laskur. Mõlemad olid spordiklubi[1] liikmed ning Desmondi üleolu spordis tasakaalustasid Johni vaimsed teened. Kui John vahel ihkas niisama veatut stiili omandada kriketis kui Cäsargi, Cäsar omakorda kadestas Johni auhindu või muid menusid. John kõneles sagedasti ja hästi Kõneringis, käsitelles oma ainet arukalt ja täpsasti. Nii oli nende vahel andmine ja võtmine, mis nende sõprust tasakaalus hoidis ja milleta ei või ühtki sõprust nimetada täiuslikuks.

Kui vaba ja rõõmustav selle vana intiimse vahekorra uuendamine ka oli, ometi tajus John, et Cäsari ja tema vahel olid mainimatud viis nädalat, mille jooksul oli midagi juhtunud. Mõne märgi põhjal John aimas, et Cäsar võlgnes jällegi Deemonile raha. Ja lõppeks Cäsar pihtiski, et ta oli mänginud totalisaatoril ja võitnud, järgides

---

[1] Spordiklubi tegeleb peamiselt kõigega, mis puutub Harrow's harrastatavasse spordisse, ühtlasi ta on ka seltskondlik klubi. Silmapaistvad sportlased, klassivanemad jne. valitakse liikmeiks. Koolijuhataja on ametikohustust mööda ta president.

Scaife'i nõuannet, ning siis oli kaotanud. Kaotus oli suurem kui võit ja vahe oli kakskümmend viis naela. Nagu varemgi Scaife naeris võimaluse üle, et niisugune võlg võib ta sõbrale vaeva teha, aga Cäsarit rõhus see piinavalt.

Laupäeval pärast majavõistluste pool-finaali, kus Peamaja oli suure võidu saanud, John läks õhtul Desmondi tuppa. Ta märkas kohe, et ta sõber oli ebatavaliselt erutatud, kuid ta kirjutas selle Cäsari võidu arvele. Menu sütitas alati Cäsarit, kuna ta Johni näis rahustavat. John hakkas kõnelema, kuid märkas, et Cäsar oli hajuvil, vastas ühesilbiselt ja kaks korda vaatas uuri.

„On sul mõni kohtumine, Cäsar?"

„Ei. Mis sa ütlesid, Joonatan?"

„Sa oled täna õhtul väga veider."

„Tõesti?" Ta naeris närviliselt.

„Kas sa muretsed oma võla pärast?"

Seekord Cäsar naeris loomulikult.

„Mitte sugugi. See võlg — —" Ta peatus.

„On ta makstud?" küsis John.

„Saab makstud. Ära muretse!"

Aga John oli murelik. Ta pani tähele, et Cäsari peenesti vormitud käed värisesid ka siis, kui nad olid liikumatud.

„Henry," ta ütles — ta ei kutsunud Desmondit iialgi muidu Henryks, kui ainult kodus, — „Henry, mis on juhtunud?"

„Aga mitte midagi."

„Henry, sa oled kõige armetum valetaja Inglismaal! Sul on midagi viga. Kas sa ei või mulle öelda? Sa pead ütlema. Ma ei liigu siit enne kui oled mulle rääkinud."

Ta vaatas kindlasti Desmondile otsa. Ta selgetes hallides silmades tantsisklesid tillukesed kuldpruunid täpid, mida Desmond oli varemini vaid kord või kaks näinud — nad ilmusid siis, kui John oli sügavasti liigutatud. Desmondi meelest need tantsisklevad täpid olid Johni tahte õhulised vaimud, mis väljendasid ta soove ja käske.

„Scaife ütles, et ma võin sulle öelda, kui tahan."

„Scaife?" Johni hing jäi kinni. „Siis Scaife tahtis, et

sa mulle ütleksid, selles ma olen kindel.“ Kui Scaife tahtis, et John pidi midagi teadma, siis seepärast, et see teadmine valmistab piina, mitte rõõmu. John ei öelnud, mis ta mõtles. Siis jätkas Desmond järsult: „Kas sa vannud, et pead pühaks, mis ma sulle nüüd räägin?“

„Jah.“

„See on midagi, mis puutub Scaife'i ja minusse, mitte sinusse. Sa ei astu vahele?“

„Ei.“

„Ma lähen Londoni.“

„Mis?“

„Ära vaata mulle nii otsa, vana rumal eesel! See pole see — mitte see, mis sina mõtled,“ ta naeris närviliselt. „Ma vedasin kihla Scaife'iga kahekümne viie naela peale, minu võlasumma, et homme hommikul antakse talle Carltoni hotelli tänaõhtune söögikaart. Ma pistan rattal linna ja rattal tagasi ka. Kui ma ei lähe täna õhtul, ma võin minna mõnel teisel laupäeva õhtul enne semestri lõppu. See on kõik.“

„See on kõik,“ kordas John jahmunult.

„Kui sa võid mulle mõne hõlpsama tee näidata, kuidas saada kakskümmend viis naela, ma olen sulle väga tänulik.“

„Scaife õhutas sind selleks hullumeelsuseks?“

„Ei.“

„Puista juba kõik oma südamelt ära.“

Natukehaaval John sai teada, et selle taga seisis muidugi Scaife, kõige kurja külvaja. Selgus, et Desmond oli palunud Scaife'i enne Etoni ja Harrow' võistlust mitte linna minna. Matšist saadik Scaife oli kaks ööd veetnud Londonis, rahuldades oma ebaharilikku isu keelatud vilja järgi; äratades Desmondis mitte isu vilja enese järgi, vaid ohtliku avantüüri meeletu erutuse järgi. Kui oli lausutud mõtlematult: „Mulle meeldiks niisugune vemp,“ vastati pilkavalt: „Sul pole selleks närvi.“ Siis tegi Scaife, nagu hoiataks ta sõpra teo ohtlikkuse eest, juhtis ta tähelepanu kardetavusele ja soovitas ilusti magama minna, nagu oleks Desmond kangekaelne laps. Kuni lõpuks Desmond

hüüdis väljakutsuvalt: „Veame kihla, et mul on närvi!“ ning Scaife võttis protestides kihlveo vastu ja lubas sellest Johnile rääkida.

„Ja see on täna õhtul?“

„Ma tahan selle söögikaardi saada. Või mõtled sa, et taganen nüüd veel?“

John oli meeleheitel. Suutis ta oma sõbra panna uskuma, et Scaife'il polnud seks ürituseks muud põhjust, kui vaenlast haavata surmavalt sõbra käe läbi? Ei, üldgi ei usuks nii lihtsameelne nooruk kui Cäsar sellist jõledat seletust.

„Head ööd,“ ütles John.

„Ma näen, sa oled päris pahane mulle, Joonatan. Pea meeles, sa sundisid mind rääkima. Homme hommikul naerame mõnusasti selle üle. Jalutame vaimude majani ja ma jutustan sulle terve loo. Ma asun teele vähem kui ühe tunni pärast.“

John läks tagasi oma tuppa. Vajadus vaikuse ja mõtiskelu järgi oli saanud tungivaks. Mis võis ta teha? Oli kindel, et Warde ootas ja valvas. Tal oli lõpmatu kannatus. Desmond, mitte Scaife, püütakse kinni ja heidetakse välja. John läks uuesti Desmondi tuppa.

„Sa rääkisid mulle nii palju,“ ta ütles, „räägi mulle nüüd veel natuke. Kuidas sa seda teed?“

„Mida?“

„Kuidas sa majast välja lähed? Jalgratta saad — ja kõik?“

„See on kerge. Lovell käis nii väljas ja teised ka. Sa hüppad koridori aknalaualt alla kastanipuu peale. Peab muidugi olema osav hüppamises; aga mina võin hüpata. Siis laskud mööda puud alla; poed läbi puhmastiku ja üle lukustatud värava.“

„Jah,“ kordas John pikkamisi, „üle värava.“

„Ma laenasin ratta ühelt poisilt ja peitsin ta aeda, ühte põõsasse väravast paremal pool.“

John noogutas.

„Pärast kümmet on kuupaiste; see retk saab pööraselt huvitav.“

„Sa katsud öösi jälle majja tagasi saada?“

„Liiga ohtlik. Lovell tegi nii; aga Deemon marsib julgesti sisse otse enne kirikut. Ta võis ju tosina põhjuse pärast lipata majast välja, nii pea kui uks hommikul avati. Ma magan mõne heinakuhja all. On ju kena öö. Nüüd, vana Joonatan, ma usun, et sa oled rahuldatud ja tead, et ma ei ole narr ega kurjategija, kelleks sina mind pead.“

„Kuule, Henry, kui ma sind palun me sõpruse nimel; kui ma sind palun enda ja mu ema pärast mitte seda teha — —“

„Joonatan, ma pean minema. Ära tee seda rängemaks kui ta on.“

„Siis ta on ränk?“

„Ma ei hakka pirisema. Ma ise tahtsin seda avantüüri ja Jumala eest! ma lähen ta lõpuni. Mu sissekukkumise võimalused on üks saja vastu.“

„Hüva, ma ei räägi enam. Head ööd.“

„Head ööd, Joonatan.“

John läks oma tuppa, ootas kolm minutit ja siis ahastusel otsustas Scaife'i üles otsida. Ta tundis, et Deemoni ebatavaline õnn kaitseb teda väljaheitmise eest. Desmond aga püütaks kinni värskelt teolt. John kiristas hambaid selle mõtte juures. Ta leidis Scaife'i üksinda oma toas.

„Halloo, Verney!“

„Cäsar räägib, et ta läheb täna õhtul Londoni.“

„Ah ta rääkis sellest sulle?“

„Jah; sa tahtsid, et ta räägiks mulle?“

„Võib-olla.“ Scaife naeris valjemini.

„Sa tahtsid mulle näidata,“ ütles John pikkamisi, „et sina oled tugevam?“

„Võib-olla.“ Scaife naeris.

„Ent kui ma alistun, kui ma tunnistan, et sina oled tugevam, et sa oled mu löönud, kas sellest pole küllalt?“

„Mis? Ma ei mõista sind hästi.“

„Sina oled tugevam.“ Johni hääl oli väga õnnetu. „Ma püüdsin küll maha laita, nagu sa teadsid, et ma seda katsun, aga see ei läinud korda. Aga ole nüüd suurmeelne. Pöördu ringi ja kasuta oma jõudu teispidi. Sunni

ta sellest meeletusest loobuma. Sa ei taha ometi, et su oma kamraad — visatakse välja?“

„Selleks on hirmus vähe võimalusi!“

„On võimalus.“

Scaife kõhkles. Kas mõni õilsam aje liikus tas? Kes võib öelda? Ta terane silm leebus, siis kalgistus uuesti.

„Ei,“ ta ütles ruttu. „Kui ma jään nõusse sinu ettepanekuga, siis lõpuks oled sina see, kes võidab, mitte mina. Ja ma kahtlen, kas ma saangi teda peatada, kui ma katsuksingi.“ Ta naeris jälle, kolmandat korda, metsikult. „Sa oled löödud iseoma relvaga, Verney. Sa tahtsid, et mind oleks välja visatud; ja nüüd, kus tühande kohta on üks ainus võimalus, et Cäsar visatakse välja, nüüd sa vingerdad. Ma vandusin, et löön oma noa sinusse, ja Jumala eest, ma löingi.“

John läks välja väga kahvatuna. Ta läks erapoolele ja koputas Warde'i kabineti uksele. Proua Warde'i hääl kutsus teda sisse. Proua vaatas Johnile otsa. Hiljemini ta tunnistas, et John olevat olnud ebaharilikult külmavereline ja ennastvalitsev.

„Ma tahan härra Warde'iga kokku saada,“ ütles John.

„Ta sööb õhtust koolijuhataja juures.“

„Tuleb ta varsti tagasi?“

„Ma ei tea. Võib-olla mitte. Ma ei soovitaks oodata, Verney.“

„Tänan. Head ööd.“

John läks tagasi oma tuppa. Mis ta oli proua Warde'i silmadest lugenud? Erutust? Kartust? Äkki valdas teda veene, et see õhtusöök koolijuhataja juures oli suitskate. Eks olnud Warde täna Scaife'ile nagu juhuslikult nimetanud, et ta sööb õhtust väljas. Ta oli meelega andnud Scaife'ile mõista, et õhk on puhas. Ja praegusel hetkel Warde arvatavasti oli peidus kastani lähedal, ootas ja valvas, et söösta — süütu kallale.

Ah, kuis ta oleks tahtnud hüüda: „Ettevaatust!“ Kuni selle hetkeni polnud au vägivallavalitsus teda veel rõhunud. Olles otsustanud öelda Warde'ile, et ta murrab oma sõna, võib paista arusaamatuna, mispärast ta ei astunud

veel üht sammu ega murdnud sõna õpetajat hoiatamata. Johnile igatahes paistis erinevus nende kahe tee vahel väga suurena. Warde oli teda pimesi usaldanud; kuidas ta võis purustada Warde'i usaldust talle sellest märku andmata?

Sel hetkel sai nähtavaks veel kolmas tee. Ning John sööstis edasi mööda seda rada, küsimata, kuhu ta viib. Ainus selge asi ses kriisis oli teadmine, et ta oli avastanud plaani, mille abil päästab kaks asja, mida ta hindas kõige kõrgemini — sõprus Cäsari vastu ja oma ausõna.

Ta lükkas oma voodiriided kortsu, ajas toa segamini ja pani pähe kübara ning kerge mantli selga, kui kõik tuled olid Peamaja poistepoolel kustunud. Siis hiilis oma toast välja ja akna juurde koridori lõpus. Hetk hiljem ta seisis aknasimsil ja vaatas hirmunult tühjusse enda all ning mõõtis kaugust simsi ja kastanioksa vahel. Hiljem ta tunnistas, et see silmapilk oli olnud kõige raskem. Ta oli kärmas poiss, aga ta polnud iialgi hüpanud üle sellise sügavuse. Kui ta ei taba oksa — —

Kõhklemine tähendas häbitut taganemist. Ta hing jäi kinni; süda tõmbus valusasti kokku.

Ta hüppas.

Et ta nii hõlpsasti sai oksast kinni haarata, valmistas talle nii palju füüsilist kergendust, et ta unustas peaaegu oma ülesande. Ta libises rahulikult puu otsast alla ja peatus siis. Kuu tõusis parajasti silmapiiril, kuid puude all oli kottpime. John puges tasa läbi puhmaste, astudes võimalikult kergesti. Ta kartis, et iga silmapilk näeb laterna helki, kuuleb Warde'i häält, tunneb ta kätt oma õlal. Oli päris võimatu aimata, missuguse koha aiast Warde oli valinud endale peidupaigaks. Ta jõudis varsti puhmastikust välja ja vaatas teraselt kuupaistes murule. Kuidas ta ka piilus, Warde'ist ei näinud ta jälgegi. Tosin puid võis teda varjata. Võib-olla ta oli kasvataja kõikteadmisel aimanud, et kõrvalvärav oli viimseks väljapääsukohaks. Võib-olla seda väravat kasutati samaks otstarbeks, kui Warde oli ise Peamaja poiss. Johni plaanis seisis, et Warde silmab teda ega tunne teda ära ja hakkab

taga ajama. Jaht lõpeb ta kinnipüüdmisega võimalikult kaugel Peamajast. Warde võib nõuda seletusi, kuid nende andmine jääb homseks. Vahepeal on õhk puhas Desmondi jaoks. John valmistas siis nõndaviisi teed Desmondile.

Aga kus oli Warde?

Vastus sellele küsimusele tuli kohe ja sootuks ootamatul lahendusel. Kui John üle muru värava poole astus, ta vaatas tagasi. Oma ehmatuseks ta nägi tulesid poistepoolel, valgust Scaife'i toas. Jalamaid taipas John, mis oli juhtunud, ja ta sõitles end lollpeaks. Warde oli kusagilt soodsast nurgast näinud, et üks poiss lahkus majast. Mispärast teda tabada? mispärast talle järele kihutada, kui ta lõpuks võib-olla lipsab ometi minema? Ei, ei; mehed üle neljakümne ei toimi nii poisilikult. Warde toimis hulga parema plaani järgi. Kindel, et üks poiss lahkus majast, tal polnud muud vaja, kui maja läbi käia ja näha, kes puudus. Ta oli alanud Scaife'iga. Scaife'i toa kõrval oli majavanema tuba; siis oli Johni tuba, siis Cäsari oma. Ammu enne kui Warde ta tuppa jõuab, Cäsar on teda kuulnud. Igatahes Cäsar oli päästetud. John roomas tagasi puhmastikku. Ta nägi, kuis valgus vabises Scaife'i toast välja ja paistis püsivamalt kõrvaltoas. Selle toa aken oli lahti ja John kuulis õpetaja ja majavanema häält. John ootas. Ja siis paistis valgus Desmondi toas. John roomas värisedes vastu seina. Kui Cäsar polnud hääli kuulnud, kui ta oli täiesti riides, kui — — Äkki ta kõrv püüdis Warde'i rahustavad sõnad kinni: „Vabandage, Desmond, et tülitasin teid. Head ööd."

John ootas. Varsti peaks Scaife tulema Desmondi tuppa. Ah! seal ta ongi! Öö oli nii vaikne, et ta kuulis selgesti poiste summutatud hääli.

„Mis lahti on?"

„Warde teeb oma ringi. Võib-olla ta aimab midagi."

Siis sosin. John teritas kõrvu. Ainult paar sõna jõudis ta kõrvadeni. „Verney — — neetud vahelesegaja! Küll me näeme!" Scaife rääkis nii.

John kuulis oma toa ust avatavat ja suletavat. Scaife oli siis ta puudumise avastanud ja jõudis muidugi otsusele,

et John oli õpetajat hoiatanud. Mõelgu pealegi nii! Poisid sosistasid veel kahekesi. „Mitte täna," ütles Scaife otsustavalt. „Ei, ei," vastas Desmond.

John arutles, mis tal nüüd teha jääb. Warde muidugi rahustub, leides, et ükski poiss tema majast ei puudu peale Johni. Vaene Warde! See on talle rängaks hoobiks. John tuletas meelde Cäsari sõnu: „Ma võin minna mõnel teisel laupäevaõhtul enne semestri lõppu." Ta tahtis puhastada teed oma sõbrale, mitte blokeerida teda. Siis tulid talle kihlveo tingimused meelde ja ta naeris.

Ta jooksis värava juurde, leidis jalgratta, süütas lambi ja tõstis ratta üle värava. Siis naeris uuesti. See põgenemine vangist, kesköine avantüür koolist väljaheitmise ohuga erutas teda üdini.

Kui John pühapäeval Peamajja tagasi tuli, varsti peale uste avamist, Dumbleton ootas teda. Ta nägu avaldas niisugust hämmastust ja jahmatust, et John peaaegu naeris vastu tahtmist.

„Kõik on otsas," ütles teener. „Te peate minuga kohe täna Warde'i kabinetti tulema."

John järgnes teenrile tuttavasse ruumi. Warde polnud veel all, aga nähtavasti oli Dumbletonile käsk antud, areteeritut mitte üksinda jätta. John vaatas kirjutuslauale. Siis pöördus Dumbletoni poole ja lausus hooletult:

„See tähendab väljaviskamist, mis, Dumb?"

„Jah, härra. Kuidas te võisite seda teha? Niisugune viisakas härra alati!"

„Tänan, Dumb." John võttis laualt ümbriku ja kirjutas sinna Scaife'i nime.

„Dumb, palun, andke see härra Scaife'ile — minu tervitustega. See on, nagu näete, söögikaart."

„Väga hea, härra."

John pistis kaardi ümbrikku ja ulatas mõlemad teenrile.

„Minu tervitustega!"

„Muidugi, härra."

„Ja p ä r a s t kirikut."

„Jah, härra.“

Hetk hiljem Warde astus tuppa. Dumbleton läks kohe välja, heites kurva pilgu Johnile. Hea mees oli koledasti põrutatud. Sest Johni nägu, Johni käitumine hämmastas

Ta jooksis värava juurde.

teda. John ei teadnudki ise, kui hea ta välja nägi. Ärevus oli ta põski värvinud ja pannud ta hallid silmad sätendama. Ta oli oma sõidust linna ja tagasi lõbu tundnud; oli kõvasti maganud ühe heinakuhja varjus; ja oli ühes

hobusekünas oma nägu ja käsi pesnud. Teadmine, et Desmond oli päästetud, et lõpuks oli tema, John, ikkagi Scaife'i võitnud, täitis ta südame rõõmuga. Warde, vastupidi, nägi õnnetu välja; ta oli veetnud unetu öö, ta oli kahvatu ja kõhn.

„Mis on teil öelda, Verney?"

„Midagi, härra Warde."

„Midagi." Warde'i käed läksid rusikasse ja kõne purskus tast, kõik, mis ta oli kannatanud ja maha surunud, väljendus tormilisis sõnus ja liigutusis. „Midagi. Te julgete seista seal ja öelda — midagi. Et teie võisite nii teha! See on ju uskumatu! Ja mina usaldasin teid. Ja te kuulasite mind liikumatul näol, kahtlemata endamisi naerdes narri, kes enese ära annab. Ja te tulite siia, nagu mu naine räägib, vaatama, kas ma olen teelt ära, kas õhk on puhas. Ja te olite külmavereline ja rahulik. Oo silmakirjalik, jäle silmakirjalik! Ma pean teid praegu vaatama, aga ma ei taha iialgi enam te nägu näha, iialgi! Olgu, sellele viletsale loole tuleb lõpp teha. Te läksite majast välja möödunud ööl. Te kuulsite, et ma söön õhtust koolijuhataja juures. Ma tulin varakult tagasi ja nägin teid aknast välja hüppamas. Te ei salga, et käisite Londonis, ma loodan?"

„Ei, härra Warde, ma ei salga seda."

Sel hetkel, üsna alateadlikult, John näis oma teoga praalivat. Warde oleks võinud lüüa seda nägu, mis punastumata kohtas ta vihast pilku. Tülgastusel ta pööras selja ja astus akna juurde. John tundis rohkem kui nägi, et ta õpetaja oli sügavasti liigutatud. Kui ta ümber pöördus, kaks pisarat veeres mööda ta pruune põski alla. Need pisarad lõid Johni südamesse. Kui Warde uuesti rääkima hakkas, ta hääl oli liigutusest lämmatatud.

„Verney," ta ütles, „ma andsin oma sõnadele praegu vaba voli, sest teie — teie" — ta hääl värises — „olete purustanud mu usu kõigesse, mis ma kõige pühamaks pidasin. Ma ütlen teile, et uskusin teid nagu iseennast. Isegi praegu ma tunnen, et siin peab mingi eksitus olema — et teie ei ole, kelleks te ennast tunnistate —

jultunud kelm. Te olete töötanud nagu minagi selle maja heaks ja ainsa hetkega te hävitate kõik töö. Kas olete mõelnud korraks, mis mõju see teistele avaldab?“

„Veel mitte, härra Warde.“

Johni ilme oli aukartlikult kaastundlik. Vaene Warde! See oli talle tõesti raske.

Äkki lendas uks lahti ja Desmond sööstis sisse, täiesti hoolimata harilikest seltskondlikest kommetest, ja jooksis Warde'i juurde.

„Härra Warde,“ ta hüüdis ägedasti, „Verney tegi seda, et päästa — mind!“

Warde nägi, kuis Johni nägu lõi pikkamisi naerule. Ja seda nähes ta hakkas ise ka hüsteeriliselt naerma. Ta tajus, et mõnel imelisel põhjusel John oli mänginud patuoinast; et tõeliselt ta oli süütu — et ta polnud kelm, silmakirjalik, jultunud. Ja see kergendustunne oli nii rabav, et õpetaja vajus hingeldades toolile. Desmond kõneles rahulikult.

„Ma kavatsesin minna linna. Esimest korda, vannun. Ja ainult, et kihlvedu võita, et aknast alla hüpata. John püüdis mu kavatsust maha laita. Kui kõik põhjendid olid tagajärjeta, ta läks ise.“

„Jumal tänatud!“ ütles Warde. Ta oli kõik taibanud; aga ta laskis Desmondi kogu loo üksikasjaliselt jutustada. Scaife'i nime ei mainitud.

Siis ütles Warde pikkamisi: „Ma ei räägi sellest koolijuhatajale; ajan asja ise toime. Teie enda pärast, Desmond, teie isa pärast ja kõige pealt selle maja pärast ma ei tee rohkem kui palun teid tõotada, et nii kaua kui te Harrow's olete, te püüate tänast sündmust heaks teha.“

*

Kerge on kujutella, mis mõlema poisi vahel juhtus — tänu, etteheited enesele, alandus ühel pool; poolehoid, julgustus ja arglik armastus teisel pool. Mõru-magus hetk Johnile, mis näitas talle Desmondi iseloomu nõrkust ja teisest küljest võitu kõikvõimsa Scaife'i üle.

Kirik oli lõppenud, poisid tulid tagasi majja. Ühe minuti pärast tulevad kannupoisid tee ja moosipurkidega käskude järele; ühe minuti pärast sööstab Scaife sisse, küsimused huulil. John kihistas naerda, kui ta kuulis Scaife'i samme.

„Halloo, Cäsar! Miks sa kirikus ei olnud? Ja — —"

John nägi, et Carltoni söögikaart oli ta käes. Ta kihistas uuesti.

„Dumb andis mulle praegu — selle siin. Kas sa käisid ikkagi linnas?" Scaife küsis Cäsarilt. Nad polnud üksteist näinud pärast Warde'i öist visiiti.

„Mina ei käinud," ütles Cäsar.

„Dumb andis ta mulle Verney tervitustega."

„Sa oled kihlveo kaotanud," ütles John.

„Aga kuidas?"

„Joonatan läks minu asemel," ütles Desmond. „Me mõtlesime, et ta on Warde'iga, aga ta ei olnud. Täna hommikul vara ma leidsin, et ta polnud oma sängis maganud. Ma nägin, kui ta tagasi tuli ja et Dumb teda ootas. Kui Dumb tuli Warde'i toast välja, ta ütles, et Joonatan oli linnas käinud ja et ta visatakse koolist välja."

Ta jutustas loo lõpuni ja Scaife kuulas teda tähelepanelikult.

„Sa oled saatanlikult arukas," ta ütles Johnile.

„Ma maksan su kakskümmend viis naela välja," ütles Desmond.

„Ei, seda pole vaja," vastas Scaife. „Mis rahasse puutub, sellest ma pole sugugi hoolinud. Ma olen rõõmus — seda pead teadma — et sa kihlveo võitsid. Igatahes pole Verneyl niipalju õigust kõige au ja kuulsuse peale, mis sina talle omistad."

„On, on — rohkemgi veel."

Scaife naeris. Johnil oli piinlik ja ebamõnus.

„Olgu pealegi," jätkas Scaife. „Ma ei taha seda ilusat seebimulli lõhkuda. Ja ma tunnustan, pea meeles, Verney tarkust."

Ta pöördus minema, kuid Desmond haaras ta käisest kinni. Ta ilus nägu oli punane.

„Sa mõnitad õiget meest ja ebasündsal ajal," ta ütles vihaselt, „ja sa räägid nagu mina oleksin püstiloll. Hüva, ma olen loll ja võib-olla puhun seebimulle. Tee see siin katki kui saad. Näita, mis sa võid."

Scaife kehitas õlgu. „On ju päevselge," ta ütles jahedasti, „et su kenal sõbral polnud muud karta kui nikastada jalg või saada külmetus."

„Mis sa tahad sellega öelda?"

„Ta oli kindel, et sa tuled õigel ajal appi. Tal polnud kõige vähematki põhjust karta, et ta koolist välja visatakse, ja ta teadis seda."

„Jah," ütles John rahulikult, „ma teadsin seda."

„Just nii," vastas Scaife. Ta läks vilistades minema.

Desmond jõudis veel enne sosistada, kui kannupoisid tulid neid Johni tuppa einele kutsuma:

„Ma olen rõõmus, Joonatan, et sa teadsid, et ma sind hätta ei jäta. Nagu Deemon ütleb, sa oled tark; sa oled palju targem kui tema."

John raputas pead. „Ma olen pikaldane," ta ütles. „Fakt on see, et alles siis, kui ma linnast tagasi sõitsin, ma hakkasin mõtlema, et sa tuled mulle appi."

„Igatahes sa päästsid mu ja niikaua kui ma elan — —"

„Tule sööma," ütles John.

XIV.

Suvisemestri viimsel laupäeval Peamaja tuli võitjaks kriketis. Hommikul Scaife andis oma lahkumiseine kohvikus; abiturientide bankett, kuhu ka John sai kutse. Ta võttis kutse vastu, seepärast et Cäsar seda tahtis, aga ta mõistis selgesti, et Scaife'i rõõmsa naeratuse all oli varjul halastamatu põlgus ja meelepaha. Eine ise oli priiskav. Kogu aeg kõneldi tulevasest sõjast[1]. Sel ajal mitmed vanameelsed ajalehed naersid sõja võimaluse üle, kuid Scaife'i isa, tunnustatud autoriteet Lõuna-Aafrika asjades, oli oma pojale öelnud, et sõda on välditamatu. Ning tema ja ta sõbrad varustasid juba üht ratsarügementi sinna saatmiseks. Eine ajal Scaife teatas sellest uudisest ja ütles, et sõja puhul ta astub sinna rügementi. Ning lisas, et kõiki ta juuresolevaid sõpru, kes on üle kaheksateistkümne vanad, kutsutakse lahkesti endid teatama. Vaevalt sai ta lause lõpetada, kui Cäsar oli juba jalul:

„Kirjuta mind üles, Deemon; kirjuta minu nimi esimesena!"

Ja Scaife vaatas Johni otsa, kui ta vastas:

„Sul on õigus, Cäsar, ja kui asi läheb hästi, ma loodan, et meid õige pea korrapärastesse rügementidesse nimetatakse. Isa andis mõista nii. Joome „Scaife'i ratsanikkude" terviseks."

Joodi vaimustusel.

Koolivaheajal John ei näinud Cäsarit, aga nad kirjutasid teineteisele korra nädalas. John õppis südisti, pida-

[1] Buurisõda 1899—1902.

des silmas võimalikku stipendiumi Oxfordis; Desmond mängis kriketit. Hiljemini Desmond läks Šotimaale Scaife'ide rappa jahile. John pani tähele, et ta sõbra kirjades oli vaid kaks asja: sport ja üha kasvav sõjavõimalus. Augusti lõpul tuli koju tagasi John Verney, maadeuurija, ja asus nüüd kirjutama oma kuulsat raamatut Kaug-Idast. Siis sai John oma ema käest teada, et onu oli kandnud kõik ta koolitamise kulud. Kui ta teda tänas, onu ütles soojasti:

„Sa oled mulle juba rohkemgi tasunud, mu kallis poiss; mitte üht sõna enam, palun. Warde räägib, et nad loodavad sinust suuri asju Oxfordis."

Nad olid kahekesi pärast õhtusööki. John oli tähele pannud, et Mandžuurias ja Tiibetis talutud raskused olid jätnud jäljed rändurile. Ta juuksed olid valged, ta paistis vana mehena, kelle uuringud metsikuis kohis peavad varsti katkema.

„Onu," algas John, „ma tahan Oxfordi maha jätta."

„Mis?"

„Ma tahaksin sõjaväkke minna."

„Jumal hoidku!"

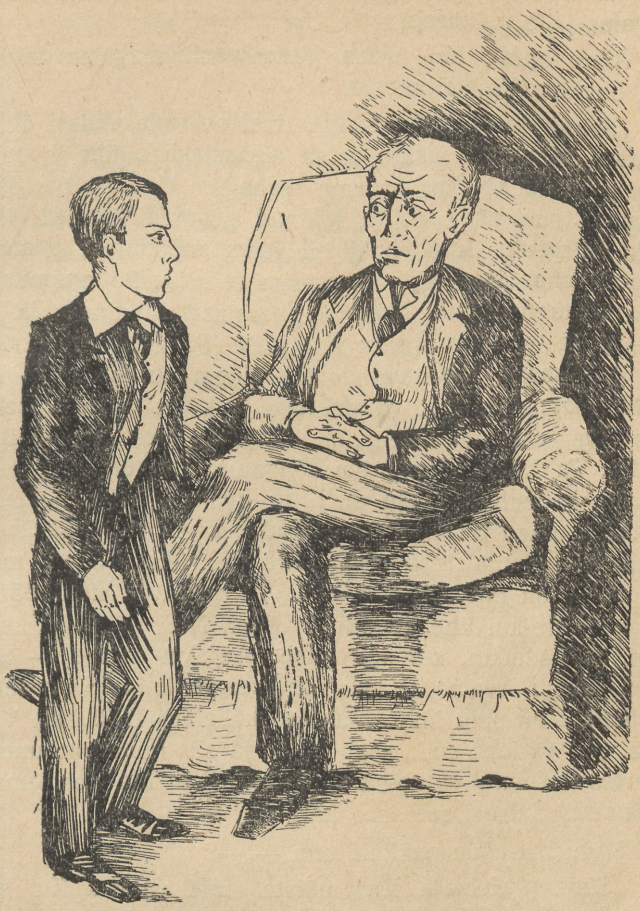
Maadeuurija silmitses vennapoega kortsus kulmul. John nimetas põhjusi; me võime aimata, millised nad olid. Sõja väljavaated olid iga tulise hinge sütitanud.

„Ma pean sellest mõtlema," vastas onu. „Pean magama selle peale. Kas sa oma emaga oled rääkinud?"

„Ei; arvasin, et sina veenad ta."

„Hm! Aga jutusta mulle nüüd Etoni ja Harrow' kriketivõistlusest. Mul on kahju, et ma puudusin sellelt matšilt."

Järgmisel päeval onu ei öelnud midagi sellest, mis Johnil südamel oli, kui nad Boscobelile kuuluvaid maid mööda ratsutasid. Selle ratsutamise ajal sai Johnile selgeks, et ta onul polnud mingit kavatsust asuda oma mõisa. Korra või kaks vanem mees rääkis kuival, asjalikul hää-

Maadeuurija silmitses vennapoega kortsus kulmul.

lel, nagu ta pärija võtaks juba varsti pärandi ta käest üle. Lõppeks pidi John protestima:

„Aga onu, sa oled ju tugev mees. Mispärast sa räägid, nagu — nagu — —“ poiss ei tihanud lauset lõpetada.

„Kuss, kuss," ütles onu. „Ma tean, mis ma tean," ja vajus jälle vaikusse.

Alles õhtul, kui proua Verney oli magama läinud, onu hakkas jälle kõnelema.

„John," ta ütles rahulikult, „mul on sulle midagi öelda. Aastate eest sinu isa ja mina armastasime üht ja sama tütarlast. Ta abiellus parema mehega." Onu peatus piipu täitma: John nägi, et ta kõhnad pruunid sõrmed värisesid kergesti. Kuid hääl oli jahe, mõõdetud, peaaegu monotoonne. „Ma tegin oma esimese reisu Patagooniasse. Kui ma tagasi tulin, olid sina parajasti sündinud; ja ma ütlesin, et tahan olla sinu ristiisaks. Pärast ristimist läksin Aafrikasse. Ja kuus aastat hiljem su isa suri. Ma mõtlen, et tal oli kõige puhtam ja kõige vähem isekas armastus, mis ma olen iial näinud, vaeste ja abitute vastu. Ta kulutas oma elu tõugatute ja hüljatute teenimises. Ja enne kui ta suri, ta avaldas soovi, et sina töötaksid nagu temagi teiste kasuks, aga mitte just täpsalt niisamuti. Tema teadis paremini kui ükski teine, millised piirid on pastori tegevusel. Ta palus, et sina töötaksid laiemalt kui ühe koguduse väljal. Ning ma lubasin, et teen, mis suudan, kui aeg tuleb. Aeg on tulnud — täna õhtul. Minu arvates, Warde'i arvates, su kalli ema arvates, parlament on sinu koht. Sa oled küllaldaselt jõukas. Võta kõik, mis Oxford sulle saab anda, ja siis mine parlamenti. Charles Desmond võtab su erasekretäriks. Ma olen temaga rääkinud. Sul on ees suur karjäär."

„Aga kui sõda puhkeb, onu — —"

„Sõda puhkeb. Ära mõista mind valesti. Kui sind vajatakse seal ja asi areneb välja tõsiseks, kui sind vajatakse, sa pead minema; aga praegu sind ei vajata kindlasti mitte. Ning sa oled ainus poeg; kõik, mis su emal on. John, sa pead temast mõtlema ja sa mõtledki temast, ma tean."

Kindumus ta rahulikus hääles hakkas Johnilegi külge. Pärast minutist vaikust vastas John ja imelikul kombel oli ta häälel onu häälekõla:

„Olgu pealegi.“

Verney vanem sirutas talle käe. „Ma teadsin, et sa nii ütled,“ ümises ta.

Kui septembris John Kõrgustikule tagasi läks, saadi parajasti teada, et kuningriigi valitsuse ettepanekud polnud vastu võetud. Et see sõda tähendas, selles ei kahelnud enam keegi. Desmond ei rääkinudki enam muust. Ta ütles Johnile, et isa olevat tal lubanud enne semestri lõppu lahkuda, kui sõda kuulutatakse. Deemon, Desmond teadis, oli juba ettevalmistusi teinud ja tal oli lootusi saada kahurväkke. Scaife'i rügement oli organiseeritud, aga enne mõningaid kuid ta ei pidanud veel rindele minema. Deemon kavatses kohal olla, kui esimene pauk lastakse.

Kõiki neid püssirohujutte John kuulas kadedail kõrvul ja imelikul masendusel südames. Ta oli lootnud, et saab Desmondi täiesti enda jaoks, ja nüüd oli Desmond tast tuhanded kilomeetrid kaugele minemas. Kuu lõpul tuli Scaife jumalaga jätma. John märkas ta kombeis ja välimuses erakordset muutust. Ta kohtles Johni üleoleval naeratusel, kutsus teda Joonataniks, küsis, kas ta võib talle kuidagi kasulik olla.

Et ta Desmondi mõtted täitis, oli vastuvaidlematu. Kõik väljaspool Lõuna-Aafrikat ja eriti Harrow oma asjadega muutus tähtsusetuks. Scaife kinkis Desmondile parima saadava maakaardi ja naelutas ta seinale kamina kohale, võttes sealt maha kena gravüüri, mille John ühe aasta eest oli Desmondile andnud. Desmond ei protestinud. Pilt visati sohva taha.

Ja pärast Scaife'i lahkumist Desmond kõneles temast vahetpidamatult ja alati vaimustusel.

„See on soodus võimalus Scaife'ile,“ ütles Warde Johnile. „Ta võib hästi silma paista ja sõjaväeline distsipliin võib halvast metallist kulla teha. Sõda on alkeemik.“

11. oktoobril kuulutati sõda.

Pärast seda jäi Desmond nagu haigeks. Ta rääkis, et tal on oma isast sügavasti kahju, et ta on tsivilist ja mitte sõdur. Warde kirjutas ministrile: „Kui te kavatsete Henryt ära saata, saatke ta kohe. Ta kuivetub siin viiulikeeleks, vedeleb ja nakatab teised ka vedelema."

Päevast päeva Desmond tüütas oma isa. Kõik „nali" saab mööda, ta rääkis, enne kui tema sinna jõuab ja nii edasi. Lõppeks tuli sõnum. Luba oli saadud. Desmond sai suure ümbriku sõjaministeeriumist. Ta näitas seda kõigile sõbrule, noorile ja vanule. Duff noorem — Cäsari kannupoiss — sattus niisugusesse vaimustusse, et ta palus Warde'ilt luba ka sõtta minna — trummilööjana! Kool tervitas Cäsarit kella nelja loendusel.

Ning siis tuli ärasõit.

Cäsar pidi nii ruttu kui võimalik ilmuma kindralstaapi. Ta veetis viimsed tunnid Johniga, aga ta peas olid ainult mõtted oma varustusest. Ta lobises lõpmatult hobuseriistadest, revolvreist, magamiskottidest, Zeissi binokleist. John pakkis ta kohvreid. Ning hommikul lahkusid sõbrad jaamas:

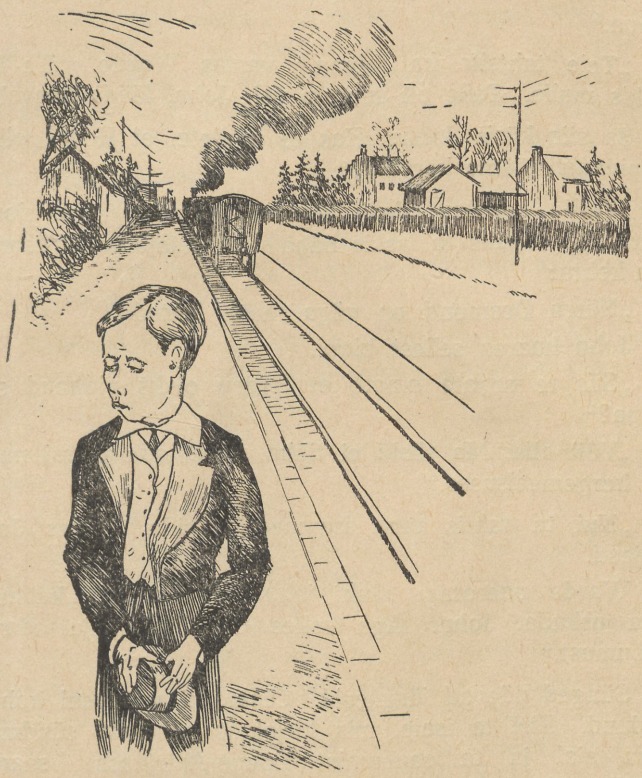
„Jumalaga, vana Joonatan. Ma soovin, et sul hästi läheks."

„Jumalaga, Cäsar. Head õnne!"

Terav vile, siis rataste mürin, rõõmus harras nägu vaguniaknal, lehviv taskurätt, viimne sõna: „Nägemiseni!" ning Johni vastus: „Nägemiseni!"

John nägi ta nägu hajumas; silmist kaduva rongi rattad näisid üle tema südame veerevat; masina ähkimine kostus nagu tema piinatud südamest. Ta lahkus jaamast ja jooksis vaimude maja torni. Seal pärast esimesi kirjeldamatuid hetki puudutas teda mingi lembe vaim. Ta sai terveks. Aga ta oli lakanud poiss olemast. Üksinda torni otsas, ta palvetas oma sõbra eest, palvetas hardasti, et ta käsi hästi käiks nüüd ja igavesti.

John töötas koolis virgasti. Desmond oli avaral merel juba. Warde, kes võib-olla aimas, mis Johni südames oli, rääkis Desmondist palju ja alati lootusrikkalt. Warde'ilt

Silmist kaduva rongi rattad näisid üle tema südame veerevat.

kuulis John, et minister oli püüdnud maha laita oma lemmikpoja kavatsust sõduriks saada.

„Ta tahtis teda parlamenti," ütles Warde.

John noogutas.

„See oli pettumus. Kaks poega on sõdurid; ning

Henryst oleks tulnud kõnemees. Jajah; vaimukalt löögivalmis, võluvad kombed, hea suuvärk. Ja isa oleks teda oma silma alla tahtnud."

„Aga Cäsar tahtis ju algusest peale Lõuna-Aafrikasse minna."

„Teie tahtsite ka minna," vastas Warde. „Te lell rääkis mulle. Teile oli suurem asi, John, jääda kõrvale."

Ja siis küsis John: „Kas te mõtlete, et Henry oleks ka pidanud jääma kõrvale?"

Warde kõneles edasi Desmondi innust ja patriotismist. Aga lõpuks ta laskis näha oma salajamat arvamust asja kohta:

„Härra Desmond on väga maha jäetud."

John haaras sellest kinni.

„Siis te arvate ometi, et Henry oleks pidanud siia jääma?"

„Võib-olla. Ma siiski ei tihka süüdistada poissi muus kui kergemeelsuses."

„Kui ta tahtis oma isamaad teenida," algas John soojasti.

Warde naeratas: „Jah, jah," ta soostus, „katsume seda uskuda, John. Aga selles oli liiga palju odavat joobumust."

Sünged päevad järgnesid. Cäsar oli vahepeal kohale jõudnud. Kiri ta isale, mis kirjeldas väheseid sündmusi reisu ajal ja ta saabumist Lõuna-Aafrikasse, saadeti Johnile veebruari alul. „John saab kirja," kirjutas Cäsar järelkirjas, „et mul on vähe aega kirjutamiseks." Aga John ei saanud aru. Ta kirjutas Desmondile korrapäraselt; mingit kirja ei tulnud vastu.

Pärast jõulupühi John tuli Harrow'sse oma maja vanemana. Nädalad venisid pikkamisi. Varsti tema ja ka mõned teised rändavad Oxfordi eksamile. John tundis

end leigena. Kõik näis olevat tähtsuse kaotanud sest saadik kui polnud enam Cäsarit, kui rong oli viinud sõbra ta elust. Aga ta tegi kõvasti tööd, nii kõvasti, et koolijuhataja hoiatas teda liigpingutuse eest.

Triumfi tund saabus. John oli krooninud Warde'i ja oma püüded: ta oli Oxfordi stipendiaat. See teenitud menu näis midagi ta südames sulatavat. Õnnesoovid, soojad käepigistused, vähem õnnelikkude koolivendade suurmeelne rõõm tervendas ta moraalset vereringvoolu. Tema edu puhul Oxfordis anti koolile terve püha. Ta ütles endale, et ta vaatab kõigele kergemini ja lõbustab end. Pilved Lõuna-Aafrikas hajusid, igaüks rääkis, et võidurikas lõpp on näha. Ja Desmond oli seni säilinud tervena ja veatuna.

Semestri lõpul ühel päeval John astus Peamajja parajasti enne ukse lukustamist, kui üks abiturient ühest teisest majast jooksis mööda.

„Kas oled midagi kuulnud vaesest Scaife'ist?" ta hõikas.

„Ei — mida?"

„Warde ütleb sulle, tema teab." Poiss jooksis edasi, kuna ta ei tahtnud hiljaks jääda.

John jooksis ka, kuna ta süda vastu külge lõi. Ta oli kindel, poisi näoilme tõttu, et Scaife oli surnud. Ning kibedal meelel ja alandusel John tuletas meelde hetki minevikust, kus ta oli soovinud Scaife'i surma. Minister Desmond oli alles kolme nädala eest öelnud, et Henry loodab saada samasse ratsarügementi, kuhu oli lubatud Scaife'i määrata. Tol hetkel John oli tundnud suurt soovi, et miski peaks astuma vahele ja takistama Henry lootuse teostumist. Ja nüüd võib Scaife olla surnud.

Ta leidis Warde'i oma kabinetis üht telegrammi silmitsemas. Õpetaja vaatas üles, kui John sisse astus, ja ulatas rahulikult talle sõnumi.

„Deemon surnud. Suri kangelasena."

Telegramm tuli ühelt harrowlaselt sõjaministeeriumist. John istus, uudisest rabatud; Warde vaatas talle tõsiselt otsa. John kohtas ta pilku, ei mõistnud seda aga seletada. Viimaks ütles Warde närviliselt:

„Mispärast too mees kirjutab Deemon Scaife'i asemel? Mulle ei meeldi see.“ Ta vaatas teravasti Johni otsa, kes ei saanud aru. Siis ta lisas: „Ma telegrafeerisin järelepärimiseks. Siin võib olla — eksitus.“

„Mis eksitus?“ küsis John. Warde'i käitumine kohmetas teda, hirmutas. „Mis eksitus, härra Warde?“

Warde vastas murelikult, paberit kortsutades:

„Oli küll lahing, aga mitte ses Lõuna-Aafrika osas, kus Scaife on. Desmondi rügement võttis lahingust osa ja sai tõsiselt kannatada. Ning kes ütleks siis Deemon sellise tõsise sündmuse puhul?“

„Oo mu Jumal,“ lausus John, kahvatu ja värisev. Lõppeks ta mõistis. Kirjutage e asemel s, lisage d lõppu ja teil ongi Desmond. Kui kergesti võib teha sellise vea!“

„See on Scaife — see on Scaife!“ karjus John.

Warde ei öelnud midagi, vahtides ainiti õhukesele paberitükile, nagu püüdes tast saladust välja pressida.

„Igaüks kutsus teda Deemoniks,“ ütles John.

Mitu koledat minutit nad istusid koos, tüüned, oodates teist telegrammi. Dumbleton tõi ta tuppa ja viivitas kartlikult oodates; Warde saatis ta käeliigutusel minema. Kui uks sulgus, Warde tõusis püsti.

„Kui me kartus on põhjendatud,“ ta ütles pühalikult, „siis andku Jumal teile jõudu, Verney, et te suudate seda hoopi kanda.“

Ta avas telegrammi ja luges tõtt:

„Henry Desmond lahingus langenud.“

„Ei,“ hüüdis John metsikult, „see on Scaife, Scaife!“

Warde raputas pead, hoides Johni käsi tugevasti oma sooniliste sõrmede vahel. Johni nägu heidutas teda. Ta

oli teadnud, oli aimanud Johni tundmuse jõulisust Desmondi vastu, aga ta ei teadnud ta viha tugevust Scaife'i vastu. Ja Desmond võeti ära — ning Scaife jäeti. Saatuse pilge käristas ta hinge.

„Ärge rääkige!“ käskis Warde.

John pigistas vaistulisel sõnakuulelikkusel huuled kokku. Kui ta nad jälle avas, ta nägu oli vähem valus; ta sõnas südantlõhestavalt õnnetul häälel:

„Ja nüüd ma ei saa iialgi teada — ei saa iialgi teada!“

Ta vajus armetult kokku. Warde laskis esimesel valuhool hajuda, siis küsitles poissi. Ta mõistis, et kui John saab oma piina sõnastada, ta tunneks suurt kergendust.

„Mis see on, mida te iialgi teada ei saa?“

Nüüd rääkis John kõik oma südamelt ära. Ta jutustas üksikasjaliselt igavesti kestvast võitlusest Scaife'i ja tema vahel ta sõbra hinge pärast; jutustas seda nii selgeil väljendusil, et peale muu see tõestas, kuidas mõtted ta vaimus olid kristalliseerunud. Warde kuulas, hoides Johni käsi, pigistades neid kaastundmusel ja armastusel. See lugu sõprusest liigutas teda sügavasti; lugu võitlusest hea ja kurja vahel; võitlusest, mille tagajärjed jäid teadmatuks; lugu, mille surm julmalt katkestas enne lõppu.

„Ma ei saa iialgi nüüd teada,“ kordas John lõpetades.

„Aga teil on usku oma sõbrasse.“

„Ta ei kirjutanud mulle iialgi,“ ütles John.

Viimaks ometi oli väljas see okas ta südamest, mis teda oli piinanud.

„Kui ta oleks kirjutanud,“ jätkas John, „kui ta oleks ühe korragi kirjutanud. Kui me lahkusime, me jätsime jumalaga — ei midagi muud; aga ma mõtlesin, et ta kirjutab ja et kõik saab selgeks. Ja nüüd on igavene vaikus.“

Nädal veeres lõpu poole. Vähesed üksikasjad saabusid, ometi küllaldaselt tõestavad, et kangelastegu oli sooritatud vapra elu kulul. Inglismaa oli vapustatud, kuna kangelane osutus kuulsa ministri pojaks. John ostis kõik ajalehed ja neelas nende kasinaid teateid, mis jätsid niipalju ridade vahele. Näis, et teatud positsioon tuli võita — üks väike kõrgustik. Sajandat korda selles sõjas komandeeriti liiga vähe mehi mingi ülesande täitmiseks. Desmondi väeosa oli kõrgustiku jalal peatunud, kui saadeti sõnum, et kõrgustik tuleb rünnata. Nähtamatute vaenlaste tuli lihtsalt niitis maha esimesed juhtivad read. Saabus retk, kus tagumised lõid vankuma ja taganesid. Siis sööstis Desmond edasi, julgustades oma kaaslasi. Mehed olid kõik jalgsi. Nad kogunesid ja seirasid vaprat sõdurit, aga ei jõudnud talle järele. Desmond jooksis — nii kirjutas erikirjasaatja — nagu ta oleks mänguväljal. Mehed sammusid komistades järele, sütitatud Desmondi innust. Nad jõudsid tippu, vallutasid relvad, lõid vaenlase minema ja leidsid oma juhi — südamest läbi lastuna, surnuna, naeratus huulil! Kõigist meestest, kes selle kuulirahe all olid, oli tema kõige noorem, kaks aastat noorem.

Warde ütles, et semestri viimse laupäeva õhtul koolijuhataja peab jutluse Henry Desmondi surma puhul. Kas John suudab seda kuulata? John noogutas. Pärast esimest nõrkemist Warde'i kabinetis ta süda näis olevat jäätunud. Ta usumeel, seni tugev ja eluline, puudus tas täiesti. Ta ei palvetanud enam.

Õhtuteenistus Harrow' kabelis oli möödas. Koolijuhataja, auväärne oma stoolas ja purpurses mütsis, astus kantslisse ja lausus oma selgel, rahulikul häälel salmi teksti Ruti raamatu esimesest peatükist:

„Nõnda tehku Jehoova mulle ja nõnda veel pealegi, sest surm ei pea mind ja sind ühest ära lahutama."

Jutluse aineks oli: sõprus, „public school'i" südame veri, sõprus oma rõõmude ja oma ohtudega.

„Täna õhtul," lõpetas jutlustaja keset hinge kinni pida-

vat kuulajaskonda, „on meile mõte sõprusest eriti pühalik. Ta on pühitsetud selle mälestusest, kelle me äsja kaotasime. Teie, kes te lahkute koolist, olite Henry Julius Desmondi sõbrad ja kaasõpilased; ta on värskelt teie mälestuses ja jääb värskeks nii kaua kui te elate.

Henry Desmond suri kangelassurma ja vari tema kaotusest, nii must kui ta meile alul paistiski, muutub peaaegu säravaks juba. Surra noorena, puhtana, tulihingelisena; surra teisi päästes surmast; surra kõrgemale püüdes; surra ja viia endaga teispoolsesse täiuslikumasse ellu puhtad lootused ja püüded, lembed mälestised, maikuu värskus ja kuld — kas see pole põhjus pigemini rõõmuks kui kurvastuseks? Ma ei taha öelda, et te peaksite kõik surma igatsema, seepärast et olete noored ja alles puhtad; aga ma kinnitan ometi, et ennemini ma näeksin igaüht teist surnuna oma nooruse õitsengu ajal, kui et te elate ja olete ammu enne surma kaotanud kõik, mis teeb elu elamisväärseks. Ennemini surm, tuhat korda, kui vaimu ja hinge kõdunemine; ennemini surm kui ebaustavus, loidus, mustus. Teile, kes te lahkute Harrow'st, valmis lendama laia maailma, ma panen eeskujuks Henry Desmondi mälestise. Kui te satute kiusatusisse, mõelge sellest vaprast poisist, kes tõttas edasi, jättes seljataha hirmu ja kartuse ja kiskudes endaga teisi, kes tema juhituna saavutasid võidu. Te ei saa kõik juhid olla, aga te võite seirata juhte; vaadake ainult, et nad teid juhiksid, nagu Henry Desmond juhtis oma rügemendi mehi, edasi ja ülespoole.“

Jutlustaja lõpetas ja sellele järgnes laul, mida alati lauldakse semestri viimse laupäeva õhtul:

„Omal isakäel hoia kõiki neid,
Kes on viimast kord' palves meie seas.“

Viimne õnnistus oli öeldud ja säravail silmil voolasid poisid kirikust välja; mitmed neist viimast korda.

Järgmisel nädalal John sõitis New Foresti. Aprillikuu oli väljas, lehispuud olid juba rõõmsasti rohelised, pöögi pungad puhkesid; ainult tammed olid alles oma hallpruunis talvemundris.

Väheste päevade jooksul enne lihavõttepühi John ratsutas või luusis kõik kohad läbi, kus ta oli viibinud oma surnud sõbraga.

Ema ja onu kaastundmuse ta võttis pahuralt vastu. Ta sõber oli lahkunud ilma ühegi sõnata, ühegi märgita, see näris ja põletas Johni südant. Ikka ja ikka ta süüdistas ennast, et oli alistunud kartusele solvata oma sõpra liiga selge kõnega. Ta oli nii hirmsasti kartnud teda kaotada; ning nüüd oli ta Desmondi tõesti kaotanud.

Mai alul tuli John Kõrgustikule tagasi, oma viimseks semestriks. Minister Desmond oli pikas kirjas kirjutanud sekretärikohast, mis Johni ootab; rõõmust ja lohutusest, mida tunneb kirja kirjutaja, et ta poja parim sõber asub kohale, kus pidi tema olema.

Henry parim sõber? Oli see tõsi?

See küsimus piinas Johni. Kuna Cäsar oli temale nii palju olnud, ta soovis, innukamalt kui midagi muud oma elus, et tema oleks natukegi — mitte kõik, ainult natuke — Cäsarile olnud.

Kui ta selle pärast ahastas, saabus trööst.

Ta oli kriketit mänginud, mängu, mis tuletas talle kõige elavamini Cäsarit meelde. Enne kella kuue loendust ta sammus üles Kõrgustikule ja astus raamatukokku. Istudes akna alla ta ütles endamisi, et peab möödunud kuu viletsuse ja armetuse enda küljest lahti raputama. Oli ta ustav olnud oma sõbra vastu? Kas tulisem usk poleks iga kahtluse põletanud?

John vaatas üle tuttavate põldude silmapiirile, kus paistis linn. Varsti saabub öö, pimedus matab kõik. Siis hakkavad Londoni lambid särama. Uks avanes ta taga.

Warde'i hääl hajutas ta mõtted. John tajus, et midagi oli juhtunud. Warde ütles rahulikult:

„Üks kiri on teile tulnud, Henry Desmondi käega kirjutatud.“

John, võimetu rääkima, sirutas käe.

„Viige ta kuhugi vaiksesse kohta, kus teid ei häirita.“

John noogutas.

„Ma nägin, kuis teiega oli,“ jätkas Warde liigutatult, „ja tundsin teile sügavasti kaasa, seda sügavamini võib-olla, et kaua aja eest üks sõber lahkus minu elust ka ilma märgita.“ Warde peatus. „Nüüd te hoiate peos, mida te igatsete ja mida olete teeninud.“

Warde lahkus raamatukogust; John pistis kirja taskusse. Kuhu peaks ta minema? Üks koht meelitas teda. Tornis, kust vaade on Kõrgustikule, ta loeb oma sõbra kirja.

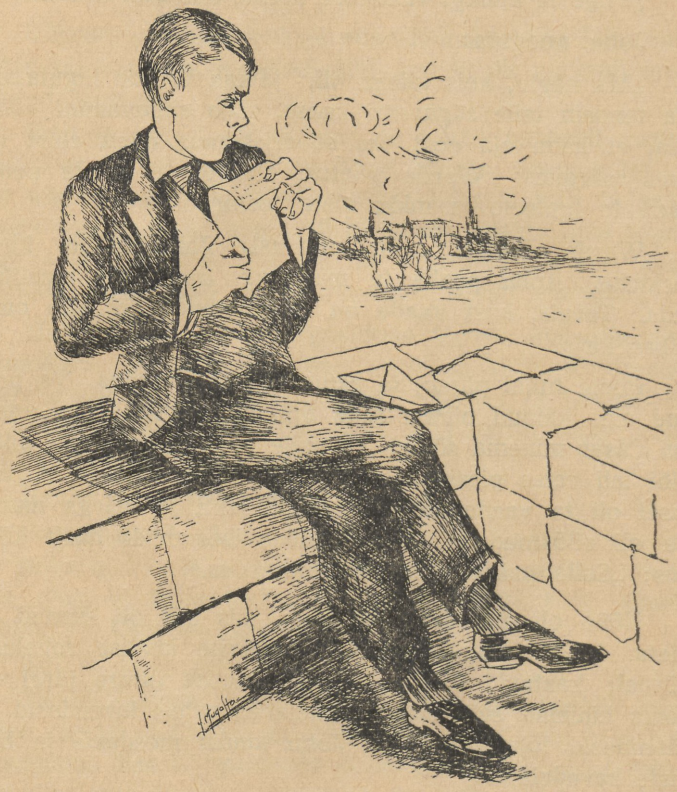
Poole tunni pärast ta astus läbi raudvärava. Ta polnud aias käinud pärast seda õnnetut talvist pealelõunat, kui Cäsar minema sõitis. Ta mäletas seda tröötstitut pilti: tühi tali valas pisaraid suve hauakünkal. Millisel tülgastusel oli ta vaadanud kõdunevaid lehti ja märga muru. Ta oli sööstnud minema, kuuldes Desmondi häält kõrvus: „Selle paiga kohal lasub needus.“

Nüüd oli mai äratanud kõik, mis siis oli surnud ja inetu. Kibuvitsaõied helkisid loorberite lakilise roheluse kõrval; kastanid olid — Cäsari imelise ütluse järgi — „oma küünlad süüdanud“; lainetavas rohus kirendasid ja sätendasid tuhanded õied. John kuulis mesilaste ja lindude kevadelaulu.

John ronis torni otsa ja avas ümbriku.

„Olen tahtnud sulle kirjutada, vana kallis sõber, sest saadik kui ära sõitsin; aga kuidagi ei tulnud sellega ennem toime kui täna õhtul. Homme on meil suur ülesanne täita, võib-olla viimne minu jaoks. Vana Joonatan, sa oled olnud kõige parem sõber, kes üldse

võib olla, ja ma armastan sind niisama palju kui oma vendi — isegi rohkem. Sind tundes ma õppisin alles tundma, kui mitte midagi väärt ja tühised on mõned

John ronis torni otsa ja avas ümbriku.

mehed. Sa olid alati nii suurmeelne ja otsekohene; ning sa lasksid mind alati mõista, et mina olin just vastupidine, et sa seda teadsid ja et ma võin su kaotada, kui ma ei paranda end. Kui me ehk enam ei kohtu ses vanas maailmas, siis lohutagu sind pisut

teadmine, et mis sa tegid ühele vääritule poisile, see ei olnud tuulde visatud.

Head ööd, Joonatan. Pean magama minema; meil tuleb olla enne päevatõusu üleval. Tähed siravad. On nii valge, et ma näen kõrgustikku, kus loodan, et mõne tunni pärast lehvib meie lipp. See kõrgustik tuletab mulle meelde meie Kõrgustikku. Kui sulen silmad, ma näen teda selgesti, nagu me nägime teda tornist, kirikuga, mis vana kooli südamest ülespoole tõusis. Mul on imelik veene, et homme mina saan hõlpsamini ja rutemini üles kui teised, seepärast et me oleme sinuga koos nii sagedasti joosnud üles meie Kõrgustikule — Jumal õnnistagu teda — ja sind. Head ööd."
